

HOA ĐÀ

những
phương
thuốc
bí
truyền
của
thần
h

HOA ĐÀ

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP ĐỒNG NAI

**NHỮNG PHƯƠNG THUỐC
BÍ TRUYỀN
CỦA THẦN Y HOA ĐÀ**

HOA ĐÀ

**NHỮNG PHƯƠNG THUỐC
BÍ TRUYỀN
CỦA THẦN Y HOA ĐÀ**

*Bản dịch của TUONG QUÂN
(Sách tham khảo)*

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP ĐỒNG NAI

CHƯƠNG I

CÁC CHỨNG THƯƠNG HÀN

☞ CÁC CHỨNG THƯƠNG HÀN VÀ THUỐC CHỮA

Chứng thương hàn có rất nhiều loại, đại để ta có thể kể tới những loại thương hàn như sau :

Trong thời gian từ sau tiết Sương giáng tới trước tiết Xuân phân, gặp lạnh bị cảm thì gọi là Chính thương hàn. Bị cảm trong các mùa xuân, mùa hạ thì gọi là Tứ thời thương hàn. Loại này gồm nhiều tạp chứng khác nhau, phải phân biệt từ đầu thì việc trị liệu mới hiệu quả.

Đại loại, thương hàn cũng gần như thương thủ, tức cảm nắng. Nhưng thương hàn thì thân nóng mà sợ lạnh, còn thương thủ thì thân nóng mà sợ nóng. Nếu mạch đập mau mà sợ lạnh là thương hàn, còn mạch đập chậm mà sợ gió thì gọi là thương phong. Mạch thịnh mà thân nóng là nhiệt bệnh, tức bệnh sốt nóng, mạch hư mà thân nóng là thương thủ. Thương thủ thì mạch căng mà chậm, đó là vì nhiệt thương khí tán mà thành ra mạch hư vậy. Bệnh chứng thì thấy thân nóng, nhức đầu, miệng khô khát nước, đổ mồ hôi, mệt mỏi, hơi thở yếu, thậm chí mê man bất tỉnh, chân tay giật, hoặc nôn

mửa, tiêu chảy, bụng đau, xuất huyết, hoặc xuất ban, v.v... như vậy là đi đường thì trúng nhiệt, mà ở trong nhà thì thương thử. Lại thấy bụng trương lên, đau nhức, phát sốt, khó tiêu. Nhưng chỉ có nhức đầu, sợ lạnh, thân nóng, chân tay rã rời, mới là thương hàn.

Tuy nhiên, gặp những chứng trên, chết vì bệnh thì ít mà chết vì thuốc thì nhiều. Bởi vì nếu không gặp được lương y lương dược mà dùng thuốc không trúng bệnh, tức là chết vì thuốc vậy.

Nếu xem triệu chứng đúng là thương hàn thì trước hết người bệnh phải được nằm nơi yên tĩnh, kín gió, không được ăn cơm cháo gì, chỉ nên uống nước Gừng, rượu nóng hoặc trà nóng. Sau bảy ngày nghỉ ngơi giữ gìn, bệnh cũng có thể thuyên giảm. Cho nên cổ nhân nói, thương hàn không thuốc cũng khỏi, chính là vì vậy.

Nếu không giữ gìn, để sinh biến chứng thì nguy, lúc đó nếu không có lương y, hoặc dùng lầm thuốc thì khó tránh được tử vong. Vì vậy, không thể không cẩn thận được.

☞ **ÂM CHỨNG THƯƠNG HÀN**

Âm chứng thương hàn, cũng còn gọi là Giáp sắc thương hàn, hoặc Giáp âm thương hàn. Đó là chứng nam nữ sau khi giao hợp, hoặc gặp phong hàn bên ngoài, hoặc vì ăn phải các đồ sống lạnh, đến nỗi bụng trương và đau. Đàn ông thì thận nang co lại, đàn bà thì đầu nhũ hoa co lại, hoặc chân tay co lại, thâm tím, có thể á khẩu, miệng cắn chặt rồi tắt thở. Chứng này gọi là Âm chứng thương hàn.

Cách chữa trị cấp thời là nướng gạch nóng, lót vải mà chườm trên bụng. Hoặc có thể dùng cách trị sau đây:

1. Trường hợp còn thoi thóp thì lấy bạc nén nướng thật nóng, áp vào rốn, rồi mổ một con chim bồ câu sống, để nguyên ruột, áp lên nén bạc, lấy vải đậy lên, áp chặt hai tay người bệnh lên trên cùng, một lát tất thuyên giảm. Trường hợp người bệnh không còn thấy thở nữa thì cũng cứu như cách vừa nói, nhưng phải xem chừng thịt bồ câu và nén bạc. Nếu thấy thịt bồ câu xanh lại, màu bạc xám lại thì phải thay bồ câu và bạc khác. Một lúc lâu cũng hồi tỉnh. Nếu không có bồ câu thì dùng gà thay thế cũng được.
2. Lấy 49 hạt hồ tiêu, 49 củ hành còn nguyên rễ, giã thật nát, thêm lọ nồi (ở đít nồi) rồi đắp vào hai nòi là rốn và quy đầu, có thể lấy vải cột lại cho khỏi rót ra, một lát thấy công hiệu.
3. Hồ tiêu 49 hạt, Phi phàn 1 tiền, Hoàng đan 1 tiền, nghiền thành bột nhỏ, hòa với rượu trắng vo viên, rồi đắp vào lòng bàn tay, đàn ông thì lòng bàn tay trái, đàn bà thì lòng bàn tay phải. Áp thuốc vào cho chặt thì lát sau thấy nóng trong bụng, tức là thuyên giảm. Riêng đàn bà thì rất công hiệu.
4. Cũng có thể xếp nhiều lắn vải trên rốn, rồi rót một ít nước sôi vào mà chườm, cũng hiệu quả.
5. Bắt một đứa trẻ con tiểu tiện trên đất, rồi lấy bàn chân di lên đất, đàn ông thì dùng chân trái, đàn bà thì dùng chân phải mà di, di cho đất trộn

với nước tiểu trẻ con thành bùn, lấy bùn đó nặn thành miếng mỏng đắp lên rốn, lấy nước sôi đổ vào một ít cho nóng mà chườm, rất công hiệu.

6. Hòa được 2 tiền, nghiền nhỏ, cho uống với nước thật nóng, nếu uống với rượu nóng thì càng công hiệu. Uống xong mà nôn mửa hoặc tiêu chảy là đã hồi sinh. Chứng này, hàn trúng tam âm, sinh mặng như sợi tơ, không dùng thứ thuốc “mãnh liệt” này để khu hàn hồi dương thì khó lòng cứu nổi. Phương thuốc này đã được đem dùng nhiều lần, công hiệu rất bảo đảm, chẳng nên nghi ngờ chậm chạp mà hỏng việc.
7. Đây là thang thuốc “*Thuần dương cứu khố*” :
Gừng sống một nhánh nặng khoảng 2 hoặc 3 lạng xắt mỏng ra - Đậu đen 3/10 thăng, sao chín - Gừng và đậu đổ vào siêu, cho 3 bát nước đun thật sôi, bỏ bã, lấy nước cho người bệnh uống, thấy đổ mồ hôi là khỏi. Phương thuốc này công hiệu như thần.
8. *Bạch truật 3 lạng - Nhục quế 3 tiền - Đinh hương*, Ngô thù du, mỗi thứ 1 tiền. Đổ nước vào sắc thật sôi cho uống, tức thì âm tiêu dương hồi, khỏi phải uống tới lần thứ nhì.

Phương thuốc này có tên là Đang hàn thang, dùng thật nhiều Bạch truật là để lợi cho khí ở lunge và rốn, lại dùng Nhục quế để làm nóng hỏa ở mệnh môn. Đinh hương và Ngô thù du là để chặn nôn mửa, lại làm cho âm hàn phải tiêu tan. Do đó chỉ uống một thang này là khỏi.

9. *Nhân sâm 5 tiền - Bạch truật 3 tiền - Phụ tử 1 tiền - Gừng khô 5 tiền - Nhục quế 6 tiền. Đổ nước vào sắc lên cho uống.*

Chứng này rất nguy ngập, cần được cứu ngay, nếu không dùng phương thuốc đại nhiệt mãnh liệt, như vị tướng phá cửa quan mà vào, thì âm hàn sẽ khiến người bệnh chết mau chóng. Nếu không sử dụng các vị thuốc trên thì lấy gì để giảm âm hàn, lấy gì mà khử độc khí, cứu vong hồn? Cho nên Nhân sâm chỉ dùng ít; mà Bạch truật, Phụ tử cũng không thể dùng nhiều. Và lại người nghèo cũng không sắm tiền mua Nhân sâm. Trong phương thuốc này, Bạch truật có nhiệm vụ ngăn chặn, mà Nhục quế, Phụ tử có nhiệm vụ xua đuổi, do đó mà phương thuốc có công hiệu phản phách hoàn hồn vậy. Trường hợp không có Nhân sâm thì thay bằng sâm Cao ly cũng được, hoặc dùng 1 lượng thứ Đẳng sâm thật tốt cũng có công hiệu.

10. Hoặc dùng Ty thế trùng 7 con, cho vào nước đun sôi lên, bỏ bã, uống nước. Phương thuốc này cũng có công hiệu cải tử hoàn sinh.

11. Hoặc dùng : *Nhân sâm 1 lượng - Gừng khô 1 lượng - Sinh phụ tử một cai, bổ thành 8 miếng - Đổ 4 bát nước, sắc còn một bát cho uống, chỉ trong chốc lát sẽ thấy người ấm lại, mạch chạy đều...*

❸ THƯƠNG HÀN ÂM DƯƠNG

Chứng này do nam nữ lúc trước mắc chứng thương hàn, chưa bình phục mà đã giao hợp mà sinh ra. Nếu

do người đàn ông có bệnh thương hàn chưa khỏi, người đàn bà vì giao hợp mà thành bệnh thì gọi là Dương dịch. Người đàn bà có bệnh thương hàn chưa khỏi, người đàn ông vì giao hợp mà thành bệnh thì gọi là Âm dịch.

Mắc chứng này thì thân thể nặng nề, bụng dưới cứng, nhiệt xung lên ngực, đầu nặng không nhấc lên nổi, mắt hoa, tứ chi co lại, không trị liệu cấp tốc thì có thể chết.

Nếu là đàn bà, tức là mắc chứng Thương hàn dương dịch, thì dùng 4 lạng gừng khô giã nhỏ, đổ nước đun sôi lên cho uống, thấy người nóng lên, đổ mồ hôi tức là công hiệu.

Nếu là đàn ông, tức là mắc chứng Thương hàn âm dịch thì dùng một nắm lớn rau Giới, Hà thử phẩn 14 cái, đổ 5 thăng nước, sắc còn 2 thăng cho uống, nầm đắp chăn một lúc thấy ra mồ hôi là khỏi.

➤ *Thương hàn sơ khởi.*

Lúc mới mắc chứng thương hàn, trong một hai ngày đầu có thể dùng toa thuốc sau đây :

Toa số 1 : *Sài hổ - Bạch thuốc - Phục linh - Cam thảo - Quế chi - Ma hoàng - Mối thứ 1 tiên - Dương quy 2 tiên - Trần bì 5 phân. Đổ nước vào sắc lên cho uống, cực kỳ kiến hiệu.*

Toa số 2 : *Thương hàn lúc mới bắt đầu thì nhức đầu, ho, sốt và sợ lạnh, hãy dùng Đam đậu thi 1 lạng, Thông đầu 7 nhánh, sắc lên cho uống.*

➤ *Thương hàn phát ban.*

Thương hàn phát ban thì thân nóng, tâm như hỏa, miệng khát chỉ đòi uống nước, khí suyễn, lưỡi nóng và

khô. Đó là do dương hỏa đốt dạ dày, phải dùng thuốc mát mà trị. Hãy theo toa sau đây :

- *Nguyên sâm 3 lạng - Hoàng linh 1 lạng - Mạch đông 3 lạng - Thăng ma 2 tiền - Phòng phong - Thiên hoa phấn - Thanh đại - Sinh cam thảo, mỗi thứ 3 tiền - Sinh địa 1 lạng - Tang bạch bì 5 tiền - Tô diệp 1 tiền.*

Uống một thang này thì bệnh bớt quá nửa, uống thang thứ nhì thì bệnh hết hẳn.

Chú ý là toa thuốc trên đây cứ theo các vị thần tiên thời cổ mà chép lại, thì số lượng các vị thuốc thấy không đều. Thăng ma dùng tối 2 tiền, một số vị khác thì dùng tối mấy lạng. Dùng thang này nên châm chước các vị cho hợp, chăng nên nệ cổ.

➤ *Thương hàn miệng khát*

Dùng Bách hợp 1 cân, ngâm nước một đêm, rồi đun sôi lên, lấy nước mà tắm, tất thấy công hiệu.

➤ *Thương hàn vàng da.*

Dùng toa thuốc sau :

1. *Lấy Gừng sống và Hỏa ổi bó bì, cho vào túi cái giã dập ra vắt thành nước, hòa với Hương du mà đắp trên trán trên mắt.*
2. *Hoặc : Lấy một nắm Ma hoàng bó đốt đi, đổ 5 thung rượu mà sắc còn nửa thung cho uống, mùa xuân thì dùng nước lã mà sắc.*

➤ *Thương hàn tức ngực.*

Thương hàn tức ngực là do nhiệt và độc khí kết ở ngực, không tiêu tán đi được. Nếu thấy ấn vào ngực mà

đau, thốn mạch thì phù, quan mạch thì trầm, tức là đúng bệnh. Hãy dùng toa thuốc sau đây :

Thục đại hoàng nứa cân - Đình lịch từ nứa cân (rang khô) - Hạnh nhân nứa cân (bỏ bì, rang cho tới lúc đỏ lên) - Mang tiêu nứa thăng. Tất cả nghiền nhò, vo thành viên, mỗi lần uống một viên. Lại lấy thêm Cam loại mạt 1 tiền 7 - Bạch mạt 1 lạng. Đổ 2 bát nước sắc lên còn một bát mà cho uống, chỉ qua một đêm là thấy công hiệu. Trường hợp không bớt thì lấy Qua lâu 1 nhánh, giã nát và Cam thảo 1 tiền, cùng sắc lên cho uống, công hiệu như thần.

➤ *Thương hàn mê sảng.*

Dùng toa thuốc sau đây :

Đại hoàng 4 lạng - Hậu phác 2 lạng (nướng lên) - Chi thực 3 nhánh (nướng lên), cho 4 bát nước sắc còn một bát 2 lè mà cho uống. Uống xong thấy hết nói mê nói sảng thì thôi, đừng uống tiếp nữa.

➤ *Thương hàn không đổ mồ hôi.*

Gặp chứng thương hàn không đổ mồ hôi thì bắt đầu thấy thân nóng, nhức đầu, mạch vượng. Có thể nấu cháo hành, cho muối mà ăn. Ăn xong sẽ thấy đổ mồ hôi, thân thể nhẹ nhõm.

Hoặc có thể dùng cách sau đây : Đại lê một nhánh, Gừng sống một củ nhỏ, giã nhò vắt nước, hòa với một bát nước tiểu trẻ con, đun nóng lên cho uống, rất công hiệu.

Trường hợp bị thương hàn mà từ 1 tới 3 ngày không có mồ hôi, hãy dùng toa thuốc sau đây :

Cát căn nứa cân - Ô mai 14 nhánh - Thông bạch
một nắm - Đậu xị 1 bát - Đổ 9 bát nước sắc còn 3 bát,
uống làm 3 lần, sẽ thấy mồ hôi đổ ra, bệnh tình thuyên
giảm mau chóng.

➤ *Thương hàn phát điên.*

Người bị thương hàn, nóng quá có thể phát điên, nếu
không cung mê loạn hoảng hốt. Hãy dùng ngay toa thuốc
sau đây :

1. *Thạch cao 2 tiền - Hoàng liên (bột) 1 tiền, đun
lên với nước Cam thảo, đợi nguội cho uống rất
công hiệu.*
2. *Đại khâu dǎn nứa cân, giã nhó vắt nước, hòa với
nước tiểu trẻ con mà uống, rất công hiệu.*
3. *Hoặc dùng Táo tẩm thổ nấu với nước, ngày uống
3 lần sẽ thuyên giảm.*

➤ *Thương hàn co quắp.*

Gặp chứng này thì chân tay co quắp, hãy dùng gấp
phương thuốc sau đây :

*Ngưu bàng cǎn 10 nhánh - Ma hoàng - Ngưu tất -
Thiên nam tinh, mỗi thứ 6 tiền.*

Tất cả cho vào cối, đổ một bát rượu mà giã nhó, sau
đó lấy vải sạch vắt nước. Đổ nước đó vào chảo sạch, dùng
than đun lên cho cạn, còn lại bột. Cho uống thứ bột này
với rượu, mỗi lần 1 tiền, ngày uống 3 lần.

➤ *Thương hàn trùng hàn.*

Hãy dùng phương thuốc sau đây :

*Sinh phụ tử 1 lượng (bỏ bì sao sơ) - Gừng khô 1 lượng
- Đổ 2 bát nước sắc còn 1 bát, uống nóng.*

➤ *Thương hàn huyết kết.*

Người gặp chứng này thì ngực tức bụng đầy, đau đớn vô cùng. Hãy dùng phương thuốc sau đây :

Hải cáp cốt - Cam thảo - Mõi thứ 1 lạng - Mang tiêu 5 tiền (tán nhô) - Sắc lên cho uống.

➤ *Thương hàn bụng trướng.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Kiết cánh - Bán hạ - Trần bì - Mõi thứ 3 tiền - Gừng sống 5 lát - Đổ hai bát nước vào sắc lên cho uống.

➤ *Thương hàn đau mang sườn.*

Gặp chứng này thì dùng phương thuốc sau đây :

Nguyên khoa - Cam toại - Đại kinh, tất cả tán thành bột, thêm Đại táo 10 trái, đổ một bát rượu nước, sắc còn 8 lít, người mạnh cho uống cá, còn người sức yếu cho uống làm 2 lần.

➤ *Thương hàn nhức đầu.*

Dùng phương thuốc sau đây :

1. *Gừng khô - Phòng phong - Sa sâm - Tế tân - Bạch truật - Nhân sâm - Thục tiêu - Phục linh - Ma hoàng - Hoàng linh - Kiết cánh - Ngô thù du - Đại giá : mỗi thứ một lạng; Phụ tử một nhánh, tất cả tán thành bột, uống với rượu mỗi lần 1 tiền, ngày uống 3 lần.*
2. *Liên tu, Thông bạch nửa cân, Gừng sống 2 lạng. Đổ nước sắc lên uống nóng.*
3. *Hoặc dùng : Ô mai 14 nhánh, 5 phân muối, đổ 1 bát nước sắc còn nửa bát, uống nóng. Uống xong*

*sẽ nôn ra, nên tránh gió thì thuốc sẽ công hiệu
nhiều hơn.*

➤ *Thương hàn đau cổ.*

Trong chứng này mạch không tới hạ bộ, âm dương
cách tuyệt, tà tụ ở kinh thiếu âm của chân, độc khí
xông lên làm hại yết hầu, khiến đau đớn hoặc sinh mụn
nhọt. Nên dùng phương thuốc sau đây :

1. *Bán hạ (nướng) - Cam thảo - Quế tâm, tất cả
giá nhô, đổ nước vào sắc lên, ngày uống 3 lần.*
2. *Hoặc dùng : Đại táo 20 trái - Ô mai 10 nhánh,
giá nhô hoàn với mật, viên thành viên tròn, ngậm
cho tan dần trong miệng, rất hiệu quả.*

➤ *Thương hàn hạ lỵ.*

Trong chứng thương hàn này người bệnh hơi thấy
đau bụng và đi cầu liền liền. Nên dùng phương thuốc
sau đây :

*Trần bì 3 lạng - Hoàng liên 4 lạng - Bạch đầu ông
2 lạng - A giao 3 lạng. Trước hết lấy 3 vị thuốc đầu tiên,
đổ vào 8 bát nước, sắc còn 2 bát. Sau đó hòa với
vị sau cùng, uống nóng, ngày uống 2 lần, kiêng thịt lợn
(heo) và nước lạnh.*

➤ *Thương hàn bì tiêu tiện.*

Dùng phương thuốc sau :

*Hoạt thạch 2 lạng, bó chung với một ít Đinh lich tú,
đổ 2 bát nước sắc còn 7 lít cho uống nóng.*

➤ *Thương hàn bì đại tiện.*

Dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng - Hậu phác, mỗi thứ 3 lạng, đều nướng - Chi thực (nướng) 6 cân. Đổ 5 bát nước sắc còn 2 bát. Người mạnh uống 2 lần, người yếu uống 3 lần.

➤ *Thương hàn lè lưỡi.*

Dùng các phương thuốc sau :

1. *Lấy Mai hoa, Phiến nǎo nghiền nhó, thoa vào lưỡi, lưỡi sẽ thu lại.*
2. *Lấy một hạt Ba đậu nghiền nhó, dùng ống giấy thổi vào mũi, lưỡi tự nhiên thu lại.*

➤ *Thương hàn khú suyễn.*

Dùng phương thuốc sau :

1. *Lấy một nắm Tứ tô, đổ nước vào đun lên cho uống, chúng suyễn hết ngay.*
2. *Hoặc lấy một ít Phòng kỷ, Nhân sâm, tán thành bột, thêm Tang bạch bì, đổ nước vào, đun lên cho uống, mỗi lần 2 tielm.*

➤ *Thương hàn mặt ngù.*

Chứng này là do dương thịnh mà âm hư, do đó không ngủ được, cứ trằn trọc không yên, lòng dạ bồn chồn. Dùng phương thuốc sau :

Phì chi tử 14 nhánh - Hương thí 4 phần, trước hết đổ 4 bát nước vào Phì chi tử, sắc còn 2 bát, bỏ bã, cho Hương thí vào sắc tiếp, còn 1 bát, bỏ bã uống nóng.

➤ *Thương hàn quyết nghịch.*

Gặp chứng này, người bệnh mặt xanh, tay chân lạnh, bụng đau. Dùng phương thuốc sau :

Đại phu tử 2 nhánh - Pháo chế bỏ bã, tán thành bột, mỗi lần uống 3 tielm, hòa với nước Giừng.

➤ *Thương hàn nôn mửa.*

Dùng phương thuốc sau :

Quất bì (nướng) - Cam thảo - mỗi thứ 1 lạng - Nhân sâm 2 lạng - Sinh hoàng 4 lạng, đỗ 6 bát nước, sắc còn 2 bát, uống làm 3 lần. Kiêng các thứ rau và đồ biển.

➤ *Thương hàn nôn mửa, từ chi lạnh.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Tất trùng, Già cao, Gừng tốt, phân lượng bằng nhau, tán thành bột. Mỗi lần lấy 2 tiễn, bỏ vào 6 lít nước, đun sôi, để nguội bớt mà uống.

➤ *Thương hàn ho.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Tri mẫu 2 lạng - Bối mẫu 3 lạng - Càn cát 3 lạng - Thuốc dược 3 lạng - Thạch cao 4 lạng - Hoàng linh 3 lạng - Hạnh nhân 1 lạng (bỏ bì và song nhân) - Chi tử nhân 3 lạng - 8 vị thuốc này đỗ vào 7 bát nước, sắc còn 2 bát ruồi, uống làm 3 lần.

➤ *Thương hàn khó tiêu.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Hoàng linh 5 lạng - Đại hoàng 5 lạng - Chi tử nhân 16 hạt - Hoàng liên 5 lạng (bỏ lông) - Đậu thị một bát (sao sơ) - Cam thảo 3 lạng - Ma hoàng 5 lạng (bỏ đốt) - Mang tiêu 2 lạng - Phì đại 100 hạt (bỏ bì và ruột) - Tất cả nghiên nhô thành bột, hòa với bạch mật, viên thành viên nhô như hạt ngô. Uống 3 viên một lần, nếu thấy nôn được thì thôi, còn không thì uống 5 viên.

➤ *Thương hàn nhức mỏi.*

Gặp chứng thương hàn mà tay chân đau nhức thì lấy phân ngựa trộn với phân dê, ép nước mà bóp. Hoặc lấy mỡ heo (mỡ nước) hòa với nước phân dê mà bóp cũng rất hiệu quả.

➤ *Thương hàn mờ mắt.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Trần bì 1 lạng - Thăng ma 1 lạng - Hoàng liên 1 lạng. Đổ 4 bát nước sắc còn 2 bát ruồi. Một mặt lấy bông gòn thấm thuốc thoa quanh mắt, một mặt nhỏ ít giọt vào mắt. Ngày dùng 5, 6 lần. Kiêng thịt heo và nước lạnh.

➤ *Thương hàn lở miệng.*

Dùng phương thuốc sau :

Thăng ma 1 lạng (nướng) - Cam thảo 1 lạng - Trúc diệp 5 phần - Mạch môn đồng 3 phần (bỏ lõi) - Mẫu đơn 1 phần - Can táo 20 trái. Đổ 4 bát nước sắc còn 1 bát ruồi, uống làm 5 lần, ngậm trong miệng rồi nuốt từ từ qua cổ. Kiêng đồ ăn cay, nóng.

➤ *Thương hàn khát nước.*

Dùng phương thuốc sau :

Tri mẫu 6 lạng - Thạch cao 1 cân - Cách mè 6 phần - Nhân sâm 3 lạng - Cam thảo 10 lạng. Trước hết lấy 12 bát nước bỏ gạo vào nấu, gạo chín chắt lấy nước bỏ thuốc vào sắc còn 6 bát, uống làm 6 lần, ngày uống 3 lần.

➤ *Thương hàn thô huyết.*

Dùng phương thuốc sau :

Thanh bách diệp 3 lạng - Gừng khô 2 lạng - Ngải 3 nắm. Đổ 5 bát nước sắc còn 1 bát. Sau đó vắt phân ngựa lấy 1 bát nước, đổ chung với một bát thuốc vừa rồi, sắc còn lại 1 bát, chia uống làm 2 lần thì hết.

➤ *Thương hàn đồ máu mũi.*

Gặp thương hàn mà chảy máu mũi là do ngũ tạng nhiệt kết mà sinh ra. Dùng phương thuốc sau :

Tá cổ mẫu lệ 10 phần (sao) - Thạch cao 5 phần. Hai vị này trộn chung nghiền nhó thành bột, chia uống làm 3 lần. Có thể trộn với mật viên thành viên, chia uống 3 lần với rượu.

➤ *Thương hàn hạ huyết.*

Dùng phương thuốc sau :

Phú táo hạ, Hoàng tiêu thổ nứa thăng - Cam thảo 3 lạng (sao) - Can địa hoàng 3 lạng - Bạch truật 3 lạng - Phụ tử 3 lạng (sao và nghiền nhó) - A giao 3 lạng (sao) - Hoàng linh 3 lạng. Trước hết đổ 8 bát nước vào sắc còn 6 bát, sau đó lấy bót ra 3 bát cho A giao cháy ra, rồi lại đổ vào, sắc còn 3 bát, chia uống làm 3 lần. Kiêng thịt và trái cây.

➤ *Thương hàn lao phục.*

Chứng này là do lúc trước mắc bệnh thương hàn, nhưng chưa bình phục, huyết khí còn hư, rồi sớm làm việc nặng nhọc mà ra. Hãy dùng phương thuốc sau :

Thú xí 21 hạt - Hương thị 1 thăng - Chi tử 7 hạt - Đại hoàng 3 lạng. Đổ 5 bát nước, sắc còn 2 bát 7 lít, chia làm 3 lần mà uống, thấy đổ mồ hôi là công hiệu. Phương thuốc này đã thử nhiều lần, hiệu nghiệm bảo đảm.

➤ Phương thuốc bắc truyền “Ngũ thăng tán”.

Đây là phương thuốc chuyên trị chứng thương hàn mạo phong, thân nóng đầu nhức, mệt mỏi, có đàm và ho. Mắc bệnh chừng 3 ngày trở lại, dùng thuốc này cực kỳ công hiệu. Các vị thuốc gồm :

Cam thảo 1 lạng - Thạch cao 1 lạng - Bạch truật 1 lạng - Ngũ vị tử 1 lạng - Gừng khô 3 phần (sao). Các vị này trước hết tán nhó thành bột. Mỗi khi dùng thì lấy ra 2 tiễn, cho vào 1 bát nước, thêm Gừng sống 2 lát, Cúc từ 1 cái, rồi sắc còn 7 lít, uống nóng.

❷ CÁC PHÉP NGOẠI TRỊ VỀ THƯƠNG HÀN.

➤ Phép “điểm nhãn”.

Dùng Phấn cam thảo 6 phần, Mai hoa băng phiến 4 phần, tán chung thành bột. Gặp thương hàn trong vòng từ 1 tới 6 ngày, dùng thuốc này “điểm” vào khói mắt trong của người bệnh, đàn ông thì mắt trái, đàn bà thì mắt phải. Thấy mồ hôi vã túc là công hiệu. Nếu mắc bệnh từ 7 ngày trở đi thì “điểm” cả hai mắt, bất luận người bệnh là nam hay nữ. Công hiệu như thần.

➤ Phép “thông khương úy”.

Phàm trị chứng thương hàn là phải làm tiêu hết những hàn kết, nhiệt kết, thực kết, đàm kết, thủy kết v.v... Do đó một mặt uống thuốc bên trong, một mặt phải chườm bên ngoài để làm tiêu tan. Vậy dùng phép ngoại trị như sau:

Lấy một nắm hành có cà rĕ, 2 củ gừng già và sống, 4 củ cải sống, không có củ cải sống thì thay bằng một

nhúm hạt cải. Ba thứ này giã ra sao chín, sao bằng rượu càng tốt. Sau đó chia ra làm 2, gói bằng vải, chườm trên ngực và hai bên sườn. Mồ hôi vã ra là có công hiệu, bao nhiêu nhức mỏi tiêu tan. Chườm tới khi khô thì lại đổ ra, cho thêm rượu sao lại mà chườm, không nên chườm nóng quá. Trường hợp bí đại tiện thì chườm luôn cả bụng.

► *Phép “thông úy”.*

Trường hợp hàn trúng tam âm thì có thể cấm khẩu, nói không thành tiếng, tay chân cứng đơ, đau đớn, mạch tay không đậm, giống như là trúng phong vậy, hoặc chân tay lạnh giá, môi tái đi, đàn ông thì thận nang co lại, đàn bà thì đầu nhũ hoa co lại, hoặc trường hợp nam nữ giao hợp xong ngất đi, đều nên dùng phép ngoại trị này. Hãy lấy một cân hành trắng, giã đậm sao chín, chia làm 2, gói vào vải mà chườm trên bụng, nhất là ở bụng dưới, một lát sau, tất thuyên giảm. Lại lấy thêm hành trắng giã đậm, sắc lên bằng rượu, đổ cho người bệnh thì dương khí tức hồi.

Trường hợp bệnh nặng thì lấy ngải viên thành viên lớn như hạt đậu, trộn chung với hành, sao lên bằng rượu, gói vải mà chườm trên Thiêu khí hải huyệt ở dưới rốn 1 tấc 5 phân, và Quan nguyên huyệt ở dưới rốn 2 tấc. Lát sau sẽ thấy chân tay người bệnh dần dần ấm lại, tức đã hồi sinh vậy.

► *Phép “đàn úy”.*

Trong nhiều trường hợp, thường hàn không thể phân biệt âm dương, thầy thuốc không biết nên không thể cho thuốc. Nhưng nếu thấy mắt trùng miệng há, bất tinh nhân sự, trước đó thì thân nóng, đại tiện tiểu tiện

không thông, mồ hôi không có, thì lấy một chục trứng gà luộc chín, lấy vài quả bao lại bằng vài mỏng mà chườm trên bụng, nhất là chỗ rốn của bệnh nhân. Vừa chườm vừa lấy một mũi trâm bạc đâm vào quả trứng, thấy mũi trâm bạc đen đi thì đổi trứng khác. Khi trâm bạc không còn đen nữa thì sẽ thấy mồ hôi người bệnh vã ra, như thế là thuyên giảm. Phép ngoại trị này cũng rất công hiệu cho loại Âm chứng thương hàn nói ở trên.

➤ *Phép “Ngô thù du úy”.*

Phép này cũng tương tự như các phép trên, nghĩa là dùng cách chườm. Lấy vị Ngô thù du 1 thăng, giã nhỏ tẩm rượu, cho vào hai túi vải mỏng, chườm hai lòng bàn chân người bệnh, chườm cả bụng và hai bên sườn. Lát sau sẽ thấy tay chân người bệnh ấm lại. Cũng có thể cho thêm Mạch miến, Thực diêm, Thông bạch, sao nóng với rượu mà chườm, lạnh thì đổi. Công hiệu bảo đảm.

➤ *Phép “tù tô úy”.*

1. Gặp chứng thương hàn nội thương, đồ ăn không tiêu, bụng dưới cứng và trương lên, đại tiện tiểu tiện không thông, không nói được, hai mắt trùng trùng, chân tay cứng đơ, bệnh như vậy là nguy kịch, khó lòng cho thuốc uống, mà phải dùng phép ngoại trị. Vậy hãy lấy vài lạng Tử tô, cho vào nước, đun sôi lên. Sau đó dùng khăn sạch nhúng vào nước Tử tô, vắt nước, trải ra chườm trên bụng người bệnh, nhất là bụng dưới. Khăn nguội thì thay khăn khác. Chỉ sau ít lần, tự nhiên thuyên giảm. Phép này công hiệu như thần.

Trường hợp người bệnh tinh lại nhưng vẫn chưa đại tiện được, thì lấy đường ăn và mật heo nấu khô thành thỏi dài, từ từ nhét vào hậu môn người bệnh rồi từ từ kéo ra, làm vậy vài lần, phân tích từ trước sẽ được tống ra. Tiếp đó thì người bệnh phải được uống thuốc, vì phép ngoại trị chỉ nhầm cấp cứu mà thôi.

2. Hoặc có thể lấy ít nấm đất, sao lên bọc vài mà chườm, cũng hiệu quả.
3. Hoặc có thể lấy Dã vu đầu thái thành miếng mỏng, chà xát trên đốt xương sống thứ ba ở lưng, nếu người bệnh thấy đau và ngứa thì không phải thương hàn, nếu không thấy đau hay ngứa mới đúng là thương hàn. Tiếp đó dùng các miếng mỏng Dã vu đầu chà xát mọi khớp xương. Đồng thời dùng Dã vu đầu thái mỏng sao lên, sắc đặc cho uống hai ba lần. Chứng bệnh thuyên giảm mau chóng. Nhớ là kiêng ăn cơm.
4. Hoặc có thể lấy Ba đậu 10 hạt giã nhỏ sao nóng, trộn với 1 tiền bột gạo thành như cái bánh, dùng ngải sao lên cho nóng mà chườm ở rốn. Lát sau thì khí huyết tất thông.

CHƯƠNG II

BỆNH NỘI KHOA

☞ CÁC PHƯƠNG THUỐC VỀ BỆNH PHỔI.

➤ Phổi ung mà ho có đàm.

Ngực gặp lạnh, mạch đập mau, cổ khô mà không khát, thường khạc ra đàm hôi tanh, như vậy là chứng Phế ung. Hãy dùng phương thuốc sau đây :

Kiết cánh 3 phần - Bối mẫu 3 phần - Ba đầu 1 phần (bó bì, lõi, sao tán thành bột). Người thể chất mạnh mẽ dùng nira tiên, yếu đuối dùng 1/4 tiên. Kiêng thịt heo.

➤ Phổi ung khạc ra máu.

Dùng phương thuốc sau :

Ý dĩ nhân 3 phần (giã, sao), đổ 2 bát nước sắc còn một bát; cho thêm chút rượu, phân làm 2 lần mà uống tất hết.

➤ Phổi liệt mà ho.

Dùng phương thuốc sau :

Sinh thiên môn đông 1 thăng (giã lấy nước) - Rượu một bát - Đường 1 cân - Tù uyển 4 léc. Đổ hết vào nồi bằng đông mà đun lên cho cạn, rồi viên lại thành từng viên như hột hanh nhân mà uống. Kiêng ăn cá.

➤ Phổi liệt ho suyễn.

Dùng phương thuốc sau :

Phòng ký mật 2 tiền - Tương thủy 1 tiền, sắc cồn còn chừng 7 phân mà hít nhẹ vào.

➤ Phổi tần thương ho ra máu.

Dùng phương thuốc sau :

Hương phụ 1 tiền, tán thành bột, đun với nước gạo rang, ngày uống 2 lần.

➤ Phổi trướng,大纲 khí.

Người bệnh bị trướng phổi, hơi thở dồn dập, có thể ho hoặc suyễn, mất ngủ. Nên dùng phương thuốc sau :

Tứ uyển 6 phân - Cam thảo 8 phân - Tân lang 7 lá - Phục linh 8 phân - Đinh lịch tử (sao) 3 phân. Đổ 6 bát nước, sắc cồn 2 bát ruồi, uống làm 3 lần tất thuyên giảm.

➤ Phổi nhiệt mà ho.

Dùng phương thuốc sau :

Nước Sinh địa hoàng 3 bát - Sinh mạch môn đông 3 bát - Nước Gừng sống 1 lé - Mật trắng 2 lé. Tất cả đỗ chung, sắc cồn 2/3, sau đó cho mật vào, nấu như cháo loãng, tiếp đó cho thêm bột Bối mẫu 8 phân - Bột Tứ uyển 4 phân, khuấy đều lên. Mỗi lần uống 1 muỗng.

Ngày uống 2 lần, đêm uống 1 lần.

➤ Phổi nhiệt có đàm.

Dùng phương thuốc sau :

Bán hạ 1 lượng - Khô lâu 1 lượng. Hai vị này tán thành bột, hòa với nước gừng viên thành viên nhỏ như hạt ngô. Mỗi lần uống chừng hai ba chục viên với nước nóng.

➤ Phổi liệt tắt tiếng.

Dùng phương thuốc sau :

Dương sâm 3 tiền - Thạch mộc 3 tiền - Thiên đông 3 tiền - Mạch đông 3 tiền - Phượng hoàng y 3 tiền - Địa hoàng 8 tiền - Xuyên bối 2 tiền. Đổ 3 bát nước, sắc còn 1 bát mà uống.

➤ Phổi mệt mà yếu.

Lấy Bạch được để cả vỏ trong, ngâm vào dầu Thuần thái 3 năm. Mỗi buổi sáng lấy ra 2 hạt, giã ra sao lên, uống với nước muối nhạt và nóng. Uống chừng 5 ngày là có hiệu quả. Phương thuốc này giết được các loại khuẩn trùng trong phổi, trị được các loại phổi đã hư. Tuy nhiên về sau phải tĩnh dưỡng, không nên suy nghĩ hoặc làm việc nặng nhọc.

➤ Phổi yếu. ho lâu. có máu.

Dùng phương thuốc sau :

Cam hạnh nhân 3 lạng - Ngân hạnh 3 lạng - Bách hợp 3 lạng - Hồ đào nhục 7 hạt, rồi lấy trọn bộ phổi heo, bỏ vào nồi, đổ nước mà đun lên. Trong khi đun, khí quản của phổi heo sống phải để thò ra ngoài nồi. Đến khi nước sôi, nước sẽ theo khí quản đó phọt ra, phải hứng lấy nước đó đổ vào các vị thuốc mà sắc, còn chừng 1/3 thì uống được.

❸ CÁC BỆNH HÓ

➤ Phương thuốc bù truyền trệ ho.

Tử uyển 5 tiền - Ngũ vị tử 1 lạng - Quế tâm 2 lạng - Ma hoàng 4 lạng (bỏ đốt) - Hạnh nhân 70 hạt (bỏ bì tán nhó) - Gừng khô 4 lạng - Cam thảo 2 lạng (sao). Đổ 9 bát nước sắc còn 2 bát ruồi, uống nóng, chia làm 3 lần, uống trong 1 ngày.

➤ 5 thứ ho

5 thứ ho gồm Thượng khí thấu, Âm thấu, Táo thấu, Lãnh thấu và Tà thấu. Dùng phương thuốc sau :

Tạo giáp (sao) - Gừng khô - Quế tâm. Ba vị này phân lượng bằng nhau, tán thành bột, hòa với mật viên thành viên nhó bằng hạt ngô. Ngày uống 3 lần, mỗi lần 3 viên, uống với rượu cũng được. Kiêng ăn hành tỏi.

➤ Các chứng ho lâu hay mới bị ho.

Dùng phương thuốc sau :

Khoán đông hoa 2 lạng - Gừng khô 2 lạng - Nguyên hoa căn 2 lạng - Ngũ vị tử 3 lạng - Tử uyển 3 lạng. Trước hết lấy 3 vị : Khoán đông hoa, Ngũ vị tử và Tử uyển, đỗ 3 bát ruồi nước, đun sôi lên, bỏ bã, sau đó bỏ Gừng khô và Nguyên hoa căn, thêm 3 thăng mật, đỗ tất cả vào một nồi bằng đồng, sắc lửa nhó còn 1 thăng ruồi, chia uống 3 lần 1 ngày. Kiêng đồ tanh.

➤ Ho lâu năm.

Dùng phương thuốc sau :

Hương thi (sao) 4 phần - Hạnh nhân (bỏ bì) 2 phần - Tử uyển 3 phần - Quế tâm 3 phần - Cam thảo (nuóng) 8 phần - Gừng khô 2 phần - Té tân 3 phần - Ngô thù du 3 phần.

Tất cả tán thành bột, trộn với mật, viên thành viên bằng hạt ngô. Ngày uống 3 lần, mỗi lần 4 viên. Bỏ vào miệng ngâm cho tan dần thì tốt hơn.

➤ Ho nhiệt.

Dùng phương thuốc sau :

*Hạnh nhân 40 hạt (bó bì, sao, tán) - Sài hò 4 lạng
- Tứ tò tử 1 thăng - Quất bì 1 lạng.*

Đỗ một bát nước lớn, sắc còn 3 lít, uống làm 3 lần.

➤ *Ho hàn.*

Dùng phương thuốc sau :

Nguyên hoa 2 lạng - Gừng khô 2 lạng - Mật trăng 2 thăng.

Lấy Nguyên hoa và Gừng khô tán nhỏ, sau đó trộn với mật, đun nhỏ lửa cho thành keo, chia uống làm 4 lần: ngày 3 lần, đêm 1 lần.

➤ *Ho khan.*

Dùng phương thuốc sau :

Qua lâu chín, giã lấy nước, hòa với mật, thêm Bạch phàn (sao), ngâm trong miệng cho tan dần, rất công hiệu.

➤ *Ho ra đàm ra máu.*

Lấy trứng gà, đập nhẹ cho vỏ dập ra, ngâm vào nước tiểu trẻ con khoảng ba bốn ngày, rồi lấy ra luộc chín mà ăn, sẽ bớt.

➤ *Tuồi già ho lâu ngày.*

Dùng phương thuốc sau :

Mỡ heo 4 lạng - Nhu mẽ đường 4 lạng - Mật ong 4 lạng.

Tất cả nấu lên cho thành keo, mỗi lần múc 1 thìa ngâm cho tan, ngày dùng nhiều lần, vài ba ngày tất bớt.

➤ *Ho mất tiếng.*

Dùng phương thuốc sau :

Hà tử bì - Ngũ vị tử - Hoàng cầm - Cam thảo.

4 vị này phân lượng bằng nhau, tán nhỏ thành bột, trộn với mật viên thành viên lớn bằng quả anh đào. Mỗi lần ngâm một viên cho tan trong miệng. Ngày ngâm nhiều lần.

➤ *Ho hút lao.*

Lấy một khúc Đại ngẫu, bỏ một đầu, đổ mật đầy, gói giấy ở ngoài mà nướng cho nóng rồi uống, rất công hiệu.

⌚ CÁC CHỨNG SUYỄN.

➤ *Phương thuốc bì truyền trị bệnh suyễn thông thường.*

Lấy một nhánh Bạch phượng tiên hoa, để cà rě và lá, giã lấy nước, hòa với một lượng rượu nóng tương đương. Chờ ngày nắng ấm, dùng nước thuốc đó thoa lên huyệt Cao hoang, chỗ giữa ngực và bụng. Mới đầu thấy hơi lạnh, sau thấy nóng và cay, rồi lại hơi đau. Khi thấy hơi đau thì ngừng lại, không thoa nữa, lấy khăn lau khô, nhớ ở nơi kín gió. Làm vậy trong vài ngày là đỡ nhiều.

➤ *Chứng suyễn cấp.*

Dùng phương thuốc sau :

Lấy 1 lạng Kiết cánh, tán nhỏ, hòa với nửa thăng nước tiểu trẻ con, sắc còn 4 lít, chắt ra mà uống.

➤ *Chứng khí suyễn.*

Dùng phương thuốc sau :

Lấy Hạnh nhân và Đào nhân, mỗi thứ nửa lạng, bỏ bì, sao, tán nhỏ, đổ vào một bát nước hòa bột sống, viên thành viên bằng hạt ngô, mỗi lần uống 10 viên với nước gừng pha mật, rất công hiệu.

➤ *Chứng đàm suyễn.*

Dùng phương thuốc sau :

*Bán hạ 2 tiền - Cam thảo (nướng) 1 tiền 5 phần -
Tạo giác 1 tiền 5 phần - Gừng sống 1 tiền.*

Đổ 1 bát nước, sắc cạn 8 lè mà uống sẽ thấy khỏi.

➤ *Chứng khí suyễn thương nghịch.*

Nhiều người cho rằng chứng này do khí thịnh có dư, sự thật là do khí hư không đủ. Nên dùng phương thuốc sau:

Nhân sâm 1 lạng - Ngưu tất 3 tiền - Thực địa hoàng 5 tiền - Mạch đông 5 tiền - Sinh thù du 4 tiền - Bào kỳ tử 1 tiền - Bắc ngũ vị 1 tiền - Hạch đào 3 hạt - Gừng sống 5 lát.

Đổ nước vào sắc mà uống sẽ bớt.

➤ *Chứng hen suyễn.*

1. *Lấy trứng gà ngâm vào nước tiểu trẻ con, mùa hạ ngâm 3 ngày, mùa đông ngâm 7 ngày, lấy ra luộc chín, ngày ăn một quả, ít ngày sẽ bớt.*

2. Hoặc dùng phương thuốc sau :

Tứ Quân tử, các vị phân lượng bằng nhau, sắc lên mà uống.

➤ *Phế hắc suyễn cấp.*

Lấy Quang minh sinh đồng nhũ phần 5 tiền, trộn với ít cờn trắng, nghiền nhuyễn viên thành viên bằng hạt ngô. Mỗi lần uống 1 viên, với nước nóng.

➤ *Chứng hen diêm hao.*

Dùng nước đậu phụ, uống sáng và tối, lâu ngày cũng hiệu quả. Nếu là trẻ con thì nướng Chi ma giai trên gạch nóng, lấy ra nghiền nhô cho ăn với đậu phụ.

❖ CÁC BỆNH VỀ ĐẦU.

➤ *Chứng đau phong.*

Dùng phương thuốc sau :

Phụ tử 1 cái (sao, già). Một lượng muối tương đương, cá hai thứ tán nhỏ mà uống, phong sẽ hết.

➤ *Chứng đau đầu.*

Dùng phương thuốc sau :

Màn kinh tử 1 tiền - Bạch chi 1 tiền - Cam thảo 1 tiền - Bán hạ 1 tiền - Té tân 1 tiền - Xuyên khung 5 tiền.

Đổ rượu vào đun lên mà uống. Chỉ uống 1 lần là thấy bớt hẳn.

➤ *Chứng đau nǎo.*

Dùng phương thuốc sau :

Sài hồ 5 tiền - Úc hạnh nhân 5 tiền - Mạch đồng 5 tiền - Tân di 3 tiền - Kiết cánh 3 tiền - Bạch thược 3 tiền - Cam thảo 1 tiền.

Đổ 3 bát nước và 1 thăng rượu, sắc lên mà uống.

➤ *Chứng đau minh.*

Người bị bệnh này trong đầu như có tiếng côn trùng kêu vang. Bệnh này còn có tên là Thiên bạch nghi. Dùng phương thuốc sau :

Được diệp - Hắc chi ma - Mẫu đơn bì - Chi tú.

Các vị thuốc trên số lượng bằng nhau, tán nhỏ hòa với mật, viên thành viên lớn bằng hạt ngô. Mỗi lần uống từ 20 tới 40 viên với nước trà nóng, tùy theo bệnh nặng nhẹ.

➤ *Chứng đau một bên đầu.*

Dùng phương thuốc sau :

Xuyên khung 4 lạng - Chu sa 4 lạng - Thạch cao 4 lạng

- Long não 4 lạng - Nhân sâm 2 lạng - Cam thảo 2 lạng (nướng) - Té tân 2 lạng - Sinh tê giác 1 lạng - Chi tử 1 lạng - A giao (sao) 1 lạng ruối - Mạch đông (bỏ lõi) 3 lạng.

Các vị trên tán nhỏ hoàn với mật thành từng viên bằng đầu ngón tay, uống mỗi lần 1 viên với rượu, rất công hiệu.

➤ *Chứng thiên chinh đau phong.*

Dùng Bạch chỉ 3 tiền, sao lên, tán nhỏ. Lại lấy 3 tiền bột gạo đổ nước khuấy lên thành hồ, trộn với Bạch chỉ tán nhỏ, dán lên chỗ đau nhức. Chỉ sau 1 ngày thấy bớt. Hết một ngày lại thay thuốc mới, thay 3 lần thì hết bệnh.

➤ *Chứng lôi đau thống.*

Người mắc chứng này, vì đau đầu mà nổi hạch, hoặc trong đầu như có tiếng sấm vang. Như vậy là gặp tà phong, phong động nên phát sinh ra thứ tiếng sấm trong đầu. Dùng phương thuốc sau :

1. *Liên kiều 1 tiền - Hoàng cầm 1 tiền - Hắc sơn chi tê giác 1 tiền - Ngưu bàng tử 1 tiền - Bạc hà 7 phân - Kiết cánh 5 phân. Thêm một nhúm trà tốt và Qua đế.*

Tất cả tán nhỏ. Mỗi lần uống lấy 2 tiền, hòa với nước muối dưa mà uống trong lúc đói.

2. Hoặc dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng 2 lạng - Hoàng linh 2 lạng - Khiên ngưu 4 lạng - Hoạt thạch 4 lạng - Hoàng liên - Bạc hà diệp và Xuyên khung, mỗi thứ nửa lạng.

Tất cả tán nhỏ thành bột, hòa với nước viên lại thành viên lớn bằng hạt ngô. Sau mỗi bữa cơm uống 50 viên với nước nóng.

➤ *Chứng ôn nhiệt đau thống.*

Chứng này do thấp và nhiệt hợp lại mà thành uất khí hành lên trên, chống với khí thanh dương nên làm đau đầu. Dùng phương thuốc sau :

Khuông hoạt 1 lạng - Phòng phong 1 lạng - Sài hồ 7 tiền - Xuyên khung 5 tiền - Cam thảo (nướng) 1 lạng ruối - Hoàng liên (sao) 1 lạng - Hoàng linh 3 lạng (1 lạng ruối sao, 1 lạng ruối ngâm rượu).

Tất cả tán thành bột, mỗi lần dùng 2 tiền, hòa với ít nước trà nóng mà uống.

➤ *Chứng phong nhiệt đau thống.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Cúc hoa - Thạch cao - Xuyên khung, các vị phân lượng bằng nhau, tán thành bột. Mỗi lần uống 1 tiền ruối, hòa với nước trà nóng mà uống.

➤ *Chứng choáng váng hoa mắt.*

Chứng này do khí huyết hư, phong tà nhập vào não mà dẫn tới mất, khiến cho đầu óc choáng váng mà mắt hoa lên. Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm - Dương quy - Phòng phong - Hoàng kỳ - Thược dược - Mạch môn đông (mỗi vị 1 lạng) - Độc hoạt - Bạch truật - Quế tâm (mỗi vị 3 lạng).

Đổ 6 bát nước sắc còn 2 bát chia uống 3 lần.

⌚ CÁC BỆNH LÝ

➤ *Chứng thủy tốc lỵ.*

Điều phương thuốc sau :

Nhân sâm - Địa dĩ - Hậu phác (sao) - Gừng khô - Ô mai (sao) - (mỗi vị 6 phần) - Bạch truật 5 phần - Dương quy 5 phần - Xích thạch chi 7 phần - Long cốt 7 phần - Thực ngái 4 phần - Cam thảo 4 phần - Hoàng liên 10 phần.

Tất cả tán nhỏ thành bột, viên thành viên lớn bằng hạt ngô, ngày uống 3 lần với nước gạo rang, mỗi lần 20 viên.

➤ *Chứng lạnh lỵ.*

Chứng này do ruột và bao tử hư nhược, khí gấp lạnh mà ra. Phàm thấy đi cầu ra phân xanh, trắng hoặc đen, đều là lạnh lỵ. Mạch thấy trầm thì sống mà thấy phù thì sẽ chết. Dùng phương thuốc sau đây :

Hoàng liên 2 lượng - Cam thảo (sao) nửa lượng - Phụ tử (sao) nửa lượng - A giao (nướng) nửa lượng.

Đỗ 3 bát nước sắc còn 1 bát, chia uống 2 lần.

➤ *Chứng bạch trệ lỵ.*

Chứng bạch trệ lỵ là do ruột hư mà gấp khí lạnh, khiến các chất dịch trong ruột ngưng trệ lại và có màu trắng. Dùng phương thuốc sau :

Xích thạch chi 8 lượng - Gừng khô 3 lượng - Long cốt 3 lượng - Dương quy 3 lượng - Phụ tử (sao) 2 lượng - Mẫu lệ (rang) 2 lượng - Thuộc dược 1 lượng - Cam thảo (nướng) 1 lượng - Nhân sâm 1 lượng rưỡi - Bạch truật 1 thăng.

Trước hết đổ 1 đấu nước, đun Bạch truật lên còn 9 thăng, sau đó đổ các vị thuốc kia vào sắc tiếp còn 3 thăng, chia uống 3 lần.

Đi cầu có đàm mủ thì thêm Hậu phác 3 lạng. Đi cầu mà nôn mửa thì thêm Quất bì 2 lạng. .

➤ *Chứng lạnh nhiệt lỵ.*

Trong chứng này, phân người bệnh vừa vàng vừa trắng, đó là do ruột hư nhược, sắn có hàn, lại gặp nhiệt mà sinh ra. Dùng phương thuốc sau :

Hương cố 1 thăng - Bạch truật 6 lạng - Giới bạch 1 thăng - Thăng ma 2 lạng. Đổ 7 thăng nước sắc còn 2 thăng rưới chia uống làm 3 lần.

➤ *Chứng nhiệt độc lỵ.*

1. Dùng phương thuốc sau :

Hoàng linh - Quất bì - Độc hoạt - Lam thanh - Hoàng liên - Quý tiên vũ - Hoàng bách - Cam thảo.

Các vị này phân lượng bằng nhau, tán nhò, viên thành viên lớn bằng hạt ngô, mỗi lần uống 10 viên, ngày uống 3 lần.

2. Hoặc dùng : *Sinh tê giác - Toan thạch lựu bì*

Chỉ thực, mỗi thứ phân lượng bằng nhau, tán thành bột, mỗi lần uống 1 muỗng nhỏ hòa với nước trà, ngày uống 2 lần.

➤ *Chứng hồng lỵ.*

Dùng phương thuốc sau :

Điêm mai 1 cái - Hồ hoàng liên 1 tiền - Táo hạ thổ 1 tiền. Tất cả tán thành bột, chia 2 lần, hòa với nước mà uống. Phương thuốc này công hiệu như thần, đã thử nhiều lần, đều có hiệu quả, nhiều người đi lỵ ra huyết cá trăm ngày, dùng phương thuốc này đều thuyên giảm ngay.

➤ *Chứng tiền hồng hậu bạch lỵ.*

Chứng này còn có tên là Trường cổ, lúc đầu đi ly ra máu, sau ra phân trắng. Dùng phương thuốc sau :

Chuẩn ngưu tất 2 lạng, giã nhó lấy 1 lít rượu đổ vào, hâm lên, mỗi lần uống một hai chung, ngày uống 3 lần, rất công hiệu.

➤ *Chứng xích lỵ.*

Dùng phương thuốc sau :

Hương dam thị nửa thăng - Hoàng liên 1 thăng.

Trước hết lấy 1 thăng rưỡi nước ngâm Hương thị 1 ngày, rồi vớt ra giã lấy nước. Tiếp đó cho Hoàng liên tán nhỏ vào nước Hương thị, đun cạn còn nửa thăng. Uống vào lúc bụng đói, công hiệu liền.

➤ *Chứng xích bạch lỵ.*

Phàm chứng lỵ là do doanh vệ bất túc, trường vị hư nhược, lãnh khí nhiệt khí thừa hư mà nhập vào ruột. Nhiệt nhập vào huyết, huyết ngấm vào ruột, do đó bài tiết ra phân đỏ. Lãnh khí cũng nhập vào ruột, làm cho chất dịch trong ruột ngưng trệ, có màu trắng. Do đó bài tiết ra phân trắng đỏ lẫn lộn, đó là do lãnh nhiệt tương giao mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Lộc nhĩ 2 phân - Thạch lựu bì 2 lạng - Gừng khô 2 phân - Táo hạch trung nhân 7 hạt - Xích địa lợi 1 lạng (đốt thành than).

Các vị trên tán thành bột, trước bữa ăn uống 1 muỗng, tùy theo bệnh nặng nhẹ, uống từ 3 tới 6 lần 1 ngày.

➤ *Chứng ngũ sắc lỵ.*

Chứng này, phân người bệnh có nhiều màu lẩn lộn. Dùng phương thuốc sau :

Toan thạch lụu bì 5 cái - Hạt sen 2 thăng. Trộn lẩn, giã nhó, vắt lấy nước, uống 5 lần, rất công hiệu.

➤ *Chứng lỵ lâu ngày.*

Đây là phương thuốc dành cho người mắc chứng xích lỵ lâu năm không khỏi.

Địa du 1 lạng - Thủ vĩ thảo 1 lạng.

Dỗ 2 thăng nước, sắc còn 1 thăng, chia làm 2 lần, uống từng ngày, rất công hiệu.

➤ *Chứng hàn tắc lỵ.*

Ruột và dạ dày yếu, dễ bị lạnh khí nhiệt khí xâm nhập. Các tà khí đó lúc động lúc tĩnh, khiến cho bệnh lỵ lúc có lúc ngừng. Dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên - Long cốt to bằng quả trứng gà 1 cái - A giao bằng bàn tay - Thực ngải nướng 1 nắm.

Ba vị trên, trừ A giao, để 3 thăng nước sắc còn 2 thăng, rồi cho A giao vào, chia uống 2 lần.

➤ *Chứng cầm khẩu lỵ.*

Dùng Mộc miết tử 6 cái, bỏ vỏ nghiền nát, phân làm hai. Lấy một cái bánh bột bỗ dọc làm 2, đắp bột thuốc vào hai lòng bánh, hơ nóng đắp vào rốn người bệnh, nguội thì đổi. Chốc lát, lỵ ngừng, người bệnh thấy đổi.

➤ *Chứng lỵ của đàn bà thai nghén.*

Dùng phương thuốc sau :

Lấy 2 quả trứng gà, đục một lỗ bằng đầu ngón tay, cho vào 5 phân Hoàng đan, lấy đũa bắc khuấy đều, lấy giấy bán bit kín, luộc chín, cho ăn với cơm, rất công hiệu.

☞ CÁC BỆNH SÁN KHÍ (TỨC SA ĐÌ)

➤ Phương thuốc cho người mắc bệnh.

Tiên địa cốt bì 4 lạng - Gừng sống 4 lạng.

Giã nhỏ đắp vào thận nang, có ngứa cũng phải ráng chịu. Đồng thời lấy Liên đế lào ty qua, sao lên nghiền nhỏ, mỗi lần uống 3 tiền, bằng rượu nóng. Chỉ vài ba lần là bớt nhiều.

➤ Chứng hoàng lương sán.

Người mắc chứng này, trong bụng dưới như có cục gì, làm đau túi cà ngực, rất khó trị. Dùng phương thuốc sau:

Bổ cốt chi 1 cân - Hắc hồ ma 2 lạng (sao).

Trộn 2 vị, sao lên, rồi bỏ Hồ ma, lấy Bổ cốt chi tán nhỏ, thảm rượu mà hoàn thành từng viên, uống với nước nóng.

➤ Chứng hầm sán.

Trong chứng này, người bệnh cảm thấy như có một cục gạch lúc nằm thì như ở bụng dưới, lúc đứng thì như chạy xuống tận thận nang, rồi cứ thế xuất nhập, lai vãng, trên dưới. Dùng phương thuốc sau đây :

Đỗ trọng 5 tiền, giã vắt lấy nước, hòa với chút nước lạnh thành 1 bát. Cho vào đó 1 lạng Nhân sâm, 1 tiền Quế nhục, 1 tiền Quế chi, 1 tiền Hạch đào, 1 tiền Tiểu hồi hương, đun sôi lên, bỏ bã mà uống. Uống 3 thang như vậy thì bệnh hết.

→ CÁC BỆNH SA CHUNG (CHỈ CHUNG CÁC BỆNH SỎI, ĐI TIỀU CHỈ Y...)

➤ Phương thuốc khi mới mắc bệnh.

Mới đầu, thường là đau bụng, cũng có trường hợp không đau bụng, mà chỉ thấy nặng bụng khó chịu. Hãy dùng vị Nam xà đằng, sắc lên, thêm rượu mà uống.

➤ Chứng cầm khẩu sa.

Hãy dùng một miếng sành nhúng vào nước nóng có pha nước Hương du, cạo trên lung từ trên xuống, tới khi thấy các sa điểm nổi lên từng cục thì thôi. Tiếp đó dùng Ô dược, Thanh bì, Trần bì, Sơn tra, Tử phác, phân lượng bằng nhau, sắc lên, uống nóng.

➤ Chứng vãnh trường sa.

Dùng 1 lượng Mã phẩn sao đen, thêm vào 1 dûm Hoàng thổ, sao lên, mỗi lần lấy 5 tiền uống với rượu nóng, vài lần thì hết đau.

➤ Chứng tả sa.

Người mắc chứng này, thân thể sưng lên đau đớn, nổi nhiều vết đen. Đó là do tạng phủ bị độc, khiến khí trệ huyết ngưng. Dùng phương thuốc sau :

Tô mộc diên hồ tể 1 lượng - Ngũ linh chi 1 lượng - Tiên tiên tử 1 lượng - La bắc tử 1 lượng - Hương hoàng 7 tiền - Trần bì 7 tiền - Tân lang 7 tiền - Chi thực 7 tiền - Hậu phác 7 tiền - Tam lăng nga mê 7 tiền - Ô dược 5 tiền - Hương phụ 4 tiền - Trầm hương 3 tiền - Giáng hương 3 tiền - A nguy 2 tiền.

Tất cả tán nhỏ, viên thành viên như hạt đậu lớn, mỗi lần uống 50 viên với nước Sa nhân.

➤ *Chứng dương mao sa.*

Người mắc chứng này, bụng trương lên và đau, tiếp đó đau cả lưng và hai bên sườn, như có gai đâm. Hãy dùng Đàm đầu nê thổ nghiền thật nhò, hòa với rượu đắp vào các chỗ đau, lát sau sẽ thấy các chỗ đó có những sợi lông trắng như lông dê. Như vậy là công hiệu.

➤ *Chứng ban sa.*

Người mắc chứng này đầu váng mắt hoa, nôn mửa, mình nổi ban đỏ tím.

Cách trị, trước hết y như cách trị chứng Cám khẩu sa ở trên. Tiếp đó lấy Thiên hoa phấn, Đan bì, Bạc hà, Địa cốt bì, Sơn chi, Huyền sâm, Tế tân. Các vị phân lượng bằng nhau, sắc lên mà uống.

➤ *Chứng trúng nắng mùa hè.*

Dùng các phương thuốc sau :

1. *Nhân sâm 4 lạng - Thạch cao 4 lạng - Hoàng liên 3 tiền.*

Đổ nước vào sắc cho uống. Uống 1 thang thì định thần, 2 thang thì đổ mồ hôi và khỏi. Trúng thử nặng, ngất đi, uống rất công hiệu.

2. *Nhân sâm 1 lạng - Thanh hao 2 lạng - Hương nhu 3 tiền - Bạch truật 5 tiền.*

Đổ nước vào sắc lên cho uống. Rất công hiệu với chứng trúng thử phát điên, khí suyễn toát mồ hôi.

3. *Thanh hao 1 lạng - Hoàng liên 3 tiền - Nhân sâm 3 tiền - Bạch truật 3 tiền - Phục linh 5 tiền - Hoắc hương 5 tiền - Hương nhu 1 tiền - Bán hạ 1 tiền.*

Đổ nước sắc lên cho uống. Nếu đau bụng là hết đau liền. Lại như trúng thử ngã xuống nôn mửa, sùi bọt mép, người nóng như lửa nhất nhì đều tiêu tan.

4. *Huyền sâm 3 lạng - Mạch đông 3 lạng - Thiên đông 1 lạng - Thanh hao 1 lạng - Thăng ma 3 tiền - Kinh giới 3 tiền - Hoàng liên 3 tiền - Hoàng linh 3 tiền.*

Đổ nước vào sắc lên cho uống, bao nhiêu ban sắc lạt liền, uống 3 thang thì hết hẳn.

☞ CÁC CHỨNG ÔN DỊCH.

➤ *Chứng đại đầu ôn.*

Dùng phương thuốc sau :

Điên hòi tố 1 tiền 5 phần - Tạo giác 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Lê lô 5 phần - Trich trực hoa 2 tiền 5 phần.

Tất cả tán nhỏ thành bột, cuộn giấy lại thổi vào mũi sẽ thấy bớt,

➤ *Chứng hạch tức ôn.*

Dùng phương thuốc sau :

Sinh thạch cao 1 lạng - Huyền sâm 4 tiền - Dã cúc hoa 4 tiền - Kim ngân hoa 4 tiền - Liên kiều 4 tiền - Đan bì 4 tiền - Bạc hà 2 tiền - Xạ can 2 tiền - Cam thảo 1 tiền.

Đổ nước vào sắc lên cho uống tất giảm bệnh ngay.

➤ *Chứng phết nhiệt ôn.*

Dùng các phương thuốc sau :

Tây ngưu hoàng thon 1 phần - Dương môn tử thon 2 ly - Lão mai bắc phiến thon 1 phần - Đại hoàng mang tiêu 5 tiền - Tê ngưu giác ma 1 tiền.

Đổ nước vào sắc lên cho uống rất công hiệu.

➤ *Tiech ôn dan.*

Dùng phương thuốc sau :

Hùng hoàng - Thư hoàng - Tăng thanh - Quý bạch - Trần châu - Chu sa - Hổ đầu cốt - Kiết cánh - Bạch truật - Nữ thanh - Cùng khung - Quý đúc bưu - Vu di - Quý tiễn vũ - Lê lô - Xương phổi - Tạo giáp.

Các vị thuốc trên, mỗi thứ 1 lạng, tán nhỏ thành bột, viên với mật thành từng viên lớn bằng đầu ngón tay. Mỗi lần uống 1 viên rất công hiệu.

➤ *Tiech ôn tiêu.*

Dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng 15 thù - Bạch truật 18 thù - Quế tâm 18 thù - Kiết cánh 15 thù - Thực tiêu 15 thù - Ô đầu 6 thù (mỗi thù bằng 1/24 lạng ta).

Tất cả tán nhỏ, bỏ vào túi vải khâu lại, tháng 12 mùa đông, nhúng xuống giếng cho tối bùn. Tới ngày nguyên đán lấy lên, đổ rượu vào đun nóng mà uống. Cả nhà uống sẽ tránh được bệnh dịch.

❸ CÁC CHỨNG NGƯỢC TẬT

➤ *Phương thuốc trị ngược tật bỉ truyền.*

Thường son - Cam thảo (nướng) - Đại hoàng - Quế tâm.

Mỗi thứ 4 phân, tán nhỏ, viên với mật, to bằng đầu ngón tay. Mỗi lần bệnh muộn phát, uống 6 viên. Uống thuốc xong nên ăn cháo nóng và loãng.

➤ *Chứng tam âm ngược.*

Phàm chứng ngược cứ sau chính ngọ thì phát, gọi là Tam âm ngược. Dùng phương thuốc sau :

*Hoa tiêu 2 tiền 5 phần - Chu sa 2 tiền 5 phần 5 ly
- Xạ hương 3 phần - Băng phiến 3 phần.*

Tất cả tán nhỏ thành bột, hòa chút rượu, chia làm hai, đắp vào xương sống lưng, chỗ sau phổi, và đắp vào trước ngực, rất công hiệu.

➤ *Chứng cách nhiệt ngược.*

Dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng 3 phần - Thường sơn 1 phần ruối - Cam thảo (nướng) 1 phần ruối.

Đổ 3 thăng nước, sắc còn một thăng, bỏ bã đi, đổ thêm 2 thăng nước nữa, sắc cạn còn 1 thăng mà uống.

➤ *Chứng tam nhiệt ngược.*

Lấy 1 nhánh Trần hương duyên, bỏ bì trên đầu, tán nhỏ, rồi sao kỹ lên, sau đó lại lấy ra tán cho cực nhuyễn. Mỗi lần dùng 7 phần, cứ cho vào miệng mà nuốt, không cần uống bằng nước.

➤ *Chứng lao ngược.*

Người mắc chứng ngược lâu ngày, tà khí không tan được nên chân khí không thể khôi phục, do đó mà phát lao, và gọi là Lao ngược. Dùng phương thuốc sau :

Miết giáp (nướng) 2 lạng - Thục tát 2 lạng - Tri mẫu 2 lạng - Thường sơn 3 lạng - Ô tặc ngư cốt 1 lạng - Phụ tử 1 lạng - Thục tiêu 1 lạng.

Đổ 3 đấu rượu vào ngâm 1 đêm, hôm sau múc ra một chung lớn mà uống, ngày uống 3 lần. Cũng có thể uống 2 chung mỗi lần.

➤ *Chứng nghịch lâu ngày.*

Dùng phương thuốc sau :

Long cốt 1 lạng - Thường son 3 lạng - Đại hoàng 2 lạng - Phụ tử 2 phân (sao).

Tất cả tán nhỏ thành bột, hòa với lòng đỏ trứng gà, viên từng viên bằng hạt ngô. Mỗi lần chứng nghịch kéo lên thì uống 5 viên. Kiêng ăn hành, các thứ rau sống và thịt heo.

➤ *Chứng cùi nghịch lúc cực.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 5 tiền - Gừng sống 5 tiền - đỗ 2 bát nước sắc còn 1 bát. Đem ra phơi sương 1 đêm. Canh năm hôm sau hâm nóng mà uống. Ngay hôm đó chứng nghịch sẽ ngưng. Trường hợp không có Nhân sâm thì thay bằng Bạch truật 1 lạng. Uống 2 lần là khỏi.

➤ *Chứng cách niên nghịch.*

Dùng phương thuốc sau :

1. *Gừng khô 5 tiền - Bạch truật 3 tiền. Đỗ nước vào sắc uống.*

2. *Dùng Hùng hoàng 3 tiền tán nhỏ, Quy bán 1 cái, bó rìa, nướng trên lửa, từ từ đổ bột Hùng hoàng khắp cái Quy bán, nướng tối lúc Quy bán đen, lấy ra nghiên nhỏ tất cả, uống với rượu rồi đắp chăn ấm, thấy đổ mồ hôi là hiệu quả.*

➤ *Chứng tam thập niên nghịch.*

Dùng phương thuốc sau :

Thường son 5 tiền - Hoàng liên 5 tiền - Đỗ vào 1 cân rượu, ngâm 1 đêm, lấy ra đổ vào siêu sành sắc còn 7 phân, chia làm 2 lần uống lúc chứng nghịch phát ra, uống xong thấy nôn mửa hoặc đi tiêu chảy là có hiệu quả.

➤ *Chứng nghịch lâu ngày thành cục trong bụng.*

Mắc chứng nghịch mà bụng, ngực và nách rắn chắc, nổi gồ lên là đúng bệnh. Bệnh này còn có tên là Nghịch mấu. Hãy dùng rễ rau cần, tỏi và Ngân chu, già nát, sao rồi đắp vào các chỗ đau. Trong vòng nửa ngày, thấy rất đau, trong miệng có hơi tỏi, nhưng như vậy là cục nghịch đã tiêu.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Dùng Phác tiêu 3 tiền và một củ tỏi lớn, bỏ chung giã nhỏ đắp lên chỗ đau, rất công hiệu.

➤ *Chứng ôn nghịch.*

Nếu thấy trước lạnh sau nóng thì tức là Hàn nghịch, đó là do trước thì gặp hàn sau lại gặp phong. Còn nếu gặp phong trước gặp hàn sau thì sẽ thấy trước nóng sau lạnh, bệnh này gọi là Ôn nghịch. Dùng phương thuốc sau:

Tri mẫu 6 lạng - Thạch cao 1 cân - Cách mè 6 lạng.

Đổ một đấu 2 thăng nước vào sắc lên cho Cách mè chín thì bỏ bã, thêm Quế tâm 3 lạng rồi sắc tiếp cho còn 3 thăng, chia làm 3 lần, uống nóng, mồ hôi ra là có hiệu quả.

➤ *Chứng nghịch lâu ngày của trẻ con.*

Dùng phương thuốc sau :

Cho ăn thịt ba ba (tức cua đình), chi 2 lần là bót nhiều.

➤ *Chứng sơn chướng nghịch.*

Chứng này hay có tại các vùng núi non, do mắc phải chướng khí mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Thực tất 5 phần - Tri mẫu 5 phần - Thăng ma 5 phần - Bạch vi 5 phần - Địa cốt bì 5 phần - Mạch môn đông 5 phần - Ô mai nhục 4 phần - Miết giáp (sao) 4

phân - Thạch cao 8 phần - Cam thảo (nuống) 3 phần - Thường son 6 phần - Đậu thị (sao) 1 lít.

Tất cả tán nhỏ thành bột, trộn với mật viên thành viên bằng hạt ngô, mỗi lần uống từ 10 tới 30 viên tùy bệnh nặng, nhẹ.

☞ CÁC BỆNH NÔN MÙA

➤ *Những phương thuốc bắc truyền trị các bệnh nôn mửa.*

Bệnh nôn mửa có 2 loại, một loại là do dạ dày tích nhiệt, một loại là do dạ dày tích lạnh. Hai loại này phải được phân biệt rõ ràng thì việc trị liệu mới hiệu quả.

Trường hợp nôn mửa do dạ dày tích nhiệt thì dùng phương thuốc sau :

1. *Sinh lô căn - Sinh mạch môn đông (bò lõi) - Thạch trúc nhụ - Mồi thú 1 thăng - Nước gừng sống 5 lít - Phục linh 5 lạng.*

Đổ 8 thăng nước, sắc còn 2 thăng ruồi, bỏ bã, thêm Trúc lịch 6 lít khuấy đều, chia làm 3 lần mà uống. Kiêng đồ chua.

Trường hợp thang trên đây uống xong bệnh không hết thì dùng thêm phương thuốc sau :

2. *Phục linh 5 lạng - Nhân sâm 3 lạng - Mạch môn đông (bò lõi) 1 thăng - Gừng sống 6 lạng - Thạch trúc nhụ 1 thăng.*

Tất cả tán nhỏ, trộn với mật viên thành từng viên, uống với nước rẽ lau, mỗi lần 15 viên, ngày 2 lần (mỗi viên lớn bằng hạt ngô).

Trường hợp nôn mửa do dạ dày tích lạnh thì dùng phương thuốc sau :

3. Bán hạ 1 thăng - Tiếu mạch miến 1 thăng.

Trước hết tán Bán hạ thành bột, hòa với nước, chắt đổ vào Mạch miến, viên từng viên lớn bằng đầu ngón tay, hấp cho chín. Mỗi lần nuốt bốn năm viên, ngày 2 lần, tự nhiên hết bệnh.

Trường hợp thứ thuốc vừa kể tuy có làm bệnh bớt, nhưng căn bệnh chưa tiêu thì dùng thêm phương thuốc sau:

4. Nhân sâm 5 lạng - Bạch truật 5 lạng - Gừng sống 8 lạng - Hậu phác (nướng) 4 lạng - Tế tân 4 lạng - Quất bì 3 lạng - Quế tâm 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ trộn với mật viên thành từng viên lớn bằng hạt ngô, ngày uống 2 lần, mỗi lần 10 viên. Kiêng ăn thịt heo, dê, hành sống, rau sống và trái cây.

➤ *Chứng nôn khan.*

Chứng này là do khí nghịch ở dạ dày mà ra. Không muốn nôn mà cứ phải nôn, nôn ra lại chẳng có gì. Hãy lấy Sinh cát cẩn, giã vắt lấy nước mà uống tất khỏi.

➤ *Chứng nôn mửa ra nước chua*

Dùng phương thuốc sau :

1. *Hắc son chi 3 tiễn, sắc lên lấy nước, hòa với một ít nước gừng sống mà uống tất khỏi.*

2. *Hoặc dùng: Hoàng liên 6 phần, Ngô thù du 1 phần sắc lên mà uống.*

➤ *Chứng nôn mửa ra nước trong.*

Lấy KỲ ngải khô sắc lên uống là hết ngay.

➤ *Chứng đói mà nôn mửa.*

Dùng Thục tiêu, sắc lên uống nóng là hết ngay.

➤ *Chứng nôn mửa ra máu (thở huyết).*

Dùng phương thuốc bí truyền sau :

Sinh địa 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Xuyên khung 5 tiền - Nguyên sâm 5 tiền - Hoàng linh 3 tiền - Tam thất 3 tiền - Cam thảo 1 tiền - Kinh giới 1 tiền.

Sắc lên uống nóng tất ngưng.

➤ *Chứng tích nhiệt thở huyết.*

Lấy Mã bột tán nhỏ, hòa với nước đường viên thành viên bằng đầu ngón tay, mỗi lần uống nửa viên với nước lạnh.

➤ *Chứng lao tâm thở huyết.*

Lấy Liên tâm 7 cái và Nhu mĩ nửa thăng, tất cả tán nhỏ uống với rượu.

❷ **CÁC BỆNH HOẮC LOẠN.**

➤ *Chứng can hoắc loạn.*

Phàm mắc chứng hoắc loạn mà mửa ra được là tốt. Không mửa ra được thì bụng cực đau. Trường hợp này gọi là can hoắc loạn. Hãy lấy một thìa muối rang lên cho vàng, hòa với 1 bát nước tiêu trẻ con mà uống nóng, thấy nôn ra được là bệnh bớt.

➤ *Chứng hoắc loạn vừa mửa vừa đi lỵ.*

Chứng hoắc loạn sở dĩ có là do âm lạnh không điều hòa, do hai khí âm dương thanh trọi. Chứng này khi ở ruột và bụng thì gặp ăn uống mà biến, khiến cho tim và bụng đau quặn. Tâm đau tất nôn mửa, mà bụng đau tất đi lỵ, tâm bụng cùng đau tất vừa mửa vừa lỵ, như vậy gọi là hoắc loạn. Hãy dùng phương thuốc sau :

Bán hạ 3 lạng - Nhân sâm 3 lạng - Phụ tử (sao) 4 lạng - Gừng khô (sao) 4 lạng - Kiết cánh 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ, viên thành từng viên bằng hạt ngô, bệnh phát thì uống 2 viên với rượu, cực kỳ công hiệu. Phương thuốc này đã được thử nhiều lần, thậm chí có người đau quá ngất đi, cho uống cùng ngồi dậy ngay được.

➤ *Chứng hoắc loạn chuyển gân.*

Chuyển gân là do khí lạnh nhập vào. Phàm mắc chứng hoắc loạn, sau khi mưa và đi ly, thì âm dương đều hư, chân tay lạnh. Khí lạnh nhập vào gân khiến gân chuyển, chân tay co quắp. Hãy dùng gấp phương thuốc sau :

Ngô thù du 1 thăng - Cam thảo (nướng) 2 lạng - Gừng khô (sao) 2 lạng - Liệu tử 1 nắm - Loạn phát (sao) 1 lạng - Quế tâm 2 lạng.

Đổ 7 thăng nước, sắc còn 2 thăng 7 lẻ, chia làm 3 lần uống nóng. Đồng thời lấy kim chích vào các đầu ngón tay và ngón chân cái, chỉ lát sau có hiệu quả.

➤ *Chứng hoắc loạn tú nghịch.*

Người mắc chứng hoắc loạn, sau khi mưa nhiều và đi cầu nhiều thì ruột và dạ dày đều hư, mồ hôi tuôn ra, mạch gần như ngừng, chân tay lạnh ngắt, như vậy gọi là tú nghịch. Dùng ngay phương thuốc sau đây :

Ngô thù du 2 lạng - Tế tân 2 lạng - Thông thảo 2 lạng - Cam thảo (nướng) 2 lạng - Cát cẩn 2 lạng - Dương quy 3 lạng - Quế tâm 3 lạng - Thuốc dược 3 lạng - Gừng sống 8 lạng.

Đổ 7 thăng nước, 6 thăng rượu, sắc lên còn 3 thăng, chia uống 4 lần. Đồng thời lấy kim chích vào mắt cá

chân, nếu không bót thì chích vào Tam âm giao, chích trên mắt cá 3 tấc.

➤ *Chứng hoắc loạn mửa khan.*

Dùng phương thuốc sau :

Hậu phác (nướng) 2 lạng - Giàng sống 3 lạng - Chi thực (nướng) 3 lạng.

Đổ 6 thăng nước, sắc còn 2 thăng, chia uống 3 lần. Đồng thời dùng phép châm cứu ở huyệt Thất tráng tại cổ tay.

➤ *Chứng hoắc loạn đau bụng.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 3 lạng - Giàng khô (nướng) 3 lạng - Cam thảo (nướng) 3 lạng - Bạch truật 3 lạng - Dương quy 2 lạng - Thược dược 2 lạng.

Đổ 3 thăng nước sắc còn 1 thăng, chia uống nóng 3 lần.

➤ *Chứng hoắc loạn khát nước.*

Chứng hoắc loạn, sau khi nôn mửa, khí thừa ở tâm khiến phiền muộn rũ rượi. Sau khi đi cầu nhiều lần, mất nước nhiều tất tạng phủ khô mà thành khát nước. Dùng phương thuốc sau :

Lấy 1 nhánh Mộc qua, đổ 4 thăng nước, sắc còn 2 thăng, khát thì uống thay nước.

➤ *Chứng hoắc loạn táo.*

Hoắc loạn nôn mửa và đi cầu, khiến tạng phủ khô khan, nằm ngủ không yên. Dùng Hành trắng 20 nhánh, Đại táo 20 trái, đổ 2 thăng nước, sắc còn nửa thăng mà uống sẽ hết.

CÁC BỆNH TRÚNG PHONG

► Phương thuốc bì truyền trị các chứng trúng phong thông thường.

Phàm trúng phong là rất dễ chết, thân thể co quắp, mắt lệch đi, lưỡi cứng ra không nói được. Dùng ngay phương thuốc sau :

Ma hoàng 1 lạng - Phòng phong 1 lạng - Nhân sâm 1 lạng - Hoàng linh 1 lạng - Quế tâm 1 lạng - Bạch thược 1 lạng - Cam thảo 1 lạng - Xuyên khung 1 lạng - Hạnh nhân 1 lạng - Phòng ký 1 lạng - Phụ tử 1 cái - Giang sống 5 lạng.

Trước hết lấy 1 đấu 2 thăng nước, bỏ Ma hoàng vào nấu sôi, vớt bọt, sau đó mới cho các vị thuốc khác vào, sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần, rất công hiệu.

► Chứng trúng phong cầm khẩu.

Dùng phương thuốc sau :

Đạm trúc lịch 1 đấu - Phòng phong 1 lạng - Cát cẩn 1 lạng - Cúc hoa 1 lạng - Tế tân 1 lạng - Thược dược 1 lạng - Bạch truật 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Quế tâm 1 lạng - Thông thảo 1 lạng - Phòng ký 1 lạng - Nhân sâm 1 lạng - Cam thảo (nướng) 1 lạng - Phụ tử (sao) 1 lạng - Phục linh 1 lạng - Huyền sâm 1 lạng - Tần bồng 2 lạng - Giang sống 2 lạng - Phòng ký sinh 3 lạng.

Đổ Đạm trúc lịch vào các vị thuốc mà sắc cạn còn 4 thăng. Chia uống 4 lần. Kiêng ăn thịt, đồ biển và rau sống.

► Chứng trúng phong mèo miệng.

Lấy 1 ống lau dài chừng 5 tấc, một đầu nhét vào lỗ tai, xung quanh lấy Khúc mật trét cho thật kín, đầu kia

đốt ngải mà thổi vào. Đồng thời dùng phép châm cứu các huyệt Thất tráng, méo bên phải thì châm cứu các huyệt bên trái và ngược lại.

➤ *Chứng trung phong tắt tiếng.*

Dùng phương thuốc sau :

Khương hoạt 10 phần (sao) - Cam thảo 2 phần - Nhân sâm 2 phần - Kinh lịch 2 thăng - Trúc lịch 2 thăng - Nước Sinh địa hoàng 2 thăng - Đại phu tử 1 cái (sao).

Đổ các nước thuốc và vị thuốc trên vào với nhau, sắc còn 6 lít, chia uống 2 lần. Bốn năm ngày sau lại uống tiếp 1 thang. Kiêng thịt, rau sống.

➤ *Chứng trung phong không nói được.*

Lấy sữa người, nửa lít, hòa với nửa thăng rượu ngon, chia uống 2 lần.

➤ *Chứng trung phong có đàm, chân tay lạnh cứng.*

Dùng phương thuốc sau :

Sinh nguyên ô đầu nửa lạng - Sinh phụ tử nửa lạng (cả 2 vị đều bỏ bì) - Sinh nam tinh 1 lạng - Sinh mộc hương 2 tiền ruồi.

Đổ 1 bát nước, thêm 10 lát gừng sống, sắc lên mà uống.

➤ *Chứng trung phong mòn mẩy đau đớn.*

Lấy ngải diệp khô, bỏ vào nồi mà hấp, chừa ra một lô ở nắp vung, hơ hơi ngải xông vào chỗ đau, thấy bớt ngay.

➤ *Chứng trung phong đàm ung.*

Lấy Toàn phúc hoa rửa sạch, sấy khô tán nhỏ, dùng mật viên từng viên như hạt ngô. Mỗi lần uống 5 viên với nước trà, có thể tăng lên 7 hoặc 10 viên tùy bệnh nặng nhẹ.

➤ *Chứng trúng phong cổ cứng.*

Chứng này là do gan thận gặp phong hàn mà ra. Lấy một trái Tuyên mộc qua bỏ ruột, nhồi Nhũ hương vào trong, lấy chi khâu lại, bỏ vào nồi chưng ba bốn lần lấy ra nghiền thành cao, hòa với nước Sinh địa hoàng uống với rượu nóng.

➤ *Chứng trúng phong giác cung phản tr匡.*

Phàm trúng phong mà đầu quay lại khó khăn, cổ cứ cong như cây cung, gọi là giác cung phản tr匡. Hãy dùng Kê xí bạch 3 tiền, bỏ vào 5 chung rượu, dùng đũa tre mà khuấy cho đều mà uống. Trẻ con uống phân nửa, ngày uống 2 lần. Mặc áo ấm cho ra mồ hôi, phải tránh gió.

➤ *Chứng trúng phong bán thân bất toại.*

Dùng phương thuốc sau :

Độc hoạt 4 lạng - Quế tâm 5 lạng - Sinh cát căn 8 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Phòng phong 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Thục dược 1 lạng - Phụ tử 1 lạng (sao) - Bán hạ 1 thăng.

Đỗ 1 đấu nước sắc còn 3 thăng chia uống 3 lần trong một ngày. Kiêng ăn hành, rau sống, thịt heo, dê.

➤ *Chứng trúng phong mèo miệng lác mắt.*

1. Lấy Tạo giác tán nhỏ, nhó ít giấm, đắp xung quanh miệng, khô lại đổi thuốc, vài lần sẽ khỏi.
2. Hoặc dùng: Sinh ô đầu và Thanh phàn thối vào mũi cũng có công hiệu.

➤ *Chứng trúng phong liệt tay chân.*

Dùng phương thuốc sau :

Bạch truật 5 thăng - Địa cốt bì 5 thăng - Kinh thật 5 thăng - Cúc hoa 3 thăng.

Đổ 3 thạch nước, sắc còn 1 thạch 5 đấu, bỏ bã để lắng lấy nước trong, rồi cho thêm 2 thạch cái rượu nghiền nhỏ vào khuấy đều, uống với rượu. Uống hơi ngà ngà say thì thôi, dừng uống tối lúc nôn ra.

➤ *Chứng trúng phong đau bụng.*

Lấy nửa cân muối rang lên, uống với 2 thăng nước nóng, lát sau nôn ra là đỡ.

➤ *Chứng trúng phong rã xương.*

Dùng Sinh phụ tử bỏ bì, cùng với Khương hoạt và Ô dược, mỗi thứ 1 lạng, 3 lát gừng sống. Đổ 1 bát nước sắc còn 7 phân mà uống tất đỡ.

➤ *Chứng trúng phong ma mộc.*

Người mắc chứng này, tay chân đường như không cử động nổi. Dùng phương thuốc sau :

Xuyên son giáp (sao chín) 2 lạng - Đại xuyên ô đầu (sao chín) 2 lạng - Hồng mai cáp 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ thành bột. Giã hành sống lấy nước, trộn với bột thuốc thành như cái bánh tròn, đường kính khoảng 1 tấc, đắp vào gan bàn chân. Lát sau thấy đỡ mồ hôi thì bỏ thuốc, ngâm chân vào nước nóng. Phải ở nơi yên tĩnh, kín gió. Cứ nửa tháng lại làm một lần như vậy, kết quả rất tốt.

➤ *Chứng phong điên.*

Phàm đã trúng chứng phong điên này thì phải ngã xuống, sùi bọt mép, phân vãi ra quần và bất tỉnh nhân sự. Hãy gấp dùng phương thuốc sau :

Si đầu 1 cái (nướng) - Đình lịch tử 3 phân - Duyên đơn 3 phân - Hổ chuông 3 phân - Ô đầu 3 phân - Quát

lâu cǎn 3 phần - Cam toại 2 phần - Đại kích (nuống) 2 phần - Thiên hùng (sao) 2 phần - Trục tiêu 2 phần - Bạch truật 1 phần - Thiết tinh 1 lạng - Lư như 1 lạng.

Tất cả tán nhỏ viên với mật thành từng viên lớn bằng hạt ngô. Mỗi lần cho uống 2 viên với rượu, ngày uống 3 lần. Kiêng trái cây, thịt heo, chim sẻ và nước lạnh.

➤ *Chứng hoa điên phong.*

Bệnh này hay phát ở đàn bà con gái, đó là do can mộc khô khan, nội hỏa quá thịnh mà ra. Phải dùng phương thuốc bình can tan uất khử tà sau đây :

Sài hổ 5 tiền - Thuốc dược 1 lạng - Dương quy 5 tiền - Chi tử (sao) 3 tiền - Cam thảo 1 tiền - Phục linh 3 tiền - Xương bò 1 tiền - Mạch đồng 5 tiền - Nguyên sâm 3 tiền - Bạch giới tử 5 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, uống xong nằm ngủ, lúc thức dậy là khỏi.

➤ *Chứng ngứu mà điên phong.*

Sở dĩ gọi tên như vậy, vì khi bệnh phát, người bệnh kêu lên như tiếng trâu, tiếng ngựa. Bệnh này người lớn hay mắc hơn trẻ con. Dùng ngay phương thuốc bí truyền sau đây :

Bạch truật 5 lạng - Nhân sâm 3 lạng - Cam thảo 1 lạng - Sinh nam tinh 1 lạng - Bán hạ 1 lạng - Trần bì 1 tiền - Phụ tử 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ hoàn mật, bệnh sắp phát thì uống. Bảo đảm khỏi luôn, không tái phát nữa.

➤ *Chứng dương điên phong.*

Tự nhiên ngã xuống, bất tỉnh nhân sự, miệng sùi bọt trắng, kêu như tiếng dê kêu, tức là đúng bệnh. Hãy dùng phương thuốc bí truyền sau đây :

Duyên đan 1 lạng (sao kỵ) - Trân châu 1 lạng - Hùng hoàng 1 lạng - Thư hoàng 1 lạng - Thúy ngân 1 lạng - Đan sa nứa lạng.

Tất cả tán nhỏ hoàn mêt, mỗi viên bằng hạt đậu lớn. Mỗi lần uống 2 viên, ngày uống 2 lần tất khỏi.

➤ *Chứng nam nữ phong tà.*

Phàm nam nữ trúng chứng phong tà thì nam mộng thấy nữ, nữ mộng thấy nam, trong mộng giao hoan, lâu ngày thành chứng, sinh ra đau buồn ủ dột, vui giận bất thường, xanh xao hốc hác, lâu ngày chày tháng thành chứng nan y. Hãy dùng phương thuốc bí truyền sau :

Tang ký sinh 3 lạng - Bạch truật 2 lạng - Nhân vu 2 lạng - Quế tâm 1 lạng - Thiên hùng 1 lạng - Xương bồ 1 lạng - Tế tân 1 lạng - Thiến căn 1 lạng - Phụ tử 1 lạng - Gừng khô 1 lạng.

Tất cả tán thành bột, uống với rượu, ngày 3 lần.

➤ *Chứng tật tiền phong.*

Người mắc chứng này thì đỉnh đầu, cánh tay, lưng, hông, chân đều đau nhức. Hãy dùng :

Lăng lý giáp (sao vàng) 1 tiền - Thạch lan diệp 3 tiền.
Sắc bằng rượu mà uống.

➤ *Chứng dịch tiết phong.*

Người mắc chứng này, các đầu gân và khớp xương đau đớn vô cùng, thường hay bị lúc uống rượu nhiều, đổ mồ hôi lại bị gió hoặc là do khí huyết hư mà gặp phong tà.

Hãy dùng : 3 vị *Độc hoạt, Khuong hoạt, Tùng tiết, phân lượng bằng nhau, sắc bằng rượu, uống vào lúc đói.*

➤ *Chứng hắc tết phong.*

Bệnh này lúc bắt đầu thì đầu gối đau nhức, rồi sau đó sưng lên. Đó là do thận hư mà ra.

Hãy lấy Bạch chi từu nấu thành cao, mỗi lần lấy ra 2 tiễn, uống với rượu. Cũng có thể vừa uống vừa đắp thuốc lên đầu gối.

➤ *Chứng cốt nhuyễn phong.*

Người mắc chứng này thì lưng và đầu gối cực đau, không đi đứng nổi, trong khi mình mẩy lại phát ngứa. Hãy dùng :

Hà thủ ô 1 cân - Nguu tất 1 cân.

Đỗ 1 thăng rượu ngâm 7 ngày, lấy ra sao giòn, tán nhỏ, hoàn với Tào nhục thành từng viên bằng hạt ngô, mỗi lần uống từ 30 tới 50 viên với rượu, tùy theo đau nhiều hay ít.

➤ *Chứng ngứa chưởng phong.*

Người mắc chứng này thì bàn tay trắng toát, khô cứng mà nóng, rồi lột da tay, lộ thịt chảy máu, vừa đau vừa ngứa. Hãy lấy phân bồ câu và phân gà trống lông trắng tuyển, sao lên nghiền nhỏ, hòa với nước sôi mà rửa tất khỏi dần. Không được uống.

➤ *Chứng xê trào phong.*

Chứng này phát ra thì người bệnh tự nhiên co quắp các ngón tay, giống như móng gà. Hãy châm cứu các huyệt Quý nhân ở hai bên xương đầu gối, sẽ thấy bớt ngay.

➤ *Chứng bạch diên phong.*

Người bị chứng này thì ngoài da nổi từng mụn nhỏ rồi thành từng mảng màu trắng. Dùng phương thuốc sau:

- *Khổ sâm 3 cân - Thiên phong phong (nuóng) 3 lạng*
- *Tùng chi 3 lạng - Phụ tử 3 lạng - Phòng phong 3 lạng*
- *Chi tử nhân 5 lạng - Ô xà phủ (nuóng) 6 lạng.*

Thêm Mộc lan bì, tất cả tán nhó, chia làm 7, uống với rượu.

Ngoài ra dùng Phụ tử, Thiên hùng, Ô đầu, mỗi thứ 3 lạng, và Phòng phong 2 lạng, cho mỡ heo vào nấu thành cao, bôi lên mụn.

➤ *Chứng đại ma phong.*

Chứng này do thủy khô hỏa thịnh, rồi gặp lúc trời mà phát ra. Bề ngoài thì tưởng là bệnh ở ngoài da, nhưng kỳ thật chất độc đã sẵn trong tạng phủ. Mỗi đầu người bệnh thấy rã rượi, sau đó nổi ban đỏ, rồi phù thũng, lâu dần tạng phủ bị hại, môi tái, tiếng khàn, tai ứ, các khớp xương lỏng lẻo, nước mũi chảy suốt ngày. Trị theo cách thức sau đây :

Trước hết cân Ma hoàng, Tô diệp mỗi thứ nửa cân, Phòng phong, Kinh giới mỗi thứ 4 lạng, cho vào thùng nước, nấu lên mà tắm rửa, sau đó thay quần áo sạch.

Tiếp đó lấy Sinh tất và Tùng hương, mỗi thứ nửa cân, hòa cho đều, đổ vào một chậu sành, cho vào đó 7 con cua lớn (cua nhó thì phải nhiều hơn), dùng cành liễu mà khuấy, đêm phải dậy lại. Sau 21 ngày thì thành nước. Rồi cân Thu hoàng nửa cân, Xà thuế 7 cái, Xuyên ô và Thảo ô (đều sao với nước gừng), Nhân sâm, Thiên ma, mỗi thứ 2 lạng. Tất cả tán nhó, hòa với nước thuốc trong chậu, viên từng viên. Mỗi lần tắm nước thuốc xong thì uống với rượu, mỗi lần uống chừng 3 tiền. Uống với rượu cho hơi say rồi nằm đắp chăn, đổ mồ hôi thì thay áo. Tới trưa thì lại uống 3 tiền, rồi đốt than ở dưới giường cho ấm.

Uống chừng 7 ngày như thế thì chất độc ra hết. Nếu ngoài da như lèn đậu hay mọc nhọt, uống thêm ngày nữa thì khỏi hẳn, nhưng suốt đời phải kiêng ăn cua.

➤ *Chứng rã cầu phong.*

Lấy 1 dây cà, để cà rẽ và lá, nấu lên mà tắm rửa, 7 ngày thì lột vẩy, rất hiệu nghiệm.

➤ *Chứng đại tè phong.*

Người mắc chứng này lở lói như hủi. Dùng phương thuốc sau :

Lăng tiêu hoa 5 tiền - Địa long bối, Cương làm sa, Toàn hiết sa, mỗi thứ 7 cái.

Tất cả tán thành bột, mỗi lần uống 2 tiền với rượu nóng. Đồ mồ hôi có mùi khó chịu là khỏi.

❸ CÁC CHỨNG ĐAU

➤ *Chứng tâm thống (đau tim).*

Dùng phương thuốc sau :

Khổ sâm 2 lạng - Long đóm 2 lạng - Thăng ma 2 lạng - Chi tử nhân 3 lạng.

Đồ 5 thăng rượu trắng, sắc còn 1 thăng, chia uống 2 lần, nôn ra là có hiệu quả.

➤ *Chứng chư trùng tâm thống.*

Dùng phương thuốc sau :

Hạc sắt 8 phần - Dương quy 8 phần - Kiết cánh 8 phần - Thược dược 8 phần - Quất bì 8 phần - Tân lang 10 phần - Nhân sâm 6 phần - Quế tâm 6 phần.

Tất cả tán nhỏ, chia làm 7, uống với nước gừng và táo tàu.

➤ *Chứng tâm thủng lâu ngày.*

Dùng phương thuốc sau :

Lô hoàn - Hạc sắt - Quán chung - Lang nha - Quế tâm - Dương quy.

Các vị thuốc trên, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, chia uống ngày 3 lần là tối đa.

➤ *Chứng đau tim, đau lưng.*

Dùng phương thuốc sau :

Ô đầu (bò bì, sao) 2 phần - Xích thạch chi 2 phần - Gừng khô 2 phần - Phụ tử (bò bì, sao) 1 phần - Thục tiêu 1 phần.

Tất cả tán nhỏ trộn với mật viên từng viên nhỏ như đầu đũa, ngày uống 3 lần, mỗi lần 3 viên, có thể tăng thêm.

➤ *Chứng đau tim, đau bụng.*

Mỗi lần cơn đau hành thì nghẹt thở, hãy dùng phương thuốc sau :

Chi tử 14 hạt - Đậu thị 7 lé. Trước hết đỗ 2 thăng nước, nấu Đậu thị lên còn 1 thăng 2 lé, rồi bỏ bã, cho Chi tử vào, sắc còn 8 lé, bỏ bã chia uống 2 lần trong ngày.

➤ *Chứng khí thũng, đau gan và dạ dày.*

Dùng phương thuốc sau :

Hương phụ tử (sao) 5 lượng - Ô dược (sao) 2 lượng - Tất cả nghiên thành bột, trộn với nước giấm, viên từng viên lớn bằng hạt ngô, mỗi lần uống 3 viên với nước nóng.

➤ *Chứng khí thũng, đau tim, đau dạ dày.*

Dùng phương thuốc sau :

Chân trầm hương 1 tiền - Mộc hương 1 tiền - Công tử hương 1 tiền - Nhũ hương 1 tiền - Một dược 1 tiền - Linh chi 1 tiền - Tiên hô 1 tiền - Chân xạ hương 1 phân.

Tất cả tán nhỏ cho vào bình sành, lấy sáp bít miệng bình lại, mỗi lần lấy ra 7 phân mà uống với nước thật nóng.

Phương thuốc này chuyên trị chứng Khí thống đau tim, đau dạ dày của nam nữ. Mắc chứng này thì một giọt nước uống vào cũng nôn ra, bụng ngực đau đớn cùng cực, nhiều khi xé áo đập phá đồ đạc. Thuốc này uống vào bớt ngay, công hiệu phi thường. Nếu không thấy công hiệu tức là không đúng bệnh, mà là chứng Trùng thống, xem cách trị liệu ở dưới.

➤ *Chứng đau bụng.*

Dùng phương thuốc sau :

Đương quy 3 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Nhân sâm 1 lạng - Đại hoàng 1 lạng - Thược dược 8 phân - Gừng khô 6 phân - Thủ du 5 phân - Quế tâm 3 phân.

Đỗ 6 thăng nước sắc còn 3 thăng, uống nóng, chia làm 3 lần trong ngày.

➤ *Chứng đau lưng.*

Dùng phương thuốc sau :

Tang ký sinh 4 lạng - Độc hoạt 4 lạng - Quế tâm 4 lạng - Hắc cầu tích 5 lạng - Đỗ trọng 5 lạng - Phụ tử (nướng) 3 lạng - Thược dược 3 lạng - Thạch hộc 3 lạng - Ngưu tất 3 lạng - Bạch truật 3 lạng - Nhân sâm 3 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Khung cùng 1 lạng.

Đỗ 1 đấu nước, sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần trong ngày.

➤ *Chứng phong thấp đau lưng.*

Dùng phương thuốc sau :

Ma hoàng (bỏ đốt) 2 lạng - *Chích cam thảo* 2 lạng - *Độc hoạt* 3 lạng - *Phòng phong* 3 lạng - *Qué tâm* 3 lạng *Quát lâu* 3 lạng - *Can cát* 3 lạng - *Thuộc dược* 4 lạng - *Can địa hoàng* 5 lạng - *Gừng sống* 6 lạng.

Đỗ 8 thăng nước và 2 thăng rượu, sắc còn 3 thăng chia làm 3 lần uống trong ngày, kiêng làm việc nặng.

➤ *Chứng thận hư đau lưng.*

Dùng phương thuốc sau :

Đan bì (bỏ tâm) 2 phần - *Tỳ giải* 3 phần - *Bạch truật* 3 phần - Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 muỗng với nước nóng.

➤ *Chứng hư hàn đau lưng.*

Gạo nếp sao chín, bỏ vào túi vải chườm lên bụng và lưng đồng thời dùng *Hồi hương* 8 phần, tán nhỏ uống với rượu.

➤ *Chứng đau sườn.*

Mắc chứng này thì nách và sườn phát nhiệt, mạch đập mau, đó là do gãy hàn mà ra, phải dùng loại ôn được mà trị như sau :

Đại hoàng 3 lạng - *Tế tân* 2 lạng - *Phụ tử* (sao) 3 cái.

Đỗ 5 thăng nước sắc còn 3 thăng, chia 3 lần uống trong ngày.

➤ *Chứng đau ngực, đau sườn.*

Dùng phương thuốc sau :

Ha lệ lặc (bỏ hạch, sao) 4 cái - *Nhân sâm* 2 phần.

Tất cả tán nhỏ, dùng 2 thăng sữa bò tươi đổ vào đun thật sôi, để nguội chia làm 2 lần mà uống sê đỡ.

➤ *Chứng đau ngầm ở phía trong dạ dày.*

Chứng đau này thường kéo dài nhiều năm, chưa chạy lâu khỏi, lâu dần thì khí xung hòa trong dạ dày không cung cấp đầy đủ, khiến trong dạ dày trên dưới không thông được với nhau, địa khí không thăng được, thanh dương muôn kết lại, khiến ngày càng nguy kịch. Phải gấp dùng phương thuốc sau :

Một cái lá sen nướng thành than - Sinh hương phụ mě 1 lạng - Cửu hương trùng 9 cái - Nước cam thảo - Hồ tố 3 tiền - Tิru sa (tán) - Đại táo (bò bì và hột) - Gừng khô 1 lạng.

Tất cả nghiên nhuyễn viên thành viên, mỗi lần uống 1 tiền với nước thật nóng.

☞ **CÁC CHỨNG VÀNG THÂN THỂ (ĐẢN BỆNH)**

➤ *Phương thuốc trị các chứng đản bệnh.*

Nói chung, người mắc các chứng Đản bệnh thì toàn thân đau đớn, phát nóng, mặt vàng ra, đó là do hàn thấp ở bên ngoài mà nhiệt tích ở tỳ vị, uất khí không tiêu được nên đại tiện, tiểu tiện khó khăn, sau đó mất cũng vàng. Các chứng này phân làm hoàng đản, hắc đản, xích đản, bạch đản, cốc đản và mā hoàng, tất cả đều có thể dùng chung phương thuốc sau :

Qua đế 27 cái - Xích tiểu đậu 27 hạt - Gạo nếp 27 hạt.

Tất cả tán nhỏ, lấy từng chút, cuốn giấy làm ống, thổi vào mũi, tất bớt.

► *Chứng cấp hoàng.*

Tỳ vị tích nhiệt, uất khí dâng lên, chất độc gia tăng, mặt mày vàng khè, tâm đầy khí suyễn. Bệnh phát ra trong khoảnh khắc, vì vậy gọi là cấp hoàng. Chứng này không biết cách trị thì sẽ chết, thân thể vàng khè. Chữa trị như sau :

Tiểu đậu - Đinh hương - Gạo thử - Qua đế, mỗi thử 27 cái, Xạ hương - Huân lăng hương, phân lượng bằng nhau tán nhó, vái xanh 2 vuông, đốt thành than. Tất cả tán nhó, mỗi lần uống 1 tiền 7 phần. Uống xong đi tiêu ra nước vàng là bớt, kiêng ăn đồ sống, lạnh.

► *Chứng hoàng đản.*

Người mắc chứng này thì mặt, mắt, móng tay móng chân và nước tiểu đều vàng khè, đó là do rượu chè quá độ mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Nhân trần 4 lạng - Sài hô 4 lạng - Thăng ma 3 lạng - Hoàng linh 3 lạng - Đại hoàng 3 lạng - Long đóm thảo 2 lạng.

Đỗ 9 thăng nước sắc còn 3 thăng chia uống 3 lần. Trường hợp sức yếu thì thêm Chi tử nhân 5 lạng và Sinh địa hoàng 1 thăng còn Đại hoàng thì bỏ đi.

► *Chứng hắc đản.*

Chứng này là do các chứng hoàng đản, tinx đản, nữ đản, lao đản kéo dài lâu ngày mà thành. Người mắc bệnh toàn thân đều vàng, nhưng trên trán lại có vết đen. Dùng phương thuốc sau :

Xích tiểu đậu 30 hạt - Phục linh 6 tiền - Qua đế 4 thù - Hùng hoàng 2 thù - Chích cam thảo nửa lạng - Nữ quỳ 4 thù.

Trước hết lấy 3 thăng nước bỏ Tiêu đậu và Phục linh vào, sắc còn 8 lít. Sau đó các vị thuốc còn lại tán thành bột, bỏ vào nước thuốc vừa sắc, chia làm 2 lần mà uống, lát sau là đỡ, nếu nôn ra được thì càng mau bớt.

➤ *Chứng cõe đản.*

Người mắc bệnh cứ sau khi ăn thì đau váng ngực tức, uất khí kéo lên. Dùng phương thuốc sau :

Nhân trần 4 lạng, đỗ vào 1 đấu nước sắc còn 6 thăng, tiếp đó bó thêm Đại hoàng 2 lạng, Chi tử 7 cái, sắc lên còn 2 thăng, chia uống 3 lần trong ngày. Bệnh sẽ theo nước tiểu mà ra.

➤ *Chứng nứt đản.*

Người bệnh vàng mắt và thân thể, phát sốt, sợ lạnh, bụng dưới cứng ra, tiểu tiện không thông. Nguyên nhân là do mệt nhọc, gấp nhiệt, lại ăn nằm với đản ông mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Lấy Tiêu thạch và Kho phàn tán nhỏ, uống với nước cháo ngày 3 lần, uống thuốc xong thì nằm đắp chăn cho ấm, lát sau đó mồ hôi, đại tiện, tiểu tiện nhiều tức là bệnh bớt.

➤ *Chứng lao đản.*

Chứng này là do mệt nhọc mà ra, trị như sau :

Khổ sâm 3 lạng - Long đởm thảo 2 lạng - Chi tử nhân 37 cái. Tất cả tán nhỏ, hoàn với mật heo thành từng viên như hạt ngô, ngày uống 3 lần, mỗi lần 5 viên.

➤ *Chứng tiêu đản.*

Người bệnh mất và toàn thân vàng khè, bụng đau, ngực tức, chân sưng, nước tiểu vàng, nổi ban đỏ. Nguyên

nhân là vì thân thể hư lao, lại uống rượu quá độ, ăn cơm ít, sinh ra nôn mửa hoặc đi tiêu chảy. Dùng phương thuốc sau:

Chi tử 5 cái - Chi thực 5 cái - Hương thi 1 thăng - Đại hoàng 1 lạng.

Đỗ 6 thăng nước sắc còn 2 thăng, chia 3 lần trong ngày.

☞ CÁC CHỨNG BÍ TÍCH

➤ Phương thuốc trị các chứng bệnh Hòn.

Bệnh Hòn là do ôn nhiệt bất điều, khiến cho khí trong tạng phủ phải hư nhược, ăn uống không tiêu, hư không tích lại lâu dần thành hòn thành cục, khiến người gầy yếu dần, bụng lớn dần rồi chết. Phải dùng phương thuốc bí truyền sau đây :

Xạ vông (sدو) 2 lạng - Thục tiêu 300 hạt. Tất cả nghiền nhô, trộn với lòng trắng trứng gà, viên từng viên như hạt đậu, uống với nước nóng.

➤ Chứng hòn ngao.

Gọi tên như vậy vì hòn kết trong bụng như hình con ngao vậy. Đó là do lâu ngày ăn nhiều thứ lạnh mà không tiêu được. Hãy dùng cách trị sau :

Giải tráo 3 phần - Xạ hương 3 phần - Gừng sống 4 phần - Phụ tử (sao) 6 phần - Bán hạ 6 phần - Ngao giáp (nướng) 6 phần - Úc lý nhân 8 lạng.

Tất cả tán nhô, trộn với mật thành từng viên bằng hạt ngô. Ngày uống 2 lần vào lúc đói, mỗi lần uống 20 viên với rượu.

➤ *Chứng xà truang.*

Người mắc chứng này thì lúc nào cũng như đói, nhưng ăn vào tối cổ đã nôn ra. Trị như sau :

Đại hoàng nửa lạng - Một cục Màng tiêu lớn bằng quả trứng gà - Ô tặc cốt 3 cái - Hoàng linh nửa lạng - Một thước cam thảo lớn bằng ngón tay, nướng - Tạo giáp 6 cái, nướng, bó bì.

Đỗ 6 thăng nước, đun sôi, chia 3 lần uống nóng trong ngày. Cứ 10 ngày thì lại uống 1 thăng.

➤ *Chứng sắt truang.*

Chứng này là do tạng phủ hư nhược, hư khí không tiêu mà khiến như có những con trùng (bọ) trong ruột, thường ra lẫn với phân, cách trị như sau :

Cách trị là lấy dây chiên hành và đậu cho thơm, để người bệnh nhặt đói hai ngày, rồi bắt nằm ngừa, há miệng ra, để hành và đậu chiên ở cạnh miệng, tự nhiên trùng sẽ từ từ bò ra, lấy que mà gấp lôi ra.

➤ *Chứng phát truang.*

Chứng này là do ăn uống lẩn cả những sợi tóc mà không biết, tóc vào tối dạ dày, khiến như trong bụng có các con trùng bò lui bò tới.

Lấy một cái lược thưa cũ, một cái lược bí cũ, ché đôi, đốt thành than, tán thành bột, đổ 5 thăng nước, sắc còn 1 thăng mà uống.

➤ *Chứng nhục truang.*

Chứng này do ăn uống quá độ thành nôn mửa, nhiều khi nôn ra những thứ như cục thịt. Trị như sau :

Lấy Cấu thi 5 thăng, đốt thành than, tán nhô, chia 10 lần mà uống, ngày uống 3 lần tất khỏi.

➤ Chứng mề đungan.

Người mắc chứng này cứ như thấy đói, nhưng chỉ ăn gạo mồi bót, mà gạo ăn vào thì không tiêu, nên thành bệnh. Trị như sau :

Kê xí 1 thăng, gạo trắng 5 té, trộn sao lên, tán nhô mà uống, lát sau sẽ nôn ra như nước bọt gạo tức là khỏi.

➤ Chứng bạo trung.

Người bệnh cảm thấy trong bụng như có vật gì, cứng mà đau, ngày đêm rên rỉ. Không chữa trị thì chỉ trăm ngày là chết. Trị theo cách sau :

Lấy Nguu tất căn 2 cân, phoi thật khô rồi ngâm vào một đấu rượu trong bình thật kín, bịt miệng bình, vùi vào than nóng, đợi thấy mùi thuốc xông lên thì rót ra chừng 6 lít mà uống mỗi lần.

➤ Phương thuốc thầm hiệu trị bệnh Tích.

Chứng này do tạng phủ yếu, ruột và dạ dày không chịu làm việc, lại gặp hàn nên tích tụ mà thành. Người bị bệnh thấy đau hai bên sườn, chỗ dưới nách, bên trong lại như có cục có hòn. Dùng phương thuốc sau :

Ngưu tất 8 phần - Chi thực (nướng) 8 phần - Phục linh 8 phần - Ngao giáp 8 phần - Kiết cánh 6 phần - Thuốc dược 6 phần - Bạch truật 6 phần - Nhân sâm 6 phần - Hậu phác (nướng) 6 phần - Đại hoàng 6 phần - Quế tâm 6 phần - Tân lang 6 phần.

Tất cả tán nhô hoàn với mật thành từng viên bằng hạt ngô, ngày uống 2 lần, mỗi lần 20 viên, với nước nóng lúc bụng đói, dần tăng lên 30 viên.

➤ *Thuốc cao tiêu bì (cục rắn trong người).*

Thứ cao này chuyên trị các chứng hòn cục lâu năm, chỉ cần dán vào chỗ đau chừng 2 lần là hòn cục tiêu tan, đã từng thí nghiệm nhiều lần, đều rất hiệu quả. Cách chế cao như sau :

Mật đà tăng 6 lạng - A nguy 5 tiền - Khuong hoạt 1 lạng - Thủy hồng hoa tử 1 lạng - Xuyên son giáp 3 tiền - Hương du 8 lạng.

Tất cả nấu chung thành cao. Thành cao xong thì thêm Xạ hương 1 tiền. Sau đó phết ra vải, dán cao vào chỗ đau. Nên nhớ là chỗ nào đau thì da nơi đó rụng lông, lấy bút khoanh tròn để dán cho đúng. Ngoài ra dùng Thủy hồng hoa tử 3 tiền tán nhỏ, hòa với 2 lít rượu nóng, mỗi lần uống 1 chén. Đau đớn sẽ hết, hòn cục sẽ tiêu. Nên nhớ Thủy hồng hoa tử tức là Hồng liệu hoa tử, ở các tiệm thuốc Bắc phần nhiều là thứ giả, không công hiệu. Phải tìm mua thứ thật mà uống.

❶ *CÁC CHỨNG CƯỚC KHÍ*

➤ *Phương thuốc trị chứng cước khí lúc mới bị.*

Chứng cước khí là do cảm phong độc mà ra. Phàm đứng lâu ngồi lâu ở những nơi ẩm thấp lạnh lẽo đều khiến các khí nhiệt thấp và lạnh thấp nhập vào người.

Bắt đầu thì theo chân mà lên, sau thì tới bụng dưới, thậm chí tới ngực và tim, nếu không trị gấp tất nguy tới tính mạng.

Ngay khi bệnh mới phát, lấy Hồ ma diệp giã nhỏ, chưng lên mà đắp mỏng vào hai ống chân, chỉ 2 ngày là khỏi. Nếu là mùa đông thì lấy Sóc diệu cẩn thái ra

giā nhở, thêm 3 phân cám, chưng nóng mà đắp như trên, cực công hiệu.

➤ *Chứng cuoc khí phu thung.*

Lấy Đại đậu 2 thăng, đồ 1 đấu nước, nấu lên còn 5 thăng, bỏ bã, thêm 2 lẻ rượu và Tang bạch bì 1 nắm, Tân lang 27 lá, Phục linh 2 lạng, đun tiếp cho còn 2 thăng, thêm 2 lẻ rượu nữa; bỏ bã chia vài ba lần mà uống.

➤ *Chứng cuoc khí công tam.*

Phàm gặp chứng này là độc khí đã lên tới tim, bệnh hành thì bụng trương, hơi thở gấp có thể chết. Dùng cách trị sau :

Ngô thù du 3 thăng - Mộc qua 2 lẻ - Tân lang 20 cái - Trúc diệp 2 thăng.

Đồ 1 đấu nước, đun còn 3 thăng, chia 3 lần mà uống. Kiêng ăn đồ sống lạnh. Ngoài ra lấy Ma nhương 1 thạch, cho vào nồi nấu lấy nước, bỏ bã cho thêm 1 đấu Tiêu mực, rồi nấu sôi thật kỹ, để nguội ngâm và rửa chân.

➤ *Chứng cuoc khí bụng trương.*

Chứng này là do phong thấp nhiệt độc theo chân mà vào, gặp tạng khí ngăn cản nên kết tụ không tiêu, do đó ngực đau bụng trương. Phải dùng phương thuốc hạ khí sau đây :

Côn bố 8 lạng - Xạ can 4 lạng - Tường dương giác 3 lạng - Quất bì 3 lạng - Phục linh 1 lạng - Gừng khô 1 lạng - Tất bát 6 phân - Ngô thù du 6 phân - Đại hoàng 6 phân - Hạnh nhân (bỏ bì) 5 phân.

Tất cả tán nhở, trộn mật viên từng viên bằng hạt ngô; mỗi lần uống từ 7 tới 15 viên tùy tạng người. Trường

hợp người bệnh không ăn được thì thêm Bạch truật 6 phân. Nếu thấy hiệu quả chậm thì nấu nước Tân lang bì làm thang mà uống.

➤ *Chứng co thắt*.

Chứng co thắt như đã nói là do nhiễm phong độc mà ra. Phong độc nhiễm vào gân thì khiến gân co lại. Một khác phong thấp nhân đó mà nhập vào huyết. Phương thuốc sau đây chuyên trị phong hú khí mãn, chân đau, lạnh, gân co.

Thạch hộc 5 lạng - Đan sâm 5 lạng - Trắc tử 4 lạng

- *Tân bồng 4 lạng - Đỗ trọng 4 lạng - Sơn thù du 4 lạng*
- *Ngưu tất 4 lạng - Quế tâm 3 lạng - Gừng khô 3 lạng*
- *Khuông hoạt 3 lạng - Khung cùng 3 lạng - Quất bì 3 lạng*
- *Tiêu 3 lạng - Hoàng kỳ 3 lạng - Nhân vu 3 lạng*
- *Bạch tiễn 3 lạng - Dương quy 3 lạng - Phòng phong 2 lạng*
- *Ý dĩ nhân 1 thăng - Ngũ gia bì căn 5 lạng - Chung nhũ 8 lạng*.

Tất cả bỏ vào trong một cái túi vải sạch, ngâm vào 1 đấu rượu trong 3 ngày rồi lấy ra uống ngày 2 lần, mỗi lần 3 lít, sau đó có thể uống nhiều hơn. Kiêng thịt heo, nước lạnh và hành sống.

➤ *Chứng co thắt của người già*.

Lấy một cái bao tử heo rửa sạch thái nhỏ, ngâm với giấm, nước tỏi và ngũ vị, ăn thường ngày sẽ bớt.

❸ CÁC CHỨNG CỔ TRƯỚNG (LỚN BỤNG)

➤ *Chứng huyết cổ*.

Chứng này do huyết ứ không tan, lại thêm lo buồn nên huyết kết bất hành mà ra, khiến cho bụng cứ lớn

lên. Không biết cách trị mà cứ dùng các cách trị khí trị thủy thì chỉ thêm hại. Chứng này phải trị bằng cách tiêu ú đêng uế như sau :

Thùy diệt (sao, tán) 3 tiền - Lôi hoàn 3 tiền - Hồng hoa 3 tiền - Chi thực 3 tiền - Bạch thược 3 tiền - Ngưu tất 3 tiền - Đào nhân 40 hạt (bô bì, đâm nhó) - Dương quy 2 lạng.

Đỗ nước vào sắc lên uống, chỉ một thang là bớt, hai thang là huyết độc tiêu tan. Sau khi khỏi bệnh nên dùng thuốc bổ khí huyết để ngừa chứng can khô sau này.

➤ *Chứng trùng cổ.*

Người mắc chứng này thì bụng dưới hơi đau, tứ chi sưng lên, có sắc đỏ lại có sắc đen, giống như màu sắc con giun, mắt cũng sưng lên. Phải dùng phép sát trùng, trùng hết thì bệnh tiêu. Phương thuốc như sau :

Lôi hoàn 3 tiền - Thần cúc 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Bạch phàn 3 tiền - Xa tiền tử 5 tiền - Dương quy 1 lạng - Miết giáp 1 lạng - Địa túc phấn (nướng giấm) 1 lạng.

Đỗ nước vào sắc lên mà uống. Sau 2 thang là khỏi hẳn. Khoái xong phải dùng thêm thuốc bổ tỳ để ngừa bệnh tái phát.

➤ *Chứng thủy cổ.*

Người mắc chứng này thì toàn thân đầy nước. Lấy tay ấn vào thì da thịt lõm xuống như bùn. Không trị mau thì nguy tới tính mạng. Dùng phương thuốc sau :

Khiên ngưu 2 lạng - Cam toại 2 lạng - Nhục quế 3 phân - Xa tiền tử 1 lạng.

Đỗ nước vào sắc uống, chỉ dùng 2 thang là hết bệnh, cam đoan không phải dùng tới thang thứ ba. Khoái bệnh

xong nên dùng các loại thuốc bổ tỳ có các vị Nhân sâm, Bạch truật.

➤ *Chứng khí eo.*

Chứng này là do khí hư sinh ra phù thũng, mồi đầu thì ở chân, rồi tới mình và đầu. Phải dùng phương thuốc kiện tỳ hành khí sau đây :

Bạch truật 1 lạng - Ý dĩ nhân 1 lạng - Phục linh 1 lạng - Nhân sâm 1 tiền - Sơn dược 1 tiền - Xa tiền từ 1 tiền - La bắc từ 1 tiền - Thần miến 1 tiền - Chi xác 5 phân - Cam thảo 1 phân - Nhục quế 1 phân.

Đổ nước vào sắc uống, từ 10 đến 30 thang thì hết bệnh. Sau khi khỏi bệnh thì phải chờ 3 tháng trở ra mới được ăn muối, nếu không, bệnh tái phát sẽ vô phương cứu chữa.

➤ *Chứng thũng khí phù thũng.*

Dùng phương thuốc sau :

Đinh lich từ (nướng) 7 lạng - Cam toại 5 lạng - Phục linh 3 lạng - Tiêu mục 3 lạng - Ngô thù du 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành từng viên bằng hạt ngô, ngày uống 3 lần, mỗi lần 5 viên.

❸ CÁC BỆNH TÀ

➤ *Phương thuốc thầm hiệu trị chứng tiêu chảy lâu ngày.*

Chứng tả lâu ngày là do khí độc tích tụ ở ruột và dày mà không tiêu tan đi được. Phải dùng phương thuốc bí truyền sau :

Hậu phác 2 lạng - Gừng khô 2 lạng - Cam thảo 2 lạng - Quế tâm 2 lạng - Phụ tử 2 lạng - Đại hoàng 4 tiền.

Trước hết lấy riêng Đại hoàng ra ngâm nước nửa ngày, rồi đổ nước vào đun lên. Tiếp đó đổ 2 thăng nước vào các vị thuốc kia, sắc còn 8 lè. Sau đó mới đổ nước Đại hoàng vào, đun cạn còn 6 lè, chia làm 3 lần uống trong ngày.

➤ *Chứng san tá.*

Người mắc chứng này thì ăn gì là đại tiện ra thứ đó, đồ ăn không tiêu hóa được, đó là do tỳ khí vị khí đã hư. Phải dùng phương thuốc sau :

Phục linh - Xuyên khung - Quan quế - Dương quy - Bạch thược - Bạch truật.

Các vị thuốc trên phân lượng bằng nhau là 2 tiền, thêm 100 hạt gạo trắng, đổ 1 thăng nước, sắc còn 7 lè, uống vào lúc đói. Trường hợp mệt nhọc mà ho thì thêm Ngũ vị tử, có đàm thì thêm Bán hạ, phát sốt thì thêm Sài hồ, đổ mồ hôi thì thêm Mẫu trùng, gặp lạnh thì thêm Phụ tử hoặc Gừng khô, cũng 2 tiền.

➤ *Chứng thận tá.*

Chứng này là do thận dương hư tổn, ôn khí không dương được ở tỳ, dương khí bất chấn nên âm hàn thăng thế, khiến bụng trương lên và sôi, cứ tới canh nâm là đi tả. Dùng phương thuốc sau :

Nhục đậu khấu 2 lạng - Ngũ vị tử 2 lạng - Ngô thù du 1 lạng - Bổ cốt chi 4 lạng - Gừng sống 8 lạng - Hồng táo 100 trái.

Tất cả tán nhỏ, hòa nước viên từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống từ 5 tới 10 viên, vào lúc đói, với nước nóng. Ngày uống 2 lần trước 2 bữa cơm.

➤ *Chứng thư tả.*

Chứng này còn có tên là Phục thử tiết tả. Cách trị như sau :

Bạch truật 1 lạng - Xa tiền từ 5 tiền.

Sắc với nước gừng mà uống, rất công hiệu.

➤ *Chứng nhiệt tả.*

Chứng này là do nhiệt khí của mùa hạ nhập vào Thái âm, hợp với phong thấp mà thành. Do đó đau bụng, đổ mồ hôi, mạch hư, hậu môn đau, đi ra toàn nước. Dùng phương thuốc sau :

Hương nhu 1 cân - Bạch thiên đậu nửa cân (sao sơ)

- Hậu phác (bồ bi, sao nước gừng) nửa cân.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 3 tiền với nước nóng.

➤ *Chứng hàn tả.*

Chứng này là do tỳ khí suy nhược, lại gặp hàn khí mà sinh ra. Phân rất lỏng, lồn nhão và xanh đen. Dùng phương thuốc sau :

Xuyên quế chi nửa lạng - Bạch thược dược nửa lạng

- Bạch truật nửa lạng - Chích cam thảo 2 tiền.

Đổ nước sắc uống. Đây là phương thuốc dùng trong mùa xuân hoặc mùa hạ. Còn mùa thu và mùa đông thì dùng phương thuốc sau :

Bạch thược dược 3 tiền - Bạch truật 3 tiền - Gừng khô (sao) nửa lạng - Chích cam thảo 2 tiền.

Đổ nước sắc uống. Bệnh quá nặng thì bỏ Gừng khô, thay thế bằng Phụ tử 3 tiền.

❷ CÁC BỆNH VỀ ĐẠI TIỆN VÀ TIỂU TIỆN

➤ *Chứng bì đại tiện.*

Chứng này do tam tiêu ngũ tạng bất hòa, lạnh khí nhiệt khí bất điều, nhiệt khí nhập vào ruột và dạ dày cản trở tiêu hóa, khiến đại tiện không thông. Dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng 3 lạng - Hoàng linh 2 lạng - Chích cám thảo 1 lạng - Chi tử 27 hạt.

Đổ 5 thăng nước sắc còn 1 thăng 8 lè, chia uống 3 lần.

➤ *Chứng bì đại tiện của người già.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhục thung dung (ngâm rượu, sao) 2 lạng - Trầm hương mạt 1 lạng.

Tắt cả táo nhỏ, trộn với nước Ma tử nhân, viên từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 7 viên với nước nóng.

➤ *Chứng tiện huyết.*

Chứng này còn có tên là Trường phong hoặc Trường hồng, nguyên do là thấp nhiệt tương xâm, hoặc tưu độc tích kết. Phải dùng phương thuốc khu trừ thấp nhiệt tưu độc sau đây :

Thục địa 1 lạng - Địa du 3 tiền - Bạch thược 3 tiền - Dương quy 3 tiền - Hoàng liên 3 tiền - Cam thảo 1 tiền - Cát căn 1 tiền - Tắc mộc chi 5 tiền.

Đổ nước vào sắc uống. Sau thang thứ nhất, đại tiện ra huyết nhiều hơn nhưng đừng sợ vì đó là huyết độc. Sau thang thứ hai thì huyết bớt hẳn, sau thang thứ ba thì bệnh khỏi hoàn toàn.

➤ *Chứng huyệt táo.*

Đại tiện táo bón có huyệt, dùng phương thuốc sau :
Đào nhân (bó bì, sao, tán) - *Ma nhân* - *Đương quy*.
Mỗi thứ 3 tiền, sắc lên uống.

➤ *Chứng quan cách bất thông.*

Dùng phương thuốc sau :

Ngô thù du (sao) 1 thăng - *Gừng khô* 2 lạng - *Đại hoàng* 2 lạng - *Quế tâm* 2 lạng - *Đương quy* 2 lạng - *Chích cam thảo* 2 lạng - *Khung cùng* 2 lạng - *Hùng hoàng* 3 phân (tán) - *Trân châu* (tán) 1 phân - *Nhân sâm* 4 lạng - *Tế tân* 4 lạng - *Đào bạch bì* 1 nắm.

Đỗ 1 đấu nước sắc còn 3 thăng, bỏ bã rồi lúc đó mới thêm bột *Hùng hoàng* và *Trân châu* và 1 thăng rượu, sắc lại cho sôi kỹ mà uống, công hiệu cấp kỳ.

➤ *Chứng tiêu tiễn bất thông.*

Chứng này nguyên nhân là bàng quang khí hóa bất hành, bụng dưới trướng lên, khiến đau tức vô cùng. Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 3 tiền - *Liên tâm* 3 tiền - *Phục linh* 3 tiền - *Xa tiền tử* 3 tiền - *Vương bất lưu hành* 3 tiền - *Cam thảo* 1 tiền - *Nhục quế* 3 phân - *Bạch quả* 20 trái.

Đỗ nước vào sắc uống, công hiệu cấp kỳ.

➤ *Chứng tiêu tiễn bất cầm.*

Dùng phương thuốc sau :

Thó ty tử (ngâm rượu) 2 lạng - *Bồ hoàng* 3 lạng - *Hoàng liên* 3 lạng - *Tiêu thạch* 1 lạng - *Nhục thung dung* 2 lạng - *Ngũ vị tử* 3 lạng - *Chích hoàng bì* 3 lạng.

Tất cả tán thành bột, ngày uống 3 lần, mỗi lần 1 muỗng.

➤ *Chứng dài dài (dài nhất - dài lâu).*

Chứng này là do bàng quang và thận đều hư, nhiệt ở ngoài nhập vào mà thành. Dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên 2 phần - Khổ sâm 2 phần - Mạch môn đông (bò lôi) 1 lạng - Thổ qua căn 1 phần - Long đởm 1 phần.

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 7 viên, dần dần tăng tối 20 viên.

➤ *Chứng tiêu tiện quá nhiều.*

Dùng phương thuốc sau :

Bồ cốt chi (chung rượu) 10 lạng - Hồi hương (sao muối) 10 lạng.

Tất cả tán nhỏ, hòa với rượu viên từng viên như hạt ngô uống với nước muối mỗi lần một trăm viên, rất công hiệu.

➤ *Chứng di niệu.*

Lấy Dương đỗ hệ, đỗ nước vào cột chặt nấu chín, uống với nước nóng, công hiệu ngay.

➤ *Chứng ních huyết.*

Dùng phương thuốc sau :

Thó ty tử - Bồ hoàng - Can địa hoàng - Bạch chi - Kinh thật - Quỳ tử - Bại tương - Dương quy - Phục linh - Khung cùng.

Mỗi thứ 2 lạng tán nhỏ, trộn mật, viên từng viên như hạt ngô, ngày uống 3 lần, mỗi lần 2 viên, tăng dần tối 6 viên.

➤ *Chứng bì tiểu tiện của người già.*

Dùng phương thuốc sau :

*Hoàng kỳ (sao mật) 2 tiền - Trần bì (bò bạch) 1 tiền
- Cam thảo 8 phân.*

Đỗ 1 thăng rưỡi nước sắc còn 8 lè mà uống, rất công hiệu.

❸ **CÁC CHỨNG TIỂU ÂM BỆNH**

➤ *Phương thuốc chung trị các chứng Thâm lâm.*

Ma trùng (sao) 5 phân - Ban mâu (bò chân, sao) 2 phân - Địa đầm (bò chân, sao) 2 phân - Tru linh 3 phân.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 muỗng nhỏ với nước Tiểu mạch, ngày uống 3 lần, đêm 2 lần. Nếu thấy nóng thì bỏ vị Tru linh. Uống thuốc xong hai ngày, lấy chậu đựng nước tiểu thì thấy, nếu là chứng Nhục lâm, sẽ tiểu tiện ra những miếng thịt nhỏ, nếu là chứng Huyết lâm sẽ tiểu tiện ra như những sợi dây ngắn, nếu là chứng Khí lâm thì nước tiểu vàng lên như có mỡ, nếu là chứng Thạch lâm thì tiểu tiện ra như cát nhỏ. Bệnh nặng, uống thuốc trong 10 ngày là khỏi.

➤ *Chứng lao lâm.*

Chứng này là do mệt nhọc tổn thương tới thận khí mà ra. Người bệnh khi tiểu tiện cảm thấy nước tiểu đã chảy ra trong niệu đạo mà mãi không ra ngoài, mấy lần mới ra được, trong khi đó bụng dưới đau đớn, thân thể mệt mỏi. Dùng phương thuốc sau :

Hoạt thạch 3 phân - Vương bát lưu hành 2 phân - Đông quỳ tử 2 phân - Xa tiền tử 2 phân - Quế tâm 2

phân - Cam toại 2 phần - Thông thảo 2 phần - Thạch vi (bồ lông) 4 phần.

Tất cả tán nhỏ, ăn 1 muỗng với cháo Ma tử, ngày 3 lần, nước tiểu sẽ trong ngay.

➤ *Chứng cao lâm.*

Người mắc chứng này có nước tiểu đục và như cao như mờ. Chứng này còn có tên là Nhục lâm. Nguyên nhân là thận không chế ngự được các chất béo nên mới theo nước tiểu mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Tù thạch (sao giấm thật kỹ) - Nhục thung dung (sao tẩm, thái nhỏ) - Hoạt thạch - Trạch tá.

Mỗi thứ 1 lạng tán nhỏ, viên thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 30 viên với rượu ấm. Trường hợp thấy bụng khó chịu thì thêm Trầm hương 1 tiền để hành trệ khí.

➤ *Chứng khí lâm.*

Chứng này là do khí bế nên không thể hóa thủy. Bệnh nhập từ phổi mà vào túi bàng quang, khiến bụng dưới cứng ra. Phải dùng phương thuốc sau :

Trầm hương 5 tiền - Thạch vi (bồ lông) 5 tiền - Vương bất lưu hành 5 tiền - Dương quy 5 tiền - Đông quy tử 7 tiền 5 phần - Bạch thược 7 tiền 5 phần - Quất bì 2 tiền 5 phần - Cam thảo 2 tiền 5 phần.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 2 tiền với nước Đại mạch.

➤ *Chứng thạch lâm.*

Người mắc chứng này khi tiểu tiện thì đau buốt nơi niệu đạo, tiểu tiện không hết, bàng quang và bụng dưới đau đớn, cát đá theo nước tiểu mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Bá tử nhân - Giới tử - Hoạt thạch.

Các vị trên phân lượng bằng nhau, tán thành bột, mỗi lần uống 1 muỗng với nước cháo rất công hiệu.

➤ Chứng huyệt lâm.

Chứng này là do nhiệt tụ ở hạ tiêu, nhiệt thịnh nên nhập vào huyệt mạch. Huyết nhiệt nên tiết ra mà nhập vào nước tiểu. Dùng phương thuốc sau :

Bạch mao căn 3 lạng - Thược dược 3 lạng - Mộc thông 3 lạng - Xa tiền tử 3 lạng - Hoạt thạch 1 lạng 5 tiền - Hoàng linh 1 lạng 5 tiền - Loạn phát (đốt thành than) 5 tiền - Đông quỳ tử (sao sơ) 5 tiền.

Tất cả tán nhỏ, ngày uống 3 lần, mỗi lần 3 tiền, với nước thật nóng.

➤ Chứng nhiệt lâm.

Chứng này là do nhiệt khí tụ ở tam tiêu rồi nhập thận mà tiết ra ở nước tiểu. Dùng phương thuốc sau đây:

Hoạt thạch 2 lạng - Quát lâu 3 lạng - Thạch vi (bồ lông) 2 phần.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần múc 1 muỗng ăn với cháo Đại mạch, ngày 3 lần.

➤ Chứng di tinh.

Nguyên nhân chứng này là do thận thủy hao kiệt, trên thì không thể thông với tâm, dưới thì không thể nhuận ở gan, khiến ngọc quan không đóng lại được, nầm mộng là tinh khí chảy ra. Phải dùng phương thuốc đại bổ thận mà lại ích tâm, ích can, ích tỳ như sau :

Thục địa 1 lạng - Tảo nhân 5 tiền - Ý nhân 5 tiền - Sơn thù du 4 tiền - Phục linh 5 tiền - Bạch thược ngũ

vị 1 tiền - Dương quy 5 tiền - Phục thắn 2 tiền - Bắc ngũ
vị 1 tiền - Bạch giới tử 1 tiền - Nhục quế 3 phân - Hoàng
liên 3 phân.

Đỗ nước sắc uống, 1 thang là bót, 10 thang khỏi hẳn.

➤ *Chứng tâm hắc đái tinh.*

Chứng này bề ngoài thì thuộc về thận hỏa hư, nhưng truy nguyên thì lại thuộc về tâm quân hư. Phải dùng phương thuốc tâm thận giao bổ, thủy hỏa tương tề, như sau :

Thục địa 8 lạng - Sơn dược 4 lạng - Sơn thù du 4 lạng - Bạch truật 4 lạng - Nhân sâm 3 lạng - Phục linh 3 lạng - Mạch đông 3 lạng - Ba kích thiên 3 lạng - Nhục thung dung 3 lạng - Nhục quế 1 lạng - Bắc ngũ vị 1 lạng - Viễn chí 1 lạng - Tảo nhân (sao) 1 lạng - Bá tử nhân 1 lạng - Đỗ trọng 1 lạng - Phá cố chi 1 lạng - Sa nhân 5 tiền - Phụ tử 1 cái - Lộc nhĩ 1 bộ - Tứ hà sa một ít.

Tất cả tán nhỏ, viên với mật thành từng viên như hạt ngô, ngày uống 2 lần, mỗi lần 20 tới 30 viên.

➤ *Chứng âm hắc mộng đái.*

Thục địa 8 lạng - Sơn dược 8 lạng - Khiếm thực 8 lạng - Bạch truật 8 lạng - Sơn thù du 4 lạng - Sa táo nhân 4 lạng - Bắc ngũ vị 3 lạng - Mạch đông 3 lạng - Xa tiền tử 3 lạng - Phục linh 3 lạng - Viễn chí 1 lạng.

Tất cả tán thành bột viên với mật, ngày uống 1 lần với nước nóng.

➤ *Chứng hắc lao niêu tinh.*

Chứng này là do thận suy nhược mà. Mệt nhọc, tổn thương tới thận khiến không giữ được khí, cho nên tiểu tiện mà tinh dịch cũng theo ra. Dùng phương thuốc sau:

Phi tử (sao) 1 thăng - Mạch môn đông 1 thăng - Thủ ty tử 2 lạng - Xa tiền tử 2 lạng - Khung cung 2 lạng - Bạch long cốt 3 lạng.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 muỗng với rượu, ngày 3 lần. Bệnh nặng thêm uống thêm 1 lần.

➤ *Chứng hư lao thất tinh.*

Chứng này do hư lao mà tinh khí khô cạn, dùng phương thuốc bổ tinh sau đây :

Nhân sâm 2 lạng - Quế tâm 3 phần - Thủ dược 3 phần - Mẫu lệ 3 phần - Hoàng bá 3 phần - Tế tân 3 phần - Phụ tử (sao) 3 phần - Khổ sâm 3 phần - Trạch tà 3 phần - Mạch môn đông (bỏ lõi) 4 phần - Gừng khô 4 phần - Can địa hoàng 4 phần - Thủ ty tử 2 phần.

Tất cả tán thành bột, trộn mật viên từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 3 viên với rượu.

➤ *Chứng thoát tinh.*

Chứng này là nam nữ chưa thực sự giao hợp mà khoái lạc đã cực độ khiến tinh khí thoát ra, không kiềm chế lại được. Dùng Nhân sâm vài lạng, Phụ tử 1 tiền, đổ nước vào sắc lên uống nóng. Sau đó bồi bổ bằng phương thuốc sau đây :

Nhân sâm 3 lạng - Hoàng kỳ 3 lạng - Thực địa 1 lạng - Mạch đông 1 lạng - Phụ tử 1 tiền - Bắc ngũ vị 1 tiền.

Đổ nước vào sắc lên mà uống.

➤ *Chứng cường trung.*

Chứng này là cứ cường dương liên tục mà không mềm đi, đó là do hư hỏa bốc lên mà khí phế kim không đi xuống được vậy. Dùng phương thuốc sau :

Nguyên sâm 3 lạng - Mạch đồng 3 lạng - Nhục quế 3 phân.

Đỗ nước vào sắc lên uống tức thì bớt ngay. Lại phải kiêng cữ vài ngày rồi hãy nên giao hợp.

➤ *Chứng dương xích.*

Chứng này thì trái lại, dương vật cứ ủ rũ, không sao cương lên được. Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 5 tiền - Gừng khô 5 tiền - Bạch truật 3 lạng - Phụ tử 1 lạng - Nhục quế 6 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống, công hiệu tức thì.

➤ *Chứng âm suy.*

Chứng này là của đàn bà, âm hộ cứ mềm liệt, không hứng thú. Dùng phương thuốc sau :

Thục địa 1 lạng - Bạch truật 5 tiền - Sơn thù du 4 tiền - Nhân sâm 3 tiền - Câu kỷ tử 3 tiền - Nhục quế 2 tiền - Phục thắn 2 tiền - Viễn chí 1 tiền - Ba kích thiên 1 tiền - Nhục thung dung 1 tiền - Đỗ trọng 1 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống, 1 thang thì hứng khởi, 2 thang thì cương cường, 3 thang thì tuyệt diệu.

➤ *Chứng âm thũng.*

Đây là chứng âm hộ sưng lên. Dùng phương thuốc sau:

Thư hoàng (tán) 1 lạng - Cam thảo 1 tiền.

Đỗ 1 thăng nước nấu sôi lên, để nguội mà rửa sẽ bớt.

➤ *Chứng âm nang âm uốt ngày.*

Dùng phương thuốc sau :

Ô mai 14 cái - Muối 3 nhúm.

Đỗ 1 thăng nước, nấu sôi lên để nguội mà rửa, rất công hiệu.

CHƯƠNG III

BỆNH NGOẠI KHOA

CÁC CHỨNG UNG NHỌT.

➤ *Chứng nhọt dương ung.*

Chứng này cũng có tên Dương chứng ung nhọt, là chứng nhọt phát thành lình, màu đỏ, láng bóng, đau nhức vô cùng. Dùng phương thuốc sau đây :

Kim ngân hoa 4 lạng - Bồ công anh 2 lạng - Sinh cam thảo 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Thiên hoa phấn 5 tiền.

Đổ nước vào sắc, uống 1 thang là nhọt xẹp, 2 thang là nhọt tiêu hoàn toàn. Trường hợp uống thuốc không tiêu, tức là nhọt mọc đã quá 5 ngày, phải dùng phẫu thuật bỏ phần thịt thối đi, để cho khí nội độc không còn chỗ ẩn giấu nữa. Sau khi phẫu thuật dùng cao dán lên tất khói, (chỉ trong vòng 3 ngày, mủ độc sẽ ra hết).

Cũng có thể dùng thứ thuốc bột rắc vào miệng nhọt. Thứ thuốc này như sau :

Nhân sâm 1 lạng - Long não 1 tiền - Nhũ hương 1 tiền (bó dầu) - Thấu minh huyết kiệt 5 tiền - Tam thất mạt 1 lạng - Nhị trà 1 lạng - Đằng hoàng 3 tiền - Bối mâu 2 tiền - Khinh phấn 1 tiền.

Tất cả nghiền thành bột thật nhuyễn, rắc vào miệng nhọt.

Đồng thời dùng phương thuốc sau đây :

Đương quy 1 lạng - Hoàng kỳ 5 tiền - Kinh giới 1 tiền - Kim ngân hoa 2 lạng - Sinh cam thảo 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ 2 thang là khỏi.

➤ *Chứng nhọt âm ung.*

Chứng này còn có tên là âm chứng ung nhọt, người phú quý, ăn toàn cao lương mỹ vị thường hay mắc phải. Ấy là nhân tâm thận bất giao, âm dương đều hao tổn, lại thêm ưu sầu uất ức giận dữ thù hận, khí không tan mà kết thành đại độc. Nhọt này mới phát thì màu đen, không đau lấm, miệng nhọt cũng không thấy rõ, hoặc thấy rõ thì lại có vô số những miệng nhọt thật nhỏ. Người bị bệnh cứ mệt mỏi rã rời. Dùng phương thuốc sau :

Phụ tử 3 tiền - Nhân sâm 3 lạng - Sinh hoàng kỳ 3 lạng - Kim ngân hoa 3 lạng - Bạch giới tử 2 tiền.

Đổ nước vào sắc uống. Đồng thời bên ngoài dùng thứ thuốc bột như vừa nói ở trên. Hoặc có thể dùng thứ thuốc cao như sau :

Kim ngân hoa 1 cân - Sinh địa hoàng 8 lạng - Dương quy 3 lạng - Xuyên khung 2 lạng - Ngưu tất 1 lạng - Đan bì 1 lạng - Mạch đòng 3 lạng - Sinh cam thảo 1 lạng - Kinh giới 1 lạng - Phòng phong 5 tiền - Hoàng kỳ 3 lạng - Thiến thảo cẩn 5 tiền - Nhân sâm 5 tiền - Huyền sâm 5 tiền.

Đổ 5 cân dầu ma du vào các vị thuốc trên, nấu thật sôi, bỏ hết bã đi, nấu tiếp, đồng thời cho thêm Quảng mộc hương 1 lạng, Hoàng đơn 2 cân - Một dược 1 lạng - Nhũ hương 1 lạng - Huyết kiệt 1 lạng - Tượng bì (tán nhỏ) 5 tiền - Xạ hương 1 tiền.

Tất cả đều tán nhỏ. Nấu tới lúc thành cao thì thôi. Cao bò vào bình đậm kín, mỗi lần dùng hơn 1 lạng, phết vào vải sạch mà dán trên nhọt. Ngày thay cao 2 lần.

➤ *Chứng nốt hậu ung.*

Đây là chứng nhọt mọc ở sau gáy, khác với hai chứng dương ung âm ung ở trên, và nguy hiểm hơn nhiều, bởi vì một khi thịt thối ăn vào đầu thì vô phương cứu chữa, nên chứng này còn có tên là lạc đầu đản. Nếu thấy nhọt mọc cao lên, đỏ và sưng to, đó là thuộc dương chứng. Dùng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa 2 lạng - Bồ công anh 1 lạng - Sinh cam thảo 3 tiền.

Đổ 3 bát nước, sắc còn 8 phân mà uống. Nếu nhọt chưa vỡ thì uống 2 thang là tiêu hản. Nếu nhọt đã vỡ rồi thì phải dùng tới 3 thang mới lành.

Nếu thấy xung quanh nhọt lớn có rất nhiều mụn nhỏ, trước thì ngứa sau thì đau. Cái nhọt lớn thì có màu đen, không mọc cao lên, trong khi thân thể rã rời, thì đó là thuộc âm chứng, phải dùng phương thuốc sau:

Nhân sâm 1 lạng - Sinh hoàng kỳ 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Kim ngân hoa 2 lạng - Bạch giới tử 3 tiền - Nhục quế 1 tiền - Bạch truật (sao) 1 lạng.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ 1 thang là hết máu mủ, 2 thang là thịt mới sinh ra, 3 thang là miệng nhọt nhỏ lại, 4 thang là hoàn toàn khỏi hản.

➤ *Chứng nốt ung.*

Trong chứng này thì nhọt mọc ở đỉnh đầu, đỏ ửng lên, miệng nhọt thì xung quanh cứng rắn, đỏ tía chứ không đen. Đây là bệnh nhẹ, thuộc dương chứng, chữa

trị dê dàng. Còn như nhọt có màu tím đen, người mệt mỏi, nhiều khi ngất xỉu, thì đó là thuộc âm chứng, chỉ có thể chữa trị khi nhọt phát ra trong vòng 5 ngày, trễ hơn thì vô phương cứu chữa. Cả 2 trường hợp trên đều trị bằng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa 8 lạng - Huyền sâm 3 lạng - Hoàng kỳ 4 lạng - Mạch đông 3 lạng - Nhân sâm 2 lạng.

Trước hết đổ 16 bát nước, cho Kim ngân hoa vào đun sôi, sau đó mới cho các vị thuốc khác vào, sắc cạn còn 2 bát, chia uống 2 lần trong ngày. Uống như thế trong 4 ngày liền thì mới bớt. Tiếp đó phải điều trị thêm bằng các loại đại bổ thang hoặc bát vị địa hoàng thang. Cách trị này chỉ có hy vọng 1/10 mà thôi.

Trường hợp nhọt chưa vỡ thì kết quả bảo đảm với phương thuốc sau :

Xuyên khung 1 lạng - Huyền sâm 2 lạng - Kim ngân hoa 2 lạng - Sora thù du 1 lạng - Mạch đông 1 lạng - Bối mẫu 3 tiền - Màn kinh tử 2 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, 1 thang thì bớt đau nhiều, 2 thang thì nhọt tiêu.

➤ *Chứng phế ung.*

Dùng phương thuốc sau :

Huyền sâm 2 lạng - Mạch đông 3 lạng - Sinh cam thảo 5 tiền - Kim ngân hoa 10 lạng.

Đổ nước vào sắc uống, 2 thang là khỏi.

➤ *Chứng can ung.*

Dùng phương thuốc sau :

Bạch thược 3 lạng - Dương quy 2 lạng - Chi tử (sao) 3 tiền - Sinh cam thảo 2 tiền - Kim ngân hoa 10 lạng.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ 2 thang là khỏi.

► *Chứng trường ung.*

Chứng này phát sinh ở ruột, người bệnh sẽ khát nước, tiểu tiện rất nhiều, mồ hôi như tắm, bụng dưới sưng lên đau đớn. Nếu thấy chân trái co lại mà không duỗi ra được thì bệnh sinh ở ruột non, nếu là chân phải thì bệnh sinh ở ruột già. Phải gấp dùng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa 8 lạng (đổ 2 bát nước vào đun sôi lên) - Dương quy 1 lạng - Địa du 1 lạng - Ý nhân 5 tiền.

Đổ 10 bát nước vào các vị thuốc trên, trừ vị Kim ngân hoa, sắc còn 2 bát. Lúc đó mới hòa chung với nước Kim ngân hoa đã nấu trước, chia 2 lần mà uống. Một lần buổi sáng và một lần buổi tối trước khi đi ngủ. Dùng chừng 2 thang thì bớt nhiều.

Phàm trị chứng trường ung là phải theo phương pháp nội tiêu, muốn vậy thì phải dùng thang thuốc lớn, nhưng lượng thuốc nhiều thì lại sợ tổn thương tới nguyên khí. Do đó chỉ có Kim ngân hoa vừa khử độc vừa bổ âm nên mới dùng nhiều, nếu không thì kém công hiệu.

► *Chứng bồi ung.*

Đây là chứng nhọt mọc ở lưng, lúc mới bị thì dùng phương thuốc sau :

Nhân đông đằng 2 lạng - Thiến thảo 3 tiền - Tứ hoa địa linh 1 lạng - Bối mẫu 3 tiền - Cam cúc hoa 3 tiền - Hoàng bá 1 tiền - Thiên hoa phấn 3 tiền - Kiết cánh 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, 1 thang thì bớt nhiều, 2 thang thì nhọt tiêu.

Trường hợp nhọt đen, có nhiều miệng tức là thuộc âm chứng dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 2 lạng - Hoàng kỳ 2 lạng - Kim ngân hoa nửa cân - Phụ tử 1 tiền - Kinh giới (sao đen) 3 tiền - Sài hồ 2 tiền - Bạch thược 1 lạng - Thiên hoa phấn 5 tiền - Sinh cam thảo 5 tiền.

Đỗ 10 bát nước sắc còn 2 bát chia 2 lần mà uống. Uống xong 1 thang thì âm chứng sẽ biến thành dương chứng, tức là cảm thấy đau nhức. Uống xong thang thứ nhì thì hết đau. Uống xong thang thứ ba thì khỏi bệnh.

➤ *Chứng yêu ung.*

Trong chứng này nhọt phát ở lung, nhưng gần thắt lung, phải hợp âm dương lương tính mà trị như sau :

Bạch truật 1 lạng - Đỗ trọng 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Kim ngân hoa 3 lạng - Phòng kỷ 1 tiền - Hy đáp thảo 3 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống tất khỏi.

➤ *Chứng tè hậu ung.*

Đây là chứng nhọt mọc ở lung, ngay huyệt Mệnh môn, đối diện với rốn ở phía trước. Chứng này do chân hỏa suy nhược, mà tà hỏa lại thịnh, do đó phải dùng phép khử tà hỏa tiêu độc khí. Trường hợp nhọt chưa vỡ thì dùng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa 5 lạng - Hy đáp tử 5 tiền - Thục địa 1 lạng - Bạch truật 1 lạng - Hoàng bá 3 tiền - Xa tiền tử 3 tiền.

Trước hết đỗ 10 bát nước, bỏ Kim ngân hoa vào đun còn 4 bát, sau đó chia đôi, lấy 2 bát đổ vào các vị thuốc còn lại, sắc còn 1 bát, uống vào lúc đói. Sau đó đổ 2 bát nước Kim ngân hoa còn lại vào bã thuốc vừa rồi, sắc còn 1 bát uống tiếp. Uống 2 thang như vậy là khỏi.

Trường hợp nhọt đă vỡ thì dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 3 lạng - Bạch truật 5 lạng - Nhục quế 3 tiền - Phụ tử 1 tiền - Son thù du 1 lạng - Bắc ngũ vị tử 3 tiền - Kim ngân hoa 3 lạng - Phục thân 3 tiền.

Đỗ 10 bát nước sắc còn 1 bát mà uống.

➤ *Chứng huyền ung.*

Chứng này còn có tên là kỵ mă ung, nhọt mọc ở sau bắp vế, chỗ gần mông, đó là do ham sắc dục, phí tinh khí mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa 1 lạng 4 - Bồ công anh 2 lạng - Nhân sâm 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Sinh cam thảo 1 lạng - Đại hoàng 5 tiền - Thiên hoa phấn 2 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống, 1 thang là bớt hẳn, 2 thang là lành.

➤ *Chứng ngực đau ung.*

Chứng này, nhọt mọc ở đầu gối, sưng đỏ và rất đau, dùng phương thuốc sau :

Sinh hoàng kỳ 4 lạng - Dương quy 1 lạng - Kim ngân hoa 1 lạng - Phục linh 3 tiền - Ý nhân 5 tiền - Ngưu tất 3 tiền - Địa du 1 tiền - Bạch truật 3 tiền - Thiên nam tinh 1 tiền - Sinh địa hoàng 5 tiền.

Đỗ 5 bát nước sắc còn 1 bát, uống vào lúc đói.

➤ *Chứng nhũ ung.*

Chứng này, nhọt mọc ở vú, lúc mới phát thì người bệnh sốt nóng sốt rét, phát ra thì đau trước rồi sưng sau. Dùng phương thuốc sau đây :

Bối mẫu 3 tiền - Thiên hoa phấn 1 tiền - Bồ công anh 1 tiền - Dương quy 1 lạng - Sinh cam thảo 2 tiền - Xuyên sơn giáp 1 miếng lớn tán nhô.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ 1 thang là bớt nhiều.

➤ *Chứng ưng thùng vô đầu.*

Đây là chứng nhọt bọc, nhọt sưng lên đau đớn nhưng không có miệng. Hãy lấy xác rắn lột, nướng thành than, tán nhỏ, trộn với mỡ heo mà bôi lên nhọt, rất công hiệu.

➤ *Chứng thạch thư.*

Trong chứng này, nhọt sưng lên mà màu da vẫn như thường, không biến sắc, nhưng cứng như đá và rất đau đớn. Hãy giã Sinh hương lục cẩn, cho thêm ít muối mà đắp vào, rất công hiệu.

➤ *Chứng thoát cốt thư.*

Chứng này là nhọt nhỏ phát sinh ở các đầu ngón tay ngón chân, trước thì ngứa sau thì đau đớn vô cùng, móng tay móng chân biến thành màu đen, khi nhọt vỡ thì các móng tay rụng đi.

Hãy lấy một dây Sinh cam thảo thật lớn, tán thành bột nhỏ, trộn với dầu madu, đắp thật dày vào nhọt, mỗi ngày đổi thuốc 1 lần, 10 ngày thì bớt. Đồng thời uống thuốc theo đơn sau:

Kim ngân hoa 3 lạng - Huyền sâm 3 lạng - Dương quy 2 lạng - Cam thảo 1 lạng.

Đổ nước vào sắc uống, 10 thang thì khỏi.

➤ *Chứng da cốt thư.*

Chứng này là nhọt mọc ở đùi, nhọt vỡ xong thì miệng cứ loét hoài không kín, thịt thối dần, trông thấy cả xương, đau đớn cùng cực. Đó là do cái độc của thấp và nhiệt biến hóa mà sinh ra.

Dùng phương thuốc sau :

Phục linh 1 lạng - Xa tiên tử 1 lạng - Kim ngân hoa 3 lạng - Ngưu tất 5 tiền - Tứ hoa địa đinh 1 lạng.

Đổ nước sắc uống, 6 thang thì bớt hẳn, 10 thang thì bệnh khỏi. Bên ngoài thì dùng Phi qua mật đà hòa với Đồng du thành cao, dán lên nhợt, rất công hiệu.

➤ *Chứng giáp thư.*

Chứng này hay phát sinh từ trường hợp cắt móng tay mà phạm vào thịt, rồi gấp dơ bẩn mà thành nhợt, đau nhức vô cùng, lại lâu khỏi. Dùng phương thuốc sau:

Thảo ô 5 tiền - Bạch súu 1 lạng - Long cốt 2 tiền 5 phần.

Tất cả tán nhỏ, thêm Toàn văn cáp 4 lạng, trộn chung sao tối đen, lại thêm bột Ngũ bồi tử, trộn với madu, đắp vào nhợt, rất công hiệu.

➤ *Chứng tinh thư.*

Tinh thư là chứng nhợt mọc ở ngực, phải sớm trị, nếu để chất độc nhập vào tạng phủ thì nguy đến tính mạng. Hãy gấp dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 1 lạng - Phục linh 5 tiền - Mạch đông 5 tiền - Thực địa 1 lạng - Sơn dược 1 lạng - Khiếm thực 1 lạng - Cam cúc hoa 5 tiền - Thuộc dược 5 tiền - Nhẫn đông đằng 2 lạng - Viễn chí 3 tiền - Thiên hoa phấn 3 lạng - Vương bát lưu hành 3 tiền.

Đổ 3 bát nước sắc còn 1 bát uống 1 lần. Uống 1 thang là bớt nhiều. Trường hợp nhợt đã vỡ thì phải uống dăm ba thang.

➤ *Chứng lỵ thư.*

Đây là chứng tràng nhạc, tức nhợt chùm. Trị như sau:

*Xạ can 8 phần - Cam thảo 8 phần - Chi thực 8 phần
- Thăng ma 8 phần - Can địa hoàng 8 phần - Hoàng linh 8 phần - Xạ hương 2 phần - Tiên hồ 3 phần - Tè hoàng 6 phần - Đại hoàng 1 tiền.*

Đỗ nước vào sắc uống, 3 thang thì khỏi.

➤ *Chứng tiêu phết thư.*

Chứng này là do thất tình lục dục biến hóa mà sinh ra. Nhọt sê mọc ở bụng dưới, chỗ huyệt Khí hải, một tấc rưỡi bên dưới rốn, hoặc huyệt Quan nguyên 2 tấc dưới rốn, hoặc Đan điền 3 tấc dưới rốn. Phải dùng phương thuốc trị chứng âm ung đã nói ở trên.

➤ *Chứng xúc cuộc thư.*

Chứng này là nhọt mọc ở phía ngoài đùi, khiến chân co lại, không cử động được. Dùng phương thuốc sau :

Lấy 2 vị Đại kích và Cam toại, phân lượng bằng nhau, tán nhó, trộn với Bạch mật đắp vào nhọt.

Đồng thời uống thang thuốc sau đây :

*Thực địa 1 lạng - Lộc giác giao 3 tiền - Nhục quế 1 tiền
- Cam thảo 1 tiền - Ma hoàng 5 phần - Gừng sao 5 phần.*

Đỗ nước vào sắc uống, tối đa 5 thang là khỏi.

➤ *Chứng thấp thư.*

Đây là chứng nhọt mọc ở tay, trị giống như trị chứng bối ung đã nói ở trên, rất công hiệu.

❸ CÁC CHỨNG BƯỚU CỤC

➤ *Phương pháp chung trị các chứng bướu.*

Bướu có 2 loại khác nhau, Đông y gọi là anh và lưu. Bướu anh thì mọc liền với thịt, chân lớn

mà bướu cũng lớn. Bướu lưu thì chân nhỏ mà bướu lớn.

Riêng về bướu anh cũng gồm nhiều loại, hình thù cũng khác nhau, nhưng nói chung đều do thấp và nhiệt mà ra. Bướu mới đầu thì nhỏ, sau lớn dần, sau cùng thì vỡ ra và làm chết người. Lúc mới có thì nên dùng phẫu thuật cắt bỏ đi, rồi lấy sinh cơ tán mà đắp.

Cách chế sinh cơ tán như sau :

Nhân sâm 1 tiền - Tam thất 3 tiền - Khinh phấn 5 phần - Kỳ lân huyết kiệt 3 tiền - Tượng bì 1 tiền - Nhū hương 1 tiền - Một dược 1 tiền - Thiên niên thạch hôi 3 tiền - Quảng mộc hương 1 tiền - Băng phiến 3 phần - Nhị trà 2 tiền.

Tất cả tán thành bột thật nhuyễn.

Trường hợp bướu đã lớn thì dùng phép điểm dược. Điểm dược thì dùng các vị sau :

Thùy ngân 1 tiền - Băng sa 1 tiền - Thuốc phấn 1 tiền - Khinh phấn 1 tiền - Ung phấn 1 tiền - Băng phiến 5 phần - Triều não 5 phần - Lực phàn 1 tiền - Tạo phàn 1 tiền - Xạ hương 3 phần.

Tất cả tán thật nhỏ, mỗi ngày điểm lên bướu 1 lần, mới đầu sê đau, rồi chảy nước ra, nhưng sê đỡ.

Ba ngày sau thì dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 3 tiền - Phục linh 5 tiền - Ý nhân 1 lạng - Trạch tả 2 tiền - Thủ linh 1 tiền - Hoàng kỳ 1 lạng - Bạch thược 5 tiền - Sinh cam thảo 1 tiền - Trần bì 1 tiền - Sơn dược 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, 10 thang thì khỏi hẳn. Sau khi bướu tiêu rồi thì phải tuyệt đối tránh giao hợp 1 tháng, nếu không sê mắc chứng lậu kinh niên.

➤ *Chứng buốt ở nách.*

Hãy lấy một trái bầu dài, nướng cháy tán nhỏ, lấy bột xát vào buốt, sẽ tiêu dần. Cũng có thể trộn bột đó với dầu madu mà đắp lên buốt.

➤ *Chứng cốt lưu.*

Chứng này thì buốt mọc ở ngoài da, ấn vào như có cục xương. Chứng này không thể dùng phép ngoại trị được, mà phải dùng phương thuốc sau đây :

Ô tặc ngư cốt 1 tiền - Bạch thạch anh 2 phần - Thạch lưu hoàng 2 phần - Chung nhũ 3 phần - Tú thạch anh 2 phần - Gừng khô 1 tiền - Đan sâm 8 phần - Hổ phách 1 tiền - Đại hoàng 1 tiền - Phụ tử 3 phần - Triều yến xí 1 tiền - Thạch phàn 1 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, sau 10 thang thì buốt tiêu tan.

➤ *Chứng ỉa lưu.*

Chứng này buốt có chân rất lớn, rất khó trị. Buốt có thể di động. Dùng sinh cơ tán như đã nói ở trên để điều trị.

➤ *Chứng huyết lưu.*

Trong chứng này, cái buốt nhỏ thì bằng túi mật, lớn thì bằng trái cà.

Dùng phương thuốc sau :

Thùy ngân 1 tiền - Kinh phấn 1 tiền - Triều nǎo 1 tiền - Kinh tú 1 tiền - Bối mẫu 1 tiền - Hoàng bá 3 tiền - Nhị trà 2 tiền - Băng phiến 3 phần.

Tất cả tán nhỏ thành bột nhuyễn, chà xát nhiều lần, buốt sẽ rụng đi.

➤ *Chứng cảm lúu.*

Chứng này thật ra không hại mấy. Muốn trị thì ngay từ lúc mới có, hãy lấy Nguyên hoa nấu dây rồi dùng dây đó thắt chặt lần lần, bướu sẽ rụng.

➤ *Chứng phát lúu.*

Trong chứng này thì bướu mọc ở chân tóc, ấn vào không thấy đau. Hãy lấy kim chích ra, rồi đắp bằng sinh cơ tán như đã nói.

➤ *Chứng nhục lúu (bướu thịt).*

Dùng phương thuốc sau :

Thủy ngân 1 lạng - Nhị trà 1 tiền - Băng phiến 3 phần - Băng sa 1 tiền - Xạ hương 3 phần - Hoàng bá 5 tiền - Huyết kiệt 3 tiền.

Tất cả tán nhỏ thành bột, xát vào chân bướu, ít lâu sẽ rụng.

➤ *Chứng phân lúu.*

Chứng này phải trị ngay từ khi mới phát sinh, nếu không để bướu lớn dần, sẽ không chịu nổi. Trước hết dùng ngải mà châm cứu các huyệt, sau đó lấy Thổ ma và Hùng hoàng phết lên giấy dán vào các chỗ châm cứu. Hai ngày thay một lần, nước phân trong bướu ra hết thì đắp bằng sinh cơ tán như đã nói.

➤ *Chứng khí lúu.*

Trong chứng này thì cái bướu không đau không ngứa, lúc lớn lúc nhỏ tùy theo sự biến đổi của khí trong người. Khí vượng thì bướu nhỏ, khí suy thì bướu lại lớn. Phải dùng phép bổ chính khí, khai uất khí thì bướu tự tan. Dùng phương thuốc sau :

Trầm hương 1 lạng - Mộc hương 2 lạng - Bạch thược 4 lạng - Bạch truật 8 lạng - Nhân sâm 2 lạng - Hoàng kỳ 8 lạng - Chi thực 1 lạng - Tân lang 1 lạng - Phục linh 4 lạng - Hương phụ 2 lạng - Phụ tử 5 tiền - Thiên hoa phấn 4 lạng.

Tất cả tán nhỏ trộn mật, mỗi lần dùng 3 tiền. Uống 1 thang là đỡ hẳn.

➤ *Chứng thạch lau.*

Trong chứng này, bướu cũng phát sinh trên mặt da, sờ cứng như đá, không đau, cách trị giống cách trị chứng cốt lưu ở trên.

❸ CÁC CHỨNG TRÀNG NHẠC (NHỌT CHÙM)

➤ *Phương thuốc chung trị các chứng tràng nhạc.*

Chứng tràng nhạc có nhiều nguyên nhân : hoặc giận dữ, hoặc uất ức, hoặc ăn phải đồ ăn chuột đã ăn, hoặc ăn phải đồ ăn thạch sùng, mỗi đã ăn, hoặc ăn phải mật ong độc, hoặc ăn phải đồ ăn bị con rết bò qua, hoặc tham sắc dục khiến thận tổn thương, hoặc quá sợ hãi thình lình. Về trị liệu thì có 3 cách :

1. Trị gan mật uất kết bằng phương thuốc sau :

Bạch thược 5 tiền - Dương quy 2 tiền - Bạch giới tử 3 tiền - Sài hồ 1 tiền - Chích cam thảo 8 phần - Toàn hạt 3 cái - Bạch truật 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Uất kim 3 tiền - Hương phụ 3 tiền - Thiên quỳ thảo 3 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống, 10 thang thì khỏi hẳn.

2. Trị tỳ vị đa viêm bằng phương thuốc sau :

Nhân sâm 3 lạng - Bạch truật 10 lạng - Phục linh 6 lạng - Chích cam thảo 1 lạng - Tứ tò 8 tiền - Bán hạ 2 lạng - Cương tám 2 lạng - Trần bì 6 tiền - Bạch chi 7

tiền - Mộc thông 1 lạng - Kim ngân hoa 10 lạng - Thiên hoa phấn 3 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, viên với mật thành từng viên bằng đầu ngón tay, mỗi lần uống 3 viên sau bữa cơm. Chỉ dùng 1 thang này là hết hẳn, nhưng sau đó phải kiêng cữ sắc dục đúng 3 tháng.

3. Trị tâm thận bất giao bằng phương thuốc sau :

Đại quy 2 cái (một thư một hùng) - Viễn chi 2 lạng - Mạch đồng 3 lạng - Sơn thù du 4 lạng - Nhục quế 1 lạng - Bạch truật 5 lạng - Thương truật 10 lạng - Thục địa 10 lạng - Huyền sâm 10 lạng - Phục thắn 4 lạng - Hà thủ ô 10 lạng - Tang kham 4 lạng - Tứ hoa địa đinh 4 lạng - Hạ khô thảo 5 lạng.

Trước hết lấy Đại quy nấu chín, rồi sấy khô tán nhỏ. Sau đó các vị khác đều tán nhỏ trộn đều với bột Đại quy, trộn với mật, ngày uống 3 lần, mỗi lần 3 tiền, uống hết thì khỏi.

➤ *Chứng tràng nhạc đã vỡ.*

Phàm chứng tràng nhạc không vỡ thì dễ trị hơn là chứng tràng nhạc đã vỡ. Vậy trước hết lấy một khúc Kinh giới căn, cắt ra nấu với nước mà rửa thật kỹ, thấy trên chỗ vỡ có những đốm tía hoặc đen thì lấy kim mà chích máu độc chảy ra, lại dùng nước Kinh giới căn mà rửa thật kỹ. Tiếp đó lấy Chương nǎo, Minh phàn, mỗi thứ 3 tiền, hòa với dầu ma du mà đắp lên. Mỗi ngày rửa và đắp như vậy một lần. Tuyệt đối cữ tửu sắc.

➤ *Chứng tràng nhạc không tiêu.*

Chữa trị như sau :

*Miêu đầu để cốt 1 bộ (nướng, tán) - Côn bối 1 lạng 5
tiền (hai vị này phải rửa để bỏ hết nước muối) - Sái can
1 lạng - Liên kiều 1 lạng - Hoàng linh 1 lạng - Kim
ngân hoa 1 lạng - Xuyên son giáp 1 lạng - Chi xác 1 lạng
- Hương phụ 1 lạng - Tạo giác 5 tiền.*

Tất cả tán nhuyễn, trộn với Huyền sâm thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 8 viên với nước gừng, ngày uống ba lần.

CÁC CHỨNG MỤN NHỌT

➤ *Phương thuốc trị mụn nhọt.*

Mụn nhọt sinh ra là do hỏa độc ngoại phát mà thành. Căn cứ vào tên gọi thì có nhiều loại, mà chỗ mọc lên cũng không nhất định. Nhưng nói chung thì chỉ có 5 loại nhọt đinh do tâm phế can tỳ thận suy nhược. Nhọt màu đỏ là tâm đinh, màu trắng là phế đinh, màu xanh hoặc tía là can đinh, màu vàng là tỳ đinh, màu đen là thận đinh. Cả 5 chứng này, lúc mới phát thì trị như sau :

Tử hoa địa đinh 1 lạng - Đổ nước vào sắc uống. Uống hết 6 lạng thì khỏi hẳn. Bên ngoài thì dùng Ty qua điệp 10 lá già nát, lấy nước hòa với Minh phàn, Hùng hoàng, mỗi thứ 2 tiền, dùng lông chim phết lên nhọt đinh, vài ngày là tiêu.

Hoặc lấy Bạch cúc hoa điệp, cà rĕ, già lấy nước chùng một chung nhó, hâm rượu thật nóng, đổ chung vào mà uống. Bệnh càng nặng càng phải uống nhiều, còn bã thì lấy ra đắp lên nhọt đinh, nhọt độc sẽ dần dần tiêu tan.

➤ *Chứng hồng tỳ đinh.*

Chứng này thuộc loại tâm đinh, vỡ ra thì máu mù lăng nhăng như những sợi tơ, nên nặn hết máu mù độc,

kiêng ăn đồ nóng. Một măt lăy Cúc hoa căn diệp, Hùng hoàng kỳ hứa, Diên du, giā chung, đắp Jên nhợt đinh, lăy vải buộc chặt lại, qua 1 đêm nhợt sẽ tiêu.

Phải trị ngay, nếu để các nhợt này lan rộng, chăng hạn từ chân mọc lan lên rốn, từ tay lan tới ngực, từ mặt, môi lan xuống cổ, thì nguy tối tính mạng. Nhợt chưa vỡ thì lăy kim chích ra, rồi lăy Phù bình tước đắp lên. Lại lăy Bạch phàn tán nhỏ, trộn với hành trắng giā nhỏ mà uống. Tiếp đó uống một hai chung rượu thông tửu, đắp chăn nằm yên, đổ mồ hôi là công hiệu.

➤ *Chứng dương mao đinh.*

Người mắc chứng này thì thấy nhức đầu, phát nóng lạnh, ngực và lung có những mụn nhỏ như mụn sởi. Phải dùng kim khêu các mụn đó, sẽ thấy trong mỗi mụn có một sợi lông như lông dê, kéo sợi lông đó ra. Rồi lăy Minh hùng hoàng 3 tiền tán nhỏ, bao vào vải mà chà xát ở ngực và lung, sẽ thấy các sợi lông dính chặt vào vải. Đồng thời dùng phương thuốc sau :

Tử hoa địa đinh 1 lạng - Kim ngân hoa 3 lạng - Bạch phàn 3 tiền - Cam thảo 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống.

➤ *Chứng dương mao đinh lúu.*

Trong chứng này, tự nhiên dưới da nổi như một cái bướu nhỏ trong lại có một sợi lông như lông dê, do đó cũng có tên là dương đinh. Trong chứng này, thoạt tiên người bệnh nhức đầu, phát sốt phát rét. Hãy dùng Hắc đậu và Kiều mạch, phàn lượng bằng nhau, tán nhuyễn rồi khêu cho nhợt vỡ ra mà đắp thuốc vào. Đồng thời nấu Cúc hoa lấy nước mà uống. Sợi lông dê rụng là khỏi.

➤ *Chứng xà dầu đinh.*

Đây là chứng nhọt mọc ở đầu ngón tay, nhọt sưng lên, trông như đầu rắn, đau nhức vô cùng, làm cho phát sốt phát rét. Lúc nhọt mới phát thì dùng ngay Hùng hoàng và Phác tiêu, phân lượng bằng nhau, tán nhuyễn, trộn với mỡ heo hoặc Hương du mà đắp vào.

Đồng thời dùng phương thuốc Thiêm tô hoàn như sau:

Thiêm tô (hóa rượu) 2 tiền - Khinh phấn 5 phân - Khô bạch phàn 1 tiền - Hàn thủy thạch (tán) 1 tiền - Đồng lục thiêm tô 1 tiền - Nhũ hương 1 tiền - Một dược 1 tiền - Xạ hương 1 tiền - Hùng hoàng 2 tiền - Chu sa 3 tiền - Oa ngưu 21 cái.

Lựa buổi trưa ngày Đoan Ngọ, trong phòng yên lặng vắng vẻ, trước hết lấy Oa ngưu giã nhỏ hòa với Thiêm tô. Sau đó các vị thuốc còn lại được tán nhuyễn, hòa với Oa ngưu và Thiêm tô vừa rồi, viên thành từng viên như hạt đậu, mỗi lần uống 3 viên. Lại lấy hành trắng, bắt người bệnh nhai nhỏ rồi nhổ vào lòng bàn tay mình, nam tay trái, nữ tay phải, lấy Thiêm tô viên lăn trong lòng bàn tay rồi uống với rượu nóng. Sau đó đắp chăn nằm nghỉ cho ra mồ hôi. Ngoài ra lại còn chứng Xà nhän đinh là nhọt nhỏ mọc ở hai bên móng chân, Xà bôi đinh là nhọt nhỏ mọc ở dưới móng tay, Xà phúc đinh là nhọt nhỏ mọc ở các đốt ngón tay, khiến ngón tay sưng lên như bụng cá. Các loại nhọt đinh này đều trị theo cách vừa kể.

➤ *Chứng thần đinh.*

Đây là chứng nhọt mọc ở môi, ta cũng thường gọi là đinh râu. Chứng này không thể dùng thuốc mát đắp lên

được, mà phải dùng máu gà chấm vào. Đồng thời phải lấy lá hoặc rễ Ô bách giã ra vắt nước vài chung mà uống.

➤ *Chứng loa dinh.*

Đây là chứng nhọt đinh mọc ở các ngón tay. Hãy lấy Lang kê căn và Mã xỉ hiện, cho rượu vào giã nhỏ mà đắp, cực công hiệu. Nếu nhọt có những chấm đỏ thì dùng Hồng mã xỉ hiện, có chấm trắng thì dùng Bạch mã xỉ hiện.

➤ *Chứng dae liem dinh.*

Đây là chứng nhọt đinh mà đầu nhọt cao, màu tía đen. Chứng này kỵ châm chích, mà phải dùng Minh phàn 3 tiền tán nhỏ, Hành trắng 7 nhánh giã ra, hai thứ trộn lẫn, chia làm 7 phần, uống từng phần với rượu nóng. Uống xong nằm đắp chăn cho đỡ mồ hôi. Nếu không có mồ hôi thì thêm nhiều Hành trắng. Ngoài dùng Đường kê phấn mà đắp lên.

➤ *Chứng ô già dinh.*

Nông dân bón phân ngoài ruộng, thường ngày giấm lên chất đơ, nhiệt độc thâm nhập khiến ngón chân sưng lên như có nhọt, muốn vỡ ra mà không vỡ được, hãy gấp lấy lông vịt nấu nước, trộn với Tạo phàn mà rửa tất khỏi.

➤ *Chứng đinh sang xuất huyết.*

Đây là chứng mụn nhọt mà khi vỡ ra máu cứ chảy không ngừng. Hãy uống một bát lớn Chân ma du là ngừng ngay. Dùng Thái tử du cũng công hiệu.

➤ *Chứng đinh sang bất phâ.*

Đây là chứng nhọt đinh, nhưng nhọt không vỡ được, cứ đau nhức không thôi. Hãy lấy Thiên y và Cương

tầm, phân lượng bằng nhau tán nhuyễn, hòa với giấm mà đắp ở xung quanh nhợt. Khô lại thay thuốc.

➤ *Chứng định căn bãt xuâc.*

Dùng phương thuốc sau đây :

Thiết phán 1 lạng - Khinh phán 1 tiền - Xạ hương một ít tán nhợt. Rạch nhợt ra, rắc bột thuốc vào, lại trộn bột thuốc với giấm mà đắp bên ngoài, cực công hiệu, nhợt sẽ tuyệt căn.

➤ *Chứng định san tàu hoàng.*

Trong chứng này, người bệnh đang có nhợt mà ăn phải thịt heo độc, chất độc chạy trong người khiến mặt vàng ra, nhợt thêm đau nhức. Hãy lấy rễ Ba tiêu già nhỏ vắt nước mà uống tất hết.

☞ CÁC CHỨNG TRĨ SANG

➤ *Phương thuốc bê truyền trị bệnh trĩ sang.*

Trĩ có nhiều loại, chẳng hạn ở xung quanh hậu môn mọc lên những mụn thịt, chảy máu chảy mủ đau đớn, như thế gọi là mău trĩ. Trường hợp xung quanh hậu môn sưng lên mọc nhợt, tức là tủy trĩ. Trường hợp xung quanh hậu môn nổi hạch nhỏ, đau nhức phát sốt phát rét, tức là trường trĩ. Trường hợp lở loét trong hậu môn, đại tiện ra máu, tức là huyết trĩ. Trường hợp hậu môn lòi ra ngoài tức là khí trĩ. Tất cả đều có thể trị chung bằng một trong các phương thuốc sau :

1. Dùng Nhị trà và Xạ hương, phân lượng bằng nhau, trộn với nước miếng mà đắp vào.

2. Hoặc trước hết lấy Tạo giác mà xông khói, rồi lấy nước mật ngỗng trộn với bột Bạch chi mà đắp vào.

3. *Hoặc bắt con rết chán đó, nướng giòn lên, tán nhó cùng với một ít Băng phiến, trộn với nước miếng mà đắp.*

4. *Hoặc dùng Sinh hòa 5 phần - Tạo giác 2 lạng - Xạ hương 2 phần - Hùng hoàng 2 phần - Lang tăng 2 phần - Đinh hương 2 phần - Mộc hương 2 phần - Chích man ly 2 phần.*

Tất cả cho vào một cái bình sành đậm nắp, nắp bình có một lỗ hở. Đốt than dưới đít bình, rồi ngồi kê hậu môn gần lỗ hở của nắp bình mà xông thuốc.

5. *Hoặc dùng Võ hoa quả diệp, nấu lên mà rửa hậu môn, sẽ làm hết đau, cực công hiệu.*

➤ *Chứng nội trĩ.*

Chứng này phát sinh ở bên trong hậu môn, khi đại tiện thì ra máu, đồng thời lúc đại tiện thì hậu môn mới lòi ra, đại tiện xong lấy tay ấn vào, một lúc hậu môn mới co lại.

Với chứng này thì bên trong phải uống thuốc, gồm Sinh chi xác 2 lạng, Trần bì 1 lạng, đổ nước vào sắc uống. Bên ngoài thì phải dùng Sinh cam thảo 1 tiền, Ô tiêm 1 tiền - Bột Lạt vị bì 3 tiền - Khô phàn 5 phần - Băng phiến 3 phần. Tất cả tán nhó thành bột, trộn với nước hành giã ra, rồi cho vào hậu môn, lát sau, trĩ sẽ lòi ra, rửa sạch đi. Rồi dùng Kê phẩn 4 lạng - Thư hoàng 6 tiền - Hùng hoàng 6 tiền - Minh phàn 1 lạng - Bì tiêu 1 lạng - Đởm phàn 5 tiền. Tất cả tán nhuyễn, đổ vào một cái đĩa bạc, rang lên cho tới khi bốc khói xanh. Lúc đó thêm Nhũ hương 3 tiền - Một dược 3 tiền - Băng phiến 5 phần, rồi bôi vào trĩ, chỉ trong vòng 7 ngày là trĩ tự rụng. Trĩ rụng rồi thì dùng Trần chau tán nhó mà bôi cho lành miệng. Đồng thời uống thứ thuốc Trần chau tán như sau :

Trần châu 1 tiền - Thạch cao 1 tiền - Xích thạch 1 tiền - Chi phấn 1 tiền - Bạch long cốt 3 tiền - Hài nhi cốt 5 phân - Băng phiến 2 phân.

Tất cả tán nhuyễn.

Cũng có thể uống thứ thuốc Thâu cang tán như sau:

Trần bì 3 lạng - Chi xác 1 lạng.

Đỗ 3 bát nước, sắc còn 1 bát mà uống.

➤ *Chứng ngoại trĩ.*

Dùng phương thuốc sau :

Kim cước tỳ 2 tiền - Bạch phàn 1 lạng.

Tất cả tán nhỏ, đổ vào một cái bình bạc, rang lên tới lúc không bốc khói nữa, rồi thêm Hiết vỹ 7 cái và bột Sinh thảo ô, rồi đổ ra bôi vào hậu môn. Chỉ trong vòng 7 ngày là trĩ rụng.

➤ *Chứng nội ngoại trĩ.*

Chứng này sở dĩ gọi tên như vậy vì nó phát sinh cả ở trong và ngoài hậu môn, khiến lúc đại tiện vừa chảy máu vừa đau đớn. Trị như sau :

Hồ hoàng liên 5 tiền - Huyết kiệt 2 tiền - Nhi trà 2 tiền - Bi đàm 3 tiền - Băng phiến 1 tiền - Xạ hương 3 phân.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với 1 ít nước, ngày bôi ba lần.

➤ *Chứng huyết tiễn trĩ.*

Chứng này giống như chứng nội trĩ, nhưng không đau và ngứa. Riêng lúc đại tiện thì máu vọt ra như tên bắn, bởi vậy mới có tên là huyết tiễn. Trị như sau :

Bách thảo sương 4 lạng - Hoàng linh 1 lạng - Chi tử 1 lạng - Hoè hoàng liên 5 tiền - Hoè hoa 5 tiền - Địa du 5 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với hồ loãng mà đắp vào hậu môn, ngày ba lần.

➤ *Chứng phiền hoa trĩ.*

Trong chúng này, xung quanh hậu môn loe ra như miệng ly, thịt màu tía đen, đau đớn cùng cực, thường chảy máu không ngừng. Bên trong phải uống thang thuốc sau:

Cang sa 1 lạng - Đيều linh 2 lạng - Hoàng liên 2 lạng - Hoè giác tử 2 lạng - Chi tử 1 lạng - Hoàng hoa - Địa đinh 1 lạng - Thanh đại 5 tiền.

Tất cả tán nhỏ, viên từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống từ 40 tới 50 viên với nước nóng vào lúc đói.

Bên ngoài thì trước hết dùng Vô hoa quả diệp, nấu lên lấy nước mà rửa. Sau thì dùng phương thuốc dưới đây:

Tiên nguyên hoa căn 1 tiền - Lô hoàn 1 tiền - Thiểm tô 1 tiền - Thảo ô 3 tiền.

Đổ 2 bát nước sắc còn 1 bát, bỏ bã, lấy Sinh ty 1 tiền bỏ vào nước thuốc, đun tiếp cho cạn, rồi lấy dây Thiên thù ty đã phơi sương được 6, 7 tháng ngâm vào thuốc, sau đó lấy dây ra mà cột trĩ.

➤ *Chứng kê quan trĩ.*

Tức là chúng trĩ mào gà, dùng bột Hoàng liên mà đắp, có thể thèm bột Xích tiểu đậu càng công hiệu.

➤ *Chứng đà kê trĩ.*

Trước hết lấy Hoè liễu, nấu nước mà rửa, sau lấy ngải cứu mà châm cứu sẽ khỏi.

➤ *Chứng trĩ sang xuất huyết.*

Thuốc uống thì theo phương thuốc sau :

Đương quy vỹ 1 tiền 5 phân - Sinh địa 2 tiền - Xích thước 1 tiền - Hoàng liên 2 tiền - Chi xác (sao) 1 tiền - Hoàng linh (sao) 1 tiền - Hoè giác (sao) 3 tiền - Địa du (sao) 2 tiền - Kinh giới 1 tiền - Thăng ma 5 phân - Thiên hoa phấn 8 phân - Cam thảo 5 phân - Sinh trắc bách 2 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, sau 4 thang thì hết đau đớn, hậu môn không còn sưng nữa.

Thuốc dùng bên ngoài thì theo phương thuốc sau :

Địa cốt bì 2 lạng - Hèo hoa 2 lạng - Phi thái căn 2 lạng - Phác tiêu 2 lạng - Bạch phân 5 tiền - Tô diệp 5 tiền - Thông đầu 7 nhánh.

Đổ 15 bát nước, đun sôi thật kỹ, đổ vào một cái chậu, người bệnh ngồi vào chậu, trước thì hơ trên hơi thuốc nóng bốc lên, sau thì rửa, thấy trĩ ra nước vàng thì thôi.

➤ *Chứng trĩ lâu.*

Dùng phương thuốc sau :

Lục khố 5 tiền (sao tán) - Dương đê xác 5 bộ - Bạch truật (sao) 1 lạng - Bạch chi 1 lạng - Phục linh 2 lạng - Hoè hoa 5 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với hồ loãng thành viên, nặng chừng 1 tiền, tối trước khi đi ngủ uống 1 viên, trong vòng 1 tháng là khỏi hẳn.

➤ *Chứng tiêu trĩ.*

Lấy Thanh hao diệp tán nhỏ. Khi đại tiện máu ra trước phân thì uống với nước lạnh, máu ra sau phân thì uống với rượu, hiệu quả vô cùng.

➤ *Chứng trị lậu sinh quân.*

Chứng này đau đớn vô cùng. Hãy lấy Mộc miết từ mài với nước mà bôi vào, hoặc mài với giấm càng tốt. Mới đầu thì thấy đau đớn, nhưng chỉ chốc lát sẽ hết đau, bớt sưng, rất công hiệu.

Hoặc có thể lấy Lão ty qua 1 cái, nướng trên gạch nóng cho thêm ít Băng phiến, rồi hòa với dầu madu mà bôi sẽ bớt liền.

➤ *Chứng trị đương.*

Chứng này đau ít mà ngứa nhiều. Hãy lấy :

Thủy ngân 2 lạng - Tảo cao 2 lạng nghiền nhão, bọc vải nhét vào hậu môn, qua một đêm trùng sẽ ra và khỏi bệnh.

Hoặc có thể dùng một ít Hiết tử, đốt thành khói mà xông hậu môn, cũng hết ngứa.

➤ *Phương thuốc viên trù bệnh trĩ.*

Đương quy 5 tiền - Xuyên liên 5 tiền - Bột chân tượng nha 5 tiền - Hoè hoa 5 tiền - Xuyên khung 2 tiền - Trích nhũ hương 2 tiền - Lộ phong phòng 1 cái.

Tất cả tán nhuyễn, rồi nấu chảy 2 lạng Hoàng lạp, hòa với bột thuốc thành viên nặng 1 tiền, lúc đói uống mỗi lần 3 viên với nước Lậu lô đun lên.

Chừng 5 ngày sau thì trĩ lòi ra chừng 2, 3 tấc. Lấy kéo mà cắt. Mọc ra lại cắt nữa, chỉ 2, 3 lần là tiệt hẳn.

➤ *Phương thuốc rìa máu mù bệnh trĩ.*

Bông đại hái 5 cái - Bì tiêu 1 lạng - Ngũ bội tử 3 tiền - Ngư tinh thảo 3 tiền - Sinh cam thảo 3 tiền - Dương quy 3 tiền - Giang chi xác 3 tiền - Uy linh tiên 5 tiền.

Đổ nước vào đun sôi lên, bỏ bã lấy nước mà rửa, cực công hiệu, máu mù sẽ hết dần.

➤ *Phương thuốc đắp trĩ.*

Lấy Thổ mộc miết bỏ vỏ tán nhỏ, đắp vào chỗ trĩ đau, chỉ trong 7 ngày, mọi lờ lói sưng nhức đau đớn sẽ hết. Hòa với giấm mà đắp lên càng công hiệu hơn.

Tháng chạp thì lấy một trái mật dê ủ vào Băng phiến, treo ở nơi có gió, đoạn đem xuống hòa với nước lạnh mà đắp, cực công hiệu.

➤ *Phương thuốc khô trĩ tân.*

Hồng tỳ (cho vào bình, đốt bình lên cho bốc hết khói trắng rồi lấy ra tán nhỏ) 1 tiền - Khô phàn 1 tiền - Chân Ô mai nhục (đốt) 2 tiền - Chu sa 3 phân.

Tất cả tán nhỏ, bôi vào chỗ trĩ, ngày 3 lần. Chỉ trong 6 ngày, nước thối chảy ra hết, trĩ sẽ khô lại, bệnh nặng lấm thì nửa tháng là sẽ hết, cực công hiệu.

☞ **CÁC CHÚNG KẾT ĐỘC**

➤ *Chứng nhọt da (bản) mọc phát.*

Lấy Đởm phàn, Bạch phàn và Thùy ngân, phân lượng bằng nhau, tán nhuyễn, hòa với Hương du, ngồi trong chỗ kín gió, thoa thuốc vào hai lòng bàn chân, lấy hai lòng bàn tay chà xát vào hai lòng bàn chân một lúc lâu, vừa chà xát vừa thêm thuốc, rồi đắp chấn nầm nghỉ cho ra mồ hôi, sẽ đại tiện ra các chất dơ (bẩn). Ngày làm như vậy 3 lần.

Đồng thời uống thang thuốc sau :

Phục linh 3 cân - Sinh hoàng kỳ 1 cân - Dương quy 8 lạng.

Trước hết lấy Thổ phục linh, đổ 30 bát nước mà rửa, hai vị thuốc kia sao lên tán nhỏ, viên với mật thành từng viên nặng 3 tiền, mỗi lần uống 1 viên với nước nóng, ngày 3 lần.

➤ *Chứng nhọt da kết đặc.*

Dùng phương thuốc sau :

Mạch đông 3 lạng - Cam thảo 1 lạng - Kiết cánh 3 tiền - Hoàng linh 3 tiền - Liên kiều 3 tiền - Bối mẫu 3 tiền - Hàn thủy thạch (tán) 3 tiền - Thổ phục linh 2 lạng - Hạ khô thảo 2 lạng.

Đổ 3 thăng nước sắc còn nửa thăng, uống với bột Hàn thủy thạch để ngoài. Uống xong thấy nước mũi chảy, đi đại tiện ra chất dơ là có hiệu quả. Dùng 2 thang là hết bệnh.

➤ *Chứng nhọt da thành vòng.*

Chứng này là nhọt độc đã có lâu, lại không kiêng cữ việc ăn nầm, do đó nhọt càng đau nhức, lúng sâu, miệng nhọt thành vòng. Phải dùng phương thuốc đại bổ khí huyết như sau :

Nhân sâm 2 tiền - Phục linh 2 tiền - Cam thảo 2 tiền - Dương quy 3 tiền - Bạch truật 3 tiền - Hoàng kỳ 3 tiền - Thực địa 5 tiền - Thổ phục linh 5 tiền - Khung cùng 1 tiền - Sài hồ 5 phân - Nhục quế 3 phân.

Đổ nước vào sắc uống, 10 thang là đỡ nhiều. Nặng thì phải uống nhiều hơn. Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 1 tiền - Phấn sương 1 tiền - Cam thảo 1 tiền - Khinh phấn 1 tiền - Đơn sa 1 tiền - Hoè mẽ 1 tiền - Thạch cao 2 tiền - Long não 3 phân.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với mỡ heo mà bôi, rất công hiệu.

➤ *Chứng nhọt da thịt thối.*

Dùng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa nửa cân - Thổ phục linh 4 lạng - Dương quy 2 lạng - Thực địa 2 lạng - Hoàng kỳ 1 lạng - Sơn thù du 3 tiền - Nhục quế 2 tiền - Bắc ngũ vị tử 1 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi ngày uống 1 lạng với nước nóng.

➤ *Chứng nhọt độc ở mũi.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 1 lạng - Mạch đông 3 lạng - Kim ngân hoa 3 lạng - Kiết cánh 1 lạng - Tô diệp 5 tiền - Cam thảo 1 lạng.

Đổ 5 bát nước sắc còn 1 bát. Uống 1 thang là bớt nhiều.

➤ *Chứng nhọt da phiến hoa.*

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng kỳ 1 lạng - Thổ phục linh 2 lạng - Bạch thược 5 tiền - Phục linh 5 tiền - Nhân sâm 3 tiền - Cam thảo 3 tiền - Dương quy 2 tiền - Bạch phàn 2 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, 4 thang là khỏi, nặng lăm là 10 thang. Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Phấn sương 2 tiền - Khinh phấn 2 tiền - Long não 2 tiền - Hoàng kỳ (sao) 2 tiền - Hỗn phấn 2 tiền - Bạch hoa sương 3 tiền - Hoàng đơn 3 tiền - Sinh cam thảo 3 tiền - Khâu dán phấn (sấy khô) 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn mà bôi.

➤ *Chứng nhọt da dương tính.*

Nhọt do phân làm dương tính và âm tính. Phàm nhọt có màu đỏ, đau đớn và mọc cao lên là thuộc dương tính. Phải dùng phương thuốc bổ khí hóa độc như sau:

Nhân sâm 5 tiền - Bạch truật 5 tiền - Cam thảo 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Bán hạ 1 tiền - Trần bì 5 phần - Thổ phục linh 1 lạng - Kim ngân hoa 1 lạng.

Đổ nước vào sắc uống, 10 thang khỏi hẳn.

➤ *Chứng nhọt da âm tính.*

Chứng này trái ngược với chứng trên, nghĩa là nhọt không đỏ lấm, không đau mà lại ngứa. Phải dùng phương thuốc bổ huyết tiêu độc như sau :

Thục địa 5 tiền - Dương quy 5 tiền - Xuyên khung 2 tiền - Phục linh 2 tiền - Cam thảo 2 tiền - Thiên hoa phấn 2 tiền - Bạch thược 1 tiền - Kim ngân hoa 1 lạng - Thổ phục linh 1 lạng.

Đổ nước sắc uống, phải uống khoảng 20 thang.

Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Đơn sa 1 tiền - Phấn xương 1 tiền - Khinh phấn 1 tiền - Cam thảo 1 tiền - Hùng hoàng 2 tiền - Hài nhi trà 3 tiền - Lộ phong phỏng (đốt thành than) 5 phần - Long não 3 phần.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với mỡ heo mà bôi vào nhọt. Thuốc này cũng dùng để bôi nhọt dương tính ở trên.

➤ *Chứng nhọt da sinh ghẻ, lở.*

Chứng này hoặc do đàn bà nhiễm dư độc của đàn ông mà sinh ra, hoặc do nhọt đã khỏi mà ăn phải thịt

trâu, bò, hoặc tắm gội trước gió, hoặc sắc dục quá độ, khiến chất độc kết ở bì phu mà không tan. Chứng này có người thì da như huyết khô đóng vảy trắng, có người thì lộ thịt đỏ, chảy nước hôi thối. Bên trong dùng phương thuốc sau :

Thiên hoa phấn 2 tiền - Uy linh tiên 2 tiền - Hò ma 2 tiền - Hòe giác 2 tiền - Cam thảo 2 tiền - Sinh địa hoàng 3 tiền - Mạch đông 3 tiền - Thiên đông 3 tiền - Dương quy 5 tiền - Hoàng kỳ 5 tiền - Sài hô 1 tiền - Nhũ hương mạt 1 tiền - Kinh giới 1 tiền 5 phân - Bạch tiên bì 1 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, phải uống chừng 10 thang.

Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Hoàng bá 2 tiền - Hùng hoàng 2 tiền - Hài nhi trà 3 tiền - Một dược 1 tiền - Khinh phấn 1 tiền - Phấn sương 1 tiền - Khô phấn 1 tiền - Đơn sa 3 phân - Long não 3 phân - Oa ngưu 10 cái.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với mỡ heo mà bôi, ngày 3 lần, 3 ngày thấy bớt nhiều.

➤ *Chứng lở loét dương vật.*

Dùng phương thuốc sau :

Sinh hoàng kỳ 3 lạng - Thổ phục linh 3 lạng - Sinh cam thảo 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, phải uống vài ba thang trong vài ba ngày liền. Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Khinh phấn 1 tiền - Nhũ hương 1 tiền - Bách thảo sương 1 tiền - Hài nhi trà 3 tiền - Hoàng bá 5 tiền - Thùy phấn 3 phân - Long não 3 phân.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với mỡ heo mà bôi.

➤ *Chứng nhọt ngực khẩu.*

Dùng phương thuốc sau :

Hùng hoàng 2 lạng - Nhũ hương 2 lạng - Hoàng bá 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, hòa nước bôi vào các chỗ nhọt sưng.

➤ *Chứng hạch độc ở bẹn (hàng).*

Lăng lý giáp 5 tiền - Tru linh 2 tiền.

Tất cả sao giấm, nghiền nhỏ, mỗi lần uống 2 tiền với rượu.

Đồng thời bên ngoài thì dùng Lý lăng giáp và Khinh phấn, tất cả tán nhuyễn, trộn với Hương du mà bôi.

Hoặc dùng : *Du địa 4 lạng - Xuyên sơn giáp (thổ sao) 2 miếng. Đỗ 3 bát rượu sắc còn 1 bát uống vào lúc đói.*

❸ CÁC CHỨNG MỤN NHỌT (DO LOÀI VẬT CẮN)

➤ *Chứng thò lò (bị chuột cắn).*

Lấy Lang thử, nấu canh hoặc nấu cháo mà ăn. Đồng thời dùng Bạch mã phấn, Ngưu phấn, Dương phấn, Tru phấn, Kê phấn, mỗi thứ 1 cân, Lậu lô, Cảo mộc mỗi thứ 1 cân, tất cả nướng trên gạch cho thành than rồi tán thật nhuyễn, lấy mỡ heo 1 thăng 3 lẻ, cho Loạn phát 1 tiền 5 phân vào đun kỹ, rồi đổ các vị thuốc trên vào, sắc còn 1 thang. Rửa nhọt kỹ với nước muối, rồi bôi thuốc vào, ngày 2 lần, cực công hiệu.

➤ *Chứng hàn mồ lò (bị côn trùng cắn).*

Lấy đầu rắn ngày mùng 5 tháng 5, nướng thành than, trộn với mỡ heo mà đắp.

➤ *Chứng hiết lù (bị bọ cạp cắn).*

Lấy Nhu căn giã vắt nước mà bôi, rất công hiệu.

➤ *Chứng phong lù (bị ong đốt).*

Lấy tổ ong đốt thành than, hòa với mỡ mà bôi.

➤ *Chứng khương lang lù (bị bọ hung đốt).*

Lấy Ngưu phẩn đắp lên.

➤ *Chứng khâu dắn lù (bị giun đặc cắn).*

Lấy Kê phẩn, Khâu dắn phẩn, phân lượng bằng nhau sấy khô tán nhuyễn, trộn với nước tủy xương heo đực mà bôi.

➤ *Chứng tuộc lù.*

Lấy Mẫu tru phẩn đốt thành than, hòa với mỡ heo mà đắp vào nhọt.

☞ **CÁC CHỨNG NHỌT (DO VẾT THƯƠNG)**

➤ *Chứng nội ngoại sang.*

Chứng này là do tạng phủ săn có thấp độc, rồi bị thương, bị trầy da chảy máu, hoặc bị các loài độc trùng cắn mà phát ra. Trước hết phải hạn chế sắc dục, rồi dùng phương thuốc sau đây :

Nhân sâm 2 tiền - Bạch truật 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Dương quy 3 tiền - Sinh hoàng kỳ 3 tiền - Sinh cam thảo 1 tiền - Sài hô 1 tiền - Bán hạ 1 tiền - Kim ngân hoa 5 tiền - Trân bì 5 phân - Thăng ma 5 phân.

Đổ nước sắc uống, 4 thang là khỏi. Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Long cốt 2 tiền - Nhū hương 1 tiền - Mật dược 1 tiền - Huyết kiệt 5 phân - Khinh phấn 5 phân - A nguy 2 phân.

Tất cả tán nhuyễn, và dùng Hoàng đơn 1 lượng, Sinh chi ma 1 lẻ, tán nhỏ, thêm Hương du 3 lượng. Bỏ tất cả các vị thuốc đã tán và Hương du vào nồi đun thật kỹ, cho thành cao, lúc gần được, thêm Băng phiến, Xạ hương, mỗi thứ 1 phân. Phết cao ra giấy bản hoặc giấy dầu. Lấy bã thuốc uống ở trên, đổ nước vào đun, lấy nước rửa nhọt trước khi dán cao. Dán cao xong vài ngày là bớt nhiều.

➤ *Chứng nhọt thiên pháo.*

Chứng này thường hay mọc ở đầu, mặt và tay chân, nhất là vào mùa hè. Phải dùng phương thuốc bổ khí khử hỏa độc như sau :

Hương nhu 1 tiền - Thiên hoa phấn 1 tiền - Sinh thảo kỹ 1 tiền - Chích cam thảo 1 tiền - Hoàng linh 1 tiền - Bạch truật 2 tiền - Phục linh 2 tiền - Mạch đông 2 tiền - Kiết cánh 1 tiền 5 phân - Nhân sâm 5 phân - Hậu phác 5 phân - Trần bì 3 phân.

Đổ nước sắc uống, vài ba thang là bớt. Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Đinh phấn (sao) 5 tiền - Khinh phấn 5 phân - Hùng hoàng 3 tiền.

Tất cả tán nhuyễn. Lấy Ty qua diệp giã ra vắt chùng nửa chung nước, trộn vào mà bôi lên nhọt, rất công hiệu.

Trường hợp trẻ con thì dùng Yên chi 3 tiền - Hoàng liên 2 tiền - Thanh đại 2 tiền - Băng phiến 2 phân.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với Kê tử thanh, hoặc nước mật heo mà bôi lên nhọt.

➤ *Chứng nhọt phiến hoa.*

Trong chứng này, thịt ở trong miệng nhọt lồi ra, tuy không đau đớn lắm nhưng cứ chảy máu hoài. Phải dùng

phương thuốc tư can bổ huyết ích khí bồi nguyên, bên ngoài lại phải dùng Ô mai nướng thành than mà đắp. Hoặc dùng Mã xỉ hiện trộn với mỡ heo mà đắp. Cũng dùng phương thuốc sau :

Bạch truật 5 tiền - Dương quy 5 tiền - Tắc mộc chi 5 tiền - Phục linh 2 tiền - Sinh cam thảo 2 tiền - Ý nhân 5 tiền - Tỳ giải 2 tiền : Trạch tó 2 tiền - Nhục quế 1 tiền - Hồng hoa 1 tiền - Hoàng kỳ 1 lạng.

Đổ nước vào sắc uống. Bên ngoài thì dùng phương thuốc sau :

Khâu dán phấn 1 lạng - Mã xỉ hiện 1 lạng - Hoàng bá 5 tiền - Chu sa 4 tiền - Huyết kiệt 2 tiền - Ô bách cẩn 2 tiền - Hồ phấn 2 tiền - Triều não 3 tiền - Khinh phấn 1 tiền - Xạ hương 3 phần.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với mỡ heo thành cao, phết lên giấy mà dán lên nhợt. Nhợt chảy nước nhiều thì thay cao. Mỗi lần thay cao thì đun nước Kim ngân hoa, để ấm mà rửa. Chỉ vài ngày là khỏi.

➤ *Chứng mụn thiên xà.*

Chứng này mọc ở ngoài da, như là hủi (cùi) mà không phải hủi, đó là do gấp giống nhện độc ở cây cỏ cắn mà thành. Cách trị thì bên trong uống nước Tần bồng đun nóng. Bên ngoài thì lấy Ngô công 1 con, nghiền nát, hòa với nước mật heo mà bôi.

➤ *Chứng nhợt nhân diện.*

Chứng này thường mọc ở đầu gối hoặc khuỷu tay, nhợt trông giống như mặt người. Nặng thì khi vỡ ra, nhợt có đủ cả "mắt", "mũi", "miệng" giống hệt mặt người, lai cử động được, như dáng mặt người nhăn nhó sầu

khổ. Ấy là do thịt ở nhọt bị ăn lồi lõm mà nhìn ra như vậy.

Hãy lấy Lôi hoàn 3 tiền - Khinh phấn 1 tiền - Bạch phục linh 1 tiền. Tất cả tán nhuyễn rắc lên.

➤ *Chứng hoàng thủy sang.*

Đây là chứng mụn nhọt chảy nước vàng, cũng có tên là Trich thủy sang, vì nước vàng chảy tối đâu là mụn nhọt mọc theo ngay tối đó. Cách trị thì trước hết phải dùng phương thuốc trừ thấp thanh nhiệt lương huyết như sau :

Phục linh 3 tiền - Thương truật 2 tiền - Kinh giới 2 tiền - Bồ công anh 2 tiền - Phòng phong 1 tiền - Hoàng cầm 1 tiền - Bán hạ 1 tiền - Dương quy 5 tiền.

Đổ nước vào sắc uống. Phải uống liền chừng 4 thang mới bớt. Đồng thời bên ngoài dùng phương thuốc sau :

Hùng hoàng 5 tiền - Phòng phong 5 tiền - Kinh giới 3 tiền - Khổ sâm 3 tiền.

Đổ nước vào đun sôi lên để nguội bớt mà rửa.

➤ *Chứng nhọt đốt khẩu.*

Đây là loại nhọt độc, mọc ở chính giữa gáy, ngang với miệng ở phía trước, vì thế mới có tên đốt khẩu. Dùng phương thuốc sau :

Tiên già từ đế 14 nhánh - Sinh hà thủ ô 2 lạng.

Đổ nước vào sắc uống. Uống chừng 3 thang thì nếu nhọt chưa vỡ sê tiêu, nhọt vỡ rồi sê hết mủ, lên da non.

Bên ngoài thì lấy Bối mẫu tán nhỏ mà rắc. Hoặc lấy Khâu dẫn 1 con, giã nát, hòa với nước mà đắp cũng công hiệu.

➤ *Chứng nhọt ngực tích.*

Chứng này thường hay mọc ở những chỗ xương gân. Mới đầu thì chỉ là những cái bọt nhỏ màu trắng, sau thì thành nhọt có hình như xương sống cá, bởi vậy mới gọi là ngực tích, tiếp đó thì vỡ ra chảy nước vàng, đau đớn vô cùng. Cách trị như sau :

Trước hết, lúc mới phát thì thái tỏi già ra thành từng miếng mỏng đắp lên, lại lấy một chút ngải lớn bắc hạt đậu, nướng trên gạch nóng, rồi áp vào tỏi ở mặt nhọt. Lúc sau là hết đau.

Bên trong thì dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 1 tiền - Hoàng kỳ 1 tiền - Bạch truật 1 tiền - Phục linh 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Kim ngân hoa 1 tiền - Dương quy 1 tiền - Bạch chỉ 5 phần - Tạo giác 5 phần - Lai cam thảo 5 phần - Kiết cánh 5 phần.

Đỗ 3 bát nước sắc còn 8 lẻ, uống sau bữa ăn. Trường hợp người yếu dạ dày thì thay thế Bạch chỉ bằng Nhân sâm.

➤ *Chứng nhọt tề ngực.*

Đây là chứng nhọt mọc ở bắp tay và bụng chân, đau đớn vô cùng. Lúc mới phát một hai ngày thì nên dùng phép châm cứu, rất hiệu quả. Bên trong thì dùng phương thuốc sau :

Kim ngân hoa 1 lạng - Dương quy 5 tiền - Hoàng kỳ 5 tiền - Sinh cam thảo 2 tiền - Thanh đai 2 tiền - Địa du 2 tiền - Bạch phàn 1 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống.

Hoặc lấy Não tru đầu cốt sấy khô tán nhỏ, hòa với lòng trắng trứng gà mà đắp, vài ngày là khỏi.

► *Chứng nhọt miêu nhăn.*

Đây là chứng nhọt trông giống như mắt mèo, vì vậy có tên miêu nhăn. Nhọt này không có máu mủ, lúc đau lúc ngứa, còn có tên là Hàn sang nữa. Trị thì dùng phương thuốc sau :

Sinh thảo ô 3 tiền - Gừng sống (sao) 2 lạng - Bạch chi (sao) 1 lạng - Nam tinh 1 lạng - Nhục quế 5 tiền.

Tất cả tán nhỏ thành bột, hòa với rượu hâm nóng mà đắp. Nên ăn nhiều cá, tỏi và thịt gà, nhưng kiêng ăn tôm, cua.

Chứng nhọt qua đằng.

Chứng này mỗi lần phát ra là mọc một lúc hơn 10 nhọt, lại rất dễ lan ra như là dây dưa. Hãy dùng Tiêm vỹ vu, Già tử diệp, Ngũ nguyệt ngải, cùng với hành trắng và Gừng sống, tất cả giã nát, đổ một ít giấm vào, đun nóng lên mà đắp, rất công hiệu.

► *Chứng nhọt tri chu.*

Nhọt này trông giống hình lưỡi nhện, ngứa không chịu nổi. Trước hết hãy ép nhọt cho nước dơ ra hết. Sau thì lấy Hùng hoàng, Khô phàn, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ rắc vào nhọt, cực công hiệu.

► *Chứng nhọt cốt tiễn.*

Chứng này thường mọc ở hai huyệt Thần đường, không đau mà cực ngứa, càng gãi càng ngứa, đến nỗi gãi nhọt loét ra mà vẫn không hết ngứa, nhiều khi thịt thối, trông thấy xương. Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 5 tiền - Dương quy 1 lạng - Hoàng kỳ 1 lạng - Kim ngân hoa 2 lạng - Phục linh 3 tiền - Bối mẫu 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ 1 thang là hết ngứa, 3 thang là khỏi hẳn.

➤ *Chứng nhọt quyên mao.*

Nhọt này mọc ở đầu, hình thù như trái bồ đào. Dùng phương thuốc sau :

Hoàng bá 1 lạng - Nhũ hương 2 tiền 5 phân.

Tất cả tán nhỏ, trộn với nước Hòe hoa đun lên, rồi đắp lên nhọt. Đồng thời lấy Ngô thù du tán nhỏ, trộn với giấm mà đắp vào hai lòng bàn chân.

➤ *Chứng nhọt dương hổ.*

Nhọt này mọc ở mông dưới hoặc cầm. Bên trong phải dùng phương thuốc trừ thấp thanh nhiệt như sau :

Phục linh 2 tiền - Thiên hoa phấn 1 tiền 5 phân - Chích cam thảo 1 tiền - Bạch truật 1 tiền - Thương truật 1 tiền - Bồ công anh 1 tiền - Trạch tả 1 tiền - Tru linh 1 tiền - Bạch chỉ 5 phân - Khuong hoạt 5 phân - Băng phiến 3 phân.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với Hương du mà đắp, vài ngày thì khỏi.

➤ *Chứng nhọt triền yên.*

Đây là chứng nhọt mọc ở lưng, chỗ thắt lưng, nhọt cứng như đá, rất đau. Hãy lấy Hùng hoàng tán nhỏ trộn giấm mà bôi, cực công hiệu.

➤ *Chứng nhọt hàn mao.*

Lấy bã đậu nành sao chín, đắp vào nhọt, lấy vài cột lại, nguội lại thay. Qua một đêm là bớt rất nhiều.

➤ *Chứng nhọt tọa bần.*

Gọi tên như vậy vì loại nhọt này chuyên mọc ở mông, vừa đau vừa ngứa. Bên trong dùng phương thuốc sau :

Bạch truật 5 tiền - Phục linh 3 tiền - Trạch tá 2 tiền - Tru linh 1 tiền - Hoàng bá 1 tiền - Nhục quế 2 phần.

Đổ nước vào sắc uống. Đồng thời bên ngoài dùng La bắc chửng 1 lượng, sao nóng tán nhỏ rắc dày trên gạch ấm mà ngồi lên. Vài lần thì khỏi.

Hoặc dùng *Tùng hương 5 tiền, Hùng hoàng 1 tiền (nếu cháy nước và ngứa thì thêm Thương truật 3 tiền).*

Tất cả tán nhỏ, trộn với mỡ heo rang nóng mà thoa vào, sẽ bớt ngay.

Hoặc lấy *Hôi hiện tán nhỏ mà bôi cũng công hiệu.*

Hoặc lấy *Khinh phấn 2 tiền, Thạch cao 6 tiền, tất cả tán nhỏ, trộn với dầu lạc mà bôi.*

➤ *Chứng nhọt xà oa.*

Nhọt này chỉ mọc ở bụng xung quanh rốn, nhẹ thì nhọt cạn, nặng thì thịt thối ăn sâu rất nguy hiểm. Hãy lấy Ngô công 10 con, Hùng hoàng và Sinh cam thảo mỗi thứ 3 tiền. Tất cả tán nhuyễn, trộn với 2 lượng Hương du, bôi vào rất công hiệu.

➤ *Chứng nhọt sưng mà không vỡ.*

Dùng phương thuốc sau :

Lô sa 2 tiền 5 phần - Khinh phấn 1 tiền 5 phần - Bạch đinh hương 1 tiền 5 phần - Ba đậu 5 phần.

Tất cả nghiền nhò, trộn giấm mà thoa lên, nhọt sẽ vỡ, chất độc ra hết là khỏi.

➤ *Chứng nhọt độc không liền miệng.*

Dùng phương thuốc sau :

Khinh phán 1 lạng - Duyên phán 1 lạng - Trần châu 1 tiền - Phi trường sa 4 phán - Băng phiến 2 phán.

Tất cả tán nhuyễn rắc vào miệng nhọt, chỉ trong vòng 1 ngày là nhọt liền miệng.

➤ *Các chứng nhọt độc không tên.*

Phương thuốc này công hiệu cực kỳ lớn lao. Phàm mọi loại ung nhọt, đinh độc, hoặc các loại nhọt độc không rõ tên, hoặc nhọt do vết thương vì bị các vật độc cắn, đều dùng thuốc này mà trị, rất công hiệu. Phương thuốc như sau :

Băng sa 1 tiền - Hoàng đơn 1 tiền - Lô sa 1 tiền - Ba đậu (bỏ đầu) 1 tiền - Nhân ngô 1 tiền - Ban mâu 3 tiền - Thiêm tố 3 tiền - Huyết kiệt 3 tiền - Nhũ hương 3 tiền - Mật dược 3 tiền - Xạ hương 5 phán - Bán hạ 5 phán.

Tất cả tán nhuyễn, hòa với sữa của đàn bà mới sinh nở lần thứ nhất, viên từng viên bằng hạt đậu tương, mỗi lần uống từ 5 tới 7 viên, ngày 2 lần.

➤ *Các chứng phong độc.*

Phàm vì bị phong hàn thấp khí mà thân thể nổi lên những nhọt bọc, không có đầu có miệng, chỗ da ở nhọt không thay đổi màu sắc, đau đớn vô cùng, đó là phong độc. Trị gấp như sau :

Trầm hương 5 phán - Đinh hương 5 phán - Mật hương 5 phán - Nhũ hương 6 phán - Xạ hương 1 phán.

Tất cả tán nhuyễn, đổ vào một nửa cái Đại hạch đào xác, cho đầy rồi úp vào nhọt, đồng thời bên ngoài dùng ngải đốt xác Đại hạch đào. Khi biết nóng tức là gần khỏi. Làm vài lần là phong độc tiêu tan.

☞ CÁC CHÙNG MỤN NHỌT LINH TINH.

➤ Chứng ghẻ.

Lấy chừng một, hai cân Tạo giác tươi, già nát rồi đổ giấm vào mà đun cho đặc lại. Lấy kim khêu hết các mụn ghẻ rồi bôi thứ thuốc đó vào, lát sau sẽ thấy nước đờ chảy ra từ những mụn ghẻ. Rửa sạch rồi lại bôi, ngày chừng vài lần. Chỉ nội 10 ngày, dù bệnh ghẻ gì cũng hết hẳn.

➤ Chứng ghẻ âm.

Dùng phương thuốc sau :

Xà sàng tử - Hy thiêm thảo - Xuyên khung - Xuyên ngân - Bách hoa.

Đổ nước vào đun sôi kỹ, rồi đổ vào một chậu thau, trước thì kê mông vào xông, sau nguội bớt thì ngồi hẵn vào chậu một lúc thật lâu. Ngày 1 lần như vậy, chỉ vài ngày là khỏi.

➤ Chứng lở loét ở đầu.

Lấy Lô cam thạch (luyện tráng), trát bùn kín, nung lên, để nguội rồi lấy thuốc ra, thêm một ít Băng phiến, tất cả nghiền nhòm trộn với mỡ heo mà bôi.

➤ Chứng ghẻ lở ở bụng.

Dùng phương thuốc sau :

Đại phong tử (bỏ vỏ) 100 hạt - Khô phàn 5 phần - Xuyên tiêu 1 lượng - Khinh phấn 1 lượng.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với dầu Bách du mà bôi tất khỏi.

➤ *Chứng ghẻ nước.*

Các mụn ghẻ đều mọng nước, lấy kim khêu cho vỡ ra rồi dùng phương thuốc sau :

Lấy Đống thợ căn già nát vắt nước, thêm Kê cước, Đại hoàng, Sinh phàn, mõ heo sống, tất cả già nhỏ, bó vào vải, túm lại mà chà xát trên các mụn ghẻ, rất công hiệu.

➤ *Chứng chốc đầu, ghẻ trên đầu.*

Lấy bột tề già nát, hòa với đường trắng mà đắp lên, ngày thay 2 lần. Nên lấy kéo cắt hết tóc trên đầu rồi bấy đắp thuốc thì mau hiệu quả hơn.

➤ *Chứng mụn ghẻ ở mặt.*

Lấy Hữu bàng lục ngưu già nhỏ, phết ra giấy dán lên tất khói.

➤ *Chứng nhọt ở mài.*

Lấy Toàn phúc hoa nướng lên tán nhỏ trộn với dầu madu mà bôi, rất công hiệu.

➤ *Chứng mụn ở lưỡi.*

Lấy Đinh hương 3 tiền, Sơn đậu căn 5 tiền. Đổ nước vào đun sôi, để nguội bớt, ngâm trong miệng, một lát nhỏ ra rồi ngâm tiếp. Làm như vậy nhiều lần, chỉ một hai ngày là khỏi.

➤ *Chứng thối các kê chân.*

Bắt một con Hà ngư sống, đổ một ít Băng phiến vào bụng cá, thả cá vào một thùng nước tiểu thật trong, sau đó lấy cá ra, nướng trên gạch nung nóng cho giòn rồi tán nhỏ, trộn với madu mà bôi. Đợi thuốc khô thì nấu nước hành mà rửa. Ngày làm 2 lần, vài ngày là khỏi.

➤ *Chứng nhọt ở mũi.*

Dùng Mật đà tăng và Bạch chi, mỗi thứ 2 tiễn, tán nhuyễn, trộn với dầu sáp ong mà bôi, rất công hiệu.

➤ *Chứng mụn nhọt lúu hỏa trướng.*

Chứng này thường hay mọc ở bên trong hai bắp vế.

Hãy lấy Tú tô tươi, Phượng liên hoa, rễ và lá sen, tất cả giã nhó, đổ nước đun sôi rồi đổ ra chậu, gác đùi lên mà rửa, lấy vài nhúng nước thuốc mà chà xát. Ngày làm 2 lần, vài ngày là khỏi. Nhưng khỏi rồi thì phải kiêng ăn ốc.

➤ *Chứng mụn ban.*

Thân người đang lạnh mà gặp nhiệt khí, thì tự nhiên uất khí phát ra thành những mụn đỏ khắp người như lên sôi vậy. Nếu tưởng đó là nhiệt, dùng phương thuốc hàn lương tiết hỏa mà trị thì không công hiệu, nhiều khi ban không tiêu được, nguy tới tính mạng. Vì vậy phải dùng phương thuốc sau :

Nguyên sâm 1 lạng - Mạch đong 1 lạng - Bạch giới từ 3 tiễn - Sa sâm 3 tiễn - Thăng ma 2 tiễn - Bạch chi 1 tiễn - Đơn bì 1 tiễn.

Đổ nước vào sắc uống. Một thang thì ban giảm, hai thang thì ban tán, ba thang thì ban tiêu. Sở dĩ phương thuốc này công hiệu là nhờ Nguyên sâm và Mạch đong nhập vào tận bì phu, khiến ban phải tiêu.

➤ *Chứng sưng độc bụng trướng.*

Người mắc chứng này bụng trướng lên vì chất độc từ các mụn nhọt độc bên ngoài nhập vào bụng, do đó

chứng này còn có tên là Sang cổ. Trước hết phải kiêng nước, không được tắm rửa, rồi dùng Bạch cương tám, Hồng tảo, mỗi thứ 4 lạng. Lấy nước đun Hồng tảo cho sôi nhiều lần. Vớt Hồng tảo ra, bỏ vỏ, rửa sạch, giã nát, lấy thịt. Rồi lấy Bạch cương tám, sấy khô, tán nhuyễn, trộn với thịt Hồng tảo làm thành viên. Uống viên thuốc đó với nước Hồng tảo đun hồi nấy. Sau đó chọn cua sống thật lớn chừng bốn năm con, luộc lên mà ăn, rồi đắp chăn nghỉ. Chừng nửa ngày sau thì nhọt phát ra nhiều hơn trước, nhưng bụng xẹp đi. Tiếp đó thì dùng thuốc trị nhọt.

➤ *Chứng nhọt cổ giòi ở trong.*

Đây là do nhọt bị ruồi nhặng đậu vào mà sinh giòi bọ. Phải lấy Hàn thủy thạch tán cực nhuyễn mà rắc vào, lại lấy vải che đi cho ruồi nhặng khỏi bu. Cũng có thể lấy Hải sâm nướng khô tán nhuyễn mà rắc, hoặc thêm Tạo phàn' tán nhuyễn rắc chung, giòi sẽ hết và nhọt lành.

CHƯƠNG IV

CÁC BỆNH ĐÀN BÀ

❖ CÁC BỆNH Ở VÚ.

➤ *Chứng nhức ung.*

Đàn bà mắc chứng này thì cặp vú sưng cứng lên, đỏ tấy, đau đớn vô cùng. Trị như sau :

Đại hoàng - Thuốc được - Đống thật - Mā đè (nướng vàng).

Tất cả phân lượng bằng nhau, nhiều ít tùy ý, tán nhuyễn, uống bằng rượu, rồi đắp chăn nằm ngủ. Ngủ dậy sẽ bớt đau và vú cũng bớt sưng. Vài ngày thì khỏi. Kiêng ra gió và ăn đồ lạnh.

➤ *Chứng nhức nham.*

Dây là chứng nhợt ở vú. Hãy lấy Bồ công anh tươi và Liên cǎn diệp giã nát lấy nước, hòa với rượu mà uống. Lại nấu hành lấy nước mà uống. Sau đó đắp chăn, ra mồ hôi là công hiệu.

Trường hợp nhợt đã vỡ rồi thì lấy Phong phòng, Hùng thủ thi, Xuyên đồng tử, phân lượng bằng nhau, nướng lên tán nhuyễn mà thoa vào. Bên trong thì dùng phương thuốc sau :

Đại qua lâu (nhiều hạt càng tốt) 1 cái - Dương quy 5 tiền - Cam thảo 4 tiền - Một dược 3 tiền - Nhũ hương 1 tiền.

→ Đổ 2 bát rượu vào sắc còn 8 lít, uống nóng.

Hoặc thay thế Dương quy bằng Tạo giác 1 lạng 6 tiền thì công hiệu hơn. Trường hợp nặng thì thêm Nhân sâm, Hoàng kỳ, Xuyên khung, Bạch truật, tùy theo lương y.

➤ *Chứng râm sảy ở vú.*

Lấy Thủy tiên hoa phơi héo trước gió, rồi giã ra mà đắp, rất công hiệu.

➤ *Chứng nhũ suy.*

Phàm đàn bà có thai mà vú sưng lên thì gọi là nhũ suy. Dùng phương thuốc sau :

Sa nhân (tán) 5 phần - Đông quy tử (tán) 8 phần - Bồ công anh 5 tiền - Quát lâu nhân 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống. Bên ngoài dùng Sinh nam tinh tán nhỏ hòa với nước nóng mà thoa vú, rất hiệu quả.

➤ *Chứng nhũ thũng.*

Tự nhiên cặp vú sưng lên, không rõ nguyên do gì thì dùng phương thuốc sau :

Quế tâm 2 phần - Cam thảo 2 phần - Ô đầu (sao) 1 phần.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với một ít rượu, phết ra giấy mà dán lên vú, rất công hiệu.

➤ *Chứng thấp sang ở vú.*

Đây là chứng mụn nhọt ở vú do thấp khí mà ra. Trị như sau :

*Lộ phong phòng 5 tiền - Khinh phấn (sao) 5 phân -
Long não 1 phân.*

Tất cả tán nhuyễn. Lấy Kim ngân hoa, đổ nước vào đun lên, lấy nước trộn với bột thuốc mà thoa lên, ngày 3 lần.

➤ *Chứng đau vú nứt rách.*

Lấy Quy bản (nướng) 3 tiền - Long não 5 phân. Tất cả tán nhuyễn, trộn với dầu Hương du mà thoa.

➤ *Chứng đỗ nhũ.*

Đây là chứng sữa tích trong vú đàn bà sanh đẻ, vì quá nhiều sữa mà không vắt bớt ra, hoặc vì đứa con chết, sữa không có người bú mà sinh ra. Trị như sau :

Liên kiều 3 lạng - Thăng ma 3 lạng - Hạnh nhân (bỏ bì) 3 lạng - Xạ can 3 lạng - Phòng ký 3 lạng - Hoàng cầm 3 lạng - Sài hồ 3 lạng - Mang tiêu 3 lạng - Thuốc dược 4 lạng - Chích cam thảo 4 lạng.

Đỗ 9 thăng nước sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần một ngày. Đồng thời phải rửa vú bằng nước nóng cho sạch sẽ.

➤ *Sữa không xuống.*

Dùng phương thuốc sau :

Một con Hà ngư dài 7 tấc - Mỡ heo nứa cân - Lâu lô 8 lạng - Thạch chung nhũ 8 lạng.

Đỗ 1 đấu 2 thăng rượu vào, nấu tất cà lên, cá chín là thuốc được. Chất nước chia 5 lần uống trong ngày. Uống hết là tự nhiên sữa chảy ra.

➤ *Không có sữa.*

Dùng phương thuốc sau :

*Mẫu trù đê 4 tiền - Đổ 2 thăng nước đun sôi kỹ rồi
bỏ bã, thêm Thó qua can 3 lạng - Thông thảo 3 lạng -
Lậu lô 3 lạng.*

Lại đun sôi tiếp, sau đó bỏ hết bã, thêm Thông bạch
đầu và Trứ thiểu mẽ, đun tiếp thành cháo loãng mà húp.
Lát sau thấy nóng nực ra mồ hôi là hiệu quả.

Trường hợp đàn bà vú quá nhỏ thì phải uống vài ba
thang mới bắt đầu có sữa.

➤ *Sữa quá nhiều.*

Dùng phương thuốc sau :

*Mạch nha (sao) 3 tiền, đổ nước đun sôi mà uống,
ngày 1 lần, sữa sẽ bớt đi, mà vẫn giữ nguyên chất bổ.
Nhưng thấy sữa bớt đi thì không được uống thêm nữa,
vì uống thêm sẽ tắt sữa.*

➤ *Sữa quá ít.*

Dùng phương thuốc sau :

*Trù đê 4 cái - Hoàng kỳ 8 lạng - Can địa hoàng 4
lạng - Dương quy 4 lạng - Xuyên đoạn 4 lạng - Ngưu tất
2 lạng.*

Đổ nước vào đun sôi nhiều lần, bỏ bã, thêm mật
đun cạn gần như keo. Mỗi lần múc ra một thia lớn
uống với rượu, sữa sẽ nhiều.

❸ CÁC BỆNH VỀ KINH NGUYỆT.

➤ *Kinh nguyệt không đều.*

Kinh nguyệt không đều, tháng trôi tháng sụt, tháng
ít tháng nhiều, tháng xấu tháng tốt, thì trị như sau :

Mua một cặp gà trống Bạch mao ô cốt, nuôi 7 ngày cho ăn toàn gạo nếp, nhốt kỹ để gà không ăn côn trùng hoặc các đồ dơ, sau 7 ngày thì lấy dây thắt cổ gà cho chết, vặt lông, bỏ ruột, lấy Sinh địa hoàng - Thực địa hoàng - Thiên môn đông - Mạch môn đông. Mỗi thứ 2 lạng, cho vào bụng gà. Bỏ gà vào nồi, đổ ít rượu, đun chín. Tiếp đó lấy gà ra, dùng cuội gỗ dâu nướng gà cho thật khô giòn, rồi tán nhão. Sau thêm : Đỗ trọng (sao) 2 lạng - Nhân sâm 1 lạng - Chích cam thảo 1 lạng - Nhục thung dung 1 lạng - Bổ cốt chi 1 lạng - Hồi hương 1 lạng - Sa nhân 1 lạng - Xuyên khung 2 lạng - Bạch truật 2 lạng - Đan sâm 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Hương phụ 4 lạng.

Tất cả ngâm rượu ba ngày, lấy ra sấy khô rồi tán nhuyễn, hòa với bột gà đã tán nhuyễn ở trên. Tất cả lại hòa với nước gà hồi nãy mà viên thành từng viên, uống với rượu lúc bụng đói.

➤ Kinh nguyệt không thông.

Tối kỳ mà kinh nguyệt không có, bụng đau đầu nhức, thì dùng phương thuốc sau :

Đào nhân 3 lạng - Phác tiêu 3 lạng - Mẫu đơn 3 lạng - Xạ can 3 lạng - Thổ qua căn 3 lạng - Hoàng cầm 3 lạng - Thuốc dược 4 lạng - Đại hoàng 4 lạng - Sài hồ 4 lạng - Ngưu tất 2 lạng - Quế tâm 2 lạng - Thùy diệt 70 con - Manh trùng 70 con.

Đổ 9 thăng nước sắc còn 2 thăng, chia uống 3 lần một ngày.

➤ Chứng thắt nứ bê kinh.

Con gái chưa chồng, tối kỳ mà kinh nguyệt không có, dùng phương thuốc sau :

Hoàng cầm 2 lạng - Mâu đon 2 lạng - Đào nhân 2 lạng - Anh mạch 2 lạng - Khung cùng 2 lạng - Thược dược 3 lạng - Chi thực 3 lạng - Xạ can 3 lạng - Hải tảo 3 lạng - Đại hoàng 3 lạng - Manh trùng 70 con - Tè tào 10 con - Thùy diệt 50 con.

Đỗ 1 đấu nước sắc còn 3 thăng, chia uống ba lần.

► *Kinh nguyệt có trước hạn kỳ quá sớm.*

Nếu tính tình ôn hòa và không có bệnh gì khác thì đó là do huyết quá thịnh mà ra, rồi lại gặp nhiệt khí. Trị như sau :

Quy thân 7 phần - Xuyên khung 7 phần - Xích thược 1 tiền - Sinh địa 1 tiền - Tri mẫu 1 tiền - Mạch đông 1 tiền - Địa cốt bì 1 tiền - Cam thảo 5 phần.

Đỗ nước vào sắc, uống lúc đói.

Nếu là người tính tình nóng này, thì đó là do khí huyết đều nhiệt, lại gặp sự giật dữ bức bối mà ra. Trị như sau :

Chế hương phụ (sao, tán) 1 tiền - Quy thân 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Bạch thược 1 tiền - Điều cầm (sao) 1 tiền - Hoàng liên 1 tiền - Sinh thảo 5 phần - Sinh địa 7 phần.

Đỗ nước sắc uống.

Nếu người gầy gò mà không bệnh tật thì đó là huyết nhiệt mà cốt cũng nhiệt. Dùng phương thuốc sau :

Quy thân 1 tiền - Sinh địa 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Xích thược 1 tiền - Hoàng cầm (sao) 1 tiền - Hoàng liên (sao) 1 tiền - Sinh thảo 5 phần.

Đỗ nước sắc uống. Và phải dùng thêm thuốc Tam bổ hoàn như sau :

Hoàng cầm, Hoàng bá, Hoàng liên. Tất cả đều sao, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, trộn mật thành viên mà uống với nước nóng.

Nếu người gầy yếu, lại vốn hay bệnh này tật kia thì dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 1 tiền - Quy thân 1 tiền - Thai đằng 1 tiền - Thục địa 1 tiền - Tri mẫu 1 tiền - Mạch đông 1 tiền - Xuyên khung 7 phân - Chích thảo 5 phân.

Bổ thêm Gừng và ít trái Đại táo, đổ nước vào sắc uống. Lại phải uống thêm thuốc Địa hoàng hoàn như sau :

Thục địa 8 lạng - Sơn dược 4 lạng - Sơn thù nhục 4 lạng - Bạch phục linh 3 lạng - Đơn bì (bỏ cốt) 3 lạng - Trạch tả (bỏ lông) 3 lạng.

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành viên, uống với nước nóng vào lúc đói. Thuốc Địa hoàng hoàn này cũng còn trị các bệnh như thận hư, huyết khô, huyết thiểu, huyết bế rất công hiệu.

Trường hợp uống làm thứ thuốc tân nhiệt hoán cung, khiến kinh nguyệt càng ra nhiều, ra sớm hơn trước thì phải trị bằng phương thuốc sau :

Hoàng bá 1 tiền - Tri mẫu 1 tiền - Quy thân 1 tiền - Xích thược 1 tiền - Sinh địa 1 tiền - Mộc thông 1 tiền - Xuyên khung 7 phân - Sinh thảo 5 phân.

Đổ nước vào sắc uống. Lại phải dùng thêm thuốc Tam bổ hoàn như đã nói ở trên.

Nếu người mập mạp nhiều đàm, thì đó là do huyết hư khí nhiệt mà ra, dùng phương thuốc sau :

Quy thân 7 phân - Xuyên khung 7 phân - Sinh địa 7 phân - Trần bì (khứ hạch) 5 phân - Pháp bán hạ 5

phân - Vân linh 5 phần - Sinh thảo 5 phần - Điều cầm (sao) 1 tiền - Hương phụ 1 tiền - Hoàng liên 1 tiền - Gừng sống vài lát.

Đổ nước vào sắc uống.

➤ *Kinh nguyệt chậm trễ.*

Nếu người có tính tình ôn hòa, lại không bệnh tật, thì đó là do khí huyết hư thiểu mà ra, dùng phương thuốc sau:

Đây là phương thuốc có tên Bát vật thang :

Xuyên khung - Bạch thuyễn - Phục linh - Thai đảng

- *Quy thân - Sinh thảo - Sinh địa - Bạch truật.*

Tất cả phân lượng bằng nhau, thêm ít trái Đại táo và vài lát gừng sống, đổ nước sắc uống.

Nếu là người tính tình nóng nảy, hay giận hờn ghen ghét, thì đó là do khí nghịch huyết thiểu mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Lấy nguyên phương thuốc Bát vật thang vừa rồi, thêm các vị Hương phụ (sao) và Thanh bì, phân lượng bằng nhau. Đổ nước vào sắc uống. Lại phải dùng thêm thuốc Thương sa hoàn để khai uất. Thương sa hoàn chế như sau :

Thương truật (ngâm Mẽ cam thủy) 3 lạng - Hương phụ (ngâm nước tiểu trẻ con 1 ngày 1 đêm) 3 lạng - Điều cầm (sao rượu) 1 lạng.

Tất cả tán nhỏ, viên thành viên mà uống với nước nóng.

Nếu là người gầy gò nhưng vốn không bệnh tật gì, thì đó là do khí huyết bất túc mà ra, dùng phương thuốc Thập toàn đại bổ thang sau đây :

Thai đằng 1 tiền - Bạch truật 1 tiền - Phục linh (thổ sao) 1 tiền - Chích thảo 1 tiền - Dương quy 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Bạch thược (sao rượu) 1 tiền - Thục địa 1 tiền - Chích kỳ 1 tiền - Nhục quế 5 phần - Đại táo ít trái - Gừng sống vài lát.

Đổ nước vào sắc uống.

Nếu là người gầy gò, ăn ít, thì đó là do tỳ vị suy nhược, khí huyết hư thiểu mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Thai đằng 1 tiền - Bạch truật 1 tiền - Phục linh 1 tiền - Chích thảo 1 tiền - Trần bì 1 tiền - Quy thân 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Đại táo ít trái - Gừng sống dầm lát.

Đổ nước vào sắc uống. Lại phải uống thêm thuốc Địa hoàng hoàn ở trên.

Nếu là người mập mạp, ăn uống quá độ thì dùng phương thuốc sau : đó là Lục quân tử gia Quy Khung thang.

Thai đằng - Bạch truật - Phục linh - Chích thảo - Trần bì - Bán hạ ché - Quy thân - Xuyên khung - Hương phu.

Mỗi thứ 1 tiền, thêm ít trái Đại táo và gừng sống, đổ nước vào sắc uống. Lại phải uống thêm thuốc Thương sa hoàn như đã nói ở trên.

Nếu là người vốn có nhiều đàm, tức là tỳ vị hư tổn, khí huyết thất dưỡng mà ra, phải dùng thuốc Sâm truật đại bổ hoàn như sau :

Thai đằng 5 tiền - Xuyên khung 5 tiền - Sa nhân 5 tiền - Thạch xương bò 5 tiền - Bạch truật 5 phần - Phục linh 5 phần - Trần bì 5 phần - Liệt nhục 5 phần - Quy thân 5 phần - Chích thảo 3 tiền - Sơn dược 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với nước cơm viên từng viên mà uống.

► Một thang mây lần cõ kinh.

Nếu là người tính tình nóng này, hay giận dữ, tức là can bị thương tổn mà động tới các huyết mạch. Phải dùng thang thuốc Tứ vật, thêm Sài hồ như sau :

Quy thân - Xuyên khung - Bạch thược - Sinh địa - Sài hồ - Đẳng sâm - Điều cầm - Sinh thảo - Hoàng liên.

Tất cả phân lượng bằng nhau, đổ nước vào sắc uống. Lại phải dùng thêm thuốc Khử hỏa bổ âm hoàn như sau:

Hoàng bá - Tri mẫu (bó bì, bó lông, sao). Hai vị phân lượng bằng nhau, tán nhuyễn, trộn mật thành viên mà uống.

Trường hợp ghét uống thứ thuốc cay, nóng thì dùng Tứ vật thêm Hoàng bá tri mẫu thang và uống thêm thuốc Tam bổ hoàn như đã nói ở trên.

► Mây thang mới cõ kinh một lần.

Nếu là người gầy gò, tức là do tỳ vị nhược, khí huyết hư mà ra. Phải dùng Thập toàn đại bổ thang và Địa hoàng hoàn như đã nói ở trên.

Nếu là người mập mạp nhiều đàm, tức là khí huyết hư, phải dùng Lục quân tử thang. Lại phải uống thêm thuốc Thương sa đạo đàm hoàn như sau :

Đẳng sâm 7 phần - Xuyên khung 7 phần - Bán hạ (chẽ) 7 phần - Cam thảo 5 phần - Bạch truật 1 tiền - Võ linh 1 tiền - Trán bì 1 tiền - Thương truật 1 tiền - Quy thân 1 tiền - Hương phụ (ngâm nước tiểu trẻ con, rồi sao lên) 1 tiền - Chi xác 1 tiền.

Đổ nước, thêm Gừng, sắc uống. Đó là thuốc thang. Còn thuốc viên như sau :

Hương phụ (ngâm nước tiểu trẻ con, sao) 2 tiền - *Thương truật* 2 tiền - *Trần bì* 1 lạng 5 tiền - *Phục linh* 1 lạng 5 tiền - *Chi xác* 1 lạng - *Bán hạ chế* 1 lạng - *Nam tinh* 1 lạng - *Chích thảo* 1 lạng.

Tất cả tán nhỏ, trộn với nước gừng sống viên thành viên, uống với nước gừng nóng.

➤ *Kinh kỳ trồi sụt.*

Dùng đơn thuốc Gia giảm bát vật thang như sau :

Thai đắng - *Bạch truật* - *Phục linh* - *Chích thảo* - *Đương quy* - *Xuyên khung* - *Trần bì* - *Đan sâm* - *Hương phụ chế* - *Đơn bì*.

Mỗi vị 1 tiền, thêm táo và gừng, đổ nước sắc uống. Ngoài ra lại phải dùng Ô kê hoàn, là thứ thuốc toàn chuyên trị các chứng tỳ vị hư nhược, khí huyết bất túc, kinh kỳ bất điều, và cả bệnh không có con của đàn bà nữa. Nhiều lần thí nghiệm đều rất công hiệu. Cách chế như sau :

*Bắt một con gà trống Bạch mao ô cốt, nuôi toàn bằng gạo nếp trong 7 ngày, nhốt kỹ để gà khỏi ăn côn trùng hay các đồ dơ khác. Rồi lấy dây thắt cổ gà cho chết, vặt lông bỏ ruột. Lấy Sinh địa, Thục địa, Thiên đông, Mạch đông, mỗi thứ 2 lạng, nhét vào bụng gà. Cho gà vào nồi, đổ 10 bát rượu tốt, đun cho kỹ. Sau đó lấy thuốc ra, dùng cùi gỗ dâu đốt lên sấy khô, đoạn tán nhuyễn. Lại lấy Đỗ trọng (sao muối) 2 lạng, *Thai đắng*, *Chích thảo*, *Nhục thung dung* (sao), *Tiểu hồi*, *Sa nhân*, mỗi thứ 1 tiền, *Xuyên khung*, *Bạch truật*, *Đan sâm*, *Quy thận*, *Phục linh*, mỗi thứ 2 lạng, *Hương phụ* (ngâm giấm 3 ngày, sao) 4 lạng.*

Tất cả tán nhuyễn, trộn với nước rượu nấu gà hồi nãy, viên tùng viên, uống với rượu vào lúc đói.

Nếu ngại làm tổn công, thì có thể dùng Ô kê thang, cũng hiệu quả như Ô kê hoàn. Lấy một con gà như vừa nói, các vị thuốc cũng y như vậy, nhưng thêm Ích mẫu thảo 1 lạng, Tiểu hắc đậu 1 chung nhò mà bỏ vào bụng gà. Đổ nửa nước nửa rượu, đun nhừ lên mà ăn hai lần vào lúc đói.

Chỉ ít ngày sau sẽ thấy kinh kỳ rất đúng ngày.

► *Kinh nguyệt nhiều ít không chừng.*

Nếu là người gầy gò, kinh nguyệt ra ít, tức là khí huyết hư thiểu, thuốc uống phải dùng Tứ vật gia Nhân sâm thang như sau :

Thai đắng - Xuyên khung - Bạch thược - Quy thận - Sinh địa - Hương phụ (sao nước tiểu trẻ con) - Chích thảo.

Mỗi thứ 2 tiền, thêm táo và gừng, đổ nước sắc uống.

Nếu là người béo, kinh ít, phải dùng thang sau đây:

Trần bì 1 tiền - Phục linh 1 tiền - Quy thận 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Hương phụ (sao nước tiểu trẻ con) 1 tiền - Chi xác 1 tiền - Bán hạ (chẽ) 8 phân - Cam thảo 5 phân - Hoạt thạch 3 phân.

Thêm Gừng, đổ nước sắc uống.

Còn trường hợp kinh ra quá nhiều, thì không phân biệt gầy béo, hãy dùng đơn Tứ vật gia linh liên thang sau đây :

Quy thận 1 tiền - Bạch thược 1 tiền - Tri mẫu 1 tiền - Sinh địa 1 tiền - Điều cầm 1 tiền - Hoàng liên 1 tiền - Xuyên khung 5 phân - Thục địa 5 phân - Hoàng bá 7 phân.

Đổ nước sắc uống. Lại phải dùng thêm thuốc Tam bổ hoàn như đã nói ở trên.

➤ *Chứng nguyệt kinh nghịch hành.*

Dùng phương thuốc sau :

Tè giác 1 tiền - Bạch thuốc 1 tiền - Đơn bì 1 tiền - Chi thực 1 tiền - Hoàng cầm 8 phần - Quất bì 8 phần - Bách thảo sương 8 phần - Kiết cánh 8 phần - Sinh địa 1 tiền - Cam thảo 3 phần.

Đổ 2 thăng nước sắc còn 8 lẻ, uống vào lúc bụng đói. Sau vài thang là hết. Lại dùng Mao thảo căn giã lấy nước, trộn với Trầm hương và giấm, rót vào một viên gạch nướng cực nóng cho hơi thuốc xông lên, ghé mũi vào mà hít, huyết sẽ hết nghịch và kinh sẽ có.

➤ *Chứng thống kinh.*

Phàm đàn bà con gái lúc có kinh bụng đau như thắt thì gọi là thống kinh. Chứng này hoặc do uất nhiệt, hoặc do hư hàn mà ra. Nếu do uất nhiệt thì dùng đơn thuốc sau :

Hoàng liên (sao rượu) 8 lạng - Hương phụ (sao) 6 lạng - Ngũ linh chi (nửa sao nửa sống) 3 lạng - Dương quy vỹ 2 lạng.

Tất cả cho vào cối tán nhuyễn, viên với nước cháo thành từng viên khoảng 3 tiền, mỗi ngày uống 1 viên, vài ngày sẽ hết đau.

Nếu là do hư hàn thì dùng đơn thuốc sau :

Nhân sâm 1 lạng - Hoàng kỳ 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Bạch tang 1 lạng - Nhục quế 1 tiền - Phụ tử (sao) một ít.

Đổ nước vào sắc uống, có khi cả thang mới hết đau.

➤ *Đau bụng trước khi cõi kinh.*

Dùng phương thuốc sau :

Đương quy vây 1 tiền - *Xuyên khung* 1 tiền - *Xích thược* 1 tiền - *Hương phụ* (chè) 1 tiền - *Nguyên hồ tố* 1 tiền - *Sinh địa hoàng* 5 phần - *Hồng hoa* 5 phần - *Đào nhân* 25 hột.

Đỗ nước sắc uống. Nếu người gầy yếu thì thêm : *Hoàng liên*, *Hoàng cầm*, mői thứ 1 tiền. Nếu người mập mạp thì thêm *Chỉ xác*, *Thương truật*, mői thứ 1 tiền.

➤ *Đau bụng sau khi cõi kinh.*

Dùng đơn thuốc sau :

Nhân sâm 1 tiền - *Bạch truật* (sao giấm) 1 tiền - *Hương phụ* 1 tiền - *Phục linh* 1 tiền - *Đương quy* 1 tiền - *Xuyên khung* 1 tiền - *Bạch thược* 1 tiền - *Sinh địa hoàng* 1 tiền - *Chích cam thảo* 5 phần - *Mộc hương* 5 phần - *Thanh bì* 7 phần - *Đại táo* ít trái - *Gừng sống* dăm lát.

Đỗ nước vào sắc uống tất khỏi.

➤ *Kinh nguyệt bầm đen.*

Dùng đơn thuốc sau :

Đương quy vây - *Xuyên khung* - *Xích thược* - *Hương phụ* - *Sinh địa hoàng* - *Hoàng liên* - *Đơn bì* - *Cam thảo*.

Mői thứ 1 tiền, đỗ nước sắc uống, huyết sẽ tốt.

➤ *Kinh nguyệt màu vàng.*

Dùng phương thuốc sau :

Đương quy 8 phần - *Ô dược* 8 phần - *Nguyên hồ tố* 8 phần - *Hôi hương* 8 phần - *Bạch thược* 8 phần - *Thực địa hoàng* 1 tiền - *Đại táo* ít trái - *Gừng sống* dăm lát.

Đỗ nước vào sắc uống lúc đói.

➤ *Kinh nguyệt màu xanh.*

Dùng phương thuốc sau :

Phụ tử 3 tiền - Lộc nhĩ 1 tiền - Son dược 5 tiền - Nhục thung dung 5 tiền - Nhục quế 5 tiền - Hoàng liên (sao) 5 tiền - Dương quy 5 tiền - Thủ nhục 5 tiền - Bạch thược 1 lạng - Thực địa 1 lạng 5 tiền - Ô cốt kê nhục (bỏ bi chung rượu) 3 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, trộn nước cháo thành viên mà uống.

➤ *Kinh nguyệt màu nhè nhè.*

Dùng đơn thuốc sau :

Nhân sâm - Bạch truật - Phục linh - Quy thân - Xuyên khung - Bạch thược - Thực địa hoàng - Chích hoàng kỳ - Chế hương phụ - Chích cam thảo.

Trừ Chích cam thảo 5 phân, còn các vị khác mỗi vị 1 tiền, thêm ít táo và gừng, đổ nước sắc uống, huyết sẽ tốt.

➤ *Nôn mửa khi có kinh.*

Dùng đơn thuốc sau :

Bạch truật 1 tiền - Đinh hương 5 phân - Gừng khô 5 phân.

Tất cả tán nhuyễn, uống với nước cháo lúc đói.

❸ CÁC CHỨNG SẢN TIỀN SẢN HẬU.

➤ *Phương thuốc an thai bì truyền.*

Hậu phác (Sao nước gừng) 7 phân - Kỳ ngái (sao giấm) 7 phân - Dương quy (sao rượu) 1 tiền 5 phân - Xuyên khung 5 phân - Hoàng kỳ 8 phân - Kinh giới tuệ

8 phần - Sưu ty tử (sao rượu) 1 tiền - Bạch thược (sao rượu) 2 tiền - Khuông hoạt 5 phần - Cam thảo 5 phần - Chi xác (sao bột) 6 phần.

Đỗ 2 bát nước sắc còn một bát. Lại lấy Bối mẫu 1 tiền tán nhuyễn, hòa với thuốc mà uống (Bối mẫu bỏ lõi). Thang này công hiệu rất lớn. Phàm đàn bà có thai 7 tháng uống 1 thang này, 8 tháng uống 2 thang, 9 tháng uống 3 thang, rồi sắp sinh uống 1 thang thì không còn lo sợ gì cả.

Tất cả những chứng nguy hiểm như thai động, muốn sinh non, muốn sảy, hoặc sinh nở khó khăn, con chết trong bụng mẹ, hoặc ra ngược v.v... đều không còn.

Trường hợp người đàn bà có thai mà suy nhược thì thêm Nhân sâm 5 phần.

➤ Phương thuốc bì truyền trù chứng động thai.

Đương quy 1 lạng - Khung cùng 1 lạng - A giao (nướng) 1 lạng - Nhân sâm 1 lạng - Đại táo 12 trái.

Đỗ 3 thăng nước, 4 thăng rượu, sắc còn 2 thăng rót, chia uống 3 lần trong ngày. Cách 5 ngày lại uống 1 thang. Không phải kiêng cữ gì.

➤ Thai động mạnh, muốn trụy thai.

Dùng phương thuốc sau :

Sinh địa hoàng giã nhỏ lấy nước, đun sôi nước đó lên, cho thêm 1 lòng trắng trứng, khuấy đều mà uống.

Cũng có thể dùng đơn thuốc ngay bên trên.

➤ Thai động vùn ngà.

Dùng phương thuốc sau :

Đương quy 2 lạng - Khung cùng 2 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - A giao (nướng) 2 lạng - Thược

dược 2 lạng - Ngải diệp 3 lạng - Can địa hoàng 4 lạng.

Đổ 5 thǎng nước, 3 thǎng rượu, sắc còn 3 thǎng, chia làm 3 lần uống 3 ngày.

➤ *Có thai mà ra huyết.*

Dùng phương thuốc sau :

A giao 2 lạng - Khung cung 5 lạng - Dương quy 5 lạng - Thanh trúc như 5 lạng.

Trước hết lấy 1 đấu 5 thǎng nước, bỏ 2 cân bạc trǎng vào đun cạn còn 6 thǎng, lúc đó mới lấy bạc ra, cho các vị thuốc vào trừ vị A giao, sắc còn 2 thǎng rượu, lúc đó mới bỏ A giao vào, đun tiếp cho tan, rồi chia 3 lần mà uống trong ngày.

➤ *Sảy thai nhiều lần.*

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng kỳ - Ngô thù du - Gừng khô - Nhân sâm - Chích cam thảo - Khung cung - Bạch truật - Dương quy - Can địa hoàng.

Mỗi thứ 2 lạng, tán nhuyễn, mỗi lần múc ra một thìa rượu, uống với rượu, ngày uống hai lần.

Cũng có thể dùng Thục ngải 5 cân, sao giấm cho khô rồi tán nhuyễn - Mộc miết từ 5 cái tán nhỏ - Đại trư thạch 2 lạng.

Tất cả sao với gạo và giấm 7 lần rồi tán nhuyễn. Hoàn với Nhục tảo thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 3 chục viên với nước cơm.

➤ *Chứng lậu bào.*

Dàn bà có thai được vài tháng, nhưng thỉnh thoảng lại có huyết thì gọi là lậu bào. Hãy lấy Xích tiểu đậu 5

thăng, gieo ở nơi đất ẩm cho mọc mầm, rồi lấy lên rửa sạch, sấy khô, tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu ấm, ngày 3 lần. Thấy hiệu quả thì thôi, đừng uống tiếp nữa.

➤ *Chứng tử phiền.*

Đàn bà có thai, thường uể oải rã rượi, trong lòng phiền muộn thì gọi là tử phiền, dùng phương thuốc sau:

Trúc lịch 1 thăng - Mạch đông 3 lạng - Phòng phong 3 lạng - Hoàng cầm 3 lạng - Phục linh 4 lạng.

Đỗ 4 thăng nước, sắc còn 2 thăng, chia uống 3 lần trong ngày. Rất công hiệu.

➤ *Chứng tử tâm.*

Dùng phương thuốc sau :

Địa phu thảo 3 lạng - Đại hoàng 3 lạng - Tri mẫu 2 lạng - Hoàng cầm 2 lạng - Tru linh 2 lạng - Thược dược 2 lạng - Chích chi thực 2 lạng - Thăng ma 2 lạng - Thông thảo 2 lạng - Chích cam thảo 2 lạng.

Đỗ 8 thăng nước, sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần.

➤ *Tử thũng.*

Đàn bà có thai vài tháng, mặt mày tay chân sưng lên như người phù thũng. Đó là chứng tử thũng, trị như sau:

Đại phúc bì - Sinh hương bì - Tang bạch bì - Phục linh bì - Bạch truật - Tử tô.

Mỗi vị 3 thù, thêm Đại táo 3 trái, đổ nước sắc lên, uống chung với 3 muỗng nước Mộc hương mài ra.

➤ *Chứng tử huyền.*

Đàn bà có thai năm sáu tháng, thai khí bất hòa, thấu lên tới tâm phủ, khiến ruột quặn đau, đó là chứng tử huyền. Dùng phương thuốc sau :

Tử tôt 1 tiền - Quất bì 1 tiền - Đại phúc 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Bạch thược 1 tiền - Dương quy 1 tiền - Lộ đảng 5 phân - Chích cam thảo 5 phân - Gừng sống 1 tiền rưỡi - Hành trắng 7 nhánh.

Đổ nước vào sắc, uống vào lúc đói.

➤ *Chứng tử giàn.*

Dàn bà có thai gần ngày sinh, tự nhiên nôn mửa, chân tay giá lạnh, mê man ngất xỉu. Lát sau tỉnh dậy, rồi lại mê. Đó là chứng tử giàn. Trị như sau :

Bối mẫu 2 lạng - Cát căn 2 lạng - Đơn bì (bó lối) 2 lạng - Mộc phong kỳ 2 lạng - Phòng phong 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Khung cùng 2 lạng - Nhục quế 2 lạng - Phục linh 2 lạng - Trạch tả 2 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Độc hoạt 3 lạng - Thạch cao 3 lạng - Nhân sâm 3 lạng

Đổ 9 thăng nước sắc còn 3 thăng, chia uống 2 lần trong 7 ngày. Vị Bối mẫu giúp dễ sinh, nếu chưa tới lúc sinh thì thay thế bằng Thăng ma.

➤ *Chứng tử minh.*

Dàn bà có thai 7, 8 tháng, khi vòi tay lấy vật gì ở cao thì thai nhi trong bụng bị ép, khiến miệng thai nhi và vật ngậm trong miệng rời ra, tự nhiên trong bụng như có tiếng kêu, đó là chứng tử minh. Cách trị không cần phải dùng thuốc, chỉ cần rắc một nắm đậu trên mặt đất rồi bắt người có thai đó cúi xuống nhặt hết lên. Đậu nhặt hết thì chứng tử minh cũng hết.

➤ *Chứng tử mòn.*

Dàn bà có thai được 7, 8 tháng, thai đã lớn, bụng cũng lớn theo, nhưng nếu bụng lớn quá mức bình thường,

khiến người mệt mỏi, ngồi nằm khó khăn, thì đó là chứng tử mãn. Trị như sau :

Bạch truật 1 thù ruồi - Hoàng cầm 1 thù ruồi - Tô diệp 1 thù ruồi - Chi xác 1 thù ruồi - Đại phúc bì 1 thù ruồi - Sa nhân 5 phần (tán) - Chích cam thảo 3 phần - Gừng sống 8 phần.

Đỗ nước sắc, uống vào lúc đói.

➤ *Cô thai đau tim.*

Dùng phương thuốc sau :

Trúc nhụ 1 thăng - Bạch mật 3 lạng - Dương chi 8 lạng.

Đỗ nước vào sắc uống trước bữa ăn. Uống liền trong 3 ngày.

➤ *Cô thai thường hàn.*

Dùng phương thuốc sau :

Thạch cao 8 lạng - Đại thanh 3 lạng - Hoàng cầm 3 lạng - Thông bạch 1 thăng - Tiễn hô 4 lạng - Tri mẫu 4 lạng - Chi tử nhân 4 lạng.

Đỗ 7 thăng nước, sắc còn 2 thăng ruồi, chia uống 5 lần trong ngày.

➤ *Cô thai hoắc loạn.*

Dùng phương thuốc sau :

Bạch truật 1 tiền ruồi - Tứ tô 1 tiền ruồi - Điều cầm 1 tiền ruồi - Hoắc hương 1 tiền - Quất bì 1 tiền - Cam thảo 1 tiền - Sa nhân (tán) 5 phần - Đại táo ít trái - Gừng sống dăm lát.

Đỗ nước vào sắc uống.

➤ *Cô thai mắc chứng ngược.*

Dùng phương thuốc sau :

Thường son 2 lạng - Hoàng cầm 3 lạng - Cam thảo 1 lạng - Thạch cao 8 lạng - Ô mai 14 cái.

Đổ nước và rượu mỗi thứ 1 thăng rượu, ngâm thuốc trong một đêm rồi đun sôi vài ba lần, chia 3 lần uống trong ngày.

➤ *Cô thai đau bụng.*

Lấy Sinh địa hoàng tươi 3 cân, giã nát vắt lấy nước, đổ thêm 1 thăng rượu, sắc lên còn một nửa thì uống.

➤ *Cô thai mắc chứng tỳ.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 2 lạng - Hoàng cầm 2 lạng - Toan thạch lưu bì 2 lạng - Cử bì 4 lạng - Canh mề 3 lè.

Đổ 7 thăng nước sắc còn 2 thăng rượu, chia làm 3 lần uống trong ngày.

➤ *Chứng cô thai ác trở.*

Đàn bà có thai, tự nhiên trong lòng phiền muộn, nôn mửa, sợ các mùi vị của đồ ăn, đau váng, tứ chi bâi hoái, nằm li bì không thích dậy, sợ lạnh, đổ mồ hôi, gầy sút hăn đi, tức là gặp chứng ác trở. Dùng phương thuốc sau:

Bán hạ 30 thù - Gừng sống 30 thù - Can địa hoàng 18 thù - Phục linh 18 thù - Quất bì 12 thù - Toàn phúc hoa 12 thù - Tế tân 12 thù - Nhân sâm 12 thù - Thược dược 12 thù - Khung cùng 12 thù - Kiết cánh 12 thù - Cam thảo 12 thù.

Đổ 1 đấu nước, sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần trong ngày.

➤ *Cô thai ợ chua.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm - Bạch truật - Bán hạ - Trần bì - Phục linh - Chích cam thảo - Chi thực (sao) - Thần miến (sao) - Sa nhân (tán).

Mỗi thứ 5 phân, thêm ít táo và gừng, sắc lên uống sau mỗi bữa cơm.

➤ *Cô thai nôn mửa.*

Dùng phương thuốc sau :

Thanh trúc như 18 thù - Quất bì 18 thù - Phục linh 1 lạng - Gừng sống 1 lạng - Bán hạ 30 thù.

Đổ 6 thăng nước, sắc còn 2 thăng rưỡi, chia uống 3 lần.

➤ *Cô thai tiêu tiện ra máu.*

Lấy Thủ nhương đốt thành than tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu, ngày 3 lần. Nếu khí thể hư hàn thì dùng Quế tâm, Lộc giác tiết, Đại đậu, Hoàng quyển, mỗi thứ 1 lạng, tán nhỏ. Mỗi lần uống 1 thìa với rượu, ngày 3 lần.

➤ *Chứng lâm nguyệt hoạt thai.*

Dùng phương thuốc sau :

Khiên ngưu tử 1 lạng - Xích thố 1 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 tiền. Nấu nước Bạch du bì mà uống với thuốc.

➤ *Hu thai ra huyết.*

Lấy Đan sâm 12 lạng, đổ 5 thăng rượu, đun sôi lên, chia 3 lần uống trong 1 ngày.

➤ *Thai động, xông lên tim.*

Lấy Ngô thù du tán nhỏ, trộn với rượu đắp vào lòng hai bàn chân. Thấy thai yên thì bỏ đi.

➤ *Sợ hãi mà thai động.*

Lấy Hoàng liên tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu, ngày 3 lần.

➤ *Thai chết trong bụng.*

Dùng phương thuốc sau :

Giải trà 1 thăng - Cam thảo 1 thuốc - A giao 3 lạng.

Đổ 1 đấu nước, trước hết bỏ Giải trà và Cam thảo vào đun cạn còn 3 thăng, rồi bỏ bã, cho A giao vào, đợi tan ra thì uống nóng. Trường hợp người đàn bà đã mê đi, vạch miệng đổ thuốc cung tinh. Cái thai chết sẽ ra, người mẹ an toàn.

➤ *Phương thuốc bì truyền cho ch้าง đẻ khô.*

Hòe chi 2 thăng - Du bạch bì 1 thăng - Đại ma nhân 1 thăng - Cù mạch 3 lạng - Thông thảo 3 lạng - Ngưu tất 5 lạng.

Đổ 1 đấu 2 thăng nước, sắc còn 3 thăng rưỡi, chia uống 5 lần trong ngày, sinh nở sẽ dễ dàng.

➤ *Trường hợp đẻ ngang.*

Gấp dùng phương thuốc sau :

Sưu ty tử tán nhỏ, uống 1 thìa với rượu hoặc nước cháo.

➤ *Trường hợp đẻ ngược.*

Hãy gấp dùng cách cấp cứu như sau :

Lấy muối chà xát mạnh vào lòng bàn chân sản phụ, lấy tay cào càng tốt, đồng thời lấy muối chà xát mạnh vào bụng sản phụ, lát sau cái thai sẽ thuận.

➤ *Trường hợp nhau không ra hết.*

Gấp dùng phương thuốc sau :

Nguu tất 1 lạng - Cù mạch 1 lạng - Dương quy 1 lạng ruồi - Thông thảo 1 lạng ruồi - Quế tâm 2 lạng - Quỳ tử 8 lạng.

Đỗ 9 thăng nước sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần trong ngày.

➤ *Sanh xong ra huyết nhiều ngày.*

Dùng phương thuốc sau :

Hà diệp (nướng) 2 cái - Bồ hoàng 1 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Bạch mật 1 thìa - Nước địa hoàng nửa thăng.

Đỗ 3 thăng nước sắc còn 1 thăng, uống nóng.

➤ *Sanh xong huyết đặc không hết.*

Lấy nước Sinh địa hoàng 1 thăng - Thược dược 2 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Đan sâm 4 lạng - Nước gừng sống nửa lít.

Đỗ 3 thăng nước vào Thược dược, Cam thảo, Đan sâm sắc còn 1 thăng, bỏ bã, thêm nước Sinh địa hoàng và nước gừng, đun sôi lên, mỗi lần uống 3 lít, ngày 2 lần, đêm 3 lần.

➤ *Sanh xong nhiều huyết trắng.*

Dùng phương thuốc sau :

Trạch lan 8 phần - Dương quy 3 phần - Sinh địa hoàng 3 phần - Thược dược 10 phần - Chích cam thảo 6 phần - Gừng sống 10 phần - Đại táo 14 trái.

Đỗ 9 thăng nước sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần trong ngày.

➤ *Sanh xong đau bụng nhiều ngày.*

Dùng phương thuốc sau :

Đương quy - Thược dược - Gừng khô - Khung cung.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu, ngày 3 lần.

➤ *Sanh xong tức ngực đau tim.*

Dùng phương thuốc sau :

Thục tiêu 2 lé - Thược dược 3 lang - Bán hạ 2 lang

- Dương quy 2 lang - Quế tâm 2 lang - Nhân sâm 2 lang

- Chích cam thảo 2 lang - Nước gừng sống 5 lé - Phục linh 2 lang - Mật 1 thăng.

Đổ 9 thăng nước, trước hết bỏ Thục tiêu đun thật sôi, sau đó bỏ tất cả các thứ trên vào sắc còn 3 thăng, mỗi lần uống 5 lé.

➤ *Sanh xong trũng phong.*

Dùng gấp phương thuốc sau :

Độc hoạt 8 lang - Cát căn 6 lang - Gừng sống 5 lang

Chích cam thảo 2 lang.

Đổ 6 thăng nước sắc còn 3 thăng, chia uống 3 lần trong ngày, ra mồ hôi là khỏi.

➤ *Sanh xong phát sốt.*

Dùng phương thuốc sau :

Hổ phách 1 lang - Sinh địa hoàng nửa cân.

Trước hết bỏ Sinh địa hoàng vào một cái đĩa bạc lớn, ao lên đến khi hết khói rồi tán nhỏ. Cứ 1 lang Hổ phách hì trộn với 1 tiền bột Sinh địa hoàng. Mỗi lần uống 1 tiền với nửa chung nước tiểu trẻ con và nửa chung rượu bùa với nhau, ngày 3 lần.

➤ *Chữa di lỵ sau khi sanh.*

Dùng phương thuốc sau :

Xích thạch chi 3 lạng - Chích cam thảo 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Bạch truật 2 lạng - Hoàng liên 2 lạng - Gừng khô 2 lạng - Trần bì 2 lạng - Thực tiêu 1 lạng - Phụ tử (sao) 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, hoàn với mật thành từng viên bằng hạt ngô, mỗi lần uống 20 viên với rượu, ngày 3 lần.

➤ *Chứng bì đại tiện sau ngày sanh.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm - Ma túy nhân - Chi xác (sao).

Mỗi vị phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, hoàn với mật thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 50 viên với nước cháo.

➤ *Chứng tiêu tiền quá nhiều lần sau ngày sanh.*

Dùng phương thuốc sau :

Lòng gà 3 bộ rửa sạch - Can địa hoàng 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Cam thảo 2 lạng - Hậu phác 2 lạng - Nhân sâm 2 lạng - Bồ hoàng 4 lạng - Gừng sống 5 lạng - Đại táo 20 trái.

Đổ 1 đấu nước, bỏ lòng gà và Đại táo vào đun cồn 7 thăng, bỏ bã, cho các vị thuốc còn lại vào sắc cồn 3 thăng rượu, chia uống 3 lần trong ngày.

➤ *Chứng khí hư sau ngày sanh.*

Dùng phương thuốc sau :

Quỳ căn 2 lạng - Xa tiền tử 1 thăng - Loạn phát (đốt thành than) 1 lạng - Đại hoàng 1 lạng - Quế tâm 1 lạng - Cốt thạch 1 lạng - Thông thảo 2 lạng - Gừng sống 6 lạng - nước Đông qua 7 thăng.

Đổ 7 thăng nước, sắc cồn 2 thăng rượu chia uống 3 lần.

➤ *Chứng đau lưng sau ngày sinh.*

Dùng phương thuốc sau :

Bại tương 8 phần - Dương quy 8 phần - Xuyên khung 6 phần - Bạch thược 6 phần - Quế tâm 6 phần.

Đổ nước sắc uống làm 2 lần. Kiêng ăn hành.

➤ *Chứng khát nước sau ngày sinh.*

Dùng phương thuốc sau :

Quát lâu 4 lạng - Mạch môn đông (bỏ lõi) 3 lạng - Nhân sâm 3 lạng - Can địa hoàng 3 lạng - Chích cam thảo 3 lạng - Táo khô 20 trái - Thổ qua căn 5 lạng.

Đổ 8 thăng nước sắc còn 3 thăng rót chia uống 3 lần.

➤ *Chứng mồ hôi trộm sau ngày sinh.*

Lấy 3 lạng Ngô thù du ngâm vào 3 thăng rượu trong 1 đêm, sau đó sắc lên còn 2 thăng, bỏ bã, chia uống 2 lần trong ngày.

➤ *Chứng và mồ hôi sau ngày sinh.*

Lấy Tru cao, nước gừng, Bạch mật, mỗi thứ 1 thăng, đổ 5 thăng rượu vào, đun tất cả lên cho thành cao, mỗi lần múc ra 1 thìa uống với rượu.

➤ *Chứng băng huyết sau khi sinh.*

Hay lấy ngay Kinh giới tuệ 5 tiền, sao đèn sắc uống, cầm ngay lập tức.

➤ *Chứng hậu sản dài hạ.*

Dùng phương thuốc sau :

Dương nhục 2 cân - Hương thị 3 lạng - Đại táo 3 lạng - Sữa 1 chung. Đổ nước vào sắc uống.

➤ *Chứng hậu sản âm hạch.*

Dùng phương thuốc sau :

Ngô thù du 1 thăng - Thục tiêu 1 thăng - Nhung diêm 1 nắm.

Tất cả rang lên cho đổi màu, rồi tán nhỏ, bọc vải thưa thành một viên nhỏ bằng nửa quả trứng gà, cho vào âm hộ, ngày thay 2 lần, 20 ngày thì hết.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Tạo giáp nửa lạng - Bán hạ 18 thù - Đại hoàng 18 thù - Tế tân 18 thù - Xà sàng tử 3 tiền.

Tất cả tán nhuyễn. Lấy lụa thật mỏng may thành túi dài như ngón tay, đổ thuốc đầy, cho vào âm hộ, ngày thay 2 lần sẽ hết.

➤ *Sanh xong âm hộ không khép.*

Dùng phương thuốc sau :

Thạch lưu hoàng (tán) 4 phần - Xà sàng tử 4 phần - Sưu ty tử 5 phần - Ngô thù du 6 phần.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần lấy ra một thìa, hòa với 1 thăng nước nóng mà rửa, vài lần âm hộ sẽ khép lại.

➤ *Tử trường lòi ra sau ngày sanh.*

Lấy Chỉ xác đổ nước đun lên mà rửa, ngày 2 lần, vài ngày sau tử trường sẽ rụng. Cần nhất là ở nơi kín đáo, tránh phong hàn.

➤ *Chứng âm lại sau ngày sanh.*

Đây là chứng lở âm hộ, cũng có thể là tử cung lòi ra, dùng gấp phương thuốc sau :

Nhân sâm 2 tiền - Chích hoàng kỳ 1 tiền ruối - Bạch truật (sao) 1 tiền ruối - Chích cam thảo 1 tiền - Trần bì

(khứ bạch) 1 tiền - Dương quy 5 phân - Thăng ma 3 phân - Gừng sống 3 lát - Đại táo 3 trái.

Đỗ nước sắc uống, vài thang tất khỏi.

Ngoài ra lấy Kinh giới tuệ, Hoắc hương diệp, Xú xuân thọ bì, mỗi thứ 7 tiền, đổ nước đun lên, rửa âm hộ ngày vài lần.

➤ *Chứng âm lạnh sau ngày sanh.*

Dùng phương thuốc sau :

Ngũ gia bì 1 cân - Đỗ trọng 1 cân - Xà sàng tử 1 thăng - Câu kỷ tử 1 thăng - Nhũ sàng nửa thăng - Thiên môn mạch 4 lạng - Gừng khô 3 lạng - Can địa hoàng 2 lạng - Đan sâm 2 lạng.

Bỏ tất cả vào một túi lụa mỏng và sạch, ngâm trong 2 đấu rượu qua đêm, rồi chất rượu ra uống mỗi lần 5 lẻ, ngày 2 lần.

➤ *Chứng sưng âm hộ sau ngày sanh.*

Lấy Khương hoạt, Phòng phong mỗi thứ một lạng, đổ nước vào đun thật sôi, trước thì kê âm hộ vào xông hơi nóng, khi nguội bớt thì rửa, rất công hiệu.

☞ CÁC BỆNH VỀ ÂM HỘ

➤ *Âm hộ lòi ra.*

Dùng phương thuốc sau :

Tao giáp (bò bì, bò hạt, nướng) 4 phân - Bán hạ 4 phân - Đại hoàng 4 phân - Tế tân 4 phân - Xà sàng tử 6 phân.

Tất cả tán nhỏ, nhét cứng vào một túi lụa như ngón tay, cho sâu vào âm hộ, ngày thay 2 lần. Mật khác uống thang thuốc sau :

Đương quy 2 lạng - Hoàng cầm 2 lạng - Mau iệ (rang) 2 lạng - Thược dược 1 lạng ruối - Xương bì 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 thìa với rượu ngày 3 lần, tránh làm việc nặng.

➤ *Chứng âm định.*

Dùng phương thuốc sau :

Thục tiêu 2 phần - Ô mai 2 phần - Bạch ngải 2 phần.

Tất cả tán nhỏ, múc 1 thìa lớn, gói vào vải mỏng, cho sâu vào âm hộ 3 tấc, qua đêm thì thay thuốc mới.

➤ *Chứng âm suy.*

Đây là chứng vị khí thoát xuống, khiến âm hộ phát ra tiếng kêu, giống như trung tiện vậy, nhiều khi kêu liên tục. Trị như sau :

Tru cao nứa cân - Loạn phát (lớn bằng trứng gà) 3 cái.

Đổ nước vào đun sôi, Loạn phát tan hết thì được, chia uống 2 lần, sẽ tiểu tiện nhiều và hết bệnh.

➤ *Chứng đau âm hộ.*

Dùng phương thuốc sau :

Phòng phong 3 lạng - Đại kích 2 lạng - Kỳ chi 5 lạng.

Đổ 1 đấu nước, sắc còn 5 thăng, để nguội bớt mà rửa âm hộ, ngày 3 lần sẽ hết đau.

➤ *Chứng ngứa âm hộ.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhiêm xà đàm - Hùng hoàng - Thạch lưu hoàng - Chu sa - Tiêu phán - Lê lô - Vu di.

Mỗi thứ 2 phân, tán thật nhuyễn, hòa với mỡ heo đến khi trông giống như bùn, lấy vài thật mềm, quấn xung quanh ngón tay, thấm thuốc, cho vào âm hộ, chà xát nhẹ nhè, hoặc may túi vải mỏng, đổ thuốc vào, cho vào âm hộ, ngày thay 1 lần. Mỗi lần thay thuốc thì lấy Tru tiêu cẩn, đun nước lên, rửa âm hộ, sau đó lau khô rồi thay thuốc mới.

➤ *Chứng âm lạnh.*

Trong chứng này, âm hộ lạnh như băng, trong khi bụng dưới đau, đó là do phong hàn nhập vào. Trường hợp người béo tốt, có nhiều đàm, thì dùng rượu Ngũ gia bì chế như sau :

Ngũ gia bì 3 lạng - Gừng khô 3 lạng - Đan sâm 3 lạng - Xà sàng tử 3 lạng - Đỗ trọng 3 lạng - Thực địa 3 lạng - Kỷ tử 1 lạng - Chưng nhú phán 4 lạng.

Đổ thuốc vào bình, đổ rượu xăm xắp, qua ít ngày chắt rượu ra uống.

Trường hợp chứng âm lạnh là do thấp đàm mà ra thì dùng phương thuốc sau :

Thương truật 3 tiền - Bạch truật 3 tiền - Chế bán hạ 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Trần bì (khứ bạch) 2 tiền - Cam thảo 1 tiền - Gừng sống 3 lát.

Đổ nước vào sắc uống.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Lấy Xuyên tiêu, Ngô thù du, phân lượng bằng nhau, tất cả tán nhô, viên với mật thành từng viên như đầu ngón tay, bọc vải cho vào âm hộ.

➤ *Chứng âm thực.*

Âm hộ có vết lở, ngứa như có trùng bò, rồi mủ trắng đầm đề, âm hộ bị loét mòn đi như có vật gì ăn mòn. Đó

là do tâm thần phiền uất, vị khí hư nhược, khiến khí huyết lưu trệ. Trước hết, trị ngứa thì dùng đơn thuốc sau :

Cam thảo 1 lạng - Can tất 1 lạng - Hoàng linh 2 lạng - Can địa hoàng 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Thuốc dược 2 lạng - Miết giáp 5 lạng. Tất cả thái nhỏ, đổ 7 cát nước, đun cạn một nồi. Quấn vải lại như ngón tay, nhúng vào thuốc, cọ xát vào chỗ ngứa, lâu lâu lại thay vải, sau đó lấy nước thuốc mà rửa, sẽ hết ngứa.

➤ *Chứng sưng âm hộ.*

Âm hộ sưng, ngọc môn đỏ loét, đau đớn, sợ lạnh, phát sốt, tiểu tiện khó khăn, đó là do can kinh thấp mà ra. Trị như sau :

Long đởm (sao rượu) 3 phần - Hoàng cầm (sao) 1 tiền - Chi tử (sao rượu) 1 tiền - Trạch tà 1 tiền - Mộc thông 5 phần - Xa tiền tử 5 phần - Dương quy (sao rượu) 2 phần - Sài hô 1 tiền - Cam thảo 3 phần - Sinh địa (sao rượu) 3 phần.

Đổ nước vào sắc uống. Bên ngoài thì dùng :

Hải phiêu sao, Nhân trung bạch, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, hòa với nước tối, đổ thêm nước ấm cho loãng bớt rồi rửa, sẽ hết sưng ngứa.

➤ *Chứng mụn nhọt ngoài âm hộ.*

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng bá (sao) 3 tiền - Nhi trà 3 tiền - Bạch vi (sao) 3 tiền - Khâu dẫn phấn (sao) 3 tiền - Duyên phấn (sao) 2 tiền - Nhũ hương (sao) 3 tiền - Chuong não 3 tiền - Băng phiến 2 phần - Xạ hương 1 phần - Khinh phấn 5 phần.

Tất cả tán nhuyễn, thoa vào mụn nhọt, chỉ 5 ngày là khỏi.

➤ *Chứng điêu âm.*

Dây là chứng đau âm hộ, đau dọc lên tới gần vú, khiến phát sốt. Dùng phương thuốc sau :

Xuyên đống tử 8 phần - Tru linh 8 phần - Tân lang 8 phần - Trạch tả 8 phần - Ma hoàng 6 phần (mùa xuân thì dùng 3 phần) - Mộc hương 3 phần - Tiểu hồi 1 tiền - Bạch truật 1 tiền - Ô dược 1 tiền - Nhũ dược 1 tiền - Nguyên hỏ 1 tiền - Đại hồi 1 tiền - Gừng sống 3 lát - Hành trắng 1 nhánh.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ 2 thang là hết đau.

❸ *CÁC CHỨNG HẬU ÂM.*

➤ *Chứng trĩ lũ*

Chứng trĩ lũ của đàn bà cũng gồm nhiều loại như sau:

1. Mẫu trĩ : Trong chứng này, có những mụn thịt nổi lên xung quanh hậu môn, thường chảy máu mủ.

2. Tẫn trĩ : Trong chứng này, xung quanh hậu môn có nhọt, sưng lên, rất đau, sau vài ngày thì có mủ.

3. Mạch trĩ : Trong chứng này, đầu ruột già gần hậu môn sưng lên, vừa đau vừa ngứa, nhiều khi chảy máu dầm dề.

4. Trường trĩ : Trong ruột kết hạch, có máu, ruột già thường lòi khỏi hậu môn.

5. Huyết trĩ : Trong chứng này, mỗi lần đại tiện, máu chảy không ngừng.

6. Thủ trĩ : Người mắc chứng này, mỗi khi uống rượu thì trong hậu môn sưng đau và chảy máu.

7. Khí trĩ : Người mắc chứng này, mỗi lúc đau buồn giận dữ thì thấy hậu môn đau và sưng lên, đại tiện cực khó khăn, trĩ lòi ra, không thu lại được.

Bảy thứ trĩ của đàn bà vừa kể, tuy bệnh trạng khác nhau, nhưng đều do thai sản kinh hành, lục đậm thất tinh bất điều mà ra. Trị chung bằng phương thuốc sau:

Mộc hương 3 tiền - Kinh giới tuệ 3 tiền - Hoàng nghiệt 3 tiền - Chi xác (sao) nửa lạng - Hậu phác nửa lạng - Hoàng liên 1 lạng - Lạt xương bì (đốt) 1 cái - Dương quy 4 tiền.

Tất cả tán nhỏ, trộn với nước cháo viên tùng viên như hạt ngô. Mỗi lần uống 30 viên với nước ấm trước bữa ăn, ngày 3 lần. Đồng thời cũng dùng phương thuốc sau :

Xạ hương 1 phần - Miết giáp - Lộ phong phòng - Xà thuỷ - Tru hâu huyền titch - Vị bì - Mồi thứ 2 tiền, sao lên.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần múc 1 thìa uống vào lúc đói với nước nấu Sinh địa hoàng.

➤ *Chứng thoát cang.*

Trong chứng này, hậu môn lật ra ngoài, không thu vào được. Dùng phương thuốc sau :

Chích hoàng kỳ 1 tiền - Nhân sâm 1 tiền - Ván truật (sao) 1 tiền 5 phần - Chích cam thảo 1 tiền - Trần bì 5 phần - Dương quy 1 tiền - Thăng ma 5 phần - Sài hồ 5 phần - Gừng sống 3 lát - Đại táo 2 trái.

Đổ nước sắc uống.

Nếu là do trường vị hưu hỏa, nên ruột già sưng đau mà lòi ra thì dùng phương thuốc sau :

Dương quy 3 tiền - Thực địa 3 tiền - Xuyên khung 1 tiền 5 phần - Bạch thược (sao rượu) 2 tiền.

Đổ nước sắc uống.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Khổ sâm - Ngũ bội tử - Trần bích thổ. Ba vị phân lượng bằng nhau, đổ nước vào đun lên, lấy

nước mà rửa hậu môn, sau đó dùng bột Mộc phu mà thoa vào.

❖ CÁC CHỨNG BĂNG LÂU.

➤ Phương thuốc bí truyền trị chứng băng huyết.

Đàn bà bị băng huyết, huyết ra ngày đêm không ngừng, hãy lấy gấp Khung cùng 8 lạng, đổ 4 thăng rượu, sắc còn 3 thăng, chia làm 3 lần uống trong ngày. Người không uống được rượu thì sắc băng nước lã cũng được.

➤ Chứng ra huyết.

Dùng phương thuốc sau :

Long cốt 6 phần - Xích thạch chi 6 phần - Ô tặc ngũ cốt 5 lạng - Mẫu lệ phẩn 5 lạng - Nhục thung dung 5 lạng - Miết giáp (nướng) 8 phần - Thuốc dược 8 phần - Tục đoạn 8 phần.

Tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 thìa, ngày 3 lần.

➤ Huyết do không ngừng.

Dùng phương thuốc sau :

Lộc nhĩ 2 lạng - A giao 2 lạng - Ô tặc cốt 2 lạng - Dương quy 2 lạng - Bồ hoàng 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 thìa với rượu vào lúc đói, ngày 3 lần, đêm 2 lần.

➤ Ra nước do màu xanh.

Dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng 5 tiền - Hoàng cầm 5 tiền - Bạch vi 5 tiền - Quế tâm 6 tiền - Mẫu lệ 6 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, uống 1 thìa với rượu vào lúc đói, ngày 3 lần.

➤ *Ra nước vàng.*

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên 5 tiền - Đại hoàng 5 tiền - Quế tâm 5 tiền - Mi trùng 6 tiền - Can địa hoàng 6 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần múc ra 1 thìa uống với rượu vào lúc đói, ngày 3 lần.

➤ *Ra nước trắng.*

Dùng phương thuốc sau :

Lộc nhĩ 1 lạng - Bạch liêm 18 thù - Cẩu thíc nửa lạng.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 thìa với nước cháo, ngày 3 lần.

➤ *Ra nước đờ bầm.*

Dùng phương thuốc sau :

Bạch truật 2 lạng - Hoàng cầm 2 lạng rượu - Bạch vi 5 tiền.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần múc ra 1 thìa uống với rượu vào lúc đói, ngày 3 lần.

➤ *Phương thuốc bì truyền trị chùng dài hụ.*

Cẩu kỷ 1 thăng - Sinh địa hoàng 5 thăng.

Đổ 1 đấu rượu đun cạn còn 5 thăng, chia uống 3 lần.

➤ *Chùng xích bạch dài.*

Dùng phương thuốc sau :

Vũ pha lương 1 lạng rượu - Dương quy 1 lạng rượu - Khung cùng 1 lạng rượu - Xích thạch chi 1 lạng 6 tiền - Bạch thạch chi 1 lạng 6 tiền - A giao 1 lạng 6 tiền - Long cốt 1 lạng 6 tiền - Thạch hoa 1 lạng 6 tiền - Ô tặc cốt 1 lạng - Hoàng bá 1 lạng - Bạch liêm 1 lạng - Hoàng cầm 1 lạng - Tục đoạn 1 lạng - Tân nhĩ 1 lạng - Mẫu lê 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, trộn mật thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 15 viên, sau tăng 30 viên, ngày 2 lần.

➤ *Chứng dài hạ cổ mù.*

Dùng phương thuốc sau :

*Bach thuốc 5 tiền - Bạch phàn 5 tiền - Bạch chí 1
lạng - Đan diệp hồng thực quỳ 2 lượng.*

Tất cả tán nhuyễn, hòa với sáp thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 10 viên trước bữa ăn.

➤ *Chứng bạch đâm.*

Nam nữ giao hợp, tinh khí của đàn ông xuất ra nhưng không được giữ lại, người đàn bà lúc đi tiểu thì tinh khí ra theo, đó là bạch đâm. Trị như sau :

Phong hóa thạch thán 1 lượng - Phục linh 3 lượng.

Tất cả tán nhuyễn, trộn nước cháo thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 20 viên vào lúc đói với nước cháo.

➤ *Chứng bạch trọc.*

Dùng phương thuốc sau :

Trần bì 1 tiền - Bán hạ chế 1 tiền - Phục linh 1 tiền

- Bạch truật 1 tiền - Ích trí nhân (sao muối, tán) 1 tiền

*- Thương truật 1 tiền - Thăng ma 7 phân - Sài hồ 7
phân - Chích cam thảo 5 phân - Gừng sống 5 lát.*

Đổ nước sắc uống.

❸ CÁC CHỨNG HÒN CỤC (HÀ BỆNH) CỦA PHỤ NỮ.

➤ *Chứng miết hè.*

Chứng này là do người đàn bà vừa mới thấy đường kinh mà làm việc nặng nhọc, mồ hôi tháo ra, quần áo ẩm ướt, rồi lại gặp gió, hoặc đang tắm rửa mà thủy khí

và tà khí nhập vào mà sinh bệnh. Người mắc bệnh này thì bụng dưới rất đau, bên trong có vật gì như cái chung nhỏ, lúc thì ở trên, ở dưới, lúc thì ở trái ở phải, khi như còn, khi như mất, khiến kinh nguyệt không thông, mặt mày vàng vọt gầy ốm, và không thể có con được. Phải trị như sau:

Đại hoàng 6 phần - Gừng khô nửa phần - Trắc tử nửa phần - Phụ tử 9 thù - Nhân sâm 9 thù - Quế tâm 1 lạng 6 thù - Tế tân 18 thù - Thổ thư 18 thù - Bạch truật 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 thia với rượu, ngày 3 lần, tự nhiên hết.

➤ *Chứng cõi hãi.*

Chứng này là do người đàn bà đang hành kinh, bỗng có chuyện buồn khổ sợ hãi, hoặc gặp phong hàn, tà khí nhập âm mà sinh ra, khiến kinh nguyệt bị bế tắc, thích ăn nhưng lại nôn mửa, tử cung không làm việc hữu hiệu, không giữ được tinh khí đàn ông, không chữa trị thì suốt đời không thể có con. Hãy bắt một con chuột, lấy dây thắt cổ cho chết, lấy đất sét trét kín, dùng củi gỗ dâu nung lên rồi vùi xuống đất 1 ngày 1 đêm, lấy lên, bỏ Quế tâm 6 thù vào, uống với rượu, chỉ 2 lần là cùng, bệnh sẽ hết.

➤ *Chứng xà hãi.*

Chứng này là do đàn bà đang hành kinh mà lao động quá, hoặc trúng phong lâm bạo bệnh, hoặc đứng ngồi ở nơi ẩm thấp, hoặc ăn phải đồ ăn dơ, có lẩn tinh khí của rắn của chuột mà thành bệnh. Người bị bệnh sẽ đau lưng phát sốt, kinh nguyệt nhiều ít bất thường, có thể mất hẳn. Trị như sau :

Đại hoàng nửa lạng - Hoàng cầm nửa lạng - Mang tiêu nửa lạng - Cam thảo 1 thớ (thú lớn bằng ngón tay, nướng) - Ô tặc cốt 2 cái - Tạo giáp (bô bì, hạt) 6 cái.

Đổ 6 thăng nước, đun sôi nhiều lần, bỏ bã để nguội bớt mà uống, rất công hiệu.

➤ *Chứng huyết hè.*

Chứng này là đàn bà vừa thấy kinh chưa được 1 ngày thì kinh lại ngừng, đó là do ăn uống quá độ, huyết hạ chạy vào khoảng trường vị, trong lại gặp hàn nhiệt mà sinh bệnh, khiến cho lưng đau đến nỗi không cử động được, hai bên sườn có tích khí, như hòn đá, bụng dưới cũng đau. Chứng này có thể khiến mất hẳn kinh. Dùng phương thuốc sau :

Gừng khô 1 lạng - Ô tặc cốt (nướng) 1 lạng - Dao nhân (bô bì, rang) 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần múc 1 thìa uống với rượu, ngày 2 lần. Lại dùng thêm phương thuốc sau :

Đại hoàng nửa phân - Dương quy nửa phân - Son thù du 1 lạng - Tạo giáp (bô bì, nướng) 1 lạng - Tế tân 26 thù - Nhung diêm 26 thù.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với Hương chi thành từng viên bằng đầu ngón tay, gói vải thưa, nhét vào âm hộ, ngồi thẳng một lúc lâu thì hòn cục tự nhiên hết.

➤ *Chứng táo hè.*

Chứng này là do đàn bà có kinh chưa dứt, huyết xấu chưa ra hết đã làm việc nặng nhọc, hơi thở dồn dập mồ hôi tháo ra, khiến trong bụng như có hòn cục bằng cái chung nhỏ, thường chạy lên chạy xuống, lại hay nôn mửa, chân mỏi rã rời đến nỗi không thể đứng lâu, ngủ thiếp

đi thì đổ mồ hôi trộm như tắm, tiểu tiện thì ra nước trắng, đại tiện thì táo bón. Bệnh này cũng khó có con. Dùng phương thuốc sau :

Đại hoàng 1 cái (lớn bằng hột gà) - Gừng khô 2 lạng - Hồng điếu hoàng mạc (nướng) 1 cái - Hoàng liên 2 lạng - Quế tâm 1 thuốc - Hậu phác (nướng) 10 thù - Úc lý nhân (bó bì, rang) 1 lạng.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần uống 3 thìa với rượu ấm, hòn cục sẽ tan, 3 ngày sau không được gần đàn ông.

➤ *Chứng chi hàn.*

Chứng này là do đàn bà mới thấy kinh hoặc mới sinh nở chưa được 1 tháng mà đã giao hợp. Người mắc bệnh tứ chi phù thũng đau nhức, lưng bụng đều đau, đầu choáng váng, đại tiện tiểu tiện có máu. Dùng phương thuốc sau :

Tạo giáp (bó bì) 18 thù - Phàn tử (rang) 6 thù - Ngũ vị tử nửa lạng - Thục tiêu nửa lạng - Tế tân nửa lạng - Gừng khô nửa lạng.

Tất cả tán nhuyễn, trộn với Hương chi thành từng viên như hạt đậu lớn, áp vào quy đầu đàn ông mà giao hợp. Chỉ 3 lần là hết.

➤ *Chứng hoàng hàn.*

Nguyên nhân chứng này là đàn bà vừa thấy kinh thì hoặc bị ngã, hoặc bị gió mà ra. Trong chứng này, người đàn bà thấy tứ chi lúc lạnh lúc nóng, mồ hôi mẩy nặng nề, nằm li bì không thiết ăn uống, lưng rất đau, sườn phải có vật gì kết thành cục ở trong. Chứng này cũng có thể khiến không sinh nở được nữa. Trị như sau :

Tạo giáp (bó bì, nướng) 1 lạng - Thục tiêu 1 lạng - Tế tân 6 phần.

Tất cả tán nhỏ, cho vào một túi vải to bằng ngón tay, dài chừng 2 tấc, rồi nhét vào âm hộ, bệnh sẽ hết. Sau khi hết bệnh, 3 ngày liền không được gần với đàn ông.

➤ *Chứng thanh hàn.*

Chứng này là do đàn bà mới sinh chưa được 10 ngày, đã đi đứng, nhúng tay vào nước lạnh, khiến âm dương hư, ngọc môn mở ra, hoặc nằm ngồi trước gió, hoặc đứng ở nơi ẩm thấp, khiến ác huyết đã không trừ được mà còn kết nhiệt không tiêu. Người mắc chứng này có khí kết ở hai bên sườn, hay nhổ nước miếng, ăn ít, chân tay không muốn cử động, tâm thần hoảng hốt, hay mộng mị, chân tay sưng lên, mặt xanh lè, đại tiện tiểu tiện khó khăn, ảnh hưởng xấu tới đường con cái sau này.

Hãy lấy : *Tạo giáp* (bó bì, nướng) 5 tiền - *Tế tân* 1 lạng 6 tiền. Tất cả tán nhỏ, bỏ vào một cái túi vải to bằng ngón tay, dài 3 tấc, cho vào âm hộ, sẽ thấy khí độc thoát ra, xanh như nước rau quỳ, bệnh sẽ hết.

❸ **CÁC CHỨNG KHÔNG THỤ THAI.**

➤ *Chứng uất tinh.*

Đàn bà có chuyện lòng u uất không thổ lộ ra được cũng không thể có thai. Tình không thổ lộ thì kinh chẳng điều hòa, do đó mà khó thụ thai. Hãy lấy Hương phụ tử, cùng một ít Lộc bì mễ cam, ngâm nước 1 đêm, sấy khô, cho vào nồi, đổ ít giấm đun lên, vừa đun vừa khuấy cho thật nhừ và đặc lại, rồi lấy ra sấy khô, tán nhỏ, hòa với nước cháo và giấm thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 10 viên.

➤ *Chứng huyết hư.*

Đàn bà huyết hư thì kinh nguyệt bất điều, lúc nhiều lúc ít, lúc sớm lúc trễ, bụng đau lưng mỏi, mặt hoặc lợt

lát hoặc đǒ tía, tử cung thì hư lanh, rồi khí hư có nhiều, khiến rất khó thụ thai. Dùng phương thuốc sau :

Đương quy (rita bằng rượu) 4 tiền - Xuyên khung 4 tiền - Ngô thù du (sao) 4 tiền - Thục địa hoàng (rita rượu) 6 tiền - Hương phụ (sao) 6 tiền - Bạch thược dược 3 tiền - Bạch phục linh (bồ bì) 3 tiền - Huyền hò tố 3 tiền - Gừng sống 3 lát.

Đợi tới ngày có kinh thì đǒ 3 bát nước sắc còn 1 bát, uống vào lúc đói. Bã thuốc còn lại, lại đǒ nước sắc uống vào lúc đi ngủ. Ngày uống 1 thang như vậy, uống cho tới ngày hết kinh. Chỉ sau 1 tháng là có thể thụ thai.

Trường hợp kinh có màu lợt thì thêm Quan quế (sao), Gừng khô, Thục ngải, mői thứ 2 tiền. Trường hợp trước khi có kinh 3, 4 ngày mà ra nước hồng thì thêm Phục linh 3 tiền. Trường hợp khí huyết đều hư thì dùng đơn sau đây :

Đương quy (rita rượu) 1 tiền - Bạch thược dược (sao) 1 tiền - Nhục thung dung 1 tiền - Thục địa hoàng (rita rượu) 1 tiền - Bạch truật 1 tiền - Bạch phục linh 1 tiền - Nhân sâm 5 phân - Xuyên khung 3 tiền.

Trước khi có kinh uống 3 thang trong 3 ngày, cứ đǒ nước sắc uống. Sau khi có kinh lại uống 3 thang trong 3 ngày.

➤ *Chứng cung lanh.*

Dàn bà tử cung lanh lâu ngày cũng khó thụ thai. Phải dùng đơn thuốc sau đây :

Phu tú 3 lạng - Bạch vi 3 lạng - Bán hạ 3 lạng - Phục linh 3 lạng - Đỗ trọng 3 lạng - Hậu phác 3 lạng - Dương quy 3 lạng - Tân bông 3 lạng - Phòng phong 2 lạng 2 tiền - Nhục quế 2 lạng 2 tiền - Gừng khô 2 lạng 2 tiền - Sa

*sâm 2 lạng 2 tiền - Ngưu tất 2 lạng 2 tiền - Tế tân 4 tiền
- Nhân sâm 4 tiền.*

Tất cả tán nhuynh, trộn với mật thành từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống 50 viên với rượu vào lúc đói. Sau 7 ngày, nếu gần chồng là có hiệu quả. Khi biết có thai thì ngưng dùng.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Đương quy 1 lạng - Thược dược 1 lạng - Thực địa hoàng 1 lạng - Sinh địa hoàng 1 lạng - Hương phụ tử 1 lạng - Kỳ ngải 1 lạng - Trần bì 5 tiền - Hoắc hương 5 tiền - Bạch chi 5 tiền - Mẫu đơn bì - Cáo mộc 5 tiền - Đinh ba 3 tiền - Mộc hương chính 3 tiền.

Tất cả tán nhuynh, trộn rượu thành từng viên nặng 1 tiền, mỗi lần uống 3 viên với rượu ấm.

► *Chứng đầm胎.*

Phàm đàn bà quá mập, ăn uống quá độ, thì kinh nguyệt không đều, mà mờ trong thân thể quá nhiều làm bế tắc cả tử cung nên khó có thai. Phải dùng phương thuốc sau :

Bán hạ (chế gừng) 1 tiền - Nam tinh (sao) 1 tiền - Quất hồng 1 tiền - Chi xác (sao) 1 tiền - Phục linh 1 tiền - Hoạt thạch (tán) 1 tiền - Xuyên khung 5 phân - Phòng phong 5 phân - Khuong hoạt 5 phân - Xa tiền tử 5 phân - Gừng sống 5 lát.

Đỗ nước sắc uống vào lúc đói.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

*Nam tinh - Bán hạ - Khuong hoạt - Thương truật -
Thai khung - Phòng phong - Hoạt thạch.*

Mỗi thứ 1 tiền. Đỗ nước sắc uống vào lúc đói.

❖ CÁC BỆNH LINH TINH

➤ Phương thuốc cai đé bì truyền.

Lấy một vuông giấy Tàm tử cũ đốt thành than, uống với rượu, suốt đời không đé,

Trường hợp lại muôn sinh nở thì dùng phương thuốc sau :

Quát lâu 3 lạng - Quế tâm 3 lạng - Đậu thị 1 thăng.

Đỗ 4 thăng nước sắc còn 1 thăng rưỡi, chia uống 2 lần.

➤ Âm hộ đau khi giao hợp.

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên 1 lạng rưỡi - Nguu tất 1 lạng - Cam thảo 1 lạng - Đỗ 4 thăng nước đun cạn còn 2 thăng mà rửa ngày 4 lần.

➤ Giao hợp âm hộ đau đớn chảy máu.

Nên nhớ đây không phải là giao hợp lần đầu, vì vậy phải dùng Quế tâm và Phục long can, mỗi thứ 2 phân, tán nhỏ, chia uống vài lần với rượu. Đau đớn sẽ hết, không chảy máu nữa và sẽ thấy hoan lạc.

➤ Giao hợp mệt mỏi.

Trong nhiều trường hợp giao hợp xong, người đàn bà mệt mỏi rã rượi, khó thở và nhức đầu, trị như sau :

Hương thị 1 thăng - Thông bạch 1 thăng - Sinh địa hoàng 8 lạng - Gừng sống 4 lạng - Thược dược 3 lạng - Cam thảo 2 lạng.

Đỗ 7 thăng nước sắc còn 2 thăng chia 3 lần uống trong ngày. Phải kiêng cữ giao hợp ít hôm.

CHƯƠNG V

BỆNH TRẺ CON

❖ CÁC BỆNH CỦA TRẺ SƠ SINH

➤ *Phép khử độc và khai khẩu cho trẻ sơ sinh.*

Trẻ sơ sinh vừa lọt lòng mẹ, trong miệng có chất nhòn độc, giống như những cục huyết. Trẻ khóc thì những chất độc ấy cũng ra theo, nhưng nếu không biết cách làm cho chất độc ra hết thì độc sẽ mai phục ở mệnh môn, sau này khiến trẻ có nhiều bệnh tật như nóng sốt, làm kinh, mụn nhọt, đậu sởi v.v... Cho nên trẻ vừa lọt lòng chưa kịp khóc là người lớn phải dùng ngón tay quấn vài sạch, cho vào miệng hì hò, vét các chất độc ra.

Mặt khác, trẻ mới lọt lòng, vị khí chưa động, hãy thái nhỏ Cam thảo bỏ vào trong một cái chung, đổ nước sôi vào, dùng ngọt quá, chờ nguội rồi nhô từng giọt vào miệng hì hò để tẩy sạch mọi chất độc.

Đồng thời dùng phương thuốc sau :

Thục quân 5 phần - Chi xác 5 phần - Quy mao 5 phần - Sinh cam thảo 5 phần - Hồng hoa 3 phần - Đào nhân 3 phần.

Lúc người mẹ chuyển bụng thì trong nhà đã phải chuẩn bị sẵn các vị thuốc trên rồi. Lúc hì hò lọt lòng, móc chất độc trong miệng ra xong thì đổ một ly nước vào các vị thuốc trên, sắc còn nửa ly. Lấy một nhúm bông

thật sạch, thấm vào thuốc, cho vào miệng hài nhi để hài nhi mút. Lát sau lại thấm miếng bông khác cho hài nhi mút. Chỉ chốc lát sẽ thấy hài nhi tiểu tiện ra nước đen, đại tiện ra phân đen, cứ tiếp tục như thế đến khi phân hài nhi không đen nữa thì thôi. Phương thuốc này có công hiệu khử độc ngừa tật bệnh cho hài nhi.

Sau cùng lấy Hồ đào nhục, cũng gọi là Hạch đào, bỏ bì, tán thật nhuyễn, rồi viên lại bằng đầu ngón tay, lấy vải thưa bọc lại, cho vào miệng hài nhi để hài nhi mút. Lát sau thì có thể cho hài nhi bú sữa.

➤ *Hài nhi lọt lòng không khóc.*

Phàm hài nhi lúc lọt lòng mà không khóc được là do người mẹ sanh khó, sanh lâu, khiến hài nhi đuối sức. Trường hợp này không nên đánh vào mông hài nhi như vẫn nghe nói, làm vậy không ích lợi gì. Trái lại phải cầm nhẹ cuống rốn hài nhi khẽ nhấc lên để giúp hài nhi hít không khí vào ngực, sau đó nhẹ tay buông ra, rồi lại kéo nhẹ lên. Chỉ vài lần, có đủ không khí trong ngực là hài nhi khóc được.

➤ *Hài nhi lọt lòng, mặt đỏ, khóc nhiều.*

Như vậy là hài nhi bị nhiệt, phải trị gấp, để quá 3 ngày thì khó trị. Dùng phương thuốc sau :

Chi xác 3 phần - Chi tử (sao) 3 phần - Biển bách diệp 3 phần - Hoàng bá 2 phần - Sinh cam thảo 4 phần - Bạc hà 4 phần.

Đổ chút nước đun sôi, bỏ bã, cho thêm chút đường, lấy bông chấm thuốc quết vào lưỡi hài nhi nhiều lần, khi thấy sắc mặt bớt đỏ thì ngừng, lát sau sẽ bình thường trở lại và hết khóc.

Cũng có thể lấy Ngô thù du 4 tiền, trộn với giấm, đắp vào hai lòng bàn chân của hài nhi, thuốc khô lại thay. Qua đêm thì hết.

➤ *Hài nhi khóc suốt ngày.*

Lấy Thai Ô được 1 tiền, đổ ít nước, đun sôi lên cho uống, rất công hiệu.

➤ *Hài nhi khóc suốt đêm.*

Cũng còn gọi là Dạ đê, thường là do quần hài nhi quá nóng nực. Hãy coi lại, rồi lấy Hùng kê phẩn bôi vào hai lòng bàn chân, nếu là hài nhi trai, và Thư kê phẩn, nếu là hài nhi gái. Rồi dùng phương thuốc sau :

Chu sa mài nước, bôi vào ngực và các lòng bàn tay bàn chân của hài nhi, lát sau hết khóc.

➤ *Hài nhi sơ sinh không chịu bú.*

Hãy lấy Xích túc ngô công nửa con, bỏ chân, nướng giòn, tán nhỏ, hòa với sữa heo 2 thăng, chia làm 3 lần cho hài nhi uống, lát sau sẽ chịu bú.

➤ *Hài nhi không tiêu tiễn.*

Lấy Nhân sâm 4 lẻ, Thông bạch 1 tấc, đổ 1 ly nước đun lên, để nguội chia làm nhiều lần cho uống, rất công hiệu.

➤ *Hài nhi sơ sinh nôn mửa không ngừng.*

Lấy Nhân sâm 2 lẻ, một ít muối (bằng hai hạt gạo), một ít Cù trừ mậu, đổ một ly nước đun sôi kỹ, lấy Ngưu hoàng, lớn bằng hai hạt gạo, tán nhỏ, hòa với nước thuốc cho hài nhi uống, rất hiệu nghiệm.

➤ *Hài nhi vỗ tè.*

Trường hợp hài nhi lọt lòng mà chỉ thấy thịt đỏ hòn, dường như không có da, đó là cái thai chưa đầy đủ. Phải

lấy bột gạo thật nhuyễn thoa khắp thân hài nhi rồi dùng vải mềm quấn lại. Vài ngày sau, da tự nhiên có.

➤ *Hài nhi lột da.*

Chứng này là do lúc sinh ra, hài nhi gặp phong độc, toàn thân lột da, từng lớp rồi từng lớp, Đông y gọi là thoát xác. Phải dùng : Mộc thông 6 tiền - Hoắc hương 6 tiền - Hoàng cầm 6 tiền - Mạch đông 1 tiền rưỡi. Đổ nước vào sắc lên cho uống sẽ hết.

➤ *Hài nhi mọc mụn ở hai đùi, da lột.*

Trường hợp hài nhi mới sinh, ở hai đùi mọc mụn, da lột ra, Đông y gọi là thai bắc, nếu để lan tới bụng thì không trị được nữa. Vậy phải gấp lấy Hoàng bá nướng cháy nghiền nhỏ, hòa với mật heo. Hoặc lấy Phục long can (tức Táo tâm thô) trộn với nước mà bôi cũng hiệu quả.

➤ *Da trẻ sơ sinh giống như vảy rắn, vảy cá.*

Chứng này cũng có tên là thai cầu, hoặc xà thai. Hãy dùng Bạch cương tàm (bỏ miệng) tán nhỏ, hòa với nước nóng mà rửa cho trẻ. Cũng có thể thêm Xà thuế tán nhỏ, càng hiệu quả.

➤ *Trẻ sơ sinh lâm kinh.*

Dùng phương thuốc sau :

Câu đằng 2 phần - Tri mẫu 4 phần - Tử cầm 4 phần - Chích cam thảo 3 phần - Thăng ma 3 phần - Sa sâm 3 phần - Nước lạnh 6 phần - Trách thiền (bỏ cánh, nướng) 1 con - Khuong lang (nướng) 3 con.

Tất cả bỏ vào cối giã nhỏ, đoạn cho vào nồi nấu lên, vừa nấu vừa khuấy cho đều tay tới khi các vị thuốc keo lại như mứt thì lấy ra viên từng viên như hột trái táo tàu, cho hài nhi ăn mỗi ngày chừng năm sáu lần,

trong vòng 10 ngày, mỗi lần cho ăn 3 viên, trẻ được trăm ngày mỗi lần cho ăn 4 viên, từ hai trăm tới ba trăm ngày mỗi lần cho ăn 5 viên, trẻ từ 3 tới 7 tuổi, cho ăn mỗi lần từ 7 tới 9 viên.

➤ Trừ chất độc cho hài nhi.

Lấy một dây cam thảo tốt, nướng giòn tán nhỏ, đổ chừng 2 thăng nước sắc còn 1 thăng, thêm Hiện xác 1 cái. Đợi lúc hài nhi đói, lấy bông thấm nước thuốc nhỏ vào miệng cho uống, sẽ trừ chất độc trong người, giúp hài nhi được khỏe mạnh và hay ăn chóng lớn.

➤ Phương thuốc tắm trẻ.

Trẻ sinh được 3 ngày thì lấy Đào cǎn, Lý cǎn, Mai cǎn, mỗi thứ 8 lạng, đổ nước vào đun sôi kỹ, để ấm mà tắm cho trẻ, sẽ trừ được mụn nhọt rôm sảy.

➤ Chứng thai nghịch.

Lấy Băng đường 5 tiền, mỗi ngày đổ nước vào đun mà uống, trong vòng 10 ngày là hết.

➤ Chứng tè phong.

Chứng này chỉ phát ra khi trẻ mới sinh trong vòng 7 ngày, trẻ gặp chứng này mặt sẽ đỏ lên, cổ họng bị đàm suyễn khò khè không khóc được, ở rốn nổi lên một đường gân xanh, chạy dài lên tới ngực. Để ý sẽ thấy đường gân xanh đó cứ dài thêm ra, hướng tới tâm khẩu. Ngay lúc này phải lấy ngài đốt lên, áp vào bụng và ngực cho trẻ, đường gân xanh đó sẽ co lại dần dần, cứ làm thêm thì đường gân ngắn dần, nhạt dần rồi mất.

Đồng thời bên trong dùng Bạc hà 3 tiền, sao lên, đổ nước sắc lên, cho trẻ uống vài ngụm, bệnh sẽ dứt mau chóng.

➤ *Chứng tè thấp.*

Chứng này là sau khi trẻ lọt lòng, cuống rốn mẩy ngày không khô, cứ chảy nước, có khi làm độc thành nhọt rất nguy hiểm, hãy lấy Bạch thạch chi tán thật nhuyễn, sao nóng lên rồi rắc vào rốn trẻ, ngày ba bốn lần, vài ngày là khỏi.

➤ *Chứng thai nhiệt dan độc.*

Trẻ mắc chứng này thì chân hoặc tay sưng lên, hơi đỏ, sau lan dần toàn thân nên cũng có tên là Xích ứu phong. Trước hết dùng phương thuốc sau :

Thăng ma - Cát căn - Bạch thuốc - Sài hồ - Hoàng cầm - Chi tử (mỗi thứ 1 tiền) - Thùy thông 5 phần - Cam thảo 5 phần.

Đỗ 2 bát nước sắc còn 2 lẻ, cho cả hai mẹ con cùng uống. Sau thì dùng :

Kim ngân hoa 3 tiền - Ngưu bàng tử (sao) 8 phần - Phòng phong 8 phần - Kinh giới 8 phần - Dương quy 8 phần - Xuyên khung 8 phần - Bạch thuốc 8 phần - Hoàng cầm 8 phần - Liên kiều 8 phần - Mộc thông 4 phần - Cam thảo 4 phần.

Đỗ nước vào sắc lên, cả hai mẹ con cùng uống. Trường hợp bệnh nặng có thể thêm Đại hoàng và Ma nhân.

☞ **CÁC BỆNH CỦA TRẺ CÒN DẠNG BÚ**

➤ *Chứng nga khẩu.*

Trong chứng này miệng trẻ đóng bợn trắng, hãy lấy tóc rối của cha mẹ rửa sạch, quấn vào một nhánh đào nhỏ, rơ nhẹ trong miệng trẻ. Hoặc lấy nước Bạch nga xí nhỏ vào miệng trẻ cũng được.

➤ *Chứng khách ngô.*

Chứng này là do có người khách lạ vào nhà, sau đó thì trẻ nôn mửa nước xanh nước vàng, bụng đau khóc thét, rồi sắc mặt biến đổi, chân tay co quắp, giống như làm kinh nhưng không phải. Phải dùng ngay phương thuốc sau :

Long đởm 1 phần - Câu đằng bì 1 phần - Sài hô 1 phần - Hoàng cầm 1 phần - Kiết cánh 1 phần - Thuốc được 1 phần - Nhân sâm 1 phần - Dương quy 1 phần - Phục thần 1 phần - Chích cam thảo 1 phần - Khuông lang (sao) 2 phần - Đại hoàng 4 phần.

Đỗ 1 thăng nước, sắc còn 5 lẻ. Trẻ sinh từ 1 tới 7 ngày cho uống mỗi lần 1/3 lẻ, từ 8 tới 15 ngày cho uống nửa lẻ, từ 16 tới 40 ngày cho uống 1 lẻ rưỡi. Tất cả cho uống 3 lần. Bệnh hết thì ngừng lại, không cho uống nữa.

➤ *Trẻ kêu khóc không chịu bú.*

Dùng phương thuốc sau :

Tè giác 11 phần - Tứ cầm 5 phần - Cửu tử nhân 10 phần - Đại hoàng 10 phần - Hổ tinh 1 cái.

Tất cả tán nhỏ trộn mật thành từng viên như hạt ngô, cho uống một lần 7 viên là hết. Trường hợp trẻ gặp nhiệt phong mà làm kinh thì lấy Trúc lịch hòa với sữa mẹ vắt ra cho uống, rất công hiệu.

➤ *Chứng đàm suyễn.*

Lấy 1 hạt Ba đậu già ra, gói vào vải mỏng, nhét vào lỗ mũi trẻ, trai lỗ mũi trái, gái lỗ mũi phải, đàm tự nhiên hạ.

➤ *Chứng yết thủng.*

Hãy dùng : *Thăng ma 1 lạng - Xạ can 1 lạng - Đại hoàng 1 lạng.* Đỗ 1 thăng rưỡi nước sắc còn 8 lẻ. Trẻ 1 tuổi cho uống làm 3 lần. Rồi lấy bã thuốc đắp vào chỗ

sưng ở yết hầu, nguội thì thay bã khác còn nóng. Trẻ lớn hơn thì tùy theo mà cho uống nhiều hơn.

➤ *Chứng thương nhứ.*

Lấy Đại mạch miến, sao sơ lên, mỗi lần uống 1 tiền, hòa với nước, rất công hiệu.

➤ *Chứng khẩu cầm.*

Lấy Lộc giác phấn và bột Đại đậu, phân lượng bằng nhau, hòa với sữa mẹ cho uống.

➤ *Chứng tè thũng (sưng rốn).*

Lấy Hạnh nhân nửa lạng, Trư giáp xa tủy 12 thù. Nghiền Hạnh nhân, trộn với Tùy, đắp vào rốn cho trẻ.

➤ *Trẻ ho vè bị hàn.*

Dùng phương thuốc sau :

Tứ uyển 6 thù - Hạnh nhân 6 thù - Hoàng cầm 6 thù - Dương quy 6 thù - Cam thảo 6 thù - Quất bì 6 thù - Thanh mộc hương 6 thù - Ma hoàng 6 thù - Quế tâm 6 thù - Đại hoàng 1 lạng.

Đỗ 3 thăng nước sắc còn 9 lẻ. Trẻ từ 60 đến 100 ngày cho uống mỗi lần 1 lẻ rưỡi, từ 100 ngày tới 200 ngày cho uống mỗi lần 3 lẻ.

➤ *Trẻ gầy cầm ốm yếu.*

Dùng phương thuốc sau :

Thuốc dược (nướng vàng) 10 phần - Hoàng kỳ 4 phần - Miết giáp (nướng) 4 phần - Nhân sâm 4 phần - Sài hồ 8 phần - Phục linh 6 phần - Chích cam thảo 2 phần - Gừng khô 2 phần.

Tất cả tán nhuyễn, trộn mật thành từng viên như hạt đậu, cho trẻ ăn ngày 2 lần, mỗi lần 5 viên.

➤ Trè nôn mửa và đê lỵ.

Lấy Loạn phát (đốt thành than) 2 phân - Lộc giác 1 phân. Tất cả tán nhỏ, chia uống ngày 3 lần với nước com.

➤ Chứng phong hàn.

Dùng phương thuốc sau :

Phòng phong 3 phân - Quất bì 3 phân - Khuông hoạt 2 phân - Tô diệp 2 phân - Cam thảo 1 phân - Thiên thuế 1 cái - Thông bạch 1 tắc - Gừng sống 1 lát.

Đổ nước vào sắc lên cho uống, ra mồ hôi là hiệu quả.

➤ Chứng cuồng táo.

Lấy Câu tử nhân 7 cái. Đậu thị nửa lượng. Đổ 1 bát nước sắc còn 7 lẻ cho uống, rất hiệu quả. Nếu nôn ra được thì mau khỏi hơn.

➤ Chứng đau nghịch.

Lấy Hoàng đơn 2 tiền, cho uống bằng nước hòa mật.

➤ Chứng phúc trướng (sinh bụng)

Dùng phương thuốc sau :

Chích cam thảo 6 phân - Miết giáp (nướng) 6 phân - Sài hồ 6 phân - Phục thần 6 phân - Tú cầm 6 phân - Hả lê lặc bì 10 phân - Tân lang (tán cá vó) 3 quả - Thược dược 3 phân - Quất bì 3 phân - Gừng sống 4 phân - Dương quy 4 phân - Tri mẫu 5 phân - Đại hoàng 8 phân.

Đổ 1 thăng rưỡi nước sắc còn 7 lẻ chia uống 3 lần, đi tiêu chảy là bệnh hết.

➤ Chứng đau dạ dày.

Hay dùng : Bạch vú ô cốt kê xí 5 tiền sao khô và Tùng chi 5 tiền. Tất cả tán nhuyễn, trộn với nước hành

sống thành từng viên như hạt ngô, cho uống mỗi lần 5 viên, vài ba ngày bắt đầu có hiệu quả.

➤ *Chứng đau bụng.*

Dùng phương thuốc sau :

Minh giáp (nướng) 8 phần - Úc lý nhân 8 phần - Phòng quỳ 5 phần - Nhân sâm 5 phần - Ha lê lặc bì 7 cái - Đại hoàng 4 phần - Tang khuân 3 phần.

Tất cả tán nhuyễn, trộn mật thành từng viên vừa phải, cho uống từ 5 tới 10 viên.

➤ *Chứng hàn cục ở ngực.*

Dùng phương thuốc sau :

Nguyên hoa 4 phần - Hoàng cầm 4 phần - Đại hoàng 10 phần - Hùng hoàng 10 phần.

Bốn vị trên dây tán nhuyễn, trộn mật viên thành từng viên như hạt gạo, từ 3 tuổi trở xuống cho uống 1 viên.

➤ *Cai sicc.*

Hãy dùng : *Son cát (đốt) 1 cái - Hùng hoàng 2 tiễn - Chu sa 2 tiễn - Hoàng đơn 5 phần - Khinh phấn 1 phần - Xạ hương 1 phần.*

Tất cả tán nhuyễn, trộn với Chi ma dù, đợi lúc trẻ ngủ say, đắp lên lông mày trẻ, trẻ tỉnh ngủ thì dừng cho bú, trẻ sẽ không đòi bú.

➤ *Chứng hàn nhiệt.*

Dùng phương thuốc sau :

Lôi hoàng 20 cái - Đại hoàng 4 lạng - Hoàng cầm 1 lạng - Khổ sâm 3 lạng - Thạch cao 3 lạng - Đan sâm 2 lạng.

Đổ 2 đấu nước sắc còn 1 đấu rưỡi, để nguội tắm cho trẻ. Tắm xong lau khô, dừng cho mặc áo dày quá.

➤ *Chứng thương hàn.*

Dùng phương thuốc sau :

Mạch môn đông 18 thù - Thạch cao nửa lượng - Hàn thùy thạch nửa lượng - Cam thảo nửa lượng - Quế tâm 8 thù.

Đỗ 3 thăng rưỡi nước sắc còn 2 thăng rưỡi, chia làm 3 lần cho uống.

➤ *Chứng triều nhiệt.*

Hay dùng : *Thục tất - Cam thảo - Tri mẫu - Long cốt - Mẫu lệ, mỗi thứ nửa lượng, đỗ 4 thăng nước sắc còn 1 thăng. Cứ 1 tuổi thì cho uống nửa lít, ngày 2 lần.*

➤ *Chứng ôn nghịch.*

Hay dùng : *Thường son 1 lượng, Tiêu mạch 3 lít. Đỗ 1 thăng rưỡi nước sắc còn 5 lít, tùy trẻ lớn nhỏ mà cho uống nhiều lần.*

➤ *Chứng cấp kinh phong.*

Dùng phương thuốc sau :

Liên kiều (bò tim, nghiên) 4 phần - Sài hô 4 phần - Địa cốt bì 4 phần - Long đởm thảo 4 phần - Câu đằng 4 phần - Hoàng liên 4 phần - Chi nhân (sao đen) 4 phần - Hoàng cầm (sao rượu) 4 phần - Mạch môn (bò tim) 4 phần - Mộc thông 4 phần - Xích linh (bò bì) 4 phần - Xa tiền tử 4 phần - Chi thực (sao) 4 phần - Cam thảo 2 phần - Bạc hà 2 phần - Hoạt thạch (tán) 8 phần - Đắng nhị 1 cục - Đạm trúc diệp 3 cân.

Đỗ nước sắc uống làm nhiều lần.

➤ *Chứng mạn kinh phong.*

Dùng phương thuốc sau :

Hồ tiêu 1 tiền - Giềng sống (sao) 1 tiền - Nhục quế 1 tiền - Đinh hương 10 hạt. Tất cả tán nhuyễn.

Lại lấy Táo tâm thô 3 lạng, đổ nửa bát nước đun lên, để lắng cho thật trong mà uống với bột thuốc trên.

Lại phải dùng thêm :

Thục địa 5 tiền - Nhân sâm 2 tiền - Dương quy 2 tiền - Chích hoàng kỳ 2 tiền - Phá cổ chi 2 tiền - Táo nhân (sao, tán) 2 tiền - Câu kỷ tử 2 tiền - Gừng sống (sao) 1 tiền - Du nhục 1 tiền - Chích cam thảo 1 tiền - Nhục quế 1 tiền - Gừng sống 3 cân - Hồng táo 3 trái - Hạch đào 2 trái.

Thêm một ít Táo tâm thô, đổ nước vào sắc chung lên còn chừng 1 ly lớn, chia nhiều lần cho trẻ uống, nhiều ít tùy theo trẻ lớn, nhỏ. Trường hợp có ho thì thêm Túc xác 1 tiền, Kim anh tử 1 tiền.

Trường hợp nóng sốt không bót thì thêm Bạch thược 1 tiền.

Trường hợp đi ỉa chảy không ngừng thì thêm Đinh hương 6 phân. Phương thuốc này rất hiệu nghiệm.

➤ *Chứng đàm kết.*

Dùng phương thuốc sau :

Mang tiêu (rang) 4 phân - Đại hoàng 4 lạng - Bán hạ 2 lạng - Xích già 1 lạng - Cam thảo (rang) 2 lạng - Ba đậu (bó tâm, bì, rang) 300 hạt - Hạnh nhân 120 lạng.

Tất cả tán thật nhuyễn, trộn mạt thành từng viên như hạt đậu. Trẻ được trăm ngày cho uống mỗi lần 10 viên. Từ trăm ngày tới 1 năm cho uống 20 viên. Lớn hơn nữa thì cứ theo tuổi mà cho uống nhiều hơn. Thấy trẻ đại tiện ra thuốc thì phải cho uống ít đi.

➤ *Chứng xà thiệt.*

Lưỡi trẻ cứ cuốn lại ở hai bên góc miệng thì gọi là Xà thiệt. Phải lấy vỏ, rễ, hoa hoặc lá của cây Mộc phù

dung, tán nhỏ, đánh với hai quả trứng gà, đun chín lên, để nguội bớt rồi đắp vào ngực và rốn trẻ, lấy vải quấn chặt lại. Rất công hiệu.

Hoặc lấy Minh hùng hoàng tán nhỏ, ngày rắc vào lưỡi trẻ vài lần cũng hiệu quả.

➤ *Chứng đau tinh.*

Tròng mắt của trẻ không cử động được thì gọi là Đau tinh. Phải dùng ngay phương thuốc sau đây :

Tê ngực hoàng 5 phần - Bạch phụ tử (sao) 1 tiền - Nhục quế 1 tiền - Toàn hiết (sao) 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Thạch cao 1 tiền - Bạch chỉ 2 tiền - Hoắc hương 2 tiền.

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như đầu đũa, mỗi lần cho uống từ 1 tới 2 viên. Nấu Bạc hà lên lấy nước mà uống với thuốc.

➤ *Chứng xích nhãn (mắt đỏ).*

Lấy Hoàng liên, tán nhỏ, hòa với nước đắp vào lòng bàn chân trẻ, rất công hiệu.

➤ *Chứng âm thường.*

Hoặc lấy Hồ kính nướng lên tán nhỏ cho uống với rượu.

Hoặc lấy Tang mộc bạch giã lấy nước mà thoa. Đều công hiệu.

➤ *Chứng hạch thường.*

Dùng phương thuốc sau :

Thanh mộc hương 18 thù - Cam thảo 18 thù - Thạch cao 18 thù - Cam toại 18 thù - Xạ hương 3 thù - Đại hoàng 3 thù - Tiên hồ 1 lạng - Hoàng cầm nửa lạng.

Đỗ 7 thăng nước sắc còn 1 thăng 9 lè, cho uống mỗi lần 3 lè, ngày uống 4 lần, đêm 2 lần.

☞ CÁC CHỨNG SANG ĐỘC MỤN NHỌT.

➤ Mụn nhọt nhiệt độc.

Dùng phương thuốc sau :

Lâu lô 6 thù - Liên kiều 6 thù - Bạch liêm 6 thù - Mang tiêu 6 thù - Cam thảo 6 thù - Thăng ma 9 thù - Chí thực 9 thù - Ma hoàng 9 thù - Hoàng cầm 9 thù - Đại hoàng 1 lạng.

Đỗ 1 thăng rưỡi nước sắc còn 5 lẻ. Trẻ từ 1 tới 7 ngày, cho uống ngày 1 lẻ chia làm 3 lần. Từ 8 tới 15 ngày cho uống 2 lẻ chia làm 3 lần. Lớn hơn thì cứ theo đó mà tính.

➤ Mụn nhọt ở đầu.

Dùng phương thuốc sau :

Khổ sâm 1 lạng - Hoàng cầm 1 lạng - Hoàng liên 1 lạng - Hoàng bá 1 lạng - Đại hoàng 1 lạng - Cam thảo 1 lạng - Khung cung 1 lạng - Tật lè 3 lẻ.

Đỗ 6 thăng nước sắc còn 3 thăng, lấy vải sạch thấm thuốc, đắp lên đầu trẻ, ngày vài lần.

➤ Chóp đầu làm rụng tóc.

Lấy Hùng kê xì hòa với rượu trắng, rửa các mụn chóp, rồi lấy Đinh lịch tử tán nhuyễn rắc vào mụn chóp.

➤ Mụn nhọt ở mặt.

Lấy Ma tử 5 thăng tán nhuyễn, trộn mật mà đắp vào. Nếu trộn với Bạch khuyển đầm thì càng công hiệu.

➤ Mụn nhọt ở miệng.

Dùng : Thiên thanh 18 thù - Hoàng liên 12 thù.

Đỗ 3 thăng nước sắc còn 1 thăng rưỡi, mỗi lần cho uống 1 lẻ, ngày 2 lần, đêm 2 lần.

➤ *Chứng nhọt dương tu.*

Hay lấy Yên giao 5 tiền, Dương tu 1 nǎm, Khinh phấn 1 tiền. Tất cả tán nhuyễn, trộn với dầu đắp lên nhọt.

➤ *Chứng thối tai.*

Lấy Đại tảo nướng giòn và một ít Khinh phấn. Tất cả tán nhuyễn, cho trẻ nằm nghiêng rắc vào lỗ tai, vài ngày là khỏi.

➤ *Chứng ghẻ lở.*

Hay dùng : *Hùng hoàng* (tán) 1 lạng - *Thư hoàng* (tán) 1 lạng - Ô đầu 1 cái - Tùng chi một ít - Loạn phát một nǎm - Mỡ heo 1 thăng ruồi.

Tất cả được đun lên, khi Loạn phát tan hết và Ô đầu vàng đen thì bỏ hết bã ra, tiếp tục đun cho gần như thành keo, lấy bôi lên, ghẻ lở hết mau chóng.

➤ *Chứng sâu răng.*

Lấy Đởm phàn 1 tiền nướng đỏ, cùng một ít Xạ hương, tất cả tán nhỏ đắp vào chân răng trẻ.

➤ *Mụn nhọt chảy nước vàng.*

Lấy Tứ giao đạo trung thổ và Táo hạ thổ, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ mà bôi lên, rất hiệu nghiệm. Hoặc lấy Ngưu thi đốt lên, lấy than mà bôi cũng tốt.

➤ *Chứng ghẻ lở ẩm ướt.*

Lấy Cẩu kỷ căn tán nhỏ, hòa với mỡ heo mà bôi. Hoặc rửa bằng Mã niếu cũng công hiệu.

➤ *Chứng âm sang.*

Lấy Hoàng liên và Hồ phấn, phân lượng bằng nhau tán nhỏ, hòa với Hương chi du mà bôi.

➤ *Chứng lạc tè sang.*

Trẻ con lúc rụng rốn, cuống rốn chưa khô, lại bị ướt vì nước tiểu, hoặc bị ướt vì nước tắm mà thành lở loét.

Hãy dùng : *Phục linh 1 tiền - Bối mẫu 3 phần - Khô phàn 3 phần - Tam thất 3 phần - Hùng hoàng 2 phần - Thảo chì thán 5 phần.*

Tất cà tán nhỏ rắc vào rốn trẻ tất khỏi.

➤ *Mụn ở lưỡi.*

Lấy nước Tang bạch hòa với sữa mẹ cho trẻ uống. Hoặc lấy tủy sống trong móng chân dê trộn với Hồ phán, thoa lên lưỡi trẻ. Rất hiệu nghiệm.

❸ *CÁC BỆNH ĐẬU SƠI.*

➤ *Cách xem bệnh.*

Phàm các bệnh thuộc về tam tạng đều có thể nhìn thấy ở mặt, theo đó mà biết lành, dữ. Mặt người ta, má trái thuộc can, má phải thuộc phế, trán thuộc tâm, cầm thuộc thận. Nhìn mắt mà biết can, nhìn mũi miệng mà biết tỳ vị, nhìn lưỡi mà biết tâm. Khi đậu chưa phát, mặt mũi ôn nhuận tươi tắn là tốt, trái lại khô khan hắc ám là xấu. Lại còn sơn cǎn là mệnh cung, tuổi thọ, là tật ách cung, hai cung này đỏ hoặc vàng, sáng sủa tươi tắn là tốt, xanh xám hắc ám là xấu.

Các trường hợp tốt :

1. Xem miệng, môi, lưỡi, nếu thấy đỏ hồng tươi tắn, không khô khan là tốt.
2. Xem đầu mụn đậu, thấy không có màu tía là tốt.
3. Thấy mụn đậu trong tuy đen nhưng bên ngoài vàng và bóng láng như thoa dầu là tốt.

Các trường hợp xấu :

1. Đậu chưa mọc mà trẻ đã ú ớ, không kêu khóc nói năng gì được là xấu. Quá 5 ngày như vậy là bất trị.
2. Đậu chưa mọc mà đã ngứa gãi lung tung là xấu.
3. Vô luận đậu đã phát hay chưa, nhưng trẻ đau bụng ỉa chảy ra máu ra mủ là bất trị.
4. Đậu chưa phát mà da dẻ thâm tím là bất trị.
5. Tròng mắt mất tinh thần, trước thì xanh nhạt sau chuyển sang sắc đỏ là bất trị.
6. Trẻ nhắm mắt mê man, đầu lưỡi co rút lại là bất trị.
7. Tì vị nóng, người vàng ra là rất xấu.
8. Đậu mọc dày mà không đều trên thân thể là xấu.

➤ *Chứng thận kinh phát đậu.*

Trong chứng này, mới đầu rất đau lưng, người nóng như lửa. Lưng không thẳng ra được, đau đớn khắp dọc xương sống. Hãy lấy ngay một con gà trống, mổ bụng, lấy gan ruột ra, đổ một chung rượu vào bụng gà, áp gà vào lưng, lấy vài cột chặt lại. Chỉ một lát sau, chùng tàn một nén hương thì con gà đó sẽ có mùi hôi thối không chịu nổi. Lúc đó phải thay con gà khác. Vài ba lần sẽ hết đau đớn và đậu sẽ mọc đều.

➤ *Tâm kinh phát đậu.*

Lúc mới đầu, chứng này cũng tương tự như chứng cấp kinh phong đã nói ở trên. Hãy lấy Đào thọ bì, Thông tử, Đẳng tâm, giã nát đắp vào trán, bụng và lòng bàn tay bàn chân cho trẻ. Lúc lâu sau, trẻ sẽ tinh táo và đậu mọc đều.

➤ *Chứng đậu giống như mạn kinh phong.*

Cơ thể trẻ con còn yếu ớt, hoặc sau khi nôn mửa ỉa chảy, nguyên khí tổn hại, không đủ để thắng độc khí,

nên mồ hôi nhỏ giọt, chân tay lạnh thịt mềm oặt, nầm mê man, mắt tráng dã. Chứng đậu này cũng tương tự như chứng mạn kinh phong.

Phải dùng ngay Đại phụ tử 4 tiền, Gừng khô 4 tiền, Đinh hương 3 tiền, Trần đậm đậu thị 3 tiền. Tất cả già nát, sao với rượu cho nóng, đắp vào bụng và hai lồng bàn chân cho trẻ. Thuốc nguội lại thay ngay, vài lần như thế thì một lát đậu sẽ mọc đều. Trường hợp trẻ ỉa chảy thì thêm Táo tâm thổ 3 tiền.

➤ *Chứng ma đậu mọc chậm.*

Dùng phương thuốc sau :

Quán bì 1 tiền - Xích thược dược 1 tiền - Thăng ma 5 phần - Cam thảo 5 phần - Đạm trúc diệp 3 lá.

Đổ một chung rượu nước sắc còn 7 lẻ, uống nóng.

➤ *Đậu mọc ngừa ngứa.*

Lấy Thiền thuế 7 cái, Chích cam thảo 1 tiền, đổ nước vào sắc lên cho uống, sẽ hết ngứa.

➤ *Bệnh đậu khát nước.*

Lấy Chích cam thảo và Quát lâu, phân lượng bằng nhau, đổ nước vào sắc uống.

➤ *Bệnh đậu sinh cuồng loạn.*

Dùng phương thuốc sau :

Hoạt thạch 6 lạng - Phấn cam thảo (bột) 1 lạng - Chu sa 2 tiền - Băng phiến 3 phần - Xạ hương 1 phần.

Tất cả tán nhuyễn, mỗi lần cho uống chừng 3 tiền. Dun nước Đắng thảo cho uống với thuốc. Ngày uống vài ba lần.

➤ *Bệnh đậu làm mất tiếng.*

Trong chứng này, đậu mọc lên thì trẻ nói nǎng kêu khóc không thành tiếng nữa. Hãy lấy Diêm anh đào hạch 20 cái, sao vàng lên, đổ nước vào đun cho uống.

➤ *Đậu độc nhập tâm.*

Trong chứng này, mồi đậu, mụn đậu như có bọt trắng ở trong, sau thì chuyển sang tím đen mà không có mủ.

Hãy dùng : *Uất kim 1 cái - Cam thảo 2 tiền, đổ chung nứa chung nước, nấu lên cho cạn hết nước. Lấy Cam thảo ra tán nhỏ, trộn với Chân long não sa 5 tiền, mỗi lần cho uống 1 tiền. Cũng có thể nhỏ vài giọt máu heo vào chung nước cho uống với thuốc. Chỉ một vài lần là hết.*

➤ *Mụn đậu màu đen.*

Lấy Đại mội và Sinh tê giác, cùng mài trong nước cho uống. Đun Tử thảo lấy nước, nhỏ thêm vào mấy giọt máu heo mà uống với thuốc.

➤ *Chứng đậu đinh.*

Trong chứng này, mụn đậu cứng, sưng to lên, bầm đen, trẻ nhỏ có thể đau hoặc không đau. Đậu đinh giữ các chất độc, không cho thoát ra, do đó mụn đậu mới sưng cứng và bầm đen. Nếu để yên thì mỗi mụn đậu sẽ thành một nhọt đinh. Vậy phải lấy kim chọc vỡ ra, nặn hết máu đen rồi dùng thuốc Bạt đinh tán mà bôi. Hôm sau xem lại, nếu thấy mụn đậu lại sưng cứng và bầm đen thì lại dùng kim khêu ra và bôi thuốc. Thuốc Bạt đinh tán chế như sau :

Lấy Minh hùng 2 tiền, Yên chi mẽ 5 tiền, không có Yên chi thì dùng cao cũng được. Tất cả tán nhỏ, bôi vào đậu đinh sau khi đã dùng kim khêu mụn.

➤ *Chứng thực tích.*

Trẻ gặp chứng này thì bú vào không tiêu, có khi bụng trương lên. Hãy dùng :

Nước Sinh địa hoàng và nước gừng sống mỗi thứ 3 lít, Hạt thử lặc 4 phần (tán), Bạch mật 1 thia. Tất cả trộn đều chia uống vài lần, rất công hiệu. Nếu trẻ đi tiêu hơi nhiều và lỏng càng tốt.

➤ *Chứng tỳ em.*

Lấy Sứ quân tử và Hoắc thược, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, mỗi lần cho trẻ uống 1 tiền với nước com.

➤ *Chứng hòn cục trong bụng trẻ.*

Dùng phương thuốc sau :

Ngưu hoàng 2 phần - Miết giáp (nướng) 2 lạng - Mạch miến (rang) 2 lạng - Sài hô 2 lạng - Đại hoàng 2 lạng - Chi thực (nướng) 2 lạng - Khung cùng 2 lạng - Hậu phác (nướng) nửa lạng - Phục linh nửa lạng - Quế tâm nửa lạng - Thuộc dược nửa lạng - Gừng khô nửa lạng.

Tất cả giã nhỏ, viên với mật thành từng viên như hạt đậu, ngày cho uống 3 lần, mỗi lần ít viên.

➤ *Chứng can hoắc loạn.*

Dùng phương thuốc sau :

Chích cam thảo 4 phần - Dương quy 2 phần - Thạch diêm 3 phần.

Đổ nước 1 thăng ruồi sắc còn 6 lít. Thêm Ngưu hoàng và Xạ hương mỗi thứ nửa tiền tán nhỏ, hòa vào cho uống. Người mẹ hoặc vú em phải kiêng ăn thịt.

➤ *Chứng ho hoặc loạn không di lỵ và nôn mửa.*

Lấy một ít Ô ngưu thi thảo, Gừng sống và Nhân sâm mỗi thứ 3 lạng. Đổ 1 thăng rượu nước sắc còn 5 lè cho uống làm 2 lần.

➤ *Chứng ho hoặc loạn có di lỵ và nôn mửa.*

Dùng phương thuốc sau :

Phục linh 6 phần - Kiết cánh 6 phần - Nhân sâm 6 phần - Bạch truật 5 phần - Chích cam thảo 4 phần - Chích hậu phác 4 phần.

Đổ 3 thăng nước sắc còn 6 lè, cho uống nóng.

➤ *Chứng ho hoặc loạn có nôn mửa nhưng không di lỵ.*

Dùng phương thuốc sau :

Nhân sâm 6 phần - Gừng sống 4 phần - Chích hậu phác 2 phần - Quất bì 1 phần - Thó cốt (nướng, tán) 1 lạng.

Đổ nước 1 thăng ½ lè sắc còn 4 lè cho uống, sẽ đại tiện được. Tiếp đó lấy Hạnh nhân diêm và bột Tạo giáp mỗi thứ một ít, cho vào một túi nhỏ như ngón tay, đút vào hậu môn trẻ. Người mẹ hoặc vú em phải kiêng ăn đồ cay nóng.

➤ *Chứng phong sởi.*

Dùng phương thuốc sau :

Ma hoàng 1 lạng rượu - Độc hoạt 1 lạng - Xạ can 1 lạng - Cam thảo 1 lạng - Quế tâm 1 lạng - Thanh thủy hương 1 lạng - Thạch cao 1 lạng - Hoàng cầm 1 lạng.

Đổ 4 thăng nước sắc còn 1 thăng. Trẻ 3 tuổi chia uống 4 lần. Mặt khác lấy Khô phàn bỏ vào rượu nóng bôi lên, rất mau hết.

➤ *Chứng sỏi thường.*

Dùng phương thuốc sau :

Nguyên sâm 3 tiền - Kim ngân hoa 3 tiền - Mạch đông 2 tiền - Quế chi 2 tiền - Tô diệp 1 tiền - Cam thảo 1 tiền - Thiên hoa phấn 1 tiền - Thăng ma 8 phần - Hoàng cầm 8 phần - Quất bì 3 phần.

Đổ 3 bát nước sắc còn 1 bát cho uống nóng. Mùa hạ thì thêm Thanh hao 3 tiền. Trẻ từ vài tháng trở xuống thì chỉ cho uống phân nửa.

➤ *Chứng thủy đậu.*

Dùng phương thuốc sau :

Sài hổ 1 tiền - Kiết cánh 1 tiền - Phục linh 2 tiền - Sinh cam thảo 5 phần - Hoàng cầm 5 phần - Trúc diệp 10 lá - Đắng thảo 1 cái.

Đổ nước vào sắc lên cho uống. Nếu có đàm thì thêm Thiên hoa phấn 3 phần.

➤ *Chứng nhọt chùm hoặc tràng nhạc của trẻ.*

Dùng phương thuốc sau :

Liên kiều 5 tiền - Độc hoạt 5 tiền - Tang bạch bì 5 tiền - Bạch đầu ông 5 tiền - Đơn bì 5 tiền - Phòng phong 5 tiền - Hoàng bá 5 tiền - Đạm đậu thi 5 tiền - Nhục quế 5 tiền - Tân bồng 5 tiền - Hải bảo 1 tiền 5 phần.

Tất cả tán nhò trộn mật thành từng viên, cho uống với nước nóng.

➤ *Chứng sưng yết hầu.*

Lấy Quế tâm và Hạnh nhân mỗi thứ nửa lượng, tán nhò, hoàn với mật thành từng viên nhỏ bằng đầu ngón tay, cho trẻ ngậm tan dần trong miệng.

➤ Bệnh chảy dài.

Lấy sữa lừa và sữa heo mỗi thứ nửa thăng, đun cạn còn nửa thăng, thêm ít bột Hạnh nhân, cho trẻ uống, ngày vài ba lần sẽ hết.

➤ Bệnh đậu bì đặc biệt.

Lấy một miếng thịt heo thật ngon, luộc lên, thái nhỏ cho trẻ ăn, tạng phủ được ôn nhuận mà bài tiết điều hòa.

➤ Mụn đậu lâu vỡ.

Lấy Can yên chi 3 tiền, một ít Hồ đào xác (đốt), cả hai tán nhỏ. Lấy rau Hồ tuy nấu lên, nước uống với bột thuốc, mỗi lần 1 tiền. Uống tới lần thứ nhì trong ngày là thấy hiệu quả.

➤ Chứng lỵ đau đẻ.

Trong chứng này, đậu mọc từ ngực trẻ trở lên và từ rốn trở xuống, khoảng giữa hoàn toàn không có. Đó là do khí huyết không quán thông thượng hạ, nên lỵ bụng có hàn độc ngưng trệ. Nếu không chữa gấp, sau 7 ngày biến thành Hồi bạch thì rất khó trị. Cho nên ngay từ lúc đầu phải dùng phương thuốc sau :

Sinh kỳ - Dương quy - Xích khung - Kiết cánh - Phòng phong - Hậu phác - Tục đoạn - Bạch chỉ - Sơn tra. Các vị phân lượng bằng nhau, thêm Hoàng đậu chừng 30 hạt.

Đổ nước vào sắc cho uống, đậu sẽ mọc đều toàn thân và mau khỏi bệnh.

➤ Hết đậu mắt có màng.

Phải lấy ngay Thiên hoa phấn, Xà thuế (rửa sạch sấy khô), phân lượng bằng nhau tán nhỏ. Lấy một lá gan dê, mổ ra, cho thuốc vào trong, đổ nước vào đun thật chín, lấy ra thái nhỏ cho trẻ ăn.

➤ *Đậu chảy vào mắt.*

Lấy máu heo hoặc máu đuôi cá Thiện ngư mà nhỏ vào, độc sẽ tan, rất hiệu nghiệm.

➤ *Hết đậu bị chướng phong nhàn.*

Đi tìm trẻ sơ sinh vừa lọt lòng mẹ, lấy máu ở cuống rốn trẻ đó mà nhỏ vào mắt.

➤ *Hết đậu có sẹo hoặc rã mắt.*

Lấy một quả trứng gà ngâm vào rượu hòa giấm trong 7 ngày. Lại lấy Bạch cương tằm 27 con, đập trứng ra, trộn Bạch cương tằm vào, chà trên sẹo, nặng sẽ bớt rất nhiều, nhẹ thì hết.

➤ *Chứng xích ban hạch.*

Trẻ em trong lúc mọc mụn đậu thì cũng có những mụn nhọt khác mọc theo, trông giống như chúng nhọt chùm hoặc tràng nhạc, nơi mọc không nhất định. Sau đó thì các mụn đậu không mọc hết, vì các chất độc chảy vào cả những mụn nhọt lớn này, do đó rất nguy hiểm. Phải lấy ngay ngải và tỏi nướng thật nóng, đắp vào các mụn nhọt đó. Mụn nhọt tan dần, đậu mọc đều lại là dễ chữa. Cũng có thể sau đó các mụn đậu biến thành đậu đinh thì chữa theo cách chữa đậu đinh đã nói ở trên.

➤ *Đậu chảy nước vàng và mù nhiều.*

Lấy một ít cọng tranh lợp nhà lâu năm, rửa sạch sấy khô, nướng giòn tán nhỏ mà rắc vào, rất công hiệu.

➤ *Bệnh đậu sưng ngoại thận của trẻ trai.*

Hãy dùng : *Tang thợ bì* - *Tế trà* - *Gừng sống* - *Hoè thợ bì*.

Tất cả giã nát, sao nóng, bao ngoài thận cho trẻ.

➤ *Mụn đậu cát giòn.*

Lấy Đào diệp giã nát đắp lên các mụn đậu, vài ngày là khỏi.

❖ **CÁC BỆNH CAM CỦA TRẺ CON.**

➤ *Chứng cam tích trẻ con.*

Dùng phương thuốc sau :

*Thạch yến 2 tiền (cả hai loại thư hùng tán nhò) - Tứ
cáp lợi xác 2 tiền (sao giấm tán nhò) - Xác tinh thảo 5 phần
- Gan gà 1 bộ (không rửa, chỉ dùng khăn khô lau sạch)*

Tất cả cho vào nồi, đổ nước nấu lên thật sôi, chỉ cho trẻ uống nước mà thôi, vài lần là khỏi, dù bệnh nặng tới rụng tóc cũng khỏi. Nhớ bắt trẻ kiêng ăn các đồ sống, lạnh.

➤ *Chứng lanh cam di tật.*

Dùng phương thuốc sau :

*Đinh hương 1 tiền - Đinh bì 1 tiền - Mộc hương 2
tiền - Hậu phác 2 tiền - Sú quân tử nhục 2 tiền - Trần
bì nhục 2 tiền - Đậu khấu 2 tiền.*

Tất cả tán nhò, trộn với nước cháo thành từng viên bằng đầu đũa, mỗi lần cho trẻ uống 10 viên với nước cơm.

➤ *Chứng hắc tân cam.*

Dùng phương thuốc sau :

*Chân tây hoàng 1 phần 5 ly - Chân tây phách 1 tiền
- Dích nhũ thạch 1 tiền - Thượng liêm châu 5 phần -
Xuyên bối mẫu 1 tiền (bó tâm) - Minh nhũ hương (bó
dầu) 5 phần - Đại mai phiến 1 phần 5 ly - Đậu phấn 1
tiền - Nhân trung hoàng 5 phần - Đăng thảo hôi 3 phần.*

Tất cả tán thật nhô, mỗi lần cho uống 1 phần. Lại lấy Kim ngân hoa lộ và Dã tường vi lộ trộn đều mà uống với thuốc. Bệnh nhẹ thì uống chừng 5 ly thay vì 1 phần.

➤ *Chứng tỳ cam.*

Trẻ con da vàng vọt, bụng lớn, trong bụng như có hòn có cục, gầy còm, hay đi ỉa chảy, tức là mắc chứng tỳ cam, phải dùng :

Hồ hoàng liên 1 lạng - Lô hội 5 tiền - Tam lăng 1 lạng - Thân miến 1 lạng - Tân lang 2 tiền - Hương phụ 2 tiền - Nga truật (sao) 2 tiền - Trần bì 2 tiền - Mạch nha (sao) 2 tiền - Xuyên liên 2 tiền - Thanh bì (sao) 2 tiền.

Tất cả tán nhô, viên thành viên như hạt đậu, cho trẻ uống vào lúc đói, ngày ba lần.

➤ *Chứng phế cam.*

Trẻ con khí nghịch, ho hen, hay khóc, sợ lạnh tức là mắc chứng phế cam, phải dùng :

Hoàng cầm 1 tiền - Dương quy 1 tiền - Mạch đông 1 tiền - Liên kiều 1 tiền - Phòng phong 1 tiền - Xích linh 1 tiền - Kiết cánh 1 tiền - Cam thảo 1 tiền - Sinh địa 1 tiền - Tang bì 5 tiền - Tứ uyển 2 tiền - Tiên hồ 2 tiền.

Đổ nước vào sắc lên cho trẻ uống sẽ khỏi.

➤ *Chứng cam răng chảy máu răng.*

Dùng phương thuốc sau :

Can cát 1 tiền - Thăng ma 1 tiền - Xích thược 8 phần - Phòng phong 8 phần - Kinh giới 6 phần - Nguyên sâm 6 phần - Kiết cánh 6 phần - Hoa phấn 1 tiền - Kim ngân hoa 8 phần - Đại lục ti 1 tiền - Liên kiều 1 tiền - Cam thảo 5 phần.

Đổ nước vào sắc lên cho trẻ uống. Đồng thời lấy Kinh giới, Bạc hà, Hoa tiêu, mỗi thứ 1 tiền, Thông đầu 3 nhánh,

đổ nước vào sắc lên uống với thuốc. Lại lấy Nhân trung bạch 2 tiền, xát vào chỗ đau trong miệng và lưỡi, lợi của trẻ.

● CÁC CHỨNG BỆNH LINH TINH CỦA TRẺ.

➤ *Chứng khí đồi.*

Dùng phương thuốc sau :

Mộc qua căn 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Thược dược 1 lạng.

Đổ 2 thăng nước sắc còn 1 thăng, cho uống ngày 2 lần, mỗi lần 5 lě.

➤ *Chứng lôi trán.*

Lấy Văn cáp 4 lạng, đổ 2 thăng nước đun kỹ lên rồi cho thêm Phác tiêu 4 lạng. Đέ nguội, cho trẻ ngồi vào. Nếu thấy nóng và đau thì sau đó lấy mật gấu hòa với Long nǎo mà bôi vào hậu môn cho trẻ.

➤ *Chứng húi bē.*

Lấy 3 nhánh Hành trắng, đổ nước vào đun lên, bỏ thêm mật sống và A giao tán nhỏ rồi cho trẻ uống. Lại lấy Hành trắng nhúng Mật thông bôi vào hậu môn cho trẻ. Bệnh sẽ hết.

➤ *Trẻ muỗi tiền.*

Lấy than tán thật nhuyễn cho trẻ uống với nước nóng ngày ba bốn lần. Chất than sẽ vây lấy đồng tiền và trẻ sẽ đại tiện ra.

➤ *Chứng huyết lâm của trẻ.*

Lấy Kê thi, chọn thứ trắng như phấn, sao khô tán nhỏ, viên từng viên như hạt đậu, cho trẻ uống mỗi lần từ 3 tới 5 viên với rượu, ngày 3 lần.

➤ *Chứng sa lâm của trẻ.*

Lấy Hắc đậu 120 hạt và Cam thảo 1 tấc, đổ nước vào đun sôi rồi cho thêm một ít bột Hoạt thạch, cho trẻ uống nóng.

➤ *Chứng lâm thông của trẻ.*

Lấy Thủy cần thái bạch, để rễ bỏ lá, giã lấy nước, hòa với nước lạnh cho trẻ uống.

➤ *Chứng tè phong của trẻ.*

Trẻ mắc chứng này thì da dẻ trắng xanh, không ăn uống gì được. Hãy lấy một nắm Hành sống rửa sạch giã lấy nước, và lấy Cương tám 3 cái, sao giòn giã nhỏ hòa với nước hành cho trẻ uống. Trẻ quá nhỏ thì nhỏ từng giọt vào miệng trẻ.

Hoặc lấy Đái tử Hoàng phong oa 1 cái, nướng chừng vài tiền, sao khô tán nhỏ, hòa với nước nóng cho trẻ uống.

➤ *Chứng tè thấp của trẻ.*

Trẻ mắc chứng tè thấp, nếu không trị sớm sẽ thành chứng tè phong hoặc xích thũng, rồi rốn cứ sưng lên và chảy nước hoài. Hãy lấy Dương quy tán nhỏ đắp vào rốn cho trẻ.

Trường hợp rốn trẻ chảy nước thì dùng :

Phụ tử 3 tiền - Cam toại nửa tiền - Xà sàng tử 1 tiền - Xạ hương 5 ly.

Tất cả tán nhỏ trộn đều đắp vào rốn trẻ, bên ngoài có thể dán thêm thuốc cao.

➤ *Chứng mā nha của trẻ.*

Trẻ sơ sinh tự nhiên miệng co lại không bú được, đó là chứng mā nha, ở lợi trẻ có những bọt trắng như hạt

gạo, đó là các mụn, lấy nước Mặc ma bạc hà chà xát vào, vài lần sẽ khỏi.

Hoặc có thể lấy Bạch cương tám 2 con tán nhỏ, trộn mật đắp vào lợi của trẻ. Nếu không săn Bạch cương tám thì thay thế bằng Nguyên tám nga 2 con, cũng hiệu nghiệm.

➤ *Chứng trùng tích của trẻ.*

Trẻ mắc chứng này thì bụng lúc đau lúc không, hãy chờ thượng tuần mỗi tháng cho trẻ ăn Sinh phi nhục là tốt nhất, vì vừa sát trùng lại vừa không làm tổn thương tới nguyên khí của trẻ. Cũng có thể dùng Tầm dung sao lên cho ăn cũng hiệu nghiệm.

Hoặc dùng Đống thọ cẩn, sắc lên cho uống cũng trừ trùng tốt.

➤ *Chứng hòn cục trong bụng trẻ.*

Hãy lấy Sứ quân tử nhân 3 tiền, Mộc miết nhân 5 tiền, tất cả tán nhỏ, trộn nước viên thành từng viên bằng đầu ngón tay. Lấy một quả trứng gà, đập vỡ một đầu, cho hoàn thuốc vào, đun chín lên cho trẻ ăn vào lúc đói. Hòn cục sẽ tiêu tan.

Hoặc lấy Bạch phù dung hoa âm can tán nhỏ, trộn với gan gà, hấp lên cho trẻ ăn cũng hiệu nghiệm.

➤ *Chứng tuyết khẩu cam của trẻ.*

Hãy lấy Bằng sa 2 tiền, nướng than cho chín rồi tán nhỏ, trộn với nước lá dâu, chà xát trong miệng trẻ nhiều lần là khỏi.

Hoặc giã Tang diệp bì, lấy nước thoa trong miệng trẻ.

CHƯƠNG VI

NHỮNG TRƯỜNG HỢP BỊ THƯƠNG

☞ NHỮNG PHƯƠNG THUỐC CHO CÁC TRƯỜNG HỢP BỊ THƯƠNG.

➤ *Bị thương vì ngã hoặc đánh nhau.*

Dùng phương thuốc sau :

Tam thất 3 tiền - Đại hoàng 3 tiền - Đan bì 3 tiền - Chi xác 3 tiền - Đại tiểu kế 3 tiền - Dương quy 5 tiền - Bạch thược 5 tiền - Sinh địa 5 tiền - Hồng hoa 1 tiền - Đào nhân 14 hạt.

Đổ 4 thăng nước và 4 thăng rượu, đun sôi lên mà uống.

Trường hợp đau đớn lâu ngày, hoặc da thịt không rách mà đau đớn thì lấy Thủy điệt thái nhỏ, sao đèn tán nhuyễn, bỏ thêm vào nước thuốc trên mà uống. Tối đa là 3 thang, đau đớn sẽ không còn. Nên nhớ là Thủy điệt phải sao thật cháy đen, nếu không sẽ có hại.

➤ *Trường hợp gãy xương.*

Lấy Đại ma căn diệp tươi giã lấy nước chừng một bát nhỏ mà uống. Không có thứ tươi thì lấy thứ khô sắc lên mà uống.

Bên ngoài thì lấy Hoàng cầu dầu cốt 1 bộ, đun nước sôi để lột hết da và lông, rồi nướng trên than cho thật giòn, đem tán nhỏ. Lại cũng lấy Mẫu lệ sấy khô tán nhỏ.

Cứ 5 tiền Cẩu cốt thì trộn với 3 tiền Mẫu lệ và 2 tiền
bột Quan quế. Sau đó lấy một vuông lụa sạch trải ra,
phết nước cháo lên, rồi rắc thuốc lên, bó vào chỗ xương
gãy. Lại lấy hai thanh tre mà kẹp vào cho chỗ xương
gãy không xê xích được. Chỉ lát sau thấy ngứa ngáy khó
chịu là hiệu quả, lấy tay đập nhẹ nhè bên ngoài cho bớt
ngứa. Chỉ một hai ngày sau là bớt ngứa, xương tự nhiên
liền lại.

➤ *Gân cốt đều bị thương.*

Lấy Sinh địa hoàng giã nát bó vào chỗ bị thương, cột
hai thanh tre bên ngoài cho chắc, tránh cử động. Ngày
thay thuốc vài lần, chỉ 3 ngày là hiệu nghiệm. Đồng thời
bên trong dùng :

Sinh địa hoàng - Dương quy - Độc hoạt - Khổ sâm.

Mỗi thứ 2 lạng tán nhuyễn, mỗi lần uống 1 thìa với
rượu, ngày uống 3 lần.

➤ *Bị thương gân (trật gân - bong gân).*

Lấy Giải đầu trung nãô và trung túy mà đắp, gân sẽ
lành.

Hoặc lấy Toàn phúc thảo cẩn rửa sạch giã nát mà
đắp, ngày thay 1 lần cũng rất công hiệu.

➤ *Ngã từ trên cao xuống.*

Dùng phương thuốc sau :

*A giao (nướng) 2 lạng - Gừng khô 2 lạng - Ngải diệp
3 lạng - Thược dược 3 lạng.*

Đổ 8 thăng nước sắc còn 3 thăng, bỏ bã, chia làm 2
lần mà uống, người yếu thì chia uống 3 lần. Phương thuốc
bí truyền này trị các bệnh nội thương vì ngã từ trên cao
xuống như thó huyết chẳng hạn, lại trị được cả các vết

thương ở ngoài do dao kiếm gây ra, và cả bệnh băng huyết của đàn bà sau khi sinh nữa, công hiệu vô cùng.

➤ *Ngã bị thương và ứ huyết.*

Dùng phương thuốc sau :

Bồ hoàng 10 phần - Dương quy 8 phần - Gừng khô 8 phần - Quế tâm 8 phần - Đại hoàng 12 phần - Manh trùng (bỏ chân, cánh) 4 phần.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu vào lúc đói, ngày uống 2 lần. Lại nên nấu Đại đậu và Tiểu đậu, lấy nước hòa với rượu mà uống, công hiệu gia tăng.

➤ *Gãy cổ tay và ứ huyết.*

Hãy lấy Manh trùng (bỏ chân, cánh) và Mẫu đơn, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu, huyết ú sẽ tiêu tan. Hoặc có thể dùng :

Đại hoàng 6 lạng - Quế tâm 2 lạng - Đào nhân (bỏ bì) 60 hạt. Đổ 6 thăng nước sắc còn 3 thăng chia làm 3 lần uống với rượu.

➤ *Bị đánh bầm tím.*

Dùng phương thuốc sau :

Tục đoạn 2 tiền - Đại hoàng 2 tiền - Phá cối chỉ 2 tiền - Một dược 2 tiền - Hồng hoa 2 tiền - Xích thược 2 tiền - Dương quy vỹ 2 tiền - Hổ cốt 2 tiền - Lăng lý giáp 1 tiền - Liễu nô 1 tiền - Tự nhiên đồng (nướng giấm) 1 tiền - Ty qua lạc nứa cái.

Đổ nửa nước nửa rượu sắc lên uống, rất hiệu nghiệm.

➤ *Bị đánh ứ huyết.*

Dùng phương thuốc sau :

Quát thanh trúc bì 2 thăng - Loạn phát 1 nắm - Trứng gà (nướng than) 4 quả - Diên hồ tổ 2 lạng.

Tất cả giã nát, đổ 1 thăng nước 1 thăng rượu vào đun sôi kỹ chia uống ngày 3 lần. Hoặc dùng :

Đại hoàng 2 lạng - Đào nhân (bó bì, rang) 20 hạt - Manh trùng (bó chân, cánh) 20 con.

Tất cả tán nhỏ, trộn với mật thành từng viên bằng đầu ngón tay. Lấy vài ba viên, đổ 1 thăng rượu, sắc còn 7 lít mà uống nóng.

► *Bị thương ở lưng.*

Lấy thịt dê tươi còn nóng hổi mà đắp, hoặc lấy gan heo nướng lên mà đắp sẽ hết đau đớn.

► *Ngã ngựa bị thương.*

Dùng phương thuốc sau :

Đương quy (rang thom) 2 phần - Chích cam thảo 2 phần - Quế tâm 2 phần - Thục tiêu 2 phần - Khung cùng (rang) 6 phần - Phụ tử (sao) 1 phần - Trạch lan (rang) 1 phần.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa nhỏ với rượu, ngày 3 lần. Phương thuốc này lợi cho sự hô hấp, làm bớt đau và giúp gân cốt bình thường.

► *Ngã đập đầu bị thương.*

Dùng phương thuốc sau :

Thấu minh long xí 3 tiền - Nhân sâm 3 tiền - Sinh địa hoàng 3 tiền - Tượng bì 3 tiền - Năng não 3 phần - Địa sắt 20 con - Lan cô 3 con (hai vị sau này bó đầu, cánh).

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 1 tiền, công hiệu ngay.

Bên ngoài lấy hành trắng giã nhỏ trộn mật ong, đắp vào đầu, rất mau hết đau.

➤ Treo cổ.

Lấy Bằng sa tán nhỏ, châm vào hai khóe mắt, nước mắt chảy ra là hiệu quả. Làm vài lần trong ngày là khỏi.

➤ Treo hàm.

Trước hết để người bệnh ngồi thẳng, người chữa bệnh lấy tay đỡ hàm dưới của người bệnh, đẩy nhẹ về phía gáy của người bệnh rồi lấy vải bó lại cho chắc. Đồng thời lấy Thiên nam tinh tán nhỏ trộn với nước gừng đắp hai bên hàm, chỉ qua một đêm là khỏi. Nhớ là phải kiêng phong hàn.

➤ Vết đầu và trán chảy máu.

Lấy Bạch phàn (sao khô) và Ngũ bội tử, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ đắp vào vết thương, máu sẽ ngừng chảy tức khắc.

➤ Trường hợp phá thương phong.

Dùng phương thuốc sau :

Nam tinh - Phòng phong - Bạch chi - Thiên ma - Bạch phụ tử - Khuong hoạt. Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống 2 tiền với rượu nóng, hoặc với nước tiểu nóng của trẻ con. Dù trong thân thể có ú huyệt cũng khỏi. Trường hợp hôn mê, uống 3 lần cũng khỏi.

➤ Rách miệng chảy máu.

Dùng phương thuốc sau :

Huyệt kiệt 2 tiền 5 phần - Một dược 5 tiền - Long cốt ngũ hoa giá 2 tiền - Đắng nhị 1 bó - Tô mộc 2 tiền - Kiết cánh 5 phần - Châu phong hương 4 tiền - Dương quy 3 tiền - một con gà để cá lông, đỗ giấm vào nấu chín. Thuốc nhét hết vào bụng gà, sau đó ăn gà và nước luôn. Lại

lấy Hồng hoa 2 tiễn, sao khô tán nhỏ đắp vào vết thương, cầm máu tức thời.

➤ *Bị heo cắn.*

Lấy Tùng chi đắp vào là khỏi.

➤ *Bị ngựa cắn.*

Lấy máu mào gà bôi vào rất công hiệu. Bị ngựa đực cắn thì lấy máu mào gà trống, bị ngựa cái cắn thì lấy máu mào gà mái.

➤ *Bị các loài ếch nhái độc cắn.*

Lột da con gà còn sống mà dán vào, rất công hiệu.

➤ *Bị bọ cạp cắn.*

Lấy Thục quỳ hoa, Thạch lựu hoa và Quế tâm, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ mà đắp vào vết cắn, công hiệu lập tức.

➤ *Bị nhện độc cắn.*

Lấy La thảo già nát mà đắp, chất độc sẽ thành mủ, mủ ra là khỏi. Hoặc lấy Hồ phấn trộn với Ô ma du mà đắp. Khô lại thay.

Hoặc lấy Tảo diệp, Bách diệp, Sinh thiết y và Văn tam sa, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, trộn với Sinh ma du mà đắp vào. Bên trong thì cho uống một ly sữa dê, sẽ mau khỏi hơn.

➤ *Bị rết cắn.*

Bắt con gà, cắt mào lấy máu mà bôi sê khói. Hoặc già tỏi và Tang bạch mà đắp vào vết cắn. Hoặc lấy Oa ngưu mài nước, lấy nước nhỏ vào vết cắn cũng công hiệu.

➤ **Bị ợng đốt.**

Lấy nước tiểu mới tiểu ra mà rửa. Hoặc lấy Xà bì, phết mật, nướng nóng mà đắp lên.

➤ **Bị các loại côn trùng cắn hoặc đốt.**

Lấy nước Đại lam 1 bát, cho vào một ít Hùng hoàng và Xạ hương rồi đắp vào vết cắn, rất công hiệu. Thuốc này cũng trị vết cắn của nhện độc.

➤ **Bị khỉ cào.**

Vết thương làm độc, sưng lên có mủ, lấy Kim mao cầu tích nướng giòn giã nhỏ mà rắc vào, hoặc trộn với ma du mà đắp.

➤ **Bị tằm cắn.**

Chất độc làm nóng lạnh, lấy ngay Mao diệp giã lấy nước mà xát vào vết cắn, rất công hiệu.

❸ **NHỮNG PHƯƠNG THUỐC THÔNG DỤNG.**

Thường sau khi bị ngã nặng hoặc bị đánh trọng thương thì hay phát sốt phát rét, thân mình ê ẩm đau nhức, lập tức phải dùng Giải cơ thang hoặc Tiểu sài hồ phương rồi mới dùng thuốc chữa sau.

➤ **Thập tam vị gia giảm thang.**

Ngũ bì 1 tiền 5 phân - Chi xá 1 tiền - Lưu ký nô 1 tiền - Nhục quế 1 tiền - Đỗ trọng 1 tiền - Ngũ linh chi 1 tiền - Bồ hoàng 1 tiền - Quy vī 1 tiền - Quáng bì 1 tiền 2 phân - Hồng hoa 8 phân - Huyền hô tố 1 tiền - Hương phụ 1 tiền 5 phân - Thanh bì 1 tiền - Sa nhân 5 phân.

Đỗ rượu vào sắc uống

➤ Kim sang được phuơng.

Sinh nam tinh 5 tiền - Sinh bán hạ 5 tiền.

Tất cả tán nhỏ rắc vào mụn nhọt thông thường.

➤ Thất lỵ tân.

Thuốc này chuyên trị chảy máu, bị thương, bất tỉnh nhân sự vì ngã hoặc ẩu đả. Đơn thuốc như sau :

Băng sa 8 tiền - Chu sa 4 tiền - Huyết kiệt 8 tiền - Thổ cầu 6 tiền - Địa miết 8 tiền - Quy vī 5 tiền - Hồng hoa 5 tiền - Tô mộc 4 tiền - Gia bì 4 tiền - Chí thực 5 tiền - Mộc hương 5 tiền - Đại hoàng 6 tiền - Ba sương 3 tiền - Bồ hoàng 3 tiền - Thanh bì 3 tiền - Quáng bì 4 tiền - Ô dược 3 tiền - Linh chi 5 tiền - Tam lăng 5 tiền - Nga truật 5 tiền - Thốn hương 1 tiền - Nhục quế 3 tiền - Hầu cốt 3 tiền.

Tất cả tán nhỏ, nặng thì uống hai phần rưỡi, nhẹ thì uống 1 phần với rượu.

➤ Phi long đoạt đánh đòn.

Thuốc này chuyên trị ngã hoặc đánh nhau bị gãy xương. Đơn thuốc như sau :

Đương quy 5 tiền - Xích thược 2 tiền - Tam lăng 4 tiền - Thốn hương 2 tiền - Thổ cầu 3 tiền - Thổ miết 3 tiền - Nga truật 4 tiền - Thanh bì 3 tiền - Bồ hoàng 2 tiền - Toái bổ 3 tiền - Gia bì 8 tiền - Quáng bì 2 tiền - Băng sa 8 tiền - Nhiên đồng 8 tiền - Mộc hương 6 tiền - Ô dược 3 tiền - Chu sa 2 tiền - Hỗn tố 4 tiền - Quế tâm 3 tiền - Hương phụ 4 tiền - Ký nô 3 tiền - Quế chi 3 tiền - Huyết kiệt 8 tiền - Khuong hoạt 3 tiền - Bối mẫu 2 tiền - Cát căn 3 tiền - Tân bồng 3 tiền - Đào nhân 5 tiền - Tô mộc 4 tiền - Đỗ trọng 2 tiền - Hầu cốt 2 tiền - Phi thái tử 2 tiền - Cố tiền 4 đồng (ngâm rượu và giấm).

Tất cả tán nhỏ, nặng uống 3 phân, nhẹ uống 1 phân
ruồi với rượu, công hiệu tốt.

➤ Địa miết từ kim dan.

Chuyên trị nội thương do ngã hoặc ẩu đả mà ra,
chẳng hạn như mặt vàng người gầy, chân tay bại hoại,
đau lưng đau mình v.v... Đơn thuốc như sau :

Thanh bì 3 tiền - Hoàng cầm 3 tiền - Xích cầm 3 tiền - Ô dược 3 tiền - Hồng hoa 3 tiền - Xích thược 3 tiền - Huyết kiệt 8 tiền - Chu sa 2 tiền - Nhiên đồng 8 tiền - Thổ cẩu 2 tiền - Thổ miết 3 tiền - Hâu cốt 3 tiền - Hổ cốt 8 tiền - Ngưu tất 3 tiền - Linh tiên 3 tiền - Linh chi 5 tiền - Mộc hương 2 tiền - Thốn hương 3 tiền - Hương phụ 4 tiền - Nhục quế 3 tiền - Chi xác 2 tiền - Đan bì 4 tiền - Đào nhân 5 tiền - Bối mẫu 3 tiền - Ký nô 3 tiền - Quáng bì 3 tiền - Mộc tô 3 tiền - Viễn chí 2 tiền - Quy vĩ 5 tiền - Quế chi 3 tiền - Mộc thông 3 tiền - Tam lăng 4 tiền - Nga truật 4 tiền - Tân bồng 3 tiền - Gia bì 5 tiền - Tục đoạn 3 tiền - Đô trọng 3 tiền - Cốt chi 4 tiền - Toái bối 3 tiền - Khương hoạt 3 tiền - Cát căn 3 tiền - Bồ hoàng 4 tiền - Trạch tả 3 tiền - Tùng tiết 5 tiền - Cẩu kỵ 3 tiền - Phi thái tử 3 tiền - Bằng sa 8 tiền.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần uống từ 1 tới 3 phân với
rượu tùy theo chấn thương nặng nhẹ.

➤ Vạn ương hắc sinh cao.

Thuốc cao này chuyên trị các đại huyệt toàn thân
bị thương vì ngã hoặc ẩu đả, dán lên là khỏi. Đơn thuốc
như sau :

*Sinh địa 5 tiền - Thực địa 5 tiền - Dương quy 2 tiền
5 phân - Xuyên ô 2 tiền 5 phân - Thảo ô 5 tiền - Hồng
hoa 5 tiền - Linh tiên 2 tiền 5 phân - Ký nô 2 tiền 5 phân*

• *Đỗ trọng 1 tiền 5 phân* - *Mộc qua 1 tiền 5 phân* - *Ngưu tất 2 tiền 5 phân* - *Hồ tố 3 phân* - *Quế chi 3 tiền 5 phân* - *Phòng phong 2 tiền 5 phân* - *Cốt chi 2 tiền 5 phân* - *Kinh giới 2 tiền 5 phân* - *Độc hoạt 3 tiền* - *Xích thược 1 tiền 5 phân* - *Toái bối 5 tiền* - *Hương phụ 3 tiền* - *Đào nhân 13 hạt* - *Thăng ma 3 tiền* - *Đan bì 2 tiền 5 phân* - *Tô mộc 2 tiền 5 phân* - *Thanh đạm 2 tiền 5 phân* - *Ô dược 2 tiền 5 phân* - *Phi tử 2 tiền 5 phân* - *Tùng tiết 2 tiền 5 phân* - *Tần bồng 2 tiền 5 phân* - *Tục đoạn 2 tiền 5 phân* - *Nguyên sâm 2 tiền* - *Ma hoàng 2 tiền* - *Bồ hoàng 2 tiền 5 phân* - *Hổ cốt 5 tiền* - *Hầu cốt 3 tiền*.

Tất cả tán nhỏ. Lấy Ma du 1 cân, Huyết dư 4 lạng, nấu lên trộn với các thuốc vừa tán cho thành cao mà dán.

Cũng có thể rắc lên cao bột thuốc sau đây :

Thốn hương 7 phân - *Đinh hương 1 tiền* - *Huyết kiệt 1 tiền* - *Mộc hương 1 tiền* - *Quế tâm 1 tiền* - *Nhũ hương 1 tiền* - *Một dược 1 tiền* - *Hương phụ 1 tiền* - *Đông đan 1 tiền* - *Tô hợp dư 1 tiền*.

➤ *Thuốc rượu lao thương.*

Vì mệt nhọc hoặc vì ngã hoặc bị đánh mà mình mẩy đau nhức thì dùng thứ rượu thuốc sau đây :

Du phát hôi 4 tiền - *A giao 4 tiền* - *Hồng hoa 2 tiền* - *Hoàng cầm 5 tiền* - *Ô dược 5 tiền* - *Bạch phục 5 tiền* - *Sinh địa 5 tiền* - *Đương quy 6 tiền* - *Gia bì 5 tiền* - *Cốt chi 3 tiền* - *Đỗ trọng 5 tiền* - *Ngưu tất 5 tiền* - *Tùng xác 3 tiền* - *Đào nhân 3 tiền* - *Viễn chí 5 tiền* - *Tục đoạn 3 tiền* - *Mạch đồng 5 tiền* - *Đan bì 5 tiền* - *Tần bồng 5 tiền* - *Cửu tiết 5 tiền* - *Quế chi 3 tiền* - *Hương phụ 3 tiền* - *Trạch tả 5 tiền* - *Hồ tố 5 tiền* - *Hổ cốt 8 tiền* - *Cửu kỳ tử 6 tiền* - *Bạch hồ cẩn 3 lạng* - *Hồ đào nhục 4 lạng* - *Đại táo đầu 3 lạng*.

Tất cả cho vào bình, đổ rượu ngâm mà uống hàng ngày. Nếu là đàn bà thì thêm Ích mẫu thảo.

➤ *Thạch sùng (thần lân) chui vào tai.*

Rất nguy hiểm, vì có thể làm óc bị thương tổn, phải lấy ngay máu mào gà trống nhỏ vào, thạch sùng tự nhiên ló đuôi ra.

➤ *Kiến chui vào lỗ tai.*

Lấy Xuyên sơn giáp đốt lên tán nhỏ, hòa nước đổ vào lỗ tai, kiến tự khắc bò ra.

Hoặc lấy nước tiểu mèo nhỏ lỗ tai, kiến cũng phải bò ra mau chóng (cách lấy nước tiểu của mèo : nấm chặt con mèo, xát gừng hoặc tỏi vào mũi nó, tự nhiên mèo vãi đáy).

➤ *Xú trùng lột vào lỗ tai.*

Lấy Miết giáp nướng lên thật nóng, cuộn giấy thổi hơi nóng vào lỗ tai, trùng tự nhiên bò ra. Sau đó phải đun Cúc hoa ten lấy nước uống để trừ hỏa khí.

Hoặc nhắm mắt, ngậm miệng, một tay bịt mũi, một tay bịt tai kia, rồi cố gắng thở mạnh ra, trùng cũng bò ra được.

➤ *Bị đánh vào tai.*

Bị đánh vào tai cực đau, đầu óc choáng váng, phải lấy ngay Băng phiến, Yên chi, Than cùi, Mẫu lệ, phân lượng bằng nhau tán nhỏ, trộn với Hương du nhỏ vào lỗ tai. Phép chữa này cũng dùng khi có vật gì dài nhọn chọc mạnh vào lỗ tai.

CHƯƠNG VII

KHOA CẤP CỨU

❖ CÁC PHƯƠNG THUỐC CẤP CỨU BỊ TRUYỀN.

➤ Chết đuối.

Lấy một cái nồi đất to để trên đất, cho người bị nạn nằm sấp, bụng đặt trên nồi, đầu dốc xuống. Muối tán thật nhuyễn, sao lên, thổi qua một ống trúc nhỏ vào mũi nạn nhân, nước trong bụng sẽ ộc ra hết. Tiếp đó đặt nạn nhân nằm ngửa trở lại, dùng ống trúc nhỏ thổi hơi vào mũi, sẽ dần dần tỉnh lại.

Hoặc nấm hai chân nạn nhân dốc ngược lên, vắt lên vai mình mà chạy vài vòng, nước cũng ra hết, rồi đặt nạn nhân nằm thẳng, lấy Sinh bán hạ viên lại nhét vào lỗ mũi nạn nhân. Rồi lấy :

Nhân sâm 2 tiền - Phục linh 1 lượng - Bạch truật 5 tiền - Ý nhân 5 tiền - Xa tiền 5 tiền - Nhục quế 1 tiền.

Đổ nước vào sắc lên, cạy miệng nạn nhân đổ thuốc vào, sẽ hồi sinh.

➤ Thất cổ.

Phảm người thất cổ tự tử, nếu từ sáng tối chiều, tuy thân đã lạnh nhưng còn cứu được, nếu từ tối tối sáng thì rất khó cứu sống. Bởi vì ngày thì dương thịnh, khí dễ thông, đêm thì âm thịnh, khí khó thông. Trước

hết mở dây, đặt nạn nhân nằm thẳng, đắp chăn cho ấm. Một người lấy 2 chân đạp vào hai vai nạn nhân, tay nắm tóc nạn nhân kéo ngược lên. Một người lấy hai tay ấn xuống ngực nạn nhân nhiều lần, một người nắm hai tay nạn nhân giơ lên hạ xuống, co vào duỗi ra. Một người đè nhẹ vào bụng nạn nhân nhiều lần, một lát nạn nhân có thể thở được. Nhiều trường hợp phải làm vậy rất lâu, không nên sốt ruột hay ngại khó nhọc. Làm tới khi nào thấy hoàn toàn tuyệt vọng thì thôi, nhưng thường thường là nạn nhân được cứu sống. Sau đó cho nạn nhân húp nước cháo nóng.

Cũng có thể dùng :

Sơn dương huyết 2 tiền - Xương bồ 2 tiền - Tô hiệp 2 tiền - Nhân sâm 3 tiền - Bán hạ 3 tiền - Hồng hoa 1 tiền - Tạo giác 1 tiền - Xạ hương 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như hột nhân. Một người nhai nát trong miệng, hớp một hớp rượu rồi phun thuốc qua một ống đu đủ nhỏ vào họng nạn nhân, chốc lát sẽ hồi sinh.

Cũng có thể lấy muối sao nóng, bỏ vào bao vải, chườm từ ngực xuống bụng nạn nhân, nguội lại thay muối sao nóng, chườm không ngừng tay một lát sẽ tỉnh.

Sau cùng cũng có thể kê miệng vào miệng nạn nhân mà thổi hơi vào, không cần thuốc men gì, nạn nhân cũng có thể tỉnh lại mau chóng.

➤ *Chết rết (chết công).*

Lấy gạo rang nóng, cho vào túi vải chườm ngực và bụng nạn nhân, nguội lại thay gạo rang nóng. Lát sau nạn nhân tâm nóng khí thông. Để nạn nhân thở một lát rồi lấy nước cháo nóng cho uống. Nên để ý là chườm

ngực nạn nhân cho kỹ để làm nóng tim, nếu chỉ chú ý làm thân thể nạn nhân nóng lại thì nóng ở ngoài và lạnh ở trong sẽ tương tranh và khiến nạn nhân chết luôn.

Mùa đông cực lạnh, gặp người chết cóng ngoài đường, tuy bên ngoài thì thân thể lạnh băng nhưng thật ra trong ngực vẫn còn khí nóng, phải biết cách cứu mới sống. Chẳng hạn người chết lạnh thường thì miệng như hơi mím cười. Phải lấy tay bit miệng nạn nhân lại, nếu không cứ để như cười mãi tất không cứu nổi (chẳng hạn đốt lửa lên, tưởng để sưởi nạn nhân, nhưng thực ra lửa đốt lên, tự nhiên miệng nạn nhân cười lớn và chết). Cho nên cứu người chết lạnh không bao giờ đốt lửa. Phải lấy Sinh bán hạ tán nhỏ, viên lại để vào lỗ tai lỗ mũi nạn nhân. Khi chườm gạo rang cho tinh rồi thì lấy Trần bì và Gừng sống, phân lượng bằng nhau, đổ 3 bát nước sắc còn 1 bát, cho nạn nhân uống nóng.

➤ *Tụ tíc bằng dao.*

Nếu máu chưa ra hết và người chưa lạnh hẳn thì còn cứu được. Để nạn nhân nằm thẳng, bắt một con gà trống, vặt lông, lột da sống đắp vào vết thương, máu sẽ cầm.

➤ *Bắt tinh thình tinh (ngắt xùi).*

Người tự nhiên ngã xuống bất tỉnh, lấy ngay lá hành đậm sâu và mạnh vào lỗ mũi lỗ tai, trai bên trái, gái bên phải, nạn nhân sẽ từ từ tỉnh lại, nghe kêu đau thì ngừng tay.

Cũng có thể lấy một bát giấm đun nóng lên, dùng hơi giấm xông vào mũi nạn nhân, lát sau sẽ tỉnh.

Hoặc lấy rau Phi thái giã nát lấy nước đổ vào mũi nạn nhân. Hoặc lấy Tạo giác tán nhỏ, cuộn giấy thành

• ống, thổi vào mũi nạn nhân, chốc lát là tỉnh. Hoặc có thể đốt ngoài, châm vào huyệt Nhân trung cũng tỉnh.

➤ *Ngă từ cao xuống bất tỉnh.*

Hay đốt nạn nhân nằm thẳng, lấy Sinh bán hạ tán nhỏ, cuộn giấy làm ống thổi vào mũi nạn nhân, đồng thời lấy nước gừng sống đổ vào miệng nạn nhân, huyết ứ trong mình sẽ tan và nạn nhân tỉnh lại mau chóng.

➤ *Bị sét đánh.*

Lấy một con Khâu dỗ, tục gọi là Khúc thiện, giā nhỏ, đắp lên rốn nạn nhân, lúc lâu sau thì tỉnh lại.

Cũng có thể lấy Triều nhuận sa thô trải lên đất, đặt nạn nhân nằm lên, lấy cát ẩm đắp lên toàn thân nạn nhân, chừa mặt, rồi lấy tay ấn nhẹ vào bụng và ngực giúp nạn nhân hô hấp, lát sau sẽ tỉnh.

➤ *Chết lặng đi vù sụ.*

Có thể là đang ngủ nằm mộng thấy ma quỷ, thình lình tỉnh dậy quá sợ mà ngất đi. Hay lấy răng cắn thật mạnh vào gót chân và ngón chân cái nạn nhân. Hoặc lấy Tạo giác tán nhỏ, cuộn giấy làm ống thổi vào mũi nạn nhân. Tiếp đó dùng :

Nhân sâm - Phục linh - Viễn chí (bò lõi) - Xích thạch chi - Long cốt - Gừng khô - Dương quy - Chích cam thảo - Bạch truật - Thược dược - Đại táo (bò hạt) - Quế tâm - Phòng phong - Tứ uyển.

Mỗi thứ 2 lạng, đổ 1 đấu 2 thăng nước sắc còn 3 thăng rưỡi, chia làm 5 lần cho uống ngày 3 lần, đêm 2 lần.

Hoặc có thể vừa thổi bột Sinh bán hạ vào mũi nạn nhân, vừa cắt mào gà má, lấy máu thoa khắp mặt nạn

nhân, khô lại thoa tiếp, một lát thì tinh lại. Tiếp đó cho uống thang thuốc trên.

➤ *Đàm nghịch ngắt xỉu.*

Trước hết lấy Tạo giác tán nhỏ, cuộn giấy làm ống thổi vào mũi nạn nhân cho hắt hơi. Tiếp đó dùng :

Nhân sâm 3 tiền - Bán hạ 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Thiên nam tinh 3 tiền - Bạch giới tử 1 tiền - Bạch truật 5 tiền - Sinh phụ tử 5 phần - Gừng sống vài lát.

Đổ 1 bát rượu, 1 bát nước súc còn 1 bát cho uống nóng, lát sau nôn ra đàm và các chất độc. Nạn nhân nôn mửa xong thì để nằm ngủ yên. Tỉnh dậy thì dùng :

Nhân sâm 1 tiền - Bạch vi 1 tiền - Bán hạ 1 tiền - Phục linh 3 tiền - Bạch giới tử 3 tiền - Bạch truật 5 tiền - Trần bì 5 phần - Cam thảo 5 phần.

Đổ nước vào súc uống.

Hoặc lấy Ba đậu, giã nát, trộn dầu sao lên cho bốc khói, xông khói vào mũi nạn nhân, lát sau sẽ thô ra đàm và máu độc là khói. Tiếp đó cho uống các thang thuốc trên.

➤ *Chứng trúng ác.*

Nạn nhân gặp chứng này sẽ thấy thình lình bụng đau như thắt rồi ngã xuống mê man. Chẩn mạch, thấy mạch khẩn đai mà phù thì không chữa được, trái lại mạch khẩn tế mà vi thì sống. Dùng phương thuốc sau :

Xạ hương 1 phần - Thanh mộc hương 2 phần - Sinh tê giác 2 phần.

Tất cả tán nhỏ, hòa với nước nóng đổ vào miệng nạn nhân, lát sau hồi tinh. Một mặt có thể dùng phép châm cứu ở móng chân cái của nạn nhân.

➤ *Chứng khách ngô.*

Chứng này là có người lạ vào nhà, mang theo tà khí mà phạm tối tinh thần của nạn nhân, khiến nạn nhân tự nhiên thấy bụng đau như thắt, mắt lồi ra, khí xung tâm hung, bất tỉnh nhân sự. Phải một mặt châm cứu huyệt Nhân trung ở dưới mũi, một mặt dùng : Xạ hương 1 tiền - Phục thần - Nhân sâm - Thiên mạch đông (bỏ lõi) - Quý cữu - Xương bồ. Các vị này phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như hạt ngô, cho uống mỗi lần 10 viên, ngày 3 lần.

➤ *Chứng phát hoa đồng tử.*

Nạn nhân mắc chứng này thường hay chết ngất trên giường, nếu thấy huyệt Thận du, ở lưng và dưới thắt lưng, có vết hồng thì còn trị được, nếu thấy vết đen là bất trị. Phải lấy ngay Xạ hương đắp lên rốn nạn nhân, bên ngoài đắp thêm vài lát gừng sống, đoạn nướng ngải lên mà châm cứu.

➤ *Zuá say rượu. bất tỉnh.*

Cho uống 1 đấu 2 thăng Cát căn tới lúc tỉnh thì thôi.

Hoặc dùng Mân tinh thái, bỏ thêm ít gạo, nấu sôi lên, bỏ bã để nguội bót đổ cho uống sẽ tỉnh.

❸ CÁC CHỨNG TRÚNG ĐỘC

➤ *Trúng độc bài chất Tỳ súng.*

Lúc vừa trúng độc xong, phải lấy Sinh cam thảo 3 lạng, đổ nước vào sắc đặc, đổ thêm nửa bát máu dê tươi hòa lẫn cho uống để người bệnh nôn chất độc ra.

Nếu không thấy nôn mửa tức là chất độc đã ngấm, khiến tạng phủ gầy như tê liệt, bụng sưng lớn lên, đau

đón vô cùng. Trường hợp này phải dùng : Sinh đại hoàng 2 lạng - Sinh cam thảo 5 tiền - Bạch phàn 1 lạng - Đường quy 3 lạng.

Đổ vài bát nước sắc lên cho uống, thấy đi tiêu chảy nhiều là sống.

Cấp bách quá thì bắt một con vịt trống tuyển cát tiết, đổ máu vịt vào miệng người trúng độc cũng cứu được. Trường hợp này thì suốt đời phải kiêng ăn thịt vịt.

➤ Trung độc bởi Thủy ngân.

Cấp bách thì lấy cỏ rửa sạch đốt thành than, đổ nước vào sắc lên cho uống. Trường hợp người uống thủy ngân nhiều để tự tử thì lấy vài cân Xuyên tiêu thứ thật, sao nóng, trải ra giường, cởi quần áo người ngộ độc, đặt nằm lên trên, đắp chăn cho kín. Qua một đêm, chất độc sẽ thoát theo lỗ chân lông mà nhập vào Xuyên tiêu. Cách chữa này rất công hiệu.

➤ Trung độc bởi Mộc miết.

Lấy Nhục quế đổ ít nước vào sắc đặc cho uống là khỏi ngay.

Phàm trúng độc bởi chất Mộc miết thì chân tay run lên cầm cập, lấy một chén Hương du hòa với 1 lạng Sa đường đổ vào miệng cũng khỏi.

➤ Trung độc bởi chất Khinh phấn.

Khinh phấn tuy là một vị thuốc nhưng tính chất rất mạnh, thường để trừ bệnh giang mai. Uống nhiều thì chất độc nhập vào kinh mạch, làm gân cốt đau nhức co rút, hoặc làm cho răng lợi sưng thối, lâu dần không chữa được khiến bệnh hoạn suốt đời hoặc trở thành tàn phế. Phải dùng phương thuốc sau :

Thổ phục linh 1 lạng - Dĩ mě - Ngân hoa - Phòng phong - Mộc thông - Bạch tiên bì, mỗi thứ 1 tiền - Mộc qua 1 tiền rưỡi - Tạo giáp từ 4 phân.

Trong đơn trên đây, người khí hư thì thêm Nhân sâm 1 tiền, người huyết hư thì thêm Dương quy 7 phân.

Đổ nước sắc uống, ngày 3 lần. Kiêng ăn cá và đồ tanh, và phải kiêng cữ giao hợp trong nửa năm. Uống 10 thang trong 10 ngày thì khỏi hoàn toàn, công hiệu bảo đảm.

Hoặc có thể dùng : *Kim ngân hoa 1 lạng - Sơn tùng 1 lạng - Tứ thảo 1 lạng - Nhũ hương 5 tiền - Một dược 5 tiền.*

Đổ 6 bát nước muối, 5 bát rượu, sắc chung còn 7 bát, uống làm vài lần vào lúc đói, kiêng ra gió.

➤ *Trứng kim độc.*

Trường hợp có người nuốt vàng để mong tự tử thì lấy ngay Kê thi nửa thăng, đổ nước vào thành 1 thăng, ngâm chốc lát cho uống, ngày 3 lần.

➤ *Trứng độc bởi chất Hùng hoàng.*

Lấy nước Phòng kỷ cho uống là khỏi.

➤ *Trứng độc bởi chất Lang tảng.*

Ăn lầm chất Lang tảng thì người phát cuồng như trúng phong hoặc nôn mửa dữ dội. Cho uống nước Cam thảo là khỏi ngay. Hoặc cho uống nước Lam châm cũng khỏi.

➤ *Trứng độc bởi ban miêu.*

Lấy 1 cân Hắc đậu, đổ nước vào đun đặc lên cho uống là hết. Hoặc lấy Ngọc trâm hoa cẩn, đổ nước sắc uống cũng khỏi.

➤ Ăn phai muối độc.

Nước đậu phụ sống, cho uống vài ba bát là khỏi, rất công hiệu. Trường hợp thình lình không có nước đậu phụ sống thì lấy Hoàng đậu nghiền nhô, đổ nước lã vào khuấy đều, bỏ bã cho uống cũng hiệu nghiệm.

➤ Trứng độc bởi Đoạn trường thảo.

Ăn lầm thứ cỏ độc này thì chỉ một hai ngày là chết, hãy lấy ngay máu dê sống cho uống vài bát là hết. Hoặc lấy rau Hồng giā ra lấy nước cho uống cũng cực công hiệu.

➤ Ăn lầm cua độc.

Lấy Tử tô đổ nước vào sắc đặc cho uống là khỏi.

➤ Trứng độc bởi chất Lưu hoàng.

Lấy máu dê sống cho uống, giải độc cấp kỳ, nhưng suốt đời phải kiêng ăn thịt dê.

Hoặc lấy Ô mai nhục thư thât, sấy khô, chừng 1 lạng và Sa đường chừng 5 tiền, đổ nước sắc cho uống, rất hiệu nghiệm.

➤ Trứng độc mắt - tai - mũi ưa máu.

Lấy Lạt vị bì nướng giòn tán nhô, mỗi lần uống 3 tiền với rượu. Uống lần đầu là cầm máu ngay.

➤ Ăn phai đầu ngô đồng

Lấy Liên bồng đổ nước vào sắc uống, rất công hiệu.

❸ CÁC CHỨNG BỆNH LÀ.

➤ Quần áo nhiều rận.

Hãy lấy Thảo ma 3 hạt giã nát trộn với Hồng tảo 3 trái rồi viên thành viên bằng đầu ngón chân, rồi đốt lên, xông khói vào quần áo, rận sẽ chết hết.

➤ *Kiến đánh nhau trong lỗ tai.*

Người gặp chứng này thì trong lỗ tai dường như có nhiều con kiến đang đánh nhau, đó là do thận thủy hao kiệt lại thêm giận dữ làm động tới gan mà ra. Hãy dùng:

Bạch thược 3 lạng - Thực địa 3 lạng - Sơn thù du 3 lạng - Mạch đông 1 lạng - Sài hồ 3 tiền - Kỷ tử 3 tiền - Bạch giới tử 1 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, chỉ vài thang là tiếng “ù ù” trong tai sẽ hết. Tuy nhiên phải uống thuốc liền trong 1 tháng.

➤ *Lỗ tai ngứa lạ lùng.*

Lỗ tai ngứa ngáy lạ lùng, làm cách nào cũng không hết, như vậy là đã mắc bệnh lạ. Phải dùng :

Long cốt tiền - Tạo giác thích 1 cái - Long não (sao) 3 phân - Hùng thủ thi 2 phân.

Tất cả tán nhỏ, trộn với mật chuột và sữa người, rồi nhỏ vào lỗ tai. Mới đầu sẽ thấy như ngứa hơn, nhưng chốc lát sẽ hết ngứa hẳn.

➤ *Ruột và dạ dày ngứa.*

Đó là do hỏa uất kết mà không tiêu tán được. Hãy dùng :

Sài hồ 3 tiền - Kỷ tử 3 tiền - Thiên hoa phấn 3 tiền - Cam thảo 2 tiền - Bạch thược 1 lạng.

Đổ nước sắc uống, vài thang là hết.

➤ *Kẽ ngón tay có trùng.*

Người mắc chứng này thì kẽ ngón tay nứt ra, máu chảy không ngừng, trong cổ những con trùng trông như con Phù du, đó là do thấp nhiệt mà ra, lại gặp phong tà nên mới sinh trùng như vậy.

Hãy dùng:

Hoàng kỳ 5 tiền - Thục địa hoàng 5 tiền - ý dĩ nhân 5 tiền - Phục linh 3 tiền - Dương quy 3 tiền - Bạch thược 3 tiền - Sinh cam thảo 3 tiền - Bạch truật 3 tiền - Nhân sâm 1 tiền - sài hô 1 tiền - Kinh giới 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, máu sẽ hết chảy. Uống 4 thang thì hoàn toàn khỏi bệnh.

➤ *Lòng bàn tay sưng to.*

Người mắc chứng này tự nhiên lòng bàn tay sưng to lên, không đau không ngứa, đó là do hỏa dương minh không tán được, mới uất kết ở lòng bàn tay.

Hãy dùng: *Phụ tử đun lên, vớt ra cho người bệnh nắm chặt lấy trong bàn tay có bệnh, nguội thì ngừng lại. Ngày làm chung 10 lần như vậy, sẽ thấy đau nhức vô cùng, rồi lòng bàn tay bắt đầu ngứa, vài ngày thì xẹp xuống như cũ.*

➤ *Tự nhiên nhức thắt ma quỷ.*

Phàm tự nhiên mà như thấy ma quỷ với đủ hình dáng ghê rợn, thì đó là người do tâm tư mà sinh ra.

Hãy dùng: *Bạch truật 3 lạng - Thương túng 3 lạng - Bán hạ 1 lạng - Đại kích 1 lạng - Son tì cô 1 lạng - Thiên nam tinh 3 tiền - Phụ tử 1 tiền - Xạ hương 1 tiền.*

Tất cả tán nhỏ, lấy nước gừng đun lên mà uống với thuốc, sẽ thấy người bệnh nôn ra thật nhiều đàm và sẽ khỏi.

➤ *Lỗ chân lòng chảy máu.*

Chứng này là do tửu sắc quá độ mà ra. Phải lấy 3 cân giấm đặc đun sôi, để nguội cho người bệnh ngâm 2 chân vào, máu sẽ cầm.

Tiếp đó dùng : *Nhân sâm 1 lạng - Dương quy 3 lạng.*

Đổ nước sắc lên, và lấy 1 miếng Lăng lý giáp nướng lên tán nhỏ, hòa với nước thuốc mà uống, sẽ bình phục.

➤ *Đầu to đau nhức.*

Đó là do đàm uất mà thành, đầu tự nhiên sưng to lên, rên la suốt ngày, không ăn uống gì được. Phải dùng:

Qua đế 1 lạng - Xích tiểu đậu 1 lạng, tất cả tán nhỏ.

Cho uống mỗi lần 1 tiền với nước cháo, người bệnh sẽ nôn mửa dữ dội và chỉ sau ít lần là trở lại bình thường. Tiếp đó phải dùng đơn thuốc sau :

Nhân sâm 3 tiền - Bạch truật 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Cam thảo 1 tiền - Trần bì 5 phân - Bán hạ 3 tiền.

Đổ nước vào sắc uống, 2 thang là bệnh hết.

➤ *Trong tai mọc thịt.*

Đó là do thận hỏa bốc lên tai, khiến trong lỗ tai mọc ra một hay nhiều mụn thịt dài, sắc đỏ, đụng vào rất đau. Hãy dùng Bằng sa và Long não, phân lượng bằng nhau, tán nhuyễn rắc vào lỗ tai, mụn thịt sẽ chảy nước và tiêu tan. Sau đó uống thuốc bổ để phục hồi sức khỏe.

➤ *Ngón tay ngón chân chảy nước.*

Đây là do người bệnh trong khi gặp thương hàn không biết, khát nước thì uống nước lạnh mà ra, đến khi khỏi thương hàn thì chân tay chảy nước ở các ngón. Phải dùng :

Ý dĩ nhân 3 lạng - Phục linh 2 lạng - Bạch truật 1 lạng - Nhục quế 1 tiền - Xa tiền tử 1 tiền.

Đổ nước sắc uống liên tiếp 10 thang trong 10 ngày, thấy tiểu tiện tốt tức là nước ở các ngón tay hết chảy.

➤ *Chứng quý thai.*

Người mắc bệnh này bụng trương to lên như người có thai, mặt mày tiều tụy sạm đen. Đó là do người sắc dục vô độ, lúc nào cũng nghĩ tới điều tà dâm. Phải dùng:

Hồng hoa nứa cân - Đại hoàng 5 tiễn - Lô hoàn 3 tiễn.

Đổ nước vào sắc uống. Qua một đêm thì đại tiện ra máu màu gan gà nhiều là khỏi. Sau đó phải uống thuốc bổ để phục hồi sức khỏe.

➤ *Nhiệt độc làm hại tim.*

Người mắc chứng này thì đầu mọc nhọt, đầu nentials như đá, qua 1 ngày thì mặt bầm tím, qua vài ngày thì cả người bầm tím, không trị được nữa. Cho nên ngay từ lúc mới phát bệnh phải lấy Kim ngân hoa 1 cân, đổ 10 bát nước đun sôi để nguội, cho uống làm vài lần để giảm độc. Tiếp đó dùng :

Kim ngân hoa 2 lượng - Huyền sâm 3 lượng - Dương quy 2 lượng - Sinh cam thảo 1 lượng.

Đổ nước sắc uống ngày 1 thang. Sau 7 ngày nhọt độc sẽ lành.

➤ *Nhọt mọc ở sườn.*

Nhọt mọc ở sườn là nhọt độc, kéo dài lâu ngày, đau đớn khôn cùng, thuốc gì cũng không khỏi, nên còn gọi là chứng uyên thư. Phải nướng太极 châm cứu ở huyệt Lăng tuyến. Huyệt này ở dưới đầu gối chừng 1 tấc và ở phía ngoài. Nếu châm cứu xong mà không khỏi thì xem màu sắc của nhọt, nếu màu đỏ thì theo phép trị Ung độc ở phần trên, nếu màu sắc như màu da thì theo phép trị chứng Âm thư ở trên.

➤ *Chứng phát ma.*

Người mắc chứng này thì trên thân nổi những đốm như hột vừng (mè). Nổi từ đầu khi xuống tới ngực, từ lòng bàn chân khi lên tới đầu gối là chết. Phải lấy Xuyên đống từ đốt thành than tán nhỏ, mỗi lần uống 1 tiền với rượu. Bên ngoài dùng Ngô thù du giã nát đắp vào lòng hai bàn chân, ngày thay nhiều lần.

➤ *Bệnh tà.*

Người mắc bệnh này bên ngoài như phát điên, cười khóc một mình, tinh thần hoảng hốt. Hãy lấy Minh hùng hoàng và Thương truật mỗi thứ 1 lạng tán nhỏ. Lấy Tùng hương đốt lên tán nhỏ, trộn với hai vị trên thành từng viên như đầu ngón tay, để trong một cái chậu đốt ít viên thuốc lên, cho người bệnh ngồi lên miệng thau, lấy chăn trùm ở ngoài, chỉ chừa đầu. Cho bệnh nhân xông như vậy 3 lần trong 3 ngày liền là khỏi. Khỏi xong thì đi tiêu chảy rất nhiều, tà độc sẽ ra hết. Nhưng suốt đời không được ăn cua.

➤ *Mọc mụn thịt.*

Người mắc chứng này thì tự nhiên thân thể mọc lên một số mụn thịt to bằng đầu ngón chân, lồi hẳn ra ngoài, vừa đau vừa ngứa khiến không ăn uống gì được. Nếu không trị gấp, mụn thịt thối ra rất nguy hiểm. Phải dùng Hành cọng tím đốt thành than, để nước vào đun lên mà rửa. Một mặt lấy Đam đậu thi đổ nước vào đun lên mà uống.

➤ *Toàn thân nổi ban.*

Toàn thân nổi ban nhưng mặt lại đỏ, mũi sưng lên, khí suyễn, tóc cứng, đó là do chất độc kết trong dạ dày mà phát ra. Phải lấy Hoạt thạch và Bạch phàn mỗi thứ

1 lang, đổ 2 bát nước sắc còn 1 bát để nguội uống, ban sẽ hết.

➤ *Chảy máu lưỡi.*

Dây là do khí huyết hư mà sinh ra, đầu lưỡi chảy máu, miệng răng đen sì. Phải lấy *lùn* trộn giấm đun lên uống vài bát mỗi ngày, vài ngày mới hết.

➤ *Trùng độc do chuột.*

Nguyên nhân là đồ ăn để cách đêm bị chuột ăn rồi hôm sau người ăn phải, khiến mặt mũi vàng xanh, không ăn được, mình mẩy bái hoái. Hãy lấy 10 lá Công lao diệp thật lớn, lá này còn có tên là Thủ phạ thảo, to như cái quạt, có năm gốc, gốc có gai. Nướng khô tán nhỏ, mỗi ngày uống 1 tiền với rượu, uống liền trong nửa tháng mới khỏi hẳn.

➤ *Khi đại tiện phân thay đổi màu sắc.*

Chứng này là do mùa hạ nóng nực, bị cảm nắng, khiến bài tiết xáo trộn, phân thay đổi hàng ngày, người mệt mỏi. Hãy lấy Xa tiền 3 lạng, đổ 3 bát nước sắc lên uống là khỏi.

➤ *Dàn ống vú sưng to như vú dàn bà.*

Dàn ống mắc chứng này thì tự nhiên đôi vú to lên như vú dàn bà, đụng vào rất đau đớn, không chữa thì cả năm không khỏi. Đó là do khí dương minh kết lại ở ngực mà ra, phải trị theo phép “tiêu đàm thông ú” như sau:

Kim ngân hoa 1 lạng - Bồ công anh 1 lạng - Thiên hoa phấn 5 tiền - Bạch giới tử 5 tiền - Phục linh 3 tiền - Bạch thược 3 tiền - Thông thảo 3 tiền - Sài hồ 2 tiền - Mộc thông 1 tiền - Ký tử (sao) 1 tiền - Phụ tử 8 phân.

Đổ nước vào sắc uống, tự nhiên hết.

CHƯƠNG VIII

NHÂN KHÓA

❶ CÁC CHỨNG ĐỎ MẮT

➤ *Mắt đỏ, vành loét ra.*

Đốt Ngài diệp cho có khói, lấy một cái bát hơ lên, hết khói thì cao muội khói ở bát ra, hòa với nước mà rửa mắt, có thể cho thêm Hoàng liên vào nước đó mà rửa mắt càng tốt, rất mau khỏi.

➤ *Mắt đỏ và thấy đau.*

Lấy một quả dưa già, khoét 1 lỗ, bỏ Mang tiêu vào cho đầy, treo quả dưa lên, chờ nước Mang tiêu chảy ra thì hứng lấy, nhỏ vào mắt rất công hiệu.

➤ *Mắt đỏ và bị giật.*

Dùng phương thuốc sau :

Tuyên hoàng liên (bỏ râu) nửa lượng - Đại táo nhục (bỏ hạt) 7 trái - Hạnh nhân (để nguyên bì) 50 hạt - Nǎo từ 1 chục.

Đổ 1 bát nước (do tuyết tan ra càng tốt) đun lên còn chừng 1 chung, nhỏ vào mắt ngày vài lần là khỏi.

➤ *Đau mắt đỏ.*

Bệnh đau mắt đỏ có nhiều loại, có thể các mạch máu nổi lên khắp tròng trắng, có thể đau hoặc không đau, có

thể chảy nước mắt hoặc không, có thể lóa mắt hoặc không, nhưng đều do hỏa bốc mà ra, có thể trị chung như sau:

Xuyên hoàng liên 8 lạng - Phiến não 1 tiền.

Trước hết lấy Hoàng liên bỏ vỏ đen ở ngoài đi, nướng sơ rồi giã nhỏ, đổ 3 bát nước sắc còn nửa bát, đoạn bỏ Phiến não vào, khuấy đều rồi nhỏ vào mắt.

Trường hợp không bớt mà mắt đỏ sưng như máu thì dùng :

Sinh địa hoàng 5 tiền - Xích thược được 5 tiền - Cam thảo 5 tiền - Xuyên khung 1 lạng - Phòng phong 1 lạng - Kinh giới 1 lạng - Dương quy 1 lạng.

Tất cả tán nhỏ trộn mật thành từng viên như đầu ngón tay, đun nước Kinh giới và Bạc hà, uống với thuốc sau mỗi bữa ăn.

Trường hợp mắt đỏ lù và sưng lên, không mở ra được thì phải dùng : Thổ sa 3 phân - Thạch cao (sao) 1 phân - Phiến não một ít. Tất cả tán nhỏ trộn mật, đắp vào đầu mắt cuối mắt và hai huyệt thái dương. Trường hợp bị gió độc mà mắt đau đỏ lên thì dùng :

Đồng thanh, to bằng hạt đậu - Phòng phong, chừng 1 tắc - Hạnh nhân không bỏ bì, 2 hạt. Tất cả tán nhỏ, cho vào một cái ly, đổ thêm chút nước hấp lên thật nóng mà rửa mắt tất khỏi. Trường hợp mắt đau đớn thì thêm vài lát Dương quy.

➤ *Phương thuốc trị chung các loại đau mắt đỏ.*

Nhuyn nhân 2 lạng - Hoàng cầm 2 lạng - Kỳ tử nhân 2 lạng - Hoàng liên 2 lạng - Trần bì 2 lạng - Trúc diệp 1 thăng.

Đổ 5 thăng nước sắc còn 1 thăng 6 lít chia uống 3 lần trong ngày. Bên ngoài dùng :

Đạm trúc diệp 5 lẻ - Hoàng liên 4 cái - Thanh tiền 20 vân - Đại táo (bỏ bì và hạt) 20 trái - Kỷ tử nhân 7 hạt - Xa tiền thảo 5 lẻ.

Đỗ 4 thăng nước sắc còn 2 thăng, rửa mắt ngày vài lần, rất công hiệu.

➤ Gan nhiệt mắt đỏ.

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên 3 lạng - Trần bì 3 lạng, đỗ 3 thăng nước sắc còn 1 thăng ruồi, chia làm 2 lần uống nóng sau 2 bữa cơm.

➤ Phong nhiệt mắt đỏ.

Lấy Xa tiền và Xuyên liên mỗi thứ 1 lạng tán nhỏ chia làm 2 lần uống sau hai bữa cơm với rượu hâm nóng.

➤ Gan hư mắt đỏ.

Lấy gan của con Thanh dung thái nhỏ, rửa sạch mà nuốt sống, rất công hiệu.

➤ Ngứa dây mắt đỏ.

Bỏ nửa thăng gạo nếp ngâm vào nước Sinh địa hoàng rồi lấy ra sấy khô, lại ngâm vào rồi lại lấy ra sấy khô, làm vậy 3 lần, sau dùng gạo đó nấu cháo ngày ăn 1 bát, vài ngày là khỏi.

➤ Mắt đỏ nhiều năm.

Lấy Hồ phấn 6 phần - Nhuy nhân 4 phần. Tất cả tán thật nhỏ. Chiên mỡ lá của heo, nhỏ mỡ vào thuốc bột vừa rồi, đắp vào khói mắt là khỏi.

➤ Mắt đỏ, đau và ngứa.

Hoàng liên và một ít Minh phàn tán nhỏ, thêm một chút sữa người, đắp vào khói mắt.

➤ *Gân đỏ nổi lên khắp tròng mắt.*

Lấy nước mật Thanh ngư hòa với mật bôi lên mí mắt.

➤ *Mắt đỏ nhèn không rõ.*

Dùng phương thuốc sau :

Huyền thanh thạch (nướng) 1 lạng - Thạch quyết minh 1 lạng - Nhuy nhán 2 lạng - Hoàng liên 2 lạng - Dương can 7 cái.

Tất cả tán nhỏ trộn nước cháo thành từng viên như hạt ngô, trước khi đi ngủ uống với trà nóng. Bệnh nặng tới đâu, uống 1 tháng cũng hết.

❸ CÁC CHỨNG ĐAU ĐỚN Ở MẮT.

➤ *Đau mắt sợ ánh sáng.*

Mắt vừa đau đớn vừa sợ ánh sáng, không mở ra được thì dùng :

Trich trục hoa 1 tiền - Nǎo bạc hà 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Khuong hoạt 1 tiền - Phòng phong 1 tiền - Tế tân 1 tiền - Kinh giới 1 tiền - Màn kinh tử 1 tiền - Phong hóa tiêu 3 tiền - Thanh đại 3 tiền - Xuyên hoàng liên 3 tiền - Thạch cao (nướng) 3 tiền - Nga bát thực thảo 3 tiền.

Tất cả tán thật nhỏ, cuộn giấy làm ống, thổi bột thuốc vào lỗ mũi ngày 3 lần là khỏi.

➤ *Mắt đau đớn nhiều năm.*

Giã Sinh loa lấy nước mà rửa. Hoặc giã Hoàng liên lấy nước mà nhỏ, rất công hiệu.

➤ *Mắt đau nhức - chảy nước mắt.*

Mắt đau nhức mà nước mắt chảy chữa chan thì dùng:

*Tứ kim bì - Bạch chi - Đại hoàng - Khuông hoàng -
Nam tinh - Đại bách bì - Xích tiểu đậu - Hàn thủy thạch.*
Tất cả tán nhỏ, hòa với nước Sinh địa hoàng thành
cao, đắp xung quanh mắt.

➤ *Mắt đau nhức không chảy nước mắt.*

Trường hợp này dùng đơn thuốc sau :

*Phòng phong 7 phần 5 ly - Bạch chi 7 phần 5 ly - Bạch
thược dược 1 tiền - Thực địa hoàng 1 tiền - Dương quy 1
tiền - Xuyên khung 1 tiền - Khuông hoạt 7 phần 5 ly.*
Đổ 2 ly nước sắc còn 1 ly, bô bã uống 1 lần sau bữa ăn.

➤ *Gan nhiệt khiến mắt đau nhức.*

Gan nhiệt khiến mắt đau nhức như kim châm, phải
dùng:

*Kỳ tử 1 lạng 6 tiền - Nhân quyết 1 lạng 6 tiền - Minh
tử 1 lạng 6 tiền - Nhuy nhân 1 lạng 6 tiền - Xa tiền 1
lạng 6 tiền - Dược tần bì 1 lạng 6 tiền - Thạch cao (giã
nhỏ bằng hạt đậu) 1 lạng - Khổ trúc diệp nửa lạng - Tế
tân nửa lạng - Xích mật 3 chung.*

Đổ 3 bát nước sắc còn 7 lè, bô bã, đun tiếp cho cạn
còn 4 lè, thoa vào mắt.

➤ *Hu hòa khiến mắt đau nhức.*

Thuốc uống bên trong dùng :

*Thực địa 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Sơn dược 3 tiền
- Sơn thù du 3 tiền - Đan bì 3 tiền - Trạch tà 3 tiền -
Bạch thược 3 tiền - Dương quy 3 tiền - Cam cúc hoa 3 tiền
- Sài hô 1 tiền.*

Đổ nước vào sắc uống. Nặng thì chỉ 2 thang là bớt
nhiều.

Bên ngoài thì dùng :

Sinh thực địa 2 tiền - Nuy nhuy nhân 5 phân. Tất cả ngâm trong nửa bát súsa người trong 1 đêm, hôm sau thêm Bạch phàn nửa phân và nửa bát nước, khuấy đều rửa mắt.

➤ *Hòa bắc làm mắt đau nhức.*

Trong chứng này mắt đỏ như trái đào chín, nước mắt chảy không ngừng, vừa đau nhức vừa xót, sợ ánh sáng mắt mở không lên, sáng ngủ dậy nhử (ghèn) mắt đóng cứng phải dùng :

Hoàng liên 1 tiền - Hoa tiêu 7 hạt - Bạch phàn 3 phân - Kinh giới 5 phân - Gừng sống vài lát.

Đổ 1 bát nước đun sôi kỹ, lấy nước rửa mắt 7 lần trong ngày là khỏi.

➤ *Thận huy làm mắt đau nhức.*

Lấy một mành Cam châu Cẩu kỷ ngâm rượu tốt 1 đêm rồi sao kỹ, rồi thêm Xuyên tiêu 2 lạng sao sơ, một ít Tiểu hồi hương sao sơ, một ít Hắc chi ma sao sơ, 2 lạng Thanh diêm nghiền nát, đổ nước vào sắc uống, ngoài ra dùng :

Đương quy đầu - Sinh địa - Bạch thuốc hoa - Bạch truật - Bạch phục linh. Mỗi thứ 4 lạng tán nhỏ, sau mỗi bữa ăn trưa uống 3 tiền với nước thật nóng, qua ít ngày là khỏi.

➤ *Tròng mắt đau nhức về đêm.*

Trường hợp ban ngày không thấy gì mà chỉ đau nhức tròng mắt về ban đêm thì dùng :

Hạ khô tuệ (sao) 2 lạng - Sinh cam thảo (nướng) 4 tiền.

Tất cả tán nhỏ. Mỗi lần uống 1 tiền 5 phân với nước trà nóng. Uống hết thuốc thì hết đau.

☞ CÁC CHỨNG SUNG MẮT.

➤ Sung mắt.

Mắt sưng lên, tròng mắt đỏ ngầu đau nhức như kim đâm, chảy nước mắt, nhiều nhứ mắt thì dùng :

Sài hồ 3 tiền - Kỷ tử 3 tiền - Bạch tật lê 3 tiền - Bán hạ 1 tiền - Cam thảo 1 tiền.

Đổ nước vào sắc, uống hai thang là hết.

➤ Mắt đau mà má sưng lên.

Chứng này thường gọi là Anh đào hạch, thì phải lấy Anh đào hạch chà xát hai bên má, tự nhiên hết sưng.

➤ Mắt đau mà mặt sưng to.

Chứng này thường gọi là Du châm nhân. Hãy lấy Sinh nam tinh và Sinh địa hoàng, phân lượng bằng nhau, giã nát thành cao dán hai huyệt thái dương, mắt tự nhiên hết sưng.

➤ Mắt sưng nỗi hạch.

Hạch có thể nổi ở trong hay ngoài mí mắt, lớn thì như hột táo, nhỏ thì như hạt đậu, lấy tay ấn thì hạch di động được, da vẫn như thường, không đổi màu, hạch không đau. Phải dùng :

Trần bì 1 tiền - Bán hạ chế 1 tiền - Bạch cương tám (sao) 2 lạng - Bạch phục linh 1 lạng 5 tiền - Sinh cam thảo 2 tiền - Xuyên thảo liên 3 tiền.

Tất cả tán nhỏ. Đun nước Hà diệp, trộn với bột thuốc thành từng viên như hạt ngô đồng, mỗi lần uống vài hạt nặng chừng 2 tiền với nước thật nóng.

Bên ngoài dùng Sinh nam tinh ngâm giấm rồi mài ra bôi vào mí mắt ngày vài lần, ít ngày hạch sẽ tiêu.

Hoặc cũng có thể dán Bối diệp cao, chẽ như sau :

*Ma du 1 cân - Huyết dư 1 cái (bằng quả trứng gà)
- Bạch lạp 2 lạng.*

Trước hết đun Huyết dư lên, bỏ bã, hạ lửa, đổ Ma du và Bạch lạp vào nấu quánh lại, phết ra giấy, dán lên hạch, ngày thay cao vài lần.

► *Chứng nhàn đơn.*

Người mắc chứng này thì mắt sưng lên, đỏ và đau nhức, mí mắt hoặc sụp xuống, hoặc cứng đơ không chớp được, mắt mờ mà không thấy rõ sự vật, trước hết dùng :

Kinh giới 1 tiền - Phòng phong 1 tiền - Khương hoạt 1 tiền - Độc hoạt 1 tiền - Tiễn hô 1 tiền - Sài hô 1 tiền - Kiết cánh 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Chí xác (sao) 1 tiền - Phục linh 1 tiền - Nhân sâm 5 phân - Cam thảo 5 phân - Gừng sống 3 lát.

Đỗ 2 bát nước sắc còn 8 lè, uống cách xa hai bữa cơm.

Trường hợp miệng khát, đại tiện táo bón thì dùng :

Kiết cánh 1 tiền - Dương quy 1 tiền.

Đỗ 2 chung nước sắc còn 8 phần, uống trước bữa cơm, nhiệt độc sẽ theo đường đại tiện mà ra.

Trường hợp lâu ngày không khỏi thì dùng :

Sinh hoàng kỳ 4 tiền - Xuyên son giáp 1 tiền - Xuyên khung 3 tiền - Dương quy 2 tiền - Tạo giác thích 1 tiền ruối.

Đỗ 3 chung nước sắc còn 1 chung. Trước bữa ăn uống một chung rượu rồi uống thuốc tiếp theo.

Hoặc dùng đơn thuốc sau :

Nam tinh 2 lạng - Trần bì 2 lạng - Thương truật 2 lạng - Hoàng nghiệt 5 lạng - Khương hoàng 5 lạng - Cam

*thảo 2 lạng - Bạch chi 5 lạng - Thượng bạch thiên hoa
phấn 10 lạng - Hậu phác 2 lạng - Đại hoàng 5 lạng.*

Tất cả tán nhỏ, để trong bình đậy thật kín, mỗi lần
lấy ra một ít trộn với nước trà nóng đắp ngoài mắt.

Trường hợp mắt sưng chảy mủ thì dùng Hổ phách
cao hoặc Bạch cao dược. Hổ phách cao chế như sau :

*Định phấn 1 lạng - Huyết dư 8 tiền - Khinh phấn 4
tiền - Ngân chu 7 tiền - Hoa tiêu 14 hạt - Hoàng lạp 4
lạng - Bột hổ phách 5 phần - Ma du 12 lạng.*

Trước hết đổ chung Ma du, Huyết dư, Hoa tiêu đun
lên, bỏ bã, bỏ Hoàng lạp vào cho chảy tan ra rồi lọc bằng
vải, đổ vào bình đậy kín. Các vị thuốc còn lại cùng tán nhỏ,
đổ từ từ vào bình, vừa đổ vừa khuấy đều cho tới lúc nguội
thành cao.

Bạch cao dược chế như sau :

*Tịnh ba đậu nhục 12 lạng - Sưu ma tử (bó xác) 12
lạng - Hương du 3 cân - Hà mô 5 con.*

Trước hết ngâm Ba đậu nhục và Sưu ma tử vào
Hương du trong 3 ngày rồi ngâm thêm Hà mô vào đó trong
1 đêm rồi mới đem đun sôi kỹ lên, sau đó bỏ bã, đun tiếp
cho cạn quanh lại rồi hạ lửa, rồi cho thêm Quan phấn 2
cân ruồi và bột Nhū hương 5 tiền, vừa cho vừa khuấy
đều, đến lúc nguội thì thành cao, phết lên giấy mà dán.

➤ *Mắt sưng chảy nước và gấp giá.*

Lấy Khô phấn 1 lạng và Đồng thanh 3 tiền, tất cả
tán nhỏ đổ vào một bát nước sôi, đợi nước lắng trong,
lấy nước rửa mắt.

➤ *Mắt sưng có mủ.*

Dùng phương thuốc sau :

Gừng khô 6 thù - Quyết minh tử 6 thù - Phàn thạch 6 thù - Nhuy nhán 6 thù - Tế tân 6 thù - Hoàng liên 6 thù - Nhung diêm 6 thù - Đóng thanh 3 thù.

Ngâm tất cả vào nước trong 1 đêm, sáng vớt ra bỏ vào 8 lẻ Bạch mật, đổ thêm 3 đầu Mạch tiết mà đun lên một lúc lâu, bỏ thêm 2 trái mật Lý ngũ, xong thoa lên mí mắt ngày 3 lần, đêm 4 lần.

➤ Mắt mù và bị đặc.

Thường là trẻ sơ sinh trong hoặc ngoài tháng hay mắc chứng này, mí mắt sưng lên chảy mủ, mắt mở không được. Hãy lấy Khúc thiện già nát đắp vào hai mí mắt, khô lại thay vài lần trong ngày, vài ngày là khỏi.

➤ Mắt sưng có mủ.

Mắt sưng lên, trong mọc mụn có mủ, nước vàng và mủ chảy không ngừng. Nếu không chữa ngay mà để lâu ngày thì không thuốc gì chữa khỏi. Phải lấy Thị bính (cũng gọi là Sĩ bính) bỏ bì lấy thịt, già nát mà đắp, trong vòng 10 ngày là khỏi.

➤ Trong mắt có trùng.

Lấy Hồng tảo bò hột, dùng Hắc phàn nhét đầy vào, rồi nướng giòn tán nhỏ. Lại lấy Phác tiêu bò vào nồi đun lên để nguội. Cứ 2 tiền bột thuốc trên thì hòa với 6 phần Phác tiêu, bỏ vào 1 bát nước sôi khuấy đều rồi rửa mắt. Chỉ chừng 10 lần là khỏi.

➤ Khóe mắt có trùng.

Hãy dùng Phúc bồn tử (tán thành bột) 1 tiền - Can khuong (đốt thành than) 5 ly - Sinh phàn 5 ly - Khô phàn 1 phần.

Tất cả tán nhỏ trộn với mật thành như cao, dán vào khoe mắt 1 đêm là trùng dính hết vào đó.

➤ *Chứng tinh lậu sang.*

Đây là chứng mụn nhọt ở mi mắt, mụn nhọt như hạt đậu, sưng lên đau nhức vô cùng. Nhọt vỡ ra, nếu chảy mủ trắng là nhẹ, nếu chảy mủ xanh đen là nguy hiểm. Trị liệu thì đầu tiên phải uống Sơ phong thanh can thang, khi nhọt vỡ ra rồi thì dùng Hoàng linh dược mà bôi vào, lại phải dán Vạn ứng cao, ít ngày thì khỏi.

Đơn thuốc Sơ phong thanh can thang như sau :

Đương quy vỹ 1 tiền - Xích thước 1 tiền - Kinh giới tuệ 1 tiền - Phòng phong 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Cúc hoa 1 tiền - Sinh ký tử 1 tiền - Bạc hà 1 tiền - Sài hồ 1 tiền 5 phần - Liên kiều (bó lõi) 1 tiền 5 phần - Ngân hoa 2 tiền - Sinh cam thảo 5 phần.

Đổ nước vào sắc uống cách xa bữa cơm.

Đơn thuốc Hoàng linh dược như sau :

Thực diêm 5 tiền - Hắc duyên 6 tiền - Khô bạch phàn 2 lạng - Khô tảo phàn 2 lạng - Thùy ngân 2 lạng - Hòa tiêu 2 lạng - Minh hùng hoàng 5 tiền.

Trước hết đun Thực diêm và Hắc duyên cho chảy ra, đổ Thùy ngân vào cho kết tinh thành như cát, sau đó mới cho Bạch phàn, Tảo phàn và Hòa tiêu vào, rồi tất cả tán thật nhuyễn, cuối cùng tán Minh hùng hoàng thành bột mà trộn vào.

Đơn thuốc Vạn ứng cao như sau :

Xuyên ô - Thảo ô - Sinh địa - Bạch liêm - Bạch cập - Tượng bì - Quan que - Bạch chi - Dương quy - Xích thước - Khuong hoạt - Khổ sâm - Thổ mộc miết - Xuyên

*Son giáp - Ô dược - Cam thảo - Độc hoạt - Nguyên sâm
- Định phán - Đại hoàng.*

Mỗi thứ 5 tiền. Định phán để riêng. Các vị khác ngâm cả vào Tịnh hương du, nếu là mùa xuân thì ngâm 5 ngày, mùa hạ 3 ngày, mùa thu 7 ngày, mùa đông 10 ngày. Sau đó đổ vào nồi đun nhỏ lửa cho thuốc nổi lên trên mặt, hạ lửa, dùng vải sạch lọc bỏ bã đi, cho Định phán vào, đun tiếp cho tới khi nước thuốc đặc lại thành cao, có màu đen và lóng bóng, lấy 1 giọt ra nhỏ vào nước mà không tan là được. Phết cao lên giấy mà dán vào khói mắt.

CÁC CHỨNG MÀNG, MỘNG.

➤ Mắt như có vầng đen che kín.

Lấy 2 quả trứng gà luộc chín bóc vỏ, rồi cho vào siêu, đổ ít nước, cho thêm Tang ký sinh, đun lên cho sôi, để nguội bớt lấy ra ăn ngày 1 lần, vài ngày là khỏi.

➤ Phương thuốc trị chung màng mắt, mộng mắt.

Trần bì 18 thù - Hoàng bá 18 thù - Hoàng liên 18 thù - Hoàng cầm 18 thù - Quyết minh tử 13 thù - Nhuy nhán 18 thù - Kỷ tử 7 hạt - Đại táo 5 trái.

Đổ 2 thăng nước sắc còn 6 lè, để lắng trong, nầm ngừa mà rửa mắt ngày 1 lần, vài ngày là hết.

➤ Mắt có màng lâu năm.

Hay dùng : Nga bát thực thảo - Xuyên khung - Thanh đại.

Tất cả phân lượng bằng nhau tán nhỏ, cuốn giấy làm ống thổi bột thuốc vào mũi cho hắt hơi. Vài lần là khỏi.

➤ Mắt có màng trắng.

Dùng phương thuốc sau :

San hô - Hồ phách - Ngọc tiết - Tăng thanh - Tứ bối
- *Chu sa - Phục kê tú xác (bô vỏ trắng).*

Tất cả phân lượng bằng nhau tán nhuyễn, dùng lông gà rửa sạch, chấm thuốc quét vào màng mắt bốn năm lần trong ngày, vài ngày hết.

Hoặc có thể trị như sau : Lấy một cái mật heo sống, dùng dao cắt ra, cho nước đắng chảy vào một cái đĩa bằng đồng, hơ trên lửa cho khô quanh lại, viên thành viên nhỏ, nhét vào dưới mi mắt chỗ có màng. Thuốc sẽ tan dần, có hiệu lực trừ màng mắt. Ngày làm như vậy 2 lần vào sáng, chiều. Vài ngày là hết.

➤ *Màng đỏ.*

Lấy mật gấu 5 phân hòa với một chút nước, cho thêm Băng nǎo 1 phân tán nhỏ. Nếu mắt ngứa thì thêm một chút bột gừng sống. Tất cả trộn đều, nhỏ vào mắt.

➤ *Chứng màng tinh.*

Lấy một ít Bạch diêm tra vào mắt, đau thì ngừng, nhiều lần là khỏi.

➤ *Chứng màng hoa.*

Lấy Bạch cúc hoa và Thiên thuế, phân lượng bằng nhau tán nhỏ. Mỗi lần lấy ra 3 tiền hòa với một chút mật, đổ nước vào sắc uống, rất công hiệu.

➤ *Sau can bệnh mắt có màng.*

Lấy dao sắc cao móng tay thành bột nhuyễn, trộn với sữa người mà nhỏ, màng sẽ tan.

➤ *Mắt tinh tinh kéo màng, không rõ nguyên nhân*

Lấy Xà thuế bì 1 cái, rửa sạch sấy khô cắt nhỏ, trộn với Bạch miến như cái bánh, nướng trên lửa cho đen,

tán nhỏ. Sau bữa cơm lấy ra 1 tiền mà uống với nước nóng. Ngày uống 2 lần.

➤ *Đi vật vào mắt sinh màng.*

Vật bên ngoài lọt vào mắt lâu ngày không ra được, mắt kéo màng thì dùng Cù mạch và Gừng sao, phân lượng bằng nhau, mỗi lần lấy ra 2 tiền uống với nước lạnh, ngày 2 lần.

➤ *Mắt có tinh.*

Lấy Bạch tật lê 3 tiền, đổ nước đun kỹ, rửa mắt ngày vài lần, vài ngày là hết.

➤ *Phương thuốc dài màng tinh mắt.*

Khẩu nhân 2 hạt - Tế tân 1 tiền - Tân di 1 tiền - Quy vỹ 5 phân, tất cả tán nhỏ lấy vài thưa gói lại, đau mắt trái thì nhét vào lỗ mũi phải, đau mắt phải thì nhét vào lỗ mũi trái.

❸ CÁC BỆNH LINH TINH CỦA MẮT.

➤ *Mắt tròn ngược.*

Dùng phương thuốc sau :

Mật mông hoa 4 tiền - Thiên thuê 4 tiền - Bạch cúc 4 tiền - Úc lý nhân 4 tiền - Sinh thạch cao 4 tiền - Sinh thảo quyết minh 4 tiền - Thạch quyết minh 4 tiền - Cam thảo 4 tiền - Cúc tinh thảo 4 tiền - Bạch phàn 4 tiền - Bách bộ 2 tiền - Trân châu 4 phân.

Tất cả tán nhỏ, hòa với nước đun sôi lên mà uống.

➤ *Chứng lông quăm.*

Sáng sớm nhò một người tinh mắt dùng nhíp nhổ những lông mi mọc "quăm" vào, nhở phải nhổ cả chán lông, dùng để lông đứt. Tối thì nhổ nước Thiên tuế luy,

nhớ tránh phong hàn và ánh sáng chói chang, lửa, khói, kiêng ăn đồ cay nóng.

➤ *Mắt mờ không rõ.*

Dùng phương thuốc sau :

Phòng phong 2 lạng - Tế tân 2 lạng - Khung cùng 3 lạng - Bạch tiên bì 3 lạng - Độc hoạt 3 lạng - Quất bì (khử mạch) 2 lạng - Đại táo (bỏ hột) 27 trái - Cam trúc diệp 1 thăng - Mật 5 lít.

Mật để riêng. Đổ 1 đấu 2 thăng nước sắc còn 4 thăng, đổ mật vào đun sôi kỹ, bỏ bã chia uống 4 lần trong ngày.

➤ *Chang phong thủng trong mắt.*

Lấy Bạch phàn 2 tiền, rang tán nhỏ, trộn với Táo nhục viên thành viên bằng đầu ngón tay, xát vào bên dưới, trong ngoài mi mắt, ngày 3 lần.

➤ *Mọc thịt trong mắt.*

Lấy Lư chi và Thạch diêm hòa chung, tra vào mắt.

➤ *Mắt mờ, chảy nước mắt nhiều.*

Lấy Sinh địa, Thục địa, Xuyên tiêu, phân lượng bằng nhau tán nhỏ, trộn mật viên tùng viên như hạt ngô đồng. Mỗi lần uống từ 5 tới 10 viên vào lúc đói với nước cháo bỏ muối mặn.

➤ *Bị gió chảy nước mắt.*

Lấy Hương phụ, Thương truật và Tiêu mục, phân lượng bằng nhau tán nhỏ, cuộn giấy làm ống thổi bột thuốc vào mũi sẽ hết.

Hoặc lấy *Mộc nhĩ* (nướng) 1 lạng, *Mộc tặc* 1 lạng. Tất cả tán nhỏ, mỗi lần lấy ra 2 tiền uống với nước nóng, ngày vài lần.

➤ *Phương thuốc bì truyền tri chưng thông manh (quáng manh).*

Người mắc chứng này thì đồng tử như thường, màu sắc chẳng khác gì mắt người lành mạnh, chỉ khác là không nhìn thấy gì mà thôi, ta quen gọi là thông manh (quáng manh). Trị như sau :

Bạch dương can 1 bộ - Hoàng liên 1 lạng - Thục địa hoàng 2 lạng.

Tất cả giã chung cho nhuyễn, viên từng viên như hạt ngô, mỗi lần uống từ 7 tới 10 viên cách xa bữa cơm, ngày 3 lần.

Cũng có thể dùng 1 cái mật heo, bỏ vào chén đun nhỏ lửa cho keo lại, viên thành viên nhỏ bằng hạt gạo, nhét vào mắt. Đồng thời bên trong dùng :

Hoàng ngưu can 1 bộ - Thổ qua can 3 lạng - Linh dương giác tiết 3 thăng - Nhuy nhán 3 lạng - Tế tân 6 lạng - Xa tiên tử 1 thăng.

Tất cả bỏ chung trong một cái bình đậy thật kín trong 15 ngày nếu là mùa xuân, mùa hạ, hoặc 20 ngày nếu là mùa thu, mùa đông, rồi lấy ra sấy khô tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với nước.

➤ *Phương thuốc bì truyền tri chưng tuốc mực.*

Lão bách bạch bì 4 lạng - Ô mai nhục (rang) 2 lạng - Tế tân 4 lạng - Địa phu tử 4 lạng.

Tất cả tán nhỏ, sau mỗi bữa ăn uống 2 thìa với rượu. Cũng có thể hái Địa y thảo trong những ngày mồng 7 tháng 7 hoặc mồng 9 tháng 9, rửa sạch sấy khô tán nhỏ, mỗi lần uống 1 thìa với rượu, ngày 3 lần.

➤ Mắt hoa.

Lấy mật của cá lý ngư nhỏ lên gương soi mặt, để khô, dùng thanh trúc lấy ra, tra vào mắt là khỏi.

➤ Phương thuốc bì truyền trị chùng mù mắt.

Lấy 1 bộ Thanh dương can, bò màng, thái nhỏ, để vào mâm, đốt lửa ở trên cho thật khô. Lấy riêng Quyết minh tử nửa thăng, Liệu tử 1 lẻ, rang lên cho thơm. Tất cả tán chung thành bột. Sau bữa cơm uống 1 thìa. Uống xong 2 tē này thì có thể đọc sách ban đêm.

➤ Tròng mắt ca lại.

Lấy 1 củ Gừng già, nướng thật nóng, áp vào mi mắt.

➤ Tròng mắt thụt vào.

Tròng mắt thụt vào trong, lại có màng, thường gọi là chứng Hâm tinh ế, phải dùng :

Thục địa 4 lạng - Son dược 2 lạng - Son thù du 2 lạng

- Đan bì (sao) 2 lạng - Chi thực 2 lạng - Cấu kỷ 2 lạng -

Tật lê (sao) 2 lạng - Màn kinh tử 1 lạng - Trạch tà 5 tiền

- Hoàng bá 1 lạng - Tri mẫu 1 lạng - Phục linh 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành từng viên nặng chừng 3 tiền, mỗi tối uống 1 viên.

Nếu không hiệu quả thì phải dùng phép "thanh tâm thanh thận" như sau :

Cúc hoa 5 phần - Quyết minh 5 phần - Mộc tặc 5 phần - Tật lê 5 phần - Hoàng bá 5 phần - Mạch đồng 5 phần - Sài hô 5 phần - Bạc hà 5 phần - Xuyên khung 5 phần - Thanh bì 5 phần.

Nếu chỉ có mắt phải thì dùng thêm : Hoàng cầm - Kỷ tử - Kiết cánh - Chỉ xác - Trần bì, mỗi thứ 5 phần.

Nếu chỉ có mắt trái thì dùng thêm : Đại hoàng 1 phần.

Đổ nước vào sắc uống vào mỗi tối trước khi đi ngủ.

➤ *Mắt ngứa.*

Lấy Bạch diêm 3 thia và Ô tặc ngư cốt bỏ vảy 1 cái. Đổ 4 thăng nước sắc còn 2 thăng, để lắng trong mà rửa mắt vào mỗi tối.

➤ *Chảy nước mắt liên miên.*

Đợi ngày Đoan ngọ, đi lấy hạt hoặc hoa Thanh hao, để khô trong chỗ mát tán nhỏ, mỗi lần uống 2 tiền, ít ngày là khỏi.

➤ *Mắt lật ra ngoài.*

Dùng phương thuốc sau :

Thạch cao (nướng) 5 tiền - Ký nhân 1 lạng - Cam thảo 3 lạng - Hy thiêm thảo (chung rượu sấy khô) 4 lạng - Phòng phong (ngâm rượu sao sơ) 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần người mạnh uống 2 tiền, người yếu uống 1 tiền, trẻ con uống 5 phân, với nước nóng.

➤ *Tròng mắt và chạm bị thương.*

Lấy thịt dê hoặc gan heo nấu chín chườm nóng bên ngoài.

➤ *Đồng tử tân đại.*

Dùng phương thuốc sau :

Thục địa (thái mỏng) 2 tiền - Dương quy 1 tiền - Quy thân 1 tiền - Bạch thược (sao rượu) 1 tiền - Xa tiền tử 8 phân - Xuyên khung 8 phân - Thó ty 1 tiền - Cúc hoa 8 phân - Thanh tương tử 8 phân - Bắc ngũ vị 9 hạt.

Đổ nước vào sắc uống. Trường hợp miệng khát đầu
nặng thêm Sinh địa và Mạch đông, mỗi thứ 1 tiễn.
Trường hợp hỏa không bốc thì thêm Cẩu kỷ 1 tiễn.

➤ *Lở trong mắt.*

Dùng phương thuốc sau :

*Phi kỳ 3 lạng - Chân đồng lục 1 lạng - Mai phiến 3
phân - Lục đảm phàn 6 lạng.*

Tất cả tán nhuyễn, trộn với lòng trắng trứng gà mà
tra vào mắt.

➤ *Bụi than vào mắt.*

Lấy Vân dài du mà rửa.

➤ *Cát hoặc bụi vào mắt.*

Lấy gan gà giã nát đắp vào mắt.

➤ *Bùn đất vào mắt.*

Lấy 1 dây Ngưu tất to và dài chừng 2 tấc, chính
người đau mắt bỏ vào miệng nhai nát, lấy ra đắp vào
khóe mắt, nước mắt tuôn ra lôi theo bùn đất.

➤ *Bệnh quáng gà.*

Người mắc chứng này cứ đêm đến là không thấy gì,
Đông y gọi là chứng Kê manh nhän. Phải lấy một ít Hoàng
lạp đun cho chảy ra, bỏ một ít Cáp phấn vào. Lấy gan
heo, hoặc gan dê càng tốt, bỏ ra cho thuốc vào, bỏ vào nồi
đồng đổ nước đun chín, mở vung ra, kê mắt vào xông hơi,
khi nguội bớt thì lấy ra ăn cả gan lẫn thuốc. Cách trị này
cực công hiệu, vì chứng quáng gà là do gan hư mà ra.

➤ *Mắt không nhắm được.*

Dàn bà hay mắc chứng này, vì bị sợ hãi cực độ vì
một chuyện gì, rồi ngày đêm mắt không nhắm được. Hãy

lấy Úc lý nhân 3 tiền, đổ rượu vào sắc lên mà uống, rất công hiệu.

➤ *Mắt mọc những hạt đỗ.*

Tròng trắng mắt tự nhiên mọc lên những hạt đỗ, sau đó thì đau nặng và mặt sưng lên. Hãy lấy mật gấu thứ thật, bằng chừng 2 hạt gạo, đổ nước sôi vào mà uống cực công hiệu.

➤ *Mắt toa sau khi mắc bệnh đậu mùa.*

Phải trị trong vòng trăm ngày từ sau khi lên đậu, để lâu bất trị. Lấy Phúc bồn tử cǎn giā nát hòa với Can mật tra vào mắt.

➤ *Chứng mờ mắt của sản phụ.*

Sản phụ sinh nở xong tự nhiên mắt hoa hoặc mờ, không thấy rõ, hoặc mắt đỏ lên, sưng đau rồi mờ đi, đó là do huyết hư mà ra. Trị như sau :

Cúc hoa 5 phần - Quyết minh 5 phần - Tật lê 5 phần - Dương quy 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Bạch thược 1 tiền - Thực địa 1 tiền - Sài hồ 5 phần - Bạc hà 5 phần - Thanh bì 5 phần - Hoàng cầm 5 phần - Ký tử 5 phần - Chỉ xác 5 phần - Trần bì 5 phần - Ích mẫu thảo 1 nắm.

Đổ 1 bát rượu nước sắc còn 1 bát, uống vào buổi tối.

Trường hợp 2 mắt sưng đỏ đau nhức thì dùng :

Cúc hoa 5 phần - Quyết minh 5 phần - Mộc tặc 5 phần - Tật lê 5 phần - Diên tó (tán) 5 phần - Hổ phách (tán) 5 phần - Sinh bồ hoàng 5 phần - Sinh linh chi 5 phần - Đào nhân 2 phần - Hồng hoa 2 phần - Mộc thông 5 phần - Sơn tra 1 tiền - Sài hồ 5 phần - Xuyên khung

5 phần - Bạc hà 5 phần - Thanh bì 5 phần - Hoàng cầm 1 phần - Kỳ tử 1 phần - Kiết cánh 1 phần - Chi xác 1 phần - Trần bì 1 phần - Đại hoàng 1 phần.

Đổ nước vào sắc uống buổi tối.

➤ *Chứng mờ mắt của người già.*

Đây là do thận hư mà ra, trị như sau : Trước hết dùng Lục vị địa hoàng hoàn, sau thì dùng Minh mục ích khí thang.

Đơn thuốc Lục vị Địa hoàng hoàn như sau :

Thục địa 4 lạng - Cúc hoa 2 lạng - Sơn dược 2 lạng - Phục linh 2 lạng - Chi thực 2 lạng - Cẩu kỷ 2 lạng - Quyết minh 2 lạng - Tật lê 2 lạng - Thó ty 2 lạng - Đan bì (sao) nửa lạng - Trạch tả 5 tiền - Hoàng bá 1 tiền - Tri mẫu 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ trộn mật thành từng viên nặng 1 tiền, mỗi lần uống 5 viên với nước nóng.

Đơn thuốc Minh mục ích khí thang như sau :

Hoàng kỳ 1 tiền - Nhân sâm 8 phần - Cam thảo 5 phần - Dương quy 3 phần - Sài hồ 3 phần - Thăng ma 3 phần - Trần bì 8 phần - Cúc hoa 5 phần - Tật lê 5 phần - Quyết minh 5 phần - Mộc tặc 5 phần - Hoàng bá 1 tiền - Đại táo 1 trái.

Đổ nước sắc uống. Trong hai thứ thuốc kể trên thì thuốc viên là chủ yếu, còn thuốc thang chỉ là bổ thêm cho sáng mắt mà thôi. Người già dùng hai thứ thuốc này rất công hiệu.

CHƯƠNG IX

BỆNH CỔ HỌNG

➤ *Chứng viêm cổ họng.*

Người mắc chứng này thì cổ họng hơi sưng, có những điểm trắng và đỏ, tiểu thiệt sưng đỏ lên, nuốt nước bọt rất đau, đó là do nhiệt độc uất tích mà phát ra, phải dùng phép “thanh hỏa” bằng Lục vị thang thêm các vị như sau :

Điêm sao 2 tiền - Hoàng bá (sao rượu) 2 tiền - Hoàng cầm 1 tiền (sao muối) - Tri mẫu 2 tiền - Thục thạch cao 5 tiền - Son đậu cǎn (sao muối) 2 tiền - Nguyên sâm 2 tiền - Son ký 1 tiền - Mộc thông 1 tiền - Sinh địa 2 tiền.

Đổ nước vào sắc uống 1 thang trong 1 ngày. Hôm sau thêm :

Liên kiều 3 tiền - Tứ hoa địa đinh 3 tiền - Thục địa 2 tiền - Đan bì 2 tiền - Thảo hà sa 2 tiền - Xuyên liên 1 tiền.

Đổ 1 bát Kim châm hoặc 1 bát Bách chi châm, sắc uống, cực kỳ công hiệu.

➤ *Chứng tắt tiếng, nuốt nghẹn.*

Chứng này là do tà phục ở phế, khiến lục mạch chậm và nhỏ, tắt tiếng, nuốt nghẹn, ăn uống không được, có thể kéo dài lâu ngày nguy hiểm. Trường hợp bệnh lâu ngày, nhưng mạch còn có lực cốt là còn trị được. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

*Ma hoàng 3 tiền - Quế chi 1 tiền - Tô diệp 3 tiền -
Mộc thông 1 tiền - Tế tân 2 tiền - Bạch chi 1 tiền - Hạ tử
1 tiền - Tạo hạch 3 tiền - Gừng sao 2 tiền - Bán hà 2 tiền.*

Đổ nước vào sắc uống mỗi ngày 1 thang. Uống liền
trong 5 ngày; bệnh bớt nhưng vẫn còn tắt tiếng, phải đổi
thuốc, thêm các vị sau :

*Kiết cánh 1 tiền - Hạ tử 7 tiền - Cam thảo 7 tiền -
Bạc hà 1 tiền (Tất cả các vị vừa kể đều sao nước tiểu trẻ
con) - Ma hoàng 1 tiền.*

Đổ nước vào sắc uống, nuốt từ từ qua cuống họng.
Chừng 10 thang thì khỏi hẳn.

➤ *Sưng cổ bên ngoài, sưng họng bên trong.*

Chứng này hoặc là do hỏa uất, hoặc là do âm dương
tương kết mà ra, nên mới sưng cả trong lẫn ngoài. Phải
dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

*Hoàng cầm (sao) 3 tiền - Thực quản 5 tiền - Hải phù
thạch 2 tiền, đổ nước sắc uống vài thang.*

Sau đó thì đổi thuốc, thêm các vị :

*Đan bì 1 tiền ruối - Sinh địa 2 tiền (sao rượu) - Hoàng
cầm 2 tiền - Sinh thạch cao 3 tiền - Sơn ký (sao) 1 tiền
- Mộc thông 1 tiền.*

Đổ nước vào sắc uống. Trường hợp lạnh lung thì
thêm: Khương hoạt 3 tiền.

Trường hợp bao tử mệt thì thêm Cát căn và Bách
chi châm.

➤ *Chứng phong nhiệt hầm.*

Chứng này là do bị cảm phong nhiệt mà ra, khiến cổ
họng có những điểm đỏ, lưỡi đóng bợn trắng, mạch lớn
và nhanh. Phải dùng Lục vị thang thêm các vị sau :

*Điêm sao 2 tiễn - Nguyên sâm 2 tiễn (sao rượu) -
Hoàng cầm 3 tiễn - Sơn kỳ 1 tiễn - Hoa phấn 1 tiễn.*

Đổ nước vào sắc uống 1 thang là bớt nhiều. Có thể uống thêm Bát tiên tán.

➤ *Chứng rát sắc hắc hầm.*

Người mắc chứng này thì cổ họng sưng đỏ hoặc bầm, lâu dần sẽ loét ra, đó là do hàn phục ở phế vị mà phát ra, khiến ăn uống không được, bệnh nặng thì khạc ra những mẩu thịt thối. Nếu tưởng lầm là do hỏa nhiệt mà ra rồi dùng các vị như Tam hoàng, Tê giác, Linh dương giác v.v... là đưa người bệnh vào tử chứng. Trái lại, phải dùng Lục vị thang thêm các vị sau :

*Tế tân 5 phần - Cát căn 1 tiễn - Tô diệp 1 tiễn -
Bạch chỉ 1 tiễn - Xuyên khung 1 tiễn - Ma hoàng 1 tiễn.*

Đổ nước vào sắc uống 1 thang thì đỏ bầm hóa thành hồng. Lúc đó phải đổi mà thêm :

*Nguyên sâm (sao rượu) 2 tiễn - Hoàng cầm 2 tiễn -
Điêm sao 2 tiễn - Hoa phấn 2 tiễn.*

Đổ nước vào sắc uống, vài thang là khỏi.

➤ *Chứng lở cổ họng.*

Chứng này do thận hư hỏa vượng mà ra. Cổ họng lở không sưng nhưng hơi đỏ, có những điểm xanh trắng như hạt cải, nuốt nước bọt rất đau, tắt tiếng, ho khan không đàm, mạch yếu. Phải dùng Tri bách địa hoàng thang và Tứ vật thang thêm các vị sau :

Mạch đông (sao) - Nguyên sâm (sao muối) - Nữ trinh tử - Cẩu kỳ - Nhân sâm - Dương sâm - Thủ ô - A giao.

Đổ nước vào sắc uống liền 10 thang trong 10 ngày. Tiếp đó phải dùng Phụ quế bát vị hoàn, thêm Nữ trinh, Cẩu

kỷ, Nhân sâm, Dương sâm, tất cả đều sao muối. Uống thuốc với nước muối lạt và nóng, mỗi lần uống chừng 4 tiền.

Trường hợp Tri bách địa hoàng thang và Tứ vật thang ở trên không kiến hiệu thì thêm Phụ tử và Quế chi mỗi thứ 3 tiền, đó là cách dẫn hỏa quy nguyên vẹy.

➤ *Chứng hắc cam.*

Chứng này là do thận hư hỏa vượng mà ra, khiến trong họng nổi lên những điểm xanh, trắng, đỏ. Muốn biết có phải chứng Hắc cam hay không thì ngoài việc nhìn những đốm vừa kể, nếu thấy không ho, không tắt tiếng, mạch hư là đúng. Trị liệu thì dùng Lục vị thang, bỏ 3 vị Kinh giới, Phòng phong, Cương tàm, và thêm các vị sau đây :

*Điểm sao 1 tiền - Nguyên sâm (sao rượu) 1 tiền -
Hoàng cầm 2 tiền - Đan bì 2 tiền - Sinh địa (sao muối) 2 tiền -
Sơn kỳ (sao muối) 1 tiền - Nữ trinh (sao muối) 1 tiền rượu -
Tri mẫu 1 tiền rượu.*

Đàn ông thì thêm Quy bản 5 tiền. Đàn bà thì thêm Miết giáp 5 tiền. Đổ nước vào sắc uống liên 5 thang trong 5 ngày.

Trường hợp chưa khỏi thì thêm :

*Phụ tử 3 phần - Quế chi 3 phần. Đổ nước sắc riêng
rồi uống cùng với thuốc trên.*

Sau khi khỏi thì phải dùng Phụ quế bát vị hoàn, thêm Nguyên sâm, Tri mẫu, Nữ trinh, Cẩu kỷ, tất cả đều ngâm nước muối rồi sao khô.

➤ *Chứng phi dương hắc.*

Chứng này là do phong nhiệt mà ra, khiến cổ họng đau đớn, không ăn uống gì được, hàm ếch sưng đỏ. Phải dùng Lục vị thang thêm các vị sau :

*Liên kiêu 1 tiền - Cát cẩn 1 tiền - Hoàng bá 1 tiền
- Sơn kỳ 1 tiền - Mộc thông 1 tiền - Sơn thạch cao 4 tiền.*

Chỉ cần uống 2 thang trong 2 ngày là khỏi.

➤ *Chứng hắc á hầu.*

Chứng này thì cổ họng không sưng, nhưng hai bên tiểu thiệt nổi những điểm đỏ, giọng khàn hoặc tắt tiếng. Chứng này là do nội ngoại phong hỏa, lại ăn đồ chua, khiến phế khí bất thanh mà ra. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Tế tân 3 tiền - Tô diệp 2 tiền, đổ nước vào sắc uống.

Uống xong 1 thang mà không thấy công hiệu thì đổi vị, thêm các vị sau :

Sinh địa 2 tiền - Đan bì 2 tiền (2 vị này ngâm nước muối rồi sao khô) - Sơn kỳ 1 tiền - Mộc thông 1 tiền - Hoa phấn 1 tiền.

Đổ nước vào sắc, uống 2 thang là khỏi.

➤ *Chứng thanh á hầu.*

Chứng này là do hàn phục ở phế phủ, khiến cho cổ họng không sưng không đỏ nhưng khô khan đau đớn, khó ăn uống. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau:

Tô diệp 2 tiền - Ma hoàng 2 tiền.

Đổ nước sắc uống 2 thang trong 2 ngày. Sau đó Ma hoàng, Tô diệp mỗi thứ giảm một nửa, rồi thêm các vị sau :

Hoa phấn 1 tiền - Hoàng cầm 1 tiền - Khuông hoạt 1 tiền - Gừng sao 1 tiền - Bán hạ 1 tiền - Tạo hạch 20 hạt - Hạ từ 2 tiền - Kiết cánh 5 tiền - Cam thảo 5 tiền.

Đổ nước sắc uống nhiều ngày, vì chứng này không thể khỏi ngay được, có khi kéo dài cả tháng.

➤ *Chứng lạn sa hàn.*

Chứng này thường phát sinh sau khi mắc thương hàn, vì tà ở ngoài chưa hết, khiến cổ họng sưng đau. Phải dùng Lục vị thang, phân lượng giảm một nửa, thêm các vị sau :

Hoàng cầm (sao rượu) 1 tiền - Hoa phấn 1 tiền - Nguyên sâm (sao muối) 2 tiền - Cát cẩn 1 tiền - Sinh thạch cao 2 tiền - Đam trúc diệp 2 tiền - Thảo hà sa 2 tiền.

Đỗ nước sắc uống 4 thang liền trong 4 ngày. Trường hợp không bớt thì thêm các vị sau :

Sinh đại hoàng 3 tiền. Đỗ nước sắc uống 3 thang là khỏi.

➤ *Chứng song nhũ nga.*

Chứng này là do cảm vị phế nhị kinh mà ra, khiến ở hai bên họng nổi lên hạch thịt như hai quả anh đào, người phát nóng lạnh. Dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Trân bì - Hải phù thạch - Tô diệp - Khuong hoạt. Mỗi vị 1 tiền ruồi.

Đỗ nước sắc uống 2 thang trong 2 ngày. Trường hợp họng vẫn còn sưng thì thêm Đại hoàng 3 tiền.

➤ *Chứng đơn nhũ nga.*

Chứng này cũng như chứng trên, nghĩa là thường mắc phải sau khi bị thương hàn, là do ngoại hàn chưa hết mà ra, khiến trong họng sưng một bên, người phát sốt. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Cát cẩn 2 tiền - Tô diệp 1 tiền - Khuong hoạt 2 tiền - Tiên nguyên tuy 5 tiền (trường hợp không có thứ tươi thi thay bằng Nguyên tuy từ 3 tiền).

Đỗ nước sắc uống 1 thang trong 1 ngày là bệnh hết
được phân nửa. Ngày hôm sau thì thêm :

*Hoàng cầm (sao rượu) 2 tiền - Hoa phấn 5 tiền - Sơn
ky 1 tiền - Thược dược 1 tiền - Mộc thông 1 tiền.*

Đỗ nước vào sắc, uống 1 thang là khỏi hẳn.

➤ *Chứng lạn nhύ nga.*

Chứng này là do phế vị uất nhiệt, khiến cổ họng sưng
đỏ đau đớn, không ăn được, đại mạch đập mạnh. Phải
dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

*Cát cẩn 2 tiền - Tô diệp 1 tiền - Nguyên sâm (sao
muối) 1 tiền - Hoàng cầm (sao) 2 tiền - Giā bách chí lấy
1 chung nước.*

Uống xong thang này thì dùng thêm Bát tiên tán.

Qua ngày hôm sau, bỏ hai vị Cát cẩn và Tô diệp,
thêm các vị sau đây :

*Sơn ky - Mộc thông - Sinh địa - Đan bì - Phù thạch
- Hoa phấn. Mỗi vị 2 tiền.*

Trường hợp mạch lớn thì thêm Sinh địa hoàng 3 tiền.
Nếu mạch hư thì uống Bát tiên tán với nước Bách chí,
nhỏ vào họng, nuốt từ từ. Uống như thế trong vài ba ngày.

Trường hợp tắt tiếng, lạnh lung thì thêm các vị sau:

*Cát cẩn 2 tiền - Tô diệp 1 tiền - Khuông hoạt 1 tiền
- Tế tân 3 phần.*

Đỗ nước sắc uống vài thang nhất định khỏi.

➤ *Chứng phong hàn nga.*

Chứng này là do phong hàn mà ra, cổ họng sưng đỏ
như trái mận, khí tắc không ihông. Phải dùng Lục vị
thang, thêm các vị sau :

Tô diệp 3 tiền - Khuong hoạt 1 tiền.

Đỗ nước sắc uống 1 thang là bớt nhiều. Hai thang là khỏi. Nếu dùng thuốc mát thì không thể khỏi được.

➤ *Chứng bạch sắc nhũ nga.*

Trong chứng này thì họng sưng lớn gần nghẹt thở, người phát nóng lạnh, đó là do phế tho phong hàn mà ra. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Tô diệp 2 tiền - Tế tân 3 phân - Khuong hoạt 2 tiền.

Đỗ nước sắc uống 1 thang là bớt hẳn.

➤ *Chứng thạch nga.*

Chứng này là do lúc chào đời đã thai sinh bất túc, lại gặp can hỏa đàm kết nên ăn phải thứ cay đắng là phát ra ở họng. Chứng này không thể trị bằng thuốc mát, mà phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau đây :

Bối mẫu 1 tiền - Sinh địa 2 tiền - Ngưu bàng 1 tiền
- *Mạch đông 1 tiền - Mộc thông 1 tiền.*

Đỗ nước sắc uống 4 thang trong 4 ngày liền, nếu không đỡ thì bỏ lục vị, mà dùng đơn thuốc sau đây :

Sinh địa 1 tiền ruối - Đan bì 1 tiền - Tượng bối mẫu 1 tiền 2 phân - Cam thảo 1 tiền - Ngưu bàng 1 tiền - Kiết cánh 8 phân - Mạch đông 1 tiền - Mộc thông 6 phân
- *Bạc hà 2 tiền - Đẳng tâm 2 phân.*

Đỗ nước sắc uống vài thang là khỏi. Lại nên dùng thêm Thoái thũng được, thổi vào họng.

➤ *Chứng phục hàn hẫu nga.*

Chứng này là do hàn phục ở trong mà phát ra, khiến họng đờ bầm, cách trị giống như cách trị chứng phục hàn hẫu ung ở phía dưới. Trường hợp đàn bà có thai sơ

uống thuốc thì có thể sắc thuốc thật đặc, thoa vào họng, nếu nôn ra được là đỡ.

➤ Cả họng sưng và tê.

Chứng này là do can vị có nhiệt độc lại bị ngoại cảm mà sinh ra, khiến họng sưng đau, nổi đốm trắng, không ăn uống gì được, có lúc họng không đau nhưng lại tê, không có cảm giác gì. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Sinh đại hoàng 1 tiền - Hoàng cầm (sao muối) 2 tiền

- Nguyên sâm (ngâm rượu sao) 2 tiền - Sinh địa (sao muối) 2 tiền - Đan bì 2 tiền - Hải phù thạch 2 tiền - Son kỷ 1 tiền - Mộc thông 1 tiền.

Đỗ nước sắc uống 2 thang trong 2 ngày. Sau đó bỏ Đại hoàng, thêm các vị sau :

Sinh thạch cao 3 tiền - Hạ từ 1 tiền rượu - Chính bách từ nhân (chế nước Bách chi) 2 tiền.

Đỗ nước sắc uống 4 thang trong 4 ngày là khỏi. Nên dùng thêm Bát tiên tán, mỗi lần 2 tiền.

➤ Họng sưng tê trắng bợt.

Chứng này là do phế vị thọ hàn, khiến mạch trì thận nhiệt. Dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Tế tân 3 phần - Khuong hoạt 2 phần - Tô diệp 1 tiền

- Trần bì 1 tiền.

Đỗ nước sắc uống 2 thang trong 2 ngày là khỏi. Trường hợp bệnh không khỏi mà họng biến sang màu đỏ thì bỏ 4 vị vừa kể, thêm các vị sau :

Son kỷ - Mộc thông (sao rượu) - Hoàng cầm - Sinh địa - Hoàng bá, mỗi thứ 1 tiền.

Trường hợp có nhiều đàm thì thêm :

Hải phù thạch - Bán hạ - Hoa phán, mỗi thứ 1 tiền.

➤ *Chứng họng tê hàn phục.*

Trong chứng này cổ họng không sưng lấm nhưng có màu bầm, nếu lâm lãm lắn dùng thuốc mát mà chữa thì họng sẽ thối, vì phàm thấy sắc bầm thì không thể dùng cách trị hỏa. Trái lại phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau:

Tế tân 5 phân - Ma hoàng 1 tiền - Quế chi 1 tiền - Tô diệp 1 tiền - Qua lâu 1 tiền - Hạ từ 1 tiền - Ngưu bàng 1 tiền.

Đổ nước vào sắc uống. Trường hợp thổi ra huyết cục cũng dùng đơn thuốc này.

➤ *Chứng hầm tê nỗi hạch.*

Trong chứng này họng chỉ hơi sưng nhưng tê dai, trái lại hàm ếch mọc hạch thịt lồi ra đau đớn, khiến không ăn uống được gì, mạch lớn, phát nóng lạnh. Phải dùng Lục vị thang, sắc lên mà uống 1 thang trong ngày. Hôm sau thêm:

Hoàng cầm - Sơn kỳ - Mộc thông (sao) - Nguyên sâm.
Mỗi thứ 1 tiền rưỡi.

➤ *Chứng đam hồng hẫu.*

Họng sưng lên không nuốt được gì, người phát nóng lạnh, mắt đỏ sưng, nôn mửa. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Tô diệp 2 tiền - Khuông hoạt 2 tiền - Cát cẩn 2 tiền - Tiên nguyên tuy 5 tiền.

Đổ nước sắc uống 1 thang, toàn thân nổi mụn như sồi là khói. Trường hợp vẫn phát sốt tức là nội hỏa tiết ra ngoài. Dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Sinh đại hoàng 3 tiền - Cát căn 2 tiền - Hoàng cầm 2 tiền - Sơn ký 2 tiền - Nguyên sâm 2 tiền - Hoa phấn 2 tiền - Sinh thạch cao 5 tiền - Hoạt thạch 2 tiền.

Đổ nước sắc uống 2 thang trong 2 ngày, rồi bỏ Đại hoàng và Thạch cao, sắc uống 4 thang trong 4 ngày.

Trường hợp có mụn lở ra thì uống Bát tiên tán và uống thêm nước Bách chi.

➤ *Chứng tår má hår.*

Trong chứng này, cổ họng sưng cả trong ngoài, lúc đau lúc tê. Đó là do can tỳ hỏa bế bất thông mà ra. Có thể phát nóng lạnh. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Cát căn 2 tiền - Sài hồ 1 tiền - Tế tân 5 phần.

Sắc 1 thang uống, rồi thêm các vị sau :

Giác lạt 2 tiền - Quy uī 2 tiền - Xích thược 2 tiền - Thảo hà sa 2 tiền - Sinh quân 5 tiền.

Có đàm thì thêm : Hải phù thạch 3 tiền - Bán hạ chế 2 tiền.

Mình nóng lung lạnh thì thêm : Khuong hoạt 1 tiền - Tô diệp 1 tiền.

➤ *Chứng tår hår phong.*

Chứng này do tỳ vị âm dương tương kết, trong thi bế tắc không thông mà bên ngoài thì vô hình tích. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Ma hoàng 2 tiền - Sinh quân 5 tiền - Tô diệp 2 tiền - Quế chi 1 tiền - Khuong hoạt 2 tiền.

Sắc uống 1 thang, nếu đi tả hoặc nôn mửa là tốt. Trường hợp không đi tả hoặc nôn mửa thì phải dùng

kim châm vào huyệt Khúc trì ở cánh tay chỗ gần cùi chỏ và huyệt Cốc ở hổ khẩu.

► *Chứng triền hầu phong.*

Chứng này do phế cảm, lại gặp tà phong nên đàm kéo lên chấn nghẹt, âm dương bế kết, nội ngoại bất thông, cảm thấy họng nghẹt. Trước hết phải dùng Khai quan được thổi vào mũi chò tới khi nôn mửa. Lại lấy ngải nướng lên châm cứu ở hai huyệt Tốc châm và Giáp xa. Hoặc lấy lòng trắng trứng gà trộn Bạch phàn cho uống. Nếu dùng các cách trên mà không nôn mửa được thì dùng kim châm vào 5 huyệt là Thiếu thương, Thương dương, Quan xung, Thiếu xung và Thiếu âm. Rồi dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Sinh quân 1 lạng - Ma hoàng 2 tiền - Khuong hoạt 2 tiền - Tô diệp 2 tiền - Hạ tử 2 tiền.

Đỗ nước sắc uống, nếu đi tả hoặc nôn mửa là tốt. Trường hợp không đi tả hoặc nôn mửa thì phải dùng Đàm phàn khử đàm được.

► *Chứng tạp thiết hầu phong.*

Chứng này làm sưng hai bên họng, khiến tiểu thiêt có mụn bợt đỏ hoặc tía, mặt cũng sưng lên, lưỡi cong lại, cứng và dày ra, đây là một chứng nguy hiểm, do phế can tích độc mà ra. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau:

Hoàng liên 1 tiền - Hoàng cầm 2 tiền - Sinh quân 4 tiền - Liên kiều 2 tiền - Xung ngọc 1 tiền - Xu đan 1 tiền.

Đỗ nước vào sắc uống liền 4 thang trong 4 ngày. Trường hợp lợi sưng đen, răng rụng thì bất trị.

► *Chứng hút lạn hầu phong.*

Chứng này là do bản nguyên bất túc, hư hỏa bốc lên, khiến họng đỏ lên, có đốm trắng nhưng không

sưng mà đau. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Nguyên sâm (sao muối) 2 tiền - Hoàng cầm (sao rượu) 2 tiền - Sơn tiền (sao) 1 tiền - Hoa phấn 1 tiền - Sinh địa 3 tiền - Đan bì 2 tiền.

Đỗ nước sắc uống 2 thang trong 2 ngày, rồi bỏ Lục vị thang mà thêm các vị sau :

Tri mẫu (sao muối) 1 tiền - Hoàng bá 1 tiền.

Sắc uống liền 4 thang trong 4 ngày. Cũng phải dùng thêm Bát tiên tán.

➤ *Chứng bạch sắc hầm phong.*

Chứng này do hàn hỏa phục ở phế kinh, khiến họng trắng bệch ra mà không sưng, nhưng lại có những điểm tía, thối ra. Mình nóng sốt sợ lạnh, đó là hỏa muối phát ra ngoài vậy. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau:

Cát căn 1 tiền - Ma hoàng 1 tiền - Tô diệp 1 tiền - Sài hồ 5 phần - Hoa phấn 1 tiền rượu - Quế chi 1 tiền - Khuong hoạt 1 tiền.

Sắc uống 2 thang, uống thêm Bát vị thần tiên tán. Trường hợp cổ họng biến thành sắc đỏ thì đổi thuốc, thêm các vị sau :

Nguyên sâm (sao muối) 2 tiền - Hoàng cầm (sao rượu) 2 tiền - Sơn kỳ (sao) 1 tiền - Mộc thông 1 tiền.

Sắc uống 2 thang là khỏi.

➤ *Chứng tiêu độc hầm phong.*

Chứng này là do uống quá nhiều rượu mà ra. Cổ họng sưng đỏ, nhiều đàm, không nuốt được, phế mạch chậm. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Sinh cam thảo 1 lạng - Cát cẩn 1 tiền - Hại phù thạch 3 tiền - Hoa phấn 2 tiền - Chỉ cù từ 2 tiền - Sơn kỳ 1 tiền.

Sắc uống 1 thang trong ngày. Hôm sau thêm các vị:
Nguyên sâm (sao muối) - Sinh địa - Đan bì.

Mỗi thứ 2 tiền. Sắc uống liền 4 thang trong 4 ngày. Cũng nên dùng thêm Thoái thũng được.

➤ *Chứng lao hàn phong.*

Chứng này do can vị đều hư, khiến khắp miệng nổi điểm đỏ, họng trắng bêch, không sưng, nhưng hình như có mùi máu tanh. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Nguyên sâm (sao muối cho tới lúc vàng đen) 2 tiền - Tri mẫu (sao muối) 2 tiền - Sinh địa 2 tiền - Đan bì 1 tiền - Mộc thông 1 tiền.

Sắc uống 1 thang trong ngày, hôm sau thêm :

Liên kiều 1 tiền - Hoàng cầm (sao rượu) 1 tiền - Hoa phấn 1 tiền - Sơn kỳ 1 tiền.

Sắc uống 2 thang trong 2 ngày. Đoạn bỏ Lục vị thang, dùng đơn thuốc sau :

Nguyên sâm (sao muối) 2 tiền - Nữ trinh từ 1 tiền rượu - Sinh địa 1 tiền rượu - Mạch đông 1 tiền - Hoàng cầm (sao) 1 tiền - Đan bì 2 tiền - Cửu kỳ 2 tiền - Quy báu 3 tiền - Sinh thủ ô 5 tiền - Sinh cam thảo 1 tiền.

Sắc 2 thang uống là khỏi. Cũng nên dùng thêm Tiêu tán được.

➤ *Chứng tiêu hàn hàn phong.*

Chứng này là sau khi uống nhiều rượu rồi thọ hàn mà ra, khiến cổ họng tuy không sưng nhưng lại mọc lên

những khối thịt màu đỏ lợt, nuốt nước bọt cưng đau, người phát nóng lạnh, mạch lớn. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Hoa phán 2 tiền - Chi cụ từ 2 tiền - Hoàng cầm (sao rượu) 2 tiền - Cát cẩn 1 tiền.

➤ *Chứng thũng lạn hàn phong.*

Chứng này do phong hỏa nhập nội, khiến mạch phế vị lớn, cổ họng sưng loét. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Cát cẩn 1 tiền - Hoa phán 1 tiền.

Nếu sắc uống 1 thang không thấy bớt thì cũng dùng Lục vị thang, nhưng thêm các vị sau :

Đạm đậu thị 2 tiền - Mộc thông 2 tiền - Sơn ký 2 tiền - Tri mẫu (sao muối) 2 tiền - Hoa phán 1 tiền - Dương quy 1 tiền - Bá tử nhân 1 tiền - Đan bì 2 tiền - Sinh địa 1 tiền ruỗi - Hải phù thạch 3 tiền - Bách chi châm 1 chung.

Sắc uống 5 thang trong 5 ngày liền. Bên ngoài dùng thêm Tiêu tán được, lấy giấy cuộn thành ống, thổi thuốc vào họng.

➤ *Chứng phế hàn hàn phong.*

Chứng này là do phế thô trọng hàn, khiến họng tuy không sưng mà đau đớn vô cùng, không ăn uống gì được, lung lạnh, sợ lạnh. Dùng Lục vị thang, thêm các vị sau:

Khương hoạt 2 tiền - Tô diệp 2 tiền - Dương quy 1 tiền - Sài hồ 1 tiền - Ngưu bàng 1 tiền - Quế chi 1 tiền - Tế tân 5 phần.

Sắc uống 2 thang trong 2 ngày là khỏi.

➤ *Chứng tân khă hẫu phong.*

Chứng này là do mệt nhọc ngày đêm rồi gặp phong mà ra, khiến cổ họng không sưng, không đỏ lởm nhưng đau, hai bên tiểu thiệt thường chảy máu. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Nguyên sâm (sao muối) 1 tiền - Hoàng cầm (sao rượu) 1 tiền - Sơn kỷ 2 tiền - Mộc thông 1 tiền - Liên kiều 2 tiền.

Nếu hỏa quá vượng thì thêm : *Liên kiều 2 tiền - Tri mẫu (sao muối) 2 tiền - Đan bì 1 tiền - Trạch tả 1 tiền - Hoa phấn 1 tiền.*

Sắc uống 3 thang trong 3 ngày là khỏi. Cũng nên dùng thêm Tiêu tán được, thổi vào họng.

➤ *Chứng đạm hồng hẫu phong.*

Chứng này là do phế vị cảm mạo, phong tà làm cho cổ họng sưng lên, cả tiểu thiệt cũng sưng lên bất động, giọng khàn, mạch tay phải căng mà mau. Dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Khương hoạt - Tô diệp - Cát cẩn.

Mỗi thứ 2 tiền. Sắc uống 1 thang là khỏi.

➤ *Chứng phục hàn hẫu ung.*

Chứng này là do trong thời tiết hàn, ngoài thời tiết cảm, tà độc phát sinh khiến cổ họng sưng đỏ, có chỗ màu tía. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Khương hoạt 1 tiền - Cát cẩn 1 tiền - Thảo hà sa 1 tiền - Xuyên son giáp 1 tiền - Thược dược 1 tiền - Quy vī 1 tiền - Tế tân 3 phần.

Sắc uống 2 thang trong 2 ngày, rồi bỏ Khương hoạt và Cát cẩn, thêm Sơn kỷ 1 tiền.

Sắc uống 5 thang trong 5 ngày là khỏi.

➤ *Chứng thũng lạn hầm ung.*

Chứng này do tỳ tích nhiệt mà ra, khiến cổ họng sưng đỏ, thịt loét. Dùng Bát tiên tán, rắc vào lưỡi cho tan dần. Sau đó dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Nguyên sâm (sao muối) 2 tiền - Hoàng bá (sao muối) 2 tiền - Hoàng cầm (sao muối) 1 tiền ruồi - Sinh đại hoàng 3 tiền - Son ký 1 tiền - Mộc thông 1 tiền - Thảo hà sa 1 tiền.

Đổ nước sắc uống 1 thang, thấy đi tả thì hôm sau bỏ Đại hoàng. Sắc uống tiếp 3 thang trong 3 ngày. Sau dùng Thập bát vị thần dược và nước Bát chi, nhỏ vào họng nuốt từ từ.

➤ *Chứng đậm bạch hầm ung.*

Chứng này do tỳ phế thọ hàn mà ra, khiến họng sưng mà không đỏ, nếu lầm lẫn mà dùng loại thuốc mát thì chỉ 7 ngày sau họng sẽ có mủ. Dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Tô diệp 1 tiền ruồi - Xích thược 1 tiền ruồi - Quy vị 1 tiền ruồi.

Sắc uống 1 thang trong ngày. Hôm sau thêm :

Xuyên son giáp - Tạo giác - Thích thảo hà sa.

Mỗi thứ 2 tiền - Sắc 2 thang uống 2 ngày là khỏi.

➤ *Chứng đại hồng hầm ung.*

Chứng này là do tỳ phế tích nhiệt, khiến cổ họng sưng đỏ, mạch lớn, người phát nóng lạnh. Hãy lấy kim châm các huyệt Thiếu thương, Thương dương, rồi dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Son kỳ 1 tiền - Đại thông 1 tiền - Hải phù thạch 3 tiền - Sinh đại hoàng 3 tiền - Quy vĩ 3 tiền - Thảo hà sa 3 tiền - Xích thược 1 tiền ruồi - Hoa phấn 1 tiền ruồi - Hoàng cầm 1 tiền ruồi - Giác châm 3 tiền.

Trước hết lấy 10 vị vừa kể đổ nước đun thật sôi, sau mới cho Lục vị vào sắc kỹ. Uống 2 thang trong 2 ngày là khỏi.

➤ *Chứng thanh á hầu ung.*

Chứng này do thọ hàn quá nặng khiến bế tắc phế mạch, làm cho giọng khàn, tắt tiếng, ăn uống không được, hoặc có mụn nhỏ sưng loét, người sốt mà lung lạnh. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau đây :

Khuong hoạt 2 tiền - Cát cẩn 1 tiền - Tô diệp 1 tiền.

Sắc uống 1 thang trong ngày là hết tắt tiếng. Hôm sau thêm các vị sau đây :

Hoa phấn 1 tiền - Nhū hương 5 phân - Cát cẩn 3 tiền - Hoàng cầm (sao rượu) 3 tiền - Quy vĩ 3 tiền - Xích thược 3 tiền - Xuyên sơn giáp 3 tiền - Giác châm 3 tiền.

Sắc uống vài thang, nên dùng thêm Bát tiên tán và Ngọc xu đan.

➤ *Chứng đan hầu ung.*

Trong chứng này, một bên họng sưng loét, hoặc bên phải, hoặc bên trái, nổi những điểm đỏ, đó là do phong nhiệt phong hàn mà ra. Hãy dùng Lục vị thang, thêm các vị sau đây :

Tô diệp 2 tiền - Khuong hoạt 2 tiền.

Sắc uống 1 thang trong ngày. Hôm sau thêm các vị sau đây :

Xích thược - Quy vī - Sơn đậu cǎn - Sơn ký.

Mỗi thứ 1 tiền rưỡi, vài thang là khỏi.

➤ *Ngại chưng hầm ung.*

Chứng này sinh ở dưới hàm, trên huyệt Thiên đột, khiến trong ngoài cổ họng đều sưng, ăn uống không được, không có đàm. Đó là do phong độc mà ra. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Hoàng cầm 2 tiền - Giác châm 2 tiền - Sơn giáp 2 tiền - Quy vī - Xích thược (mỗi thứ 2 tiền) - Thảo hà sa 2 tiền - Hồng hoa 1 tiền - Cát cǎn 1 tiền - Nhū hương 5 phần.

Sắc uống 3 thang trong 3 ngày liền là khỏi. Sau đó dùng Thập toàn đại bổ thang để lấy lại sức khỏe.

➤ *Chưng nghẽc sù hầm ung.*

Chứng này sinh ở dưới má, còn có tên là Huyền ung. Đó là do hàn khí uất tích mà phát ra ngoài. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Sơn giáp 1 tiền - Quy vī 1 tiền - Giác châm 1 tiền - Bạch chí 1 tiền - Xuyên khung 1 tiền - Thăng ma 3 phần - Hồng hoa 5 phần - Nhū hương 5 phần.

Sắc vài thang uống trong vài ngày là hết. Nếu có mủ thì lấy kim chích ra.

➤ *Chưng nhiệt thương ung.*

Chứng này sinh ở giữa lưỡi, nổi lên như hạt mơ, khiến đau đớn, không ăn uống, nói năng gì được. Đó là do nhiệt nhập tâm bào mà ra. Chứng này nhìn lưỡi sưng đỏ thì còn trị được, nếu lưỡi đen là bất trị. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau đây :

Xuyên liên 1 tiền - Liên kiều 5 tiền - Thảo hà sa 5 tiền - Sinh quân 4 tiền - Địa đinh 3 tiền.

Sắc uống vài thang trong vài ngày liền, bên ngoài cuộn giấy làm ống, thổi Ngưu hoàng tiêu tán dược vào lưỡi, mau khỏi.

➤ *Thiếc hạ ung.*

Chứng này là do tỳ thận tích nhiệt mà ra. Ở dưới lưỡi có hai huyệt Kim châm và Ngọc dịch, thông với thận kinh, chỗ thông nhau đó bị khô nước thì bệnh sinh ra. Phải dùng Lục vị thang, thêm các vị sau :

Sinh địa 2 tiền - Thảo hà sa 2 tiền - Cát căn 1 tiền - Hoa phấn 1 tiền - Đan bì 1 tiền - Nguyên sâm 2 tiền.

· Sắc uống 2 thang trong 2 ngày rồi dùng Thập bát vị thần dược thổi vào dưới lưỡi, sẽ mau khỏi.

CHƯƠNG 8

NHA KHÓA

➤ *Chứng âm hút nha thông.*

Đây là chứng đau răng do âm hút mà ra. Hãy lấy Sinh phụ tử tán nhỏ, trộn nước đắp vào hai lòng bàn chân, rất công hiệu.

Hoặc lấy Cẩu kỷ 1 lượng, nấu với thịt heo ăn vài lần cũng khỏi. Hoặc dùng : Hồ đào xác bối, năm cân tán nhỏ, thêm một ít Xuyên tiêu và muối ăn, đun lên lấy nước thấm vào chân răng.

➤ *Chứng phong hỏa nha thông.*

Chứng đau răng này là do thọ phong hỏa mà ra, khiến hai má cũng sưng lên. Hãy lấy Bạch chỉ sấy khô, tán nhỏ, trộn mật thành từng viên, lăn Chu sa ở ngoài hoàn thuốc uống với nước Kinh giới.

Hoặc lấy Sinh địa già nát, thêm một ít Triều nao, trộn đều đắp vào chân răng đau.

Hoặc lấy một sợi Sinh ty qua, xát muối, đốt lên, tán thành bột đắp vào răng và vào hai bên má sưng.

➤ *Chứng phong hàn nha thông.*

Đây là chứng đau răng do phong hàn mà ra. Hãy dùng :

Xuyên tiêu 3 phần - Tế tân 2 phần - Bạch chỉ 1 tiền - Phòng phong 1 tiền.

Đổ nước vào đun sôi, để nguội mà ngâm trong miệng.
Vài lần là khỏi.

➤ *Chứng phong nhiệt nha thang.*

Đây là chứng đau răng do phong nhiệt mà ra. Hãy dùng :

Liên kiều - Hoạt thạch - Ngân hoa.

Mỗi thứ 1 tiền, đổ nước sắc uống, rất công hiệu.

Hoặc dùng : Đam trúc diệp 3 tiền - Thạch cao 3 tiền.

Đổ nước sắc uống là khỏi.

➤ *Chứng thận hư nha thang.*

Đây là chứng đau răng do thận hư mà ra. Hãy dùng :

Phá cổ chi 2 lạng - Thanh diêm 2 tiền.

Tất cả sao giòn tán nhỏ, xát vào chân răng, rất công hiệu.

➤ *Đau răng, mặt sưng.*

Dùng phương thuốc sau :

Sóc hoắc 5 lạng - Thực tiêu 1 lạng - Ngô thù du 1 lạng - Do hoạt 1 lạng - Ô tặc ngư cốt 1 lạng - Đào giao 1 lạng.

Trước hết lấy Sóc hoắc, đế 5 thang nước sắc còn 4 thang. Tiếp đó lấy 6 vị thuốc trên đổ 2 thang nước sắc còn 8 lè, đổ chung vào nước Sóc hoắc và thêm 1 lè rượu trắng, tất cả sắc còn 1 thang mà ngâm từng ngum trong miệng, ngày ngâm 3 lần.

➤ *Chứng phong xú căn xuất.*

Đây là chứng đau răng do gặp phong mà ra, lợi sưng lên, không ăn uống gì được. Dùng phương thuốc sau :

*Thạch đại 5 phần - Tế tân 4 phần - Cúc thích 4 phần
- Xương bồ 4 phần - Hương phụ tử 4 phần - Dương quy
4 phần - Thanh mộc hương 4 phần - Hồ đồng luật 4
phần - Gừng khô 4 phần - Thanh tương tử 6 phần.*

Tất cả tán nhỏ, mỗi lần lấy ra nửa tiền, bọc vào vải
mỏng, ngâm tại chỗ răng đau. Thay thuốc thường xuyên.

Tiếp đó dùng phương thuốc sau :

*Khổ sâm 8 phần - Đại hoàng 6 phần - Hoàng cầm 6
phần - Chi thực 6 phần - Địa cốt bì 6 phần - Huyền sâm
8 phần - Hoàng liên 8 phần.*

Tất cả tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như hạt
ngô, sau mỗi bữa cơm một lúc thì uống 15 viên, ngày 2
lần. Phải kiêng ăn tỏi và thịt heo.

➤ *Chân răng sưng đau.*

Lấy cành và rễ Từ cô đổ nước sắc lên, ngâm từng
ngum lâu trong miệng, sẽ hết đau, hết sưng.

Trường hợp lợi sưng to và đỏ lên thì là chứng Nha
ung, dùng Trân châu tán nhỏ mà xát vào. Thuốc uống thì
dùng :

*Long đởm thảo (sao rượu) 1 tiền ruồi - Quy vĩ 1 tiền
ruồi - Hoàng cầm (sao rượu) 1 tiền - Mộc thông 1 tiền -
Trạch tả 1 tiền - Xa tiền tử (sao rượu) 1 tiền - Cam thảo
1 tiền - Sinh địa 1 tiền.*

Đổ nước sắc uống trong ngày.

➤ *Răng đau, lung lay.*

Dùng phương thuốc sau :

*Dương thận chi 2 lé - Cam điền 2 lé - Ngưu phẩn ép
lấy nước 1 lé - Cam thảo (tán) nửa lạng - Thanh đại nửa
lạng - Huân hoàng nửa lạng (hai vị tán nhỏ).*

Cho tất cả vào siêu, đun nhỏ lửa cho sôi kỹ. Lấy tăm quấn bông gòn, thấm thuốc bôi vào lợi và chân răng. Răng sẽ hết đau và chắc lại. Kiêng ăn đồ sống lạnh, uống rượu.

➤ *Răng đau cò lỗ.*

Lấy ít hạt Lang tảng nhét vào các lỗ răng đau, lấy sáp bít kín, sau 1 đêm là bớt nhiều, vài đêm là khỏi.

➤ *Chứng lồi chân răng.*

Chứng này là do răng đau lợi sưng rồi làm độc, thối loét dần khiến chân răng lộ ra. Trước hết phải lấy Bạch tật lê tán nhỏ, đổ nước, thêm một nhúm muối ăn, đun sôi, để nguội bớt mà ngâm. Sau đó dùng phương thuốc dưới đây :

Sinh huyền hổ tó tán nhó đắp vào chỗ lợi đau.

Hoặc lấy Mạch đông 3 tiền, đổ nước sắc đặc mà ngâm cũng rất công hiệu.

Hoặc lấy Hoàng đậu già nát đắp vào lợi đau.

➤ *Chứng nhả ung.*

Đây là chứng đau răng mà chân răng thối ra, lợi sưng lên. Trước hết lấy Đại hoàng 1 cân và Bạch chỉ 10 lạng, tất cả tán nhó, trộn nước thành từng viên nặng 3 tiền. Canh năm mỗi ngày, lấy Liên tu thông (hành ống cà rẽ) chừng hơn 10 nhánh, đổ rượu vào đun lên, uống với 2 viên thuốc, rồi đắp chăn cho ra mồ hôi. Ngoài ra lại phải dùng Trị ty đình thiêm tô hoàn mà ngâm. Trị ty đình thiêm tô hoàn chế như sau :

Thiêm tô (hóa rượu) 2 tiền - Khinh phấn 5 phần - Khô bạch phàn 1 tiền - Hàn thùy thạch (nướng) 1 tiền - Đóm phàn 1 tiền - Thanh đồng 1 tiền - Nhũ hương 1 tiền - Xạ hương 1 tiền - Hùng hoàng 2 tiền - Chu sa 2 tiền - Oa ngưu 21 cái.

Trộn Oa ngưu tán nhỏ với Thiềm tô, sau đó tán nhỏ các vị thuốc còn lại, rồi trộn chung với thuốc trên, thành từng viên như hạt đậu mà ngậm từng viên một.

➤ *Chứng nha dinh.*

Chỗ lợi ở chân răng mọc lên một cái nhọt, khiến lợi sưng, đau nhức cả nửa mặt, lại ngứa nữa, nhọt có thể vỡ ra chảy máu chảy mủ do ráy. Phải lấy tăm tre khêu nhọt ra cho chảy hết chất do, đến khi chảy máu tươi thì dùng:

Chu sa - Lô sa - Bạch phàn (rang) - Muối ăn (rang).

Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ mà đắp vào nhọt. Lại nên ngâm thêm Thiềm tô hoàn như đã nói ở trên. Vài ngày là khỏi.

➤ *Chứng xù cam.*

Chỗ thịt ở chân răng tự nhiên mọc lên một mảnh xương nhọn, khiến lợi đau nhức vô cùng. Trẻ con hay bị chứng này. Hãy nhổ cái răng đó, máu chảy thì lấy giấy bẩn thấm nhiều lần cho hết, đồng thời dùng phương thuốc sau :

Sinh lô hội 5 phần - Hô hoàng liên 5 phần - Thạch cao (nướng) 5 phần - Linh dương giác 5 phần - Sinh ký tú (tán) 5 phần - Ngưu bàng tú (sao tán) 5 phần - Ngân sài hổ 5 phần - Kiết cánh 5 phần - Sinh đại hoàng 5 phần - Nguyên sâm 5 phần - Bạc hà diệp 4 phần - Cam thảo 3 phần.

Đổ chung nước, thêm Đạm trúc diệp 1 tiền, sắc còn 6 phần, uống vào lúc đói. Đồng thời bên ngoài dùng :

Băng phiến 5 phần - Băng sa 5 tiền - Nguyên minh phẩn 5 tiền - Chu sa 6 phần.

Tất cả tán thật nhỏ, đắp vào chỗ lợi đau, răng mới sê mọc.

➤ *Chè chay mầu kê rang.*

Lấy một ít Trúc diệp, đổ nước sắc đặc, thêm muối mà ngâm, nguội thì phun ra ngâm ngum khác. Vài lần là hết.

➤ *Chè tần mă nha cam.*

Gặp chứng này thì trước hết hãy ngâm nước muối nóng.

Sau thì dùng Nhân sâm và Phục linh mỗi thứ 3 tiền tán nhỏ, đổ vào 2 bát gạo, thêm nước nấu thành cháo loãng, húp nóng để dưỡng vị khí.

Tiếp đó dùng :

Ngưu hoàng - Hoàng liên - Đại hoàng (sao rượu) - Mộc hương - Thanh đại.

Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ. Lấy Đạm trúc diệp và Bạc hà đổ nước đun sôi, uống với thuốc bột đó, để làm tiêu nhiệt độc trong tạng phủ.

Bên ngoài thì dùng phẫu thuật, moi hết thịt thối ra, đến khi thấy thịt đỏ và máu tươi chảy thì thôi, dừng để tới lúc lợi thối đen, răng rụng mà không có máu, người phát sốt thì rất khó trị. Thuốc bôi thì dùng :

Ngưu hoàng 5 phần - Trân châu 1 tiền - Nhân trung điện 1 tiền - Hổ phách 1 tiền - Hồ hoàng liên 1 tiền - Nhũ hương 1 tiền - Một dược 1 tiền - Nhị trà 2 tiền - Băng sa 5 phần - Băng phiến 3 phần.

Tất cả tán nhỏ xát vào chỗ đau.

Hoặc có thể lấy một trái Hồng táo bỏ hột, nhét vào đó một hạt Hồng tỳ lớn bằng hạt đậu, rồi để lên ngói nướng thật nóng cho tới lúc trái Hồng táo khô và không còn bốc khói nữa thì thôi. Thêm Mai hoa băng phiến 1

phân, cùng tán nhỏ thành bột, rắc vào chỗ đau, rất công hiệu.

► Phương thuốc bắc truyền trị chứng sâu răng.

Hà mô (đốt thành than) - *Thạch đại* - *Cam bì* - *Tế tân* - *Bạch kê thi* - *Xạ hương* - *Gừng khô* - *Huân hoàng*.

Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, dùng đầu tăm chấm vào trong các lỗ răng sâu, nhiều lần trong ngày, rất công hiệu.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Bạch phụ tử 1 phân - *Tri mẫu* 1 phân - *Tế tân* 5 phân - *Khung cùng* 5 phân - *Cao lương hương* 5 phân.

Tất cả tán nhỏ, dùng đầu tăm chấm vào các lỗ răng sâu, không được nuốt thuốc, nước miếng ứa ra thì phải nhổ.

► Chứng sún răng.

Đây là chứng sâu răng lâu ngày khiến răng hoặc bị gãy hoặc bị cụt dần, có mủ hoặc nước hôi thối ở chân răng. Phải lấy *Hà mô* (đốt thành than) - *Thạch đại* - *Cam bì*. Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, xát vào lợi và rắc vào răng, rất công hiệu.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Tế tân 1 lạng - *Đương quy* 1 lạng - *Chích cam thảo* 1 lạng - *Xà sàng* từ 1 lạng - *Thanh lương* từ 3 lạng.

Tất cả giã nát, đắp vào răng và lợi, không được nuốt nước miếng. Làm vậy ngày 3 lần, vài ngày là khỏi.

Hoặc dùng cách trị sau :

Can địa hoàng và *Khuong hoạt*, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, mỗi lần lấy ra 2 tiễn, đổ 1 chén nước và ít rượu, đun sôi lên, lọc bã, uống nóng. Lát sau nôn mửa được là tốt.

➤ *Chứng nha phong.*

Lấy rễ và bì Úc lý 4 lạng - Tế tân 1 lạng - Muối 1 lít.

Đỗ 4 thăng nước, sắc còn 2 thăng ruồi mà ngâm nóng nhiều lần, bệnh sâu răng do phong tà sẽ hết.

➤ *Phương thuốc bắc truyền trị chứng phong xị.*

Thục tiêu 20 hạt - Chi cắn bì 2 lạng - Mang thảo 2 lạng - Tế tân 2 lạng - Xương bồ 2 lạng - Ngưu tất 2 lạng.

Đỗ 4 thăng nước sắc còn 2 thăng mà ngâm nóng nhiều lần.

Hoặc lấy Độc hoạt, đổ nước vào nấu lên mà ngâm cũng rất công hiệu.

➤ *Chứng phong xị miệng khô.*

Dùng phương thuốc sau :

Khung cùng 3 lạng - Lưu quy 3 lạng - Độc hoạt 4 lạng - Tế tân 4 lạng - Bạch chỉ 4 lạng.

Đỗ 5 thăng nước sắc còn 2 thăng ngâm dần, nhiều lần trong ngày, bệnh khỏi, miệng hết khô.

➤ *Chứng phong xung khiền răng lung lay.*

Dùng phương thuốc sau :

Khung cùng 3 lạng - Ý dĩ cắn 3 lạng - Phòng phong 2 lạng - Tế tân 1 lạng.

Đỗ 6 thăng nước sắc còn 3 thăng, ngâm nhiều lần là khỏi.

➤ *Chân răng muôn tia.*

Lấy Sinh địa hoàng giã nát đắp vào chân răng, rất công hiệu, răng sẽ chắc lại.

➤ *Răng đau lợi loét.*

Lấy Sinh địa hoàng 1 cân và 2 lẻ muối ăn trộn chung giã nát, viên lại, lăn bột gạo ở ngoài, nướng cho tới khi hết khói, tán chung với 1 phân Xạ hương, xát bột thuốc vào chỗ lợi loét, ngày nhiều lần.

➤ *Răng đau, lợi đen và thối.*

Lấy Khổ sâm, đổ nước sắc lên mà ngâm nhiều lần trong nhiều ngày tất khói.

➤ *Răng chảy máu không ngừng.*

Lấy Sinh trúc bì (cao) và Trúc nhụ, đổ nước đun đặc mà ngâm nhiều lần trong ngày.

Hoặc lấy Phàn thạch 2 lạng, đốt lên rồi tán nhỏ, hòa với nước đun lên mà ngâm.

➤ *Sưng mồng răng.*

Lấy Khâu dẫn, giã nát hòa nước thành viên, nướng giòn, tán nhỏ, trộn mỡ heo thoa vào mồng răng nhiều lần.

➤ *Răng thưa.*

Lô cam thạch (nướng, tán) và Thạch cao, phân lượng bằng nhau, xát vào răng và lợi, lâu dần răng sẽ khít lại.

➤ *Răng mọc dài cả tấc.*

Bệnh này còn có tên là Tủy uẩn chứng. Phải lấy Bạch truật tán nhỏ, trộn với sữa người đun lên mà uống nhiều ngày.

➤ *Chứng buốt răng.*

Đó là do ăn đồ chua quá nhiều mà ra, hãy ăn Hồ đào nhục nhiều ngày là hết.

➤ *Thực châm răng thối.*

Bệnh này còn gọi là Xỉ ung chứng. Hãy lấy mấy miếng Tạo giác, đốt nóng, ngâm vào một chén nước Sinh địa hoàng, lấy ra sấy khô tán nhỏ, đắp vào chỗ đau.

Hoặc lấy bột Phác tiêu mà đắp cũng công hiệu.

➤ *Chứng nhuyễn nha sang.*

Chứng này trẻ con hay bị, khiến răng mềm đi. Hãy lấy Sinh hiện vài ba con, lấy thịt ra khỏi xác. Xác Sinh hiện (tức con hến sống) đốt nóng tán nhỏ, trộn với thịt hến già nát mà đắp vào lỗ răng, rất công hiệu.

➤ *Răng đau nhức.*

Răng đau nhức mà không rõ nguyên nhân thì dùng phương thuốc sau :

Khung sừng - Tế tân - Phòng phong - Phàn thạch (đốt thật khô) - Phụ tử (sao) - Lê lô - Măng thảo.

Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, gói vào vải mỏng, thấm rượu, chà xát vào chỗ răng lợi đau nhức rồi ngâm một lúc lâu, nhớ là không được nuốt nước.

Lại lấy Mộc miết từ bỏ xác, và Tất bát, cùng tán nhỏ, trộn nước viên lại thành viên bằng hạt đậu, nhét vào lỗ mũi mà hít.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Phụ tử 1 phần - Hỗn tiêu 2 phần - Tất bát 2 phần.

Tất cả tán nhỏ xát vào chỗ đau một ít, còn một ít thì trộn với sáp, nhét vào các lỗ răng sâu nếu có.

Cũng dùng thêm thang thuốc sau :

Trần bì 3 phần - Cúc hoa 5 phần - Tật lê 5 phần -
Quyết minh 5 phần - Mộc tặc 5 phần - Hoàng bá 1 tiền
- Đại táo 1 quả. Đổ nước sắc uống 1 thang.

➤ Chân răng thối loét.

Chứng này cũng còn gọi là tẩu mā nha cam. Người lớn sau khi bệnh nhiệt, hoặc trẻ con sau khi bị bệnh đậu, hỏa độc lưu ở vị kinh mà sinh ra. Bệnh nặng thì răng rụng, cam tẩu mā ăn luôn lên mũi, ra má, lúc đó thì cực khó trị, nhiều khi nguy hiểm tới tính mạng. Phải dùng ngay :

Sinh đại hoàng 3 tiền - Đinh hương 10 hạt - Lộc đậu 2 tiền.

Tất cả tán nhỏ, hòa với giấm nóng đắp vào lòng hai bàn chân, rồi trị bằng Kim tiên tán. Bệnh dù nặng cũng hy vọng khỏi được vài phần.

Đơn thuốc Kim tiên tán như sau :

Lục phàn (sao đó) 5 lạng - Nhân trung bạch (sao) 3 lạng - Minh hùng hoàng 2 lạng - Xạ hương 1 tiền - Mai hoa băng phiến (thượng hạng) 1 tiền.

Trước hết dùng kim bạc khêu chỗ sưng cho máu bầm chảy hết, sau đó tán tất cả các vị thuốc thành bột mà đắp vào. Lát sau thổi ra máu độc và đàm độc là mau khỏi.

Hoặc dùng cách trị như sau :

Lấy Hồng táo 1 trái, bỏ hột, cho vào đó 1 hạt Hồng tỳ băng hạt đậu, đé lên ngói nướng thật nóng cho trái Hồng táo khô đi và hết khói, đem ra cùng với Mai hoa băng phiến 1 phần tán nhỏ. Rửa chỗ đau cho thật sạch rồi xát thuốc này vào. Thuốc này có tên Xích sương tán,

trị chứng cam tấu mã rất tốt. Cam ăn luôn lên mũi thì thịt mới sê thêm ra khi dùng thuốc này. Thuốc này giản dị hơn và cũng công hiệu hơn so với thuốc trên.

Cũng có thể dùng cách sau đây :

Lấy một ít Sinh nam tinh và một ít Hùng hoàng, ngào bột đắp ở ngoài rồi nướng lên thật kỹ, lát sau bỏ lớp bột ngoài đi, lấy thuốc tán nhó cùng với một chút Xạ hương, bôi vào chỗ đau.

➤ *Dau răng sưng đau.*

Chứng này cũng còn có tên là Thanh thống nha cam, hai đùi sưng lên và có vân xanh hoặc đỏ, đùi cứng ra, đi lại đau nhức khó khăn. Chất độc thương công, làm cho răng đau nhức, đến nỗi nói cũng đau. Phải trị bằng cách trị chứng Tẩu mã nha cam ở trên. Có thể dùng Thanh thủy cao dán vào hai đùi, và uống Lục vị địa hoàng thang, chừng 10 thang thì khỏi.

➤ *Chân răng sưng đau.*

Chân răng sưng đỏ đau nhức, hãy lấy Trân châu tán mà bôi vào. Trong thì dùng Long đàm tả can thang, sắc lên uống.

Trường hợp răng đau nhưng không sưng chân răng, trái lại còn đau lên tới lưỡng quyền thì đó là chứng Cốt tào phong.

CHƯƠNG XI

CÁC BỆNH VỀ TAI, MŨI, MÔI, LƯỚI

❖ CÁC BỆNH VỀ TAI.

➤ *Chứng lung bể.*

Hai tai nghe không rõ nữa gọi là lung bể. Đó là do khí hư mà ra. Hãy lấy hạt Ngô đồng giã nát mà uống liền trong 1 tháng thì hết.

Hoặc có thể lấy 1 hạt Ba đậu, 3 cái Ban mao và một ít Xạ hương, tất cả tán nhỏ, trộn với hành giã nát, thành từng viên nhỏ, nhét thật sâu vào trong lỗ tai. Tùy theo bệnh nặng, nhẹ, sau từ 3 tới 7 ngày thì lấy ra, tai sẽ bắt đầu nghe rõ hơn. Vài ngày sau lại nhét thuốc vào. Vài lần tai sẽ trở lại bình thường. Nhớ là thuốc này không cho vào miệng, phải cất cẩn thận kẹo trẻ nhỏ trong nhà ăn lầm phải, nguy hiểm.

Hoặc lấy não tủy của một con cá Lý ngư sống, hấp nóng cho chảy dầu ra, lấy dầu nhỏ vào tai, rất công hiệu.

➤ *Thận hư khiến tai điếc.*

Tai điếc vì do thận hư mà ra thì lấy một con gà trống đen, rửa thật sạch, đổ 4 cân rượu vào mà nấu lên cho chín mà ăn. Cách vài ngày ăn một con, chừng vài lần là tai nghe rõ ra, rất công hiệu.

Hoặc dùng : Chân từ thạch lón bằng hạt đậu, và Xuyên son giáp 2 phần. Lấy Xuyên son giáp đốt lên tán

nhỏ, gói bằng vải cục móng hoặc bằng bông gòn, nhét vào lỗ tai, sẽ thấy tai đau và trong tai như có tiếng mưa gió. Vài lần là khỏi.

➤ Tai điếc sau khi bị bệnh.

Trường hợp này thì lấy nước Thạch xương bồ nhỏ vào tai, rất công hiệu.

➤ Tai điếc bất thường.

Tai điếc bất thường mà không rõ lý do thì lấy Khâu dẫn (còn sống) 2 con, bỏ vào một cái bình chung với 2 nhánh hành sống. Chờ tới khi trong bình có nước thì lấy nước đó nhỏ vào tai, rất công hiệu.

Hoặc dùng Bạch cúc hoa, Mộc thông, Thạch xương bồ, phân lượng bằng nhau, giã nát, ngâm rượu uống.

Hoặc lấy Hương phụ từ nướng trên gạch, tán nhó. Lại đổ nước vào La bắc từ mà nấu lên. Lấy nước uống với bột Hương phụ từ 2 tiền.

Hoặc lấy óc cá sống, cho vào trong một lóng trúc nhỏ, nướng trên lửa cho cháy dầu ra, húng nhó vào tai.

Tất cả những cách trên đều công hiệu, tùy hoàn cảnh và phương tiện mà lựa chọn cách trị nào cho tiện.

➤ Bệnh điếc của người già.

Trường hợp này dùng một cặp thận heo, bỏ màng thái móng, lấy 2 lẻ gạo nếp, hành sống 2 nhánh và Giới bạch 7 cái, thêm bột Nhân sâm 2 phần, bột Phòng phong 1 phần.

Tất cả trộn chung, đổ nước nấu thành cháo cho ăn. Vài ngày ăn một lần, vài lần là khỏi, rất công hiệu.

➤ Bệnh điếc của người trẻ.

Người trẻ mà dần dần thấy tai nghe không rõ rồi điếc hẳn, đó là do thận hư mà ra, thận khí bất túc. Chữa trị thì cứ mỗi sáng sớm ăn một trái Hồ đào, ăn liền trong một tháng. Hoặc ngày đầu ăn 1 trái, ngày thứ nhì ăn hai trái... ngày thứ 7 ăn 7 trái, ngày thứ 8 ăn còn 6 trái, ngày thứ 9 ăn còn 5 trái... cho tới ngày thứ 14 ăn còn 1 trái, sẽ thấy công hiệu. Có thể ăn theo chu kỳ như vậy nhiều lần, thận khí sẽ phục hồi.

➤ Chứng nhĩ bế bất thông.

Gặp chứng này thì bắt một con Diền hoa (ốc ruộng), đập ra lấy thịt, trộn với 5 phần Xạ hương, lát sau chảy nước, lấy nước đó nhỏ vào tai, rất công hiệu.

Hoặc có thể lấy Cam thảo và Cam toại đứt nút hai lỗ tai, lát sau khí tự thông.

➤ Tai chảy máu.

Trước hết lấy máu mào gà mà nhỏ vào. Tiếp đó lấy Thạch lựu hoa nướng trên gạch nóng cho khô giòn rồi tán nhỏ, trộn với một ít Băng phiến mà thổi vào lỗ tai. Vài lần là hết.

➤ Lỗ tai chảy máu.

Lấy Long cốt tán nhỏ, cuộn giấy làm ống, thổi vào lỗ tai, máu cầm ngay.

Trường hợp lỗ tai chảy cả máu lẫn mủ thì lấy Mộc miết tử mài ra, thấm vào đầu nhánh hành sống, đứt vào lỗ tai, ngày thay vài lần, rất công hiệu.

➤ Lỗ tai chảy nước.

Lấy Tri thù (nhện) 3 con lớn, nướng giòn, cùng với 5 phần Bạch phàn và một ít Băng phiến, tất cả tán nhỏ, thổi vào lỗ tai.

Hoặc có thể lấy Khô phàn tán nhỏ trộn chung một ít Xạ hương mà thổi vào tai. Hai cách đều công hiệu.

➤ *Bệnh thổi tai.*

Lấy Hồng ngư não cốt (tức Thủ thạch của Thạch thủ ngư) nướng lên, cùng một ít Băng phiến, tán nhỏ thổi vào tai.

Hoặc lấy Hải phiêu sao, nướng lên, cùng một ít Xạ hương, tán chung, thổi vào tai.

Hoặc dùng Minh phàn và Long cốt, mỗi thứ 1 tiền, tán nhỏ, thổi vào tai.

Mấy cách trên đều rất công hiệu.

➤ *Vành tai sưng loét.*

Lấy Tạo giáp nướng thành than, trộn với Hương du, đắp lên, rất công hiệu.

➤ *Chứng due độc ở sau tai.*

Đây là do phong đàm ưng bế mà ra. Hãy lấy Thiên nam tinh nướng lên trộn giấm mà bôi, ngày vài ba lần.

➤ *Chứng đau tai.*

Tai tự nhiên đau ở bên trong, thì lấy Kinh sương đốt lên tán nhỏ, trộn nước mà bôi khắp trong ngoài tai.

Hoặc lấy Xương bồ và Phụ tử, mỗi thứ 1 tiền, tán nhỏ, hòa với Ma du, nhỏ vào lỗ tai.

Hoặc dùng Bắc tê tân tán nhỏ, trộn giấm thành từng viên nhỏ, nhét sâu vào lỗ tai.

➤ *Dài tai sưng đau.*

Lấy rễ Ngưu bàng thái nhỏ, giã ra hòa nước 2 thăng, bỏ bã đun lên cho keo lại gần như cao, bôi vào chỗ đau.

Trường hợp rái tai sưng đau khiến lỗ tai cũng đau và có máu mủ thì lấy nước rau Phi nhỏ vào.

➤ *Chứng ù tai.*

Bắt một con gà trống lông trắng tuyền, chân đen, đỗ 4 cân rượu vào nấu lên mà ăn. Chỉ 1 lần là khỏi.

Hoặc lấy Sinh địa hoàng thái nhỏ nhét vào lỗ tai, ngày thay vài lần.

Hoặc lấy Xuyên ô đầu và Xương bồ, phân lượng bằng nhau, đốt thành than, lấy bông gòn gói lại nhét vào lỗ tai.

Mấy cách trên đều công hiệu.

➤ *Chứng ngứa tai.*

Tai ngứa, làm thế nào cũng không hết thì lấy Sinh ô đầu, ngâm nước cho mềm, viên lại thành viên, nhét vào lỗ tai, ngày thay vài lần, vài ngày là khỏi.

Cách này cũng trị được chứng ù tai.

➤ *Sưng tai.*

Tai sưng cả trong lẫn ngoài, đau đớn vô cùng, người phát sốt, thì lấy Móng tay người, nướng trên gạch nóng cho giòn, tán nhỏ, thêm một ít Băng phiến, thổi vào tai, rất công hiệu.

➤ *Chứng ướt tai.*

Tai ướt và lúc nào cũng ngứa thì lấy Tang phiêu sao, đốt lên, cùng với 2 phân ruồi Xạ hương, tán chung, thổi vào tai.

Hoặc lấy Hoàng nhuỵ, đốt lên, gói bông gòn nhét vào lỗ tai.

➤ *Chứng mụn thịt trong tai.*

Tai mọc mụn thịt, hoặc ẩm ướt, hoặc khô, đau ngứa, thì dùng Đào nhân giã nát, vo lại nhét sâu vào lỗ tai.

Hoặc lấy Khâu dân (loại cổ trắng), trộn chung với hành sống cho chảy nước, lấy nước đó, nhỏ vào lỗ tai nhiều lần trong ngày. Vài ngày là khỏi.

Trường hợp mủ chảy ra không ngừng thì lấy Khinh phấn 1 tiền, Xạ hương 1 tiền, tán nhỏ, thổi vào tai.

Hoặc lấy óc cá Lý ngư trộn với bột Quế mà bôi vào.

Trường hợp trong tai nổi hạch, đau đớn thì nặn nghiêng, đổ đầy rượu trắng vào tai, một lúc là hết đau, vài lần là hạch tan.

❶ *CÁC BỆNH VỀ MŨI.*

➤ *Chứng tỳ thư.*

Đây là chứng nhọt mọc ở lỗ mũi, cứng, có màu tía, rất đau. Đó là do uất hỏa ngưng kết ở phế kinh mà ra. Cách trị thì đầu tiên phải dùng :

Lậu lô 1 tiền - Chi xác (sao) 1 tiền - Phác tiêu 1 tiền - Sinh cam thảo 1 tiền - Ma hoàng 1 tiền - Hoàng cầm 1 tiền - Bạch khâm 1 tiền - Liên kiều (bó tâm) 1 tiền - Thăng ma 1 tiền - Đại hoàng 1 tiền 5 phần.

Tất cả tán nhỏ. Mỗi lần lấy 2 tiền.

Lại dùng : *Gừng sống 3 lát - Bạc hà 1 tiền - Nhū hương 5 phần.*

Đổ 1 chung nước sắc lên, hòa với bột thuốc trên, uống nóng.

Đó là phương thuốc giải trừ uất độc.

Sau đó thì dùng :

Xuyên sơn giáp (sao) 3 miếng lớn - Tạo thích 5 phân - Quy vī 1 tiền 5 phân - Cam thảo tiết 1 tiền - Kim ngân hoa 2 tiền - Xích thược dược (sao) 5 phân - Nhū hương 5 phân - Một dược 5 phân - Hoa phấn 1 tiền - Phòng phong 7 phân - Bối mẫu 1 tiền - Bạch chi 1 tiền - Kỳ tử 1 tiền - Mộc thông 1 tiền - Bạc hà 1 tiền - Kiết cánh 1 tiền - Trần bì 1 tiền 5 phân.

Đỗ rượu tốt vào sắc lên uống nóng.

Trường hợp đau và sưng không giảm, nhợt lại muốn làm mủ thì phải dùng :

Nhân sâm 1 tiền - Bạch truật (thổ sao) 1 tiền - Xuyên sơn giáp (sao, tán) 1 tiền - Bạch chi 1 tiền - Thăng ma 5 phân - Cam thảo tiết 5 phân - Dương quy 2 tiền - Tạo giác thích 1 tiền 5 phân - Sinh hoàng kỳ 3 tiền - Thanh bì (sao) 5 phân.

Đỗ 3 chung nước sắc còn 1 chung, hâm nóng 1 chung rượu, uống cùng với thuốc.

➤ *Chứng tỳ uyên.*

Chứng tỳ uyên là do não lậu mà ra. Phải dùng :

Mã linh 5 tiền - Ma hoàng 3 tiền - Ngū suất tử 1 tiền - Cam thảo 1 tiền.

Đỗ 2 bát nước sắc còn 1 bát, thêm một chút Hắc sa đường mà uống nóng.

Cũng có thể lấy Hài tử trà tán nhỏ thổi vào mũi.

➤ *Chứng tỳ đinh.*

Đây là chứng nhợt đinh mọc trong lỗ mũi, khiến lỗ mũi sưng lên, đau đớn tới tận não, nhiều khi cả môi và má cũng sưng lên, đó là do hỏa độc ngưng kết ở tỳ kinh mà ra.

Trị liệu thì dùng thuốc Thiềm thô hoàn, đã nói ở trong cách trị chứng Nhĩ đinh. Vừa uống, vừa tán nhỏ thổi vào lỗ mũi.

Trường hợp nhọt vẫn cứng và mũi vẫn sưng đau thì phải dùng thuốc Ly cung đinh như sau :

Huyết kiệt 3 tiền - Chu sa 2 tiền - Đóm phàn 3 tiền - Chân hắc 1 lạng - Thiềm tô 3 tiền - Xạ hương 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ, thêm ít nước cho thành từng thỏi. Lúc dùng thì mài ra với nước mà bôi vào.

► *Chứng tỳ trù.*

Đây là chứng mụn thịt mọc lên trong mũi, lúc đầu thì như hạt lựu, sau thì dần dần dài ra, thông cả ra ngoài, màu tía, hơi cứng, lấp cả lỗ mũi khiến không thở được. Đó là do phong thấp và nhiệt uất kết và ngưng trệ ở phế kinh mà ra. Phải dùng phương thuốc sau đây :

Tân di 6 phân - Hoàng cầm 1 tiền - Kỳ tử 1 tiền - Mạch đông 1 tiền - Bách hợp 1 tiền - Tri mẫu 1 tiền - Thạch cao 1 tiền - Thăng ma 3 phân - Cam thảo 5 phân - Tỳ bà diệp 3 lá.

Đỗ 2 bát nước sắc còng 1 bát, uống sau bữa cơm.

Bên ngoài thì dùng :

Lỗ sa 1 tiền - Khinh phán 3 phân - Hùng hoàng 3 phân - Long não 5 phân.

Tất cả tán nhỏ, trộn với Ma du thành từng viên nhét vừa lỗ mũi, ngày nhét thuốc 1 lần. Trĩ sẽ tan dần thành nước thối.

Cũng có thể dùng Mai hoa băng phiến thử thương hạng mà điểm lên, dù trĩ có thò ra ngoài cũng dần dần co lại.

Hoặc dùng *Sinh ngẫu tiết cá râu, nướng giòn trên gạch nóng, trộn với Băng phiến mà bôi lên.*

Hoặc dùng : *Khinh phấn 2 tiễn - Hạnh nhân (bó dầu) 7 hạt - Bạch phàn 5 tiễn.*

Tất cả tán nhỏ thổi vào lỗ mũi. Trī cũng sẽ biến thành nước dờ mà tan.

➤ *Nhọt trong mũi.*

Chứng này sinh ở thành trong của mũi, mới đầu cảm thấy mũi khô khan và đau, sau thì làm cho mũi sưng đỏ lên, mặc dầu cái nhọt chỉ bằng hạt gạo mà thôi... Đó là do nhiệt ứng phế kinh rồi tụ lại ở mũi mà thành nhọt. Phải dùng phương thuốc sau :

Hoàng cầm (sao rượu) 2 tiễn - Sinh cam thảo 5 phân - Mạch đông (bó tâm) 1 tiễn - Tang bạch bi (sống) 1 tiễn - Ký tử (cá bì sao rượu) 1 tiễn 5 phân - Liên kiều (bó lõi) 1 tiễn - Kiết cánh 1 tiễn - Xích thược 1 tiễn - Bạc hà 1 tiễn - Kinh giới tuệ 1 tiễn - Gừng sống 3 lát.

Đỗ 2 chén nước sắc còn 8 lè, uống sau bữa cơm.

Bên ngoài thì dùng :

Nhuyễn thạch cao (rang) 1 lạng - Hoàng liên 2 phân - Trường sa 5 phân - Long não 2 phân.

Tất cả tán nhỏ thổi vào mũi, ngày vài lần.

Hoặc dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên 3 tiễn - Hoàng nghiệt 3 tiễn - Hương hoàng 3 tiễn - Dương quy vī 5 tiễn - Sinh địa 1 lạng.

Đỗ 12 lạng Hương du sắc lên bỏ bã, cho thêm vào 4 lạng Hoàng sáp, để nguội bôi vào nhọt.

Cũng lấy Dĩ mē và Đōng qua, đổ nước vào nấu lên, uống thay nước trà, rất công hiệu.

Hoặc dùng Đà tăng và Bạch chí, mỗi thứ 2 tién tán nhô, trộn với Lạp chúc du, đắp lên nhọt.

➤ *Chứng nhọt mọc dưới mũi.*

Chứng này thường hay thấy ở trẻ con, nhọt mọc ở dưới và hai bên cánh mũi, màu tía, lở loét, chảy mủ, ít đau nhung rất ngứa. Đó là do phong thấp ở phế kinh mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Uất kim 1 tién - Sinh son ký 1 tién - Sinh cam thảo 1 tién - Trạch tá 1 tién.

Tất cả tán nhô. Mỗi lần lấy ra 1 tién, uống với nước Cam thảo. Bên ngoài dùng :

Cáp phấn (rang) 1 lạng - Thạch cao (rang) 1 lạng - Thanh đại 3 tién - Sinh hoàng nhiệt (tán) 5 tién - Khinh phấn 5 tién.

Tất cả tán nhô, trộn Hương du mà đắp lên nhọt.

➤ *Chứng “diếc” mũi.*

Tự nhiên mũi không còn người thấy mùi gì thì dùng:

Tế tân 1 tién - Bạch chí 1 tién - Khuong hoạt 1 tién - Phòng phong 1 tién - Kiết cánh 2 tién - Phục linh 2 tién - Quất bì 2 tién - Dương quy 2 tién - Khung cung 2 tién - Bạc hà 6 tién - Gừng sống 4 lát.

Đổ nước vào sắc uống làm 2 lần trong ngày là khỏi.

Hoặc dùng: *Thông thảo - Tế tân - Phụ tử, phân lượng* *bằng nhau, tán nhô trộn mật thành viên, nhét vào lỗ mũi.*

Hoặc dùng *Hành sống giã nát nhét vào mũi, lát sau* *mũi sẽ thông.*

➤ *Chứng tị xích.*

Đây là chứng đầu mũi sưng đỏ lên, cũng có tên là Tứu tra ly. Nguyên do là uống rượu vô độ, rồi gắp phong mà huyết nhiệt bất tán.

Có thể dùng Ma hoàng và rễ Ma hoàng, mỗi thứ 2 lạng, đổ rượu vào đun thật kỹ, rồi phơi sương 1 đêm, ngày uống vài ba chung. Sau vài ngày thì đầu mũi thành nhọt có mủ, 10 ngày sau hết mủ là khỏi.

Nên dùng thêm Bạch quả giã nát trộn với bã rượu, để qua một đêm, hòa nước nóng mà rửa chỗ sưng.

Cũng dùng : *Hùng hoàng 5 tiền - Lưu hoàng 5 tiền - Kinh phấn 2 tiền.*

Trộn với sữa người mà bôi, rất công hiệu.

➤ *Chứng phết phong phấn tụ.*

Trong chứng này, đầu mũi sưng đỏ lên, rồi có nước trắng như nước phấn. Phải dùng :

Nhân sâm 3 phần - Tỳ bà diệp (bò lông, nướng mật) 1 tiền - Hoàng nghiệt 1 tiền - Tang bạch bì 2 tiền - Sinh cam thảo 3 phần.

Đỗ 1 chén rượu nước sắc còn 7 phần, uống cách xa bữa cơm.

Bên ngoài thì dùng : *Lưu hoàng và Đại hoàng, phân lượng bằng nhau tán nhô, hòa với nước mà bôi lên chỗ sưng.*

➤ *Chứng chảy máu mũi.*

Dùng phương thuốc sau :

Sinh địa hoàng 8 lạng - Hoàng cầm 1 lạng - Cam thảo 2 lạng - A giao 2 lạng - Bách diệp 1 nắm.

Đổ 7 thǎng nước sắc còn 3 thǎng, chia uống 3 lần.
Bên ngoài thì dùng :

Nhuyễn thạch cao (rang) 1 lạng - Long não 2 phần

- Hoàng liên 2 phần - Trường sa 5 phần.

Tắt eả tán nhỏ thổi vào mũi ngày 5 lần là khỏi.

Cũng dùng phương thuốc sau :

Kỳ tử (sao đen) - Bách thảo sương - Long cốt (nướóng)

- Kinh măc - Mău lệ (nướóng) - Huyết dư (nướóng).

Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, hòa với Mao hoa thủy nhỏ vào mũi.

Cũng lấy một nhánh tỏi to, giā nát, chày máu ở lỗ mũi trái thì đắp tỏi vào lòng bàn chân phải, chày máu ở lỗ mũi phải thì đắp tỏi ở lòng bàn chân trái, máu cầm ngay.

Hoặc có thể dùng Mạch đồng và Sinh địa, mỗi thứ 5 tiền, đổ nước, sắc uống, cũng cầm máu ngay.

➤ *Chưng thịt dư trong mũi.*

Mũi mọc thịt dư thì dùng phương thuốc sau :

Thông thảo 1 phần - Tế tân 1 phần - Nhuyễn nhân 1 phần - Tạo giáp (bồ bì và hạt) 1 phần - Hùng hoàng 1 phần - Bạch phàn (đốt) 3 phần - Phàn thạch (đốt, tán) 3 phần - Lê lô (nướóng) 3 phần - Địa đầm (rang) 3 phần - Qua đế 3 phần - Ba đậu (bồ bì) 10 hạt - Địa du 3 phần.

Tất cả tán nhỏ. Đổ nước vào một ít Tế tân và Bạch chỉ đun lên. Lấy nước đó trộn với thuốc bột trên đắp vào chỗ thịt dư.

Cũng dùng Sinh ngẫu tiết cá râu, nướóng trên gạch nóng, tán nhỏ thổi vào mũi, mụn thịt dần dần tự rụng. Cách này cũng dùng để trị các chứng nhợt trong mũi.

Cũng dùng: *Khô phàn hòa với mỡ heo sống, nhét vào lỗ mũi, ngày thay 1 lần, vài ngày mụn thịt cũng rụng, theo thuốc mà ra.*

➤ *Phương thuốc bắc truyền trị chứng nghẹt mũi.*

Cam toại - Tế tân - Thông thảo - Phụ tử (sao) mỗi thứ 1 phân tán nhó, trộn với mật gấu thành viên, nhét vào lỗ mũi.

➤ *Chứng phế hàn tự áng.*

Đây là chứng nghẹt mũi do phổi bị lạnh mà ra. Dùng phương thuốc sau :

Tảo nhục (lấy cao) 2 thăng - Hạnh nhân (bỏ bì, tán) - Tô khương châm 1 thăng - Mật 1 thăng.

Tất cả đổ chung đun lên, mỗi lần uống 1 thìa.

➤ *Chứng tự thắt bắc thông.*

Dùng phương thuốc sau :

Bạch chi - Dương quy - Khung cùng - Tế tân - Thông thảo - Tân di - Quế tâm - Huân thảo.

Mỗi thứ 8 phân, ngâm rượu 1 đêm, rồi đổ 1 cân mỡ heo vào đun lên, tới khi Bạch chi có màu vàng thì thôi. Để nguội, bỏ bã, nhỏ nước vào mũi, hoặc thấm bông gòn nhét vào mũi. Mũi sẽ thông.

➤ *Sỗ mũi, nước mũi trong.*

Sỗ mũi nhiều kéo dài lâu ngày, nước mũi trong, dùng phương thuốc sau :

Tế tân 3 lạng - Thực tiêu 3 lạng - Gừng khô 3 lạng - Ngô thù du 3 lạng - Khung cùng 3 lạng - Tạo giáp (bỏ bì) 3 lạng - Phụ tử 3 lạng - Mỡ nước 1 thăng 3 lít.

Trước hết đem các vị thuốc ngâm vào rượu 1 đêm. Sau mới lấy mỡ heo đổ vào đun lên, tới khi Phụ tử có màu vàng thì thôi. Để nguội bỏ bã, lấy bông gòn thấm nước thuốc, nhét vào mũi.

➤ Chảy máu mũi không ngừng.

Lấy một ngọn lửa nhỏ đốt huyết Thiếu thương ở tay là máu cầm ngay. Huyết này ở chỗ mép trong ngón tay cái. Lỗ mũi phải chảy máu thì đốt huyết ở tay phải, lỗ mũi trái chảy máu thì đốt huyết ở tay trái, rất hiệu nghiệm. Trường hợp cả hai lỗ mũi đều chảy máu thì đốt cả hai huyết ở hai tay.

Sau đó thì dùng phương thuốc dưới đây :

Ngải diệp 1 tiền ruồi - Bách tử hóa (bó đầu) 1 tiền ruồi - Sơn thù nhục 1 tiền ruồi - Đan bì 1 tiền ruồi - Đại sinh địa 3 tiền - Bạch liên nhục (bó lõi) 2 tiền - Sơn dược 2 tiền - Trạch tả 1 tiền - Sinh hà diệp 1 lá (nếu đã khô héo thì không hiệu quả).

Đổ nước sắc uống 3 thang trong 3 ngày liền thì mãi mãi không tái phát.

Trong lúc cấp bách, lấy dây thắt chặt đốt ngón tay thứ nhì của ngón tay giữa, máu cũng cầm ngay. Lỗ mũi phải chảy máu thì cột ngón tay giữa của bàn tay trái, và ngược lại. Cả hai lỗ mũi đều chảy máu thì cột cả 2 ngón ở hai tay.

➤ Mũi thối khiến hai lỗ mũi thông nhau.

Dùng phương thuốc sau :

Lộc giác (sấy, tán) 1 lượng - Khô phàn 1 lượng - Đầu phát 5 tiền - Đăng tâm (đốt thành than).

Tất cả tán nhỏ. Trước hết dùng nước Hoa tiêu rửa sạch chỗ thối rồi bôi thứ thuốc bột vừa rồi.

Cũng dùng Hạnh nhân, bỏ bì và tâm, tán cực nhô, trải ra xoa đều trên giấy bàn nhiều lần cho hút hết dầu, tới khi thành bột trắng. Sau đó cứ 2 tiền bột Hạnh nhân trộn với 1 tiền Khinh phấn, thổi vào mũi.

➤ Mũi có lại.

Lấy Minh hùng và Chu sa, mỗi thứ 3 tiền. Đun Thương truật lấy nước hòa với hai vị thuốc trên mà uống. Đồng thời lấy Thương truật giã nát đắp lên mũi. Qua 1 đêm là khỏi.

➤ Mũi chảy dài ra.

Bỏ Nhân sâm vào bình sành đậy kín, nướng trên lửa thật lâu, lấy ra tán nhỏ, trộn với rượu đắp lên mũi, rồi lấy Gừng khô giã nát đắp xung quanh.

➤ Trong mũi có trùng.

Lấy gan heo (sao) 4 tiền và Đậu thị 7 hạt, giã nhỏ, đặt lên ngôi nóng sấy khô, trộn với lòng trắng trứng gà, để ở cạnh lỗ mũi để nhử trùng bò ra.

Cũng lấy Phi thái tử đốt cho có khói, xông khói vào mũi, khiến trùng phải ra hết.

➤ Mũi sưng to.

Mũi sưng to lên như nắm tay, đau đớn cùng cực, thì dùng phương thuốc sau :

Sinh cam thảo 3 tiền - Hoàng cầm 3 tiền - Mạch đông 3 tiền - Hoa phấn 3 tiền - Kiết cánh 5 tiền - Thiên đông 5 tiền - Tứ uyển 2 tiền - Bách bộ tử tó 1 tiền.

Đổ nước sắc uống liền 4 thang trong 4 ngày là hết.

➤ Vật lạ vào mũi.

Vật lạ vào mũi, không ra được, khiến mũi sưng đau thì dùng Ngưu du viên lại nhét vào lỗ mũi. Gặp

nóng, Ngưu du tan ra, làm tròn lỗ mũi và vật lạ sẽ ra được.

➤ *Hạt đậu lọt vào mũi.*

Trẻ con dại dột thường nhét hạt đậu vào lỗ mũi. Đậu lọt vào, chúng hoảng sợ cho ngón tay vào lỗ mũi định móc hạt đậu ra, không ngờ chỉ càng làm hạt đậu vào sâu thêm. Đậu gấp nước mũi nở lớn ra, khiến trẻ đau đớn, nghẹt thở. Muốn lấy hạt đậu ra thì một người lớn bịt chặt hai lỗ tai trẻ, một người khác lấy tay bịt lỗ mũi không có hạt đậu của trẻ, rồi kê chặt miệng mình vào miệng trẻ, thổi một hơi thật mạnh, hạt đậu sẽ bị đẩy ra.

➤ *Trong mũi mọc lông.*

Đây không phải là lông mũi bình thường, mà là thứ lông tự nhiên mọc dài ra, qua một đêm có thể dài mấy tấc, rồi lớn dần, cứng dần như một sợi dây gai, khiến mũi đau đớn vô cùng.

Hãy dùng: *Lỗ sa và Nhũ hương, phân lượng bằng nhau, trộn nước cháo thành từng viên nhét vào lỗ mũi, lông lạ tự rụng.*

➤ *Mũi sinh dây đờ.*

Tự nhiên từ trong lỗ mũi thò ra một sợi màu đỏ dài hàng mấy tấc, rất đau đớn. Hãy lấy Bàng sa và Mai hoa bǎng phiến thượng hạng, mỗi thứ 1 phân, tán nhỏ, trộn với sữa người, nhỏ lên khắp sợi dây và trong lỗ mũi. Làm nhiều lần trong ngày, sợi dây lạ sẽ mất.

➤ *Mũi chảy nước xanh.*

Lấy Sinh hoa sinh, bốn năm phiến, bỏ vào chảo, chính người bệnh ngồi sao lên để xông hơi nóng vào mũi. Vài lần là hết.

➤ *Mũi chảy nước thối.*

Bệnh này thường kéo dài lâu ngày, nước mũi màu vàng, hôi thối chảy liên miên, bệnh nặng thì cảm thấy nhức óc. Chứng này còn có tên là Khống não sa.

Hãy lấy Ty qua đằng, chỗ gần gốc, dài chừng ba bốn thước ta, đốt lên tán nhỏ, uống với rượu làm nhiều lần trong ngày. Vài ngày là khỏi hẳn.

➤ *Mũi tê dại.*

Đó là do phế nhiệt mà ra. Hãy lấy :

Đao mẫu - Xuyên bối mẫu - Thúy lê nhục.

Mỗi thứ 2 lạng, đỗ nước sắc uống.

❸ CÁC BỆNH VỀ MÔI

➤ *Môi sưng lẩn.*

Dùng phương thuốc sau :

Sinh bô hoàng 2 tiền - Xuyên liên 1 tiền - Mai hoa bǎng phiến (thượng hạng) 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ, trộn với Ma du, thoa vào môi.

➤ *Môi mọc hạt trắng đố.*

Chứng này cũng còn gọi là Đinh sang, khiến vừa đau vừa ngứa, đầu nhức, người phát nóng lạnh. Cũng có trường hợp môi tê dại, không thấy đau ngứa gì. Cách trị đã nói ở phần mụn nhọt bên trên.

➤ *Môi miệng sưng đèn đau ngứa.*

Lấy Đại đồng tiền 4 cái, hòa Ma du mài trên đá nháp, bôi vào chỗ sưng đau. Cũng dùng cách trị Đinh sang ở phần mụn nhọt.

➤ *Môi miệng như sáp vàng.*

Lấy Toàn phúc hoa sao khô tán nhỏ, trộn với Ma du mà đắp lên, rất công hiệu.

Hoặc lấy Quỳ hoa và Quỳ căn sao khô tán nhỏ, trộn với Ma du mà đắp, dù bệnh lâu năm cũng khỏi.

➤ *Nhot & mép.*

Dùng Yến tử oa tán nhỏ, trộn với dầu Ma du mà bôi.

Hoặc dùng Sa nhân xác sấy khô tán nhỏ mà bôi cũng rất công hiệu.

➤ *Môi sưng loét chảy nước.*

Dùng phương thuốc sau :

Đồng thanh 5 tiền - Cung phấn 3 tiền - Minh phàn 1 tiền 5 phần - Băng phiến 1 phần - Hoàng liên 2 lạng.

Tất cả tán nhỏ trộn Ma du mà đắp. Lúc dùng thì thêm Xạ hương 1 ly, Băng phiến 5 ly.

➤ *Mép khô sưng đỏ.*

Lấy Tùng mao nấu Đậu nhục thật lâu, sau đó lấy Đậu nhục ra mà dán vào chỗ mép đau, ngày thay vài lần. Dù bệnh lâu năm cũng tiệt căn.

➤ *Môi miệng thu nhỏ lại.*

Có thể trị theo cách trị chứng Thần khuẩn ở dưới. Đây là chứng bệnh lỵ, còn gọi là chứng Kiển thần hoặc Phiên thần. Tự nhiên môi co rút lại, miệng thu nhỏ lại, không ăn uống gì được, nếu không trị gấp thì rất khó.

Có thể lấy Thanh bối đốt thành than, cho uống với rượu.

Có thể dùng : *Ngũ bội tử 2 tiền - Mật đà tăng 2 tiền - Cam thảo 2 phần.*

Tất cả tán nhỏ, trộn với nước. Lại lấy Hoàng bá nướng trên lửa, để nguội thành phiến, trét thuốc lên mà dán vào môi, chỉ qua một đêm là khỏi.

Có thể lấy Ngũ bội tử và Hạ tử, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, trộn Hương du mà đắp vào miệng.

➤ *Môi rách thành nhợt.*

Ngõa từng trộn nước gừng, giã nát, cho thêm ít muối mà đắp, rất công hiệu.

➤ *Lở môi nhiều năm.*

Dùng Lam điện Âm điện diệp lấy nước mà rửa ngày vài lần, vài ngày là đỡ.

➤ *Môi khô chảy máu.*

Dùng Đào nhân giã nát, trộn mỡ heo mà bôi.

➤ *Môi chu ra như mõm heo.*

Bệnh này có tên là Thần khuẩn chứng, do tâm tỳ nhiệt độc mà ra, để lâu thì không thuốc nào cứu được, nguy tới tính mạng. Trước hết phải đốt hai huyết Thiếu thương ở hai tay, sau thì lấy 10 con Hoạt địa long (còn có tên là Khúc thiện hoặc Khâu dãn) giã nát, trộn với 2 tiền bột Ngô thù du, rồi trộn chung với một ít giấm nóng mà bôi vào lòng bàn chân, ngày 2 lần.

Cũng dùng Hoạt lại Hà mò 1 con (còn có tên là Lão thiểm), lấy máu bôi vào môi.

❸ CÁC BỆNH VỀ MIỆNG

Miệng mọc mụn thịt, rất đau đớn, cũng gọi là chứng Huyết dư. Hãy lấy Xạ hương thứ thật 1 tiền tán nhỏ, chia hai lần mà uống.

Hoặc lấy tóc người đốt thành than mà uống.

➤ *Chứng khâm ung.*

Đây là chứng nhọt trong miệng, nhọt sưng đỏ như quả bồ đào chín, khiến lưỡi không co duỗi được, miệng không há ra được, mũi chảy máu, người phát nóng lạnh, cũng còn gọi là chứng Huyền ung.

Hãy dùng Muối sào nóng lên và Khô phàn, phân lượng bằng nhau tán nhỏ, dùng đầu đũa chấm bột thuốc bôi vào nhọt ngày 3 lần, vài ngày là nhọt tan.

➤ *Miệng lưỡi có nhọt.*

Dùng Ngô thù du tán nhỏ, đắp vào lòng hai bàn chân, qua một đêm là đỡ nhiều.

Hoặc dùng : *Thiên đông* (bổ tâm) - *Mạch đông* (bổ lối)-*Nguyên sâm*.

Tất cả phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như đầu ngón tay, mỗi lần ngâm 1 viên, ngày ngâm vài lần. Dù bệnh lâu ngày cũng khỏi.

Hoặc dùng Ngũ bội tử tán nhỏ xát vào nhọt, cũng công hiệu.

Hoặc dùng Xuyên liên và Bắc tể tân, mỗi thứ 2 lạng tán thật nhỏ, bôi lên nhọt.

➤ *Chứng thắc miệng.*

Mỗi tối trước khi đi ngủ thì ngậm trong miệng một hai trái Lệ chi nhục, sáng dậy mới nhổ ra. Chừng nửa tháng thì hết.

Hoặc mỗi sáng lúc ngủ dậy dùng Bạch khiên ngưu phấn xát vào răng và súc miệng, lâu ngày, miệng không còn hôi thối, mà còn tránh được bệnh tật.

Hoặc dùng Ích trí nhân 1 lạng và Cam thảo 2 tiền tán nhỏ, mỗi lần lấy ra một hai tiền bỏ vào miệng nuốt khô.

Trường hợp miệng thôii vì tâm khí bất túc thì dùng Mật đà tăng 1 tiền, hòa vào giấm mà súc miệng thường ngày.

Hoặc dùng Hồ hương nấu canh, hoặc ăn sống.

Hoặc dùng Diêm mai mà ngâm.

Tất cả đều rất công hiệu.

➤ *Chứng khô miệng, khát nước về đêm.*

Trước khi ngủ, ngâm vài ba lát Nguyên sâm, tự nhiên miệng hết khô hết khát.

➤ *Chứng chảy nước dài đẻ.*

Chứng này là do tỳ lạnh mà ra. Hãy dùng :

Bạch truật 5 phần - Thanh bì 5 phần - Gừng sao 5 phần - Pháp lợ 1 tiền - Mộc hương 1 tiền - Đinh hương 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ, trộn nước cháo viên thành từng viên nhỏ như hạt gạo. Trẻ 1 tuổi cho uống mỗi lần 10 viên, người lớn uống ba bốn tiền. Vài ngày là hết hẳn.

Nếu không công hiệu thì tức là do tỳ nhiệt mà ra, tỳ nhiệt cũng làm chảy dài. Trị như sau :

Tiêu truật 5 phần - Hoạt thạch 5 phần - Biển đậu 3 tiền - Phục linh 3 tiền - Thạch đầu 3 tiền - Hoàng liên 2 phần - Cát căn 1 phần 5 ly - Cam thảo 1 phần.

Tất cả tán nhỏ, uống với nước Đăng tâm. Trẻ con mỗi lần uống 1 tiền, người lớn uống 4 tiền.

❸ **CÁC BỆNH VỀ LUÔI.**

➤ *Luối sưng đầy miệng.*

Đây là chứng do tâm kinh hỏa thịnh mà ra. Luối tự nhiên sưng to và cứng, che lấp cả yết hầu, thở rất

khó khăn. Chứng này còn có tên là Sáp thiệt, rất nguy hiểm.

Phải dùng Tạo phàn, nướng trên ngói nóng thật lâu rồi lấy ra tán nhỏ, xát lên lưỡi, nếu thấy cổ họng có đàm (đờm) tức là khỏi.

Hoặc lấy Bồ hoàng tán nhỏ mà xát lên lưỡi, cũng công hiệu.

Hoặc lấy Thảo ma tử 40 hạt, ép vào giấy bìa cho dầu ra hết giấy, đốt giấy đó cho có khói, xông vào lưỡi. Trường hợp lưỡi chảy máu thì xông khói vào mũi cũng được.

➤ *Lưỡi sưng và dài ra.*

Đây cũng là do tâm hỏa nhiệt cực mà ra. Hãy cắt mào gà trống lấy chừng 1 chung máu nhỏ, bôi lên lưỡi, lưỡi sẽ dần dần co lại.

Hoặc có thể trị theo cách trị chứng lưỡi sưng ở trên.

Hoặc lấy Xuyên liên 4 tiền, đổ nước sắc đặc, bôi lên lưỡi.

Tất cả những cách trị trên đều công hiệu. Khi lưỡi bớt sưng và co lại rồi thì phải lấy Xuyên liên, đổ nước sắc uống.

➤ *Lưỡi thè dài sau cơn bệnh.*

Lấy Mai hoa băng phiến tán nhỏ xát vào lưỡi, mỗi lần chừng 5 tiền. Ngày vài lần. Vài ngày là khỏi.

➤ *Lưỡi thè dài. mèp rung lên.*

Chứng này có tên là Sáp thiệt phong. Cũng dùng Mai hoa băng phiến xát vào lưỡi nhiều lần trong ngày.

➤ *Mặt lưỡi chảy máu.*

Lưỡi chảy máu, hoặc tía hoặc bầm, đều là do tâm hỏa thương viêm mà ra. Hãy dùng Lục vị Địa

hoàng hoàn, thêm Hòe hoa 3 tiền, sắc lên uống là khỏi.

➤ *Chứng lở đầu lưỡi.*

Đầu lưỡi lở ra rất đau, ăn uống cực kỳ khó khăn. Hãy lấy Ngô thù du 4 tiền tán nhỏ, trộn giấm nóng đắp vào lòng hai bàn chân, ngày vài lần, rất công hiệu.

Cũng có thể dùng thêm Nhân trung bạch tán mà trị, công hiệu càng mau.

➤ *Lưỡi mọc nấm.*

Đây là các chứng, mới đầu trên mặt lưỡi mọc những mụn thịt, rồi lớn dần như nấm, đỏ lên, loét ra, đau đớn vô cùng. Đó là do tâm tỳ nhiệt độc mà ra.

Hãy dùng Nǎo sa và Nhân trung bạch mỗi thứ 5 phân. Thêm Ngõa thượng thanh dài, Ngõa tùng và Đường kê thi, mỗi thứ 1 tiền.

Tất cả bỏ vào bình sành đậy kín, nướng thật lâu trên lửa nóng, mở ra cho thêm Mai hoa băng phiến và Xạ hương, mỗi thứ 1 phân. Tất cả tán nhỏ.

Khi dùng thì súc miệng sạch rồi thoa bột thuốc lên.

Lại phải lấy Bồ hoàng tán nhỏ đắp lên trên thuốc.

Bên trong dùng :

Nhi trân thang, thêm Hoàng liên, Hoàng cầm và Bạc hà.

Đỗ nước sắc uống vài thang là khỏi.

➤ *Lưỡi cứng đóng vảy.*

Hãy dùng :

Tê ngưu hoàng 1 phân - Chu sa 1 phân - Huyền tinh thạch 2 lạng. Tất cả tán nhỏ. Bôi thuốc bột này vào lưỡi.

CHƯƠNG XII

BỆNH NGOÀI DA

❖ CÁC BỆNH VỀ TÓC.

➤ *Chóng rụng tóc.*

Dùng phương thuốc sau :

Điều thoán 2 lạng - Măng thảo 2 lạng - Thạch nam tinh 2 lạng - Tục đoạn 2 lạng - Tạo giáp (bò bì, rang) 2 lạng - Trạch lan 2 lạng - Bạch truật 2 lạng - Tân di nhân 1 lạng - Bách hợp nửa thăng.

Tất cả ngâm rượu trong 1 đêm. Hôm sau lấy thuốc ra, bỏ vào nồi chưng với 3 thăng mỡ heo, đun kỹ lên, bỏ bã đun tiếp cho sôi vài lần, rồi đổ vào một cái bình bằng đồng, đậy kín, chôn xuống đất đúng 30 ngày. Sau đó lấy ra, mỗi ngày uống 1 chung, hòa với rượu nóng.

Hoặc dùng : *Kỷ tử 3 hạt - Bạch đào 3 trái - Trắc bách diệp 1 lạng.*

Tất cả giã nát, hòa vào nước nóng mà gội đầu, tóc không bao giờ rụng nữa mà lại óng ả đẹp mắt.

➤ *Tóc trắng thành đen.*

Dùng Hồ phấn và Bạch hôi mỗi thứ 1 phần, trộn chung với lòng trắng trứng gà, để qua 1 đêm, hôm sau gội đầu sạch rồi thoa thuốc đều lên tóc.

Hoặc dùng Ô đậu (loại hạt nhỏ) 4 thăng, đổ nước vào đun kỹ lên cho cạn rồi bỏ bã, để nóng. Gội đầu sạch

bằng nước tro, rồi thoa nước đậu nồng đều lên tóc, khô lại thoa nữa, làm vậy liền trong 1 ngày, để qua đêm hãy gội đầu, tóc trắng tự nhiên đen lại như mun.

Một lần như vậy tóc đen được 3 năm. Qua thời gian đó lại phải làm lại.

➤ *Chùm tóc bạc của thanh niên.*

Nếu tóc bạc ít thì nhổ hết tóc bạc đó đi, lấy Bạch mật chà xát kỹ vào da đầu, tự nhiên sẽ mọc toàn tóc đen.

Trường hợp tóc bạc nhiều hoặc dùng cách trên không kiến hiệu thì lấy hạt Ngô đồng già nát, thoa vào đàm tóc bạc, tóc sẽ đen lại.

Hoặc dùng Can bố bính (Mao hương đun chín) và Câu kỷ tử (sao rượu sấy khô), mỗi thứ 3 lạng. Tất cả tán nhỏ, viên thành viên như hạt Ngô đồng. Mỗi lần uống 50 viên với nước Mao hương.

➤ *Tóc thưa và ngắn.*

Lấy Tang diệp và Ma hiệp, đổ nước vo gạo vào đun lên mà gội đầu. Vài ngày 1 lần, lâu dần tóc sẽ dày và mọc dài.

➤ *Tóc ngà màu vàng hoặc đỏ hoe.*

Dùng Sinh bách hợp (tán nhỏ) 1 cân, trộn với mỡ heo thành viên bằng đầu ngón tay. Mỗi lần lấy 1 viên bỏ vào nước vo gạo cho tan, rồi gội đầu. Vài ngày 1 lần, chỉ chừng 1 tháng sau là tóc đen như mun.

➤ *Tóc khô, xơ xác.*

Dùng Tang cảng bạch bì và Bách hợp, mỗi thứ 1 cân, và Tuyên mộc qua 1 cân. Tất cả trộn đều thoa vào tóc, vài ngày 1 lần. Ít ngày sau tóc sẽ mướt.

➤ *Tóc rụng không mọc lại.*

Dùng Hắc chi ma cánh và Liễu thọ chi, phân lượng bằng nhau, đổ nước vào đun thật sôi, để nguội bớt mà gội đầu. Cách này giúp tóc mau mọc lại và mướt đẹp. Có thể dùng cho cả trẻ con thừa tóc. Riêng phụ nữ, muốn mau công hiệu thì tán hai vị trên, trộn dầu mà thoa vào tóc.

➤ *Chàng ngừa da đầu.*

Dầu có gàu trắng, ngừa không chịu được thì dùng Lê lô, đổ nước vào đun lên mà gội đầu. Gội đầu xong, để tóc hơi khô, dùng Lê lô tán thành bột mà rắc vào tóc, xát vào da đầu. Chỉ vài lần là hết.

Hoặc dùng Vương bất lưu hành và Bạch chỉ, mỗi thứ 3 tiền tán thật nhỏ xát vào da đầu tóc, để qua 1 đêm hay gội đi.

Hoặc dùng Tang chi đốt thành than, hòa với nước, gội đầu cũng rất công hiệu.

➤ *Phương thuốc bì truyền làm râu đen, tóc đen.*

Xuyên tiêu (bó hạt, sao) 4 lạng - Mao son 4 lạng - Thương truật 4 lạng (ngâm rượu sấy khô) - Hồi hương (sao nước muối) 2 lạng - Bạch phục linh 2 lạng (bó bì, sao) - Xuyên ô (bó bì) 1 lạng - Chích cam thảo 1 lạng - Thực địa (ngâm rượu) 3 lạng - Sơn dược 3 lạng.

Tất cả tán nhỏ trộn với mật thành viên như hạt ngô đồng, mỗi lần uống từ 3 tới 50 viên với rượu vào lúc đói. Thuốc này giúp tăng tuổi thọ, thêm tinh bồ túy, đen tóc, đen râu, răng lợi chắc chắn, gân cốt mạnh mẽ. Uống liền 1 tháng là thấy công hiệu mọi mặt. Có điều là uống thuốc này thì nên tiết dục để khỏi hao tinh tổn thận. Kiêng ăn thịt dê, bồ câu và đào mận.

➤ Phương thuốc đặc biệt trị chùng tóc rụng không mọc lại.

Thục tiêu 3 lạng ruối - Măng thảo 3 lạng - Gừng khô 1 lạng - Bán hạ 1 lạng - Quế tâm 1 lạng - Giang cô 1 lạng - Phụ tử 1 lạng - Tế tân 1 lạng.

Tất cả tán thật nhỏ trộn với 20 lạng mỡ heo nước. Gội đầu kỹ bằng nước vo gạo, để khô, bôi thuốc trên, xát vào cả da đầu, ngày 1 lần. Chỉ bốn năm ngày sau tóc mềm bắt đầu mọc lại, chừng hơn 1 tháng thì tóc dài thêm được chừng 5 tấc. Lúc đó thì không cần dùng thuốc nữa.

➤ Cách làm cho tóc không mọc nữa.

Tóc quá dày và cứng, có thể nhổ bớt tóc đi rồi dùng Giải chi (mỡ cua) mà bôi vào da đầu, tóc sẽ không bao giờ mọc lại hoặc mọc thêm nữa.

Hoặc dùng Phong xá dốt thành than tán nhỏ, hòa với Miết chi. Sau khi nhổ bớt tóc thì bôi vào da đầu, rất công hiệu.

➤ Tóc có mùi hôi.

Dùng Bội lan hiệp, đổ nước vào đun lên mà gội đầu. Đồng thời dùng Kê tô, đổ nước vào đun lên, hoặc đun nước tro mà tắm.

➤ Chùng nhọt ở chân tóc.

Loại nhọt này thường hay mọc ở chân tóc sau tai. Lấy kim khêu nhọt ra rồi dùng Sinh cơ dược mà bôi vào.

❸ BỆNH VỀ LÔNG MÀY - LÔNG MI.

➤ Nhọt ở lông mày.

Dùng Phì tạo (đốt) và Khô phàn, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ, trộn với Ma du mà bôi vào. Tiếp đó

dùng Bạch phàn, đổ nước đun nóng mà rửa, sau đó lại bôi thuốc.

➤ *Mi mắt sưng loét, lông mi rụng.*

Chứng này là do can kinh thọ phong mà ra. Hãy dùng Trắc bách diệp tán nhỏ, trộn mật thành từng viên như hạt Ngô đồng, ngày uống ít viên, nặng chừng 1 tiền vào sáng sớm và tối với nước nóng.

Bên ngoài dùng Thỏ ty tử tán nhỏ trộn với Ma du mà bôi.

➤ *Lông mi không mọc.*

Lấy Hắc chi ma hoa phơi khô tán nhỏ, trộn với Hắc chi ma du, ngày bôi lên mi nhiều lần.

Hoặc dùng Toàn phúc hoa, Thiên ma, Phòng phong, mỗi thứ 1 tiền, tán nhỏ, trộn với Ma du mà bôi.

➤ *Lông mi dao động.*

Lông mi dao động suốt ngày đêm khiến không ngủ được, hãy lấy Tỏi lớn, chừng 2 lạng, giã nát lấy nước hòa với rượu mà uống.

➤ *Lông mày thưa.*

Tháng 7 âm lịch, hái Ô ma hoa, để trong mát cho khô rồi tán nhỏ, trộn với Sinh ô ma du mà bôi vào, lông mày sẽ mọc nhiều.

❸ CÁC BỆNH VỀ DA MẮT

➤ *Da mặt nhờn, nhiều mờ.*

Dùng phương thuốc bí truyền sau đây :

Đỗ hành 1 lạng - Đỗ nhược 1 lạng - Phòng phong 1 lạng - Cáo bán 1 lạng - Tế tân 1 lạng - Bạch phụ tử

1 lạng - Bán lan bì 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Bạch
truật 1 lạng - Bạch phục linh 1 lạng - Độc hoạt 1 lạng
- Nuy nhuy 1 lạng - Bạch chi 1 lạng - Thiên môn đông
1 lạng - Ngọc tiết 1 lạng - Thủ ty tử 3 lạng - Phòng kỵ
3 lạng - Thương lục 3 lạng - Kỳ tử hoa 3 lạng - Quất
bì 3 lạng - Đông hoa nhân 3 lạng - Mỹ vu hoa 3 lạng
- Hoắc hương 2 lạng - Đinh hương 2 lạng - Linh lăng
hương 2 lạng - Cam tùng hương 2 lạng - Thanh mộc
hương 2 lạng - Xạ hương nửa lạng - Bạch nga chi nửa
thăng - Bạch dương chi 1 thăng - Ngưu túy 1 thăng -
Dương cơ 3 bộ.

Trước hết ngâm các thứ chi túy vào nước trong 5 ngày. Lấy rượu rửa sạch Dương cơ, thái nhỏ ra. Tất cả cho vào nồi, đổ nước đun thật kỹ, lấy vài lọc bỏ bã rồi đun tiếp. Để nguội thuốc sẽ đông lại như sáp. Mỗi tối trước khi ngủ rửa mặt cho sạch rồi thoa thuốc này, sáng dậy mới rửa mặt. Chỉ trong vòng 10 ngày, mặt sẽ hết nhờn, da dẻ tươi thắm.

➤ Da mặt da dãy, không được trắng tréo.

Dùng phương thuốc bí truyền sau đây :

Bạch tiên bì 3 phần - Bạch cương tám 3 phần - Bạch
phụ tử 3 phần - Khung cùng 3 phần - Ưng thi bạch 3
phần - Bạch chi 3 phần - Thanh mộc hương 3 phần -
Cam tùng hương 3 phần - Bạch truật 3 phần - Bạch đàn
hương 3 phần - Mạch đông nhân 5 phần - Bạch mai (bò
hạt) 27 trái - Qua tử 1 lạng - Hạnh nhân (bò bì) 30 hạt
- Kê tử bạch 7 cái - Đại táo (bò hạt) 30 trái - Tru cơ 3
cụ - Bột 3 thăng - Xạ hương 3 phần.

Tất cả tán nhỏ. Hàng ngày rửa mặt thật sạch, xát
thuốc vào, ít ngày da mặt sẽ trắng mịn màng.

➤ *Da mặt có đốm đen.*

Dùng Bạch truật, đổ rượu vào đun lên, thấm khăn mà chùi mạnh da mặt hàng ngày, ít ngày các đốm sẽ hết.

Hoặc lấy một quả trứng gà, bỏ lòng đỏ, cho bột Chu sa vào, lấy hồ gán kín miệng lại, để vào ống cho gà ấp, ít ngày sau lấy ra, đập vỏ, lấy thuốc ở trong bôi lên da mặt, rất công hiệu.

➤ *Da mặt nám đen.*

Dùng Rau má 2 phần, Quế tâm 1 phần, tán chung, mỗi lần uống 1 thìa với rượu. Cũng nên uống thêm Kỷ tử tán.

➤ *Mặt nổi mụn nước.*

Dùng phương thuốc sau :

Xạ hương 3 phần - Phụ tử 1 lạng - Dương quy 4 phần - Khung cung 4 phần - Tế tâm 4 phần - Đỗ hành 4 phần - Bạch chỉ 4 phần - Thuốc dược 4 phần.

Đổ 1 thăng ruối Trư cao vào đun thật sôi lên, bỏ bã để nguội, thoa lên mụn ngày 3 lần, vài ngày là hết.

➤ *Da mặt xấu, sắc mặt u ám.*

Dùng phương thuốc sau :

Dương chi 1 thăng - Tuần chi 1 thăng - Bạch chỉ nửa thăng - Ô thoán 14 cái - Đại táo 10 trái - Xạ hương một ít - Đào nhân 14 hạt - Chích cam thảo dây 1 thuốc - Tầy bán hạ nửa lạng.

Đổ chung đun lên tới khi Bạch chỉ có sắc vàng thì bỏ bã ra, để nguội lấy nước thuốc thoa khắp mặt, ngày 1 lần. Chỉ 20 ngày là thấy sắc mặt đổi khác. 50 ngày thì mặt mày sáng láng, tươi tắn.

➤ *Sẹo trên mặt.*

Dùng Vũ dư lương và Bán hạ, phân lượng bằng nhau tán nhỏ, trộn với lòng đỏ trứng gà mà bôi lên sẹo mặt, ngày 1 lần, chỉ trong 1 tháng là sẹo hết, dù là sẹo lâu năm cũng vậy.

➤ *Phương thuốc bí truyền trị chứng diện phong.*

Ngọc tiết 2 lạng - Mật đà tăng 2 lạng - San hô 2 lạng - Bạch phụ tử 3 lạng.

Tất cả tán nhuyễn như phấn, hòa với sữa tươi mà thoa lên mặt, để qua đêm mới rửa đi.

➤ *Mặt mụn.*

Dùng phương thuốc sau :

Mộc lan bì 1 lạng - Phòng phong 1 lạng - Bạch chi 1 lạng - Thanh mộc hương 1 lạng - Ngưu tất 1 lạng - Độc hoạt 1 lạng - Cảo bán 1 lạng - Thuộc dược 1 lạng - Bạch phụ tử 1 lạng - Đỗ hành 1 lạng - Dương quy 1 lạng - Tế tân 1 lạng - Khung cùng 1 lạng - Xạ hương 2 phần.

Đổ thăng Trư chi đun thật sôi với thuốc, để nguội, mỗi tối thoa kỹ lên mặt.

➤ *Da mặt mốc trắng như phấn.*

Quang minh sa (tán) 4 phần - Xạ hương 2 phần - Ngưu hoàng nửa phần - Hùng hoàng 3 phần.

Tất cả tán thật nhuyễn như phấn, cho thêm 1 thăng Diện chi mà trộn lên cho đều. Rửa mặt sạch rồi thoa kỹ thuốc lên. Nhớ là kiêng ra gió.

➤ *Nhọt mọc trên mặt.*

Dùng Oa ngưu (có xác) 2 con, giã nát, phết lên giấy bẩn mà dán lên nhọt. Chọc thủng giấy 1 lỗ để độc khí thoát ra.

Hoặc dùng Lộc giác đốt lên tán nhỏ, trộn với mật heo mà bôi, cũng rất công hiệu.

➤ *Chứng ghè lở, hắc lào (lác) trên mặt.*

Chứng này phải trị ngay, nếu không sẽ lan ra toàn thân. Phải dùng Am thuần thi, Cáp tử thi và Hồ đào xác, phân lượng bằng nhau, đổ nước vào đun kỹ, lấy khăn vài thấm nước thuốc xát lên da mặt, mỗi tối 1 lần. Ít ngày là khỏi. Kiêng ăn thịt dê, thịt ngỗng và tôm cá.

➤ *Mặt nhiều nếp nhăn.*

Lấy Đại mẫu tru đề 4 cái, rửa sạch, nấu đặc thành cao, tối đi ngủ thoa lên mặt. Sau 1 tháng, vết nhăn sẽ mất.

❸ CÁC BỆNH MÔI - MIỆNG.

➤ *Mụn lở ở môi, ở miệng.*

Dùng Sam mộc tươi 1 sợi, dùng lửa đốt một đầu, đầu kia sẽ chảy ra một thứ nước trắng, hứng lấy mà bôi lên mụn lở.

Hoặc lấy Yên tử oa tán nhỏ trộn với Ma du mà bôi, cũng rất công hiệu.

➤ *Môi miệng sưng đỏ.*

Môi sưng ngứa hoặc loét chảy nước thì dùng :

Đồng thanh 5 tiền - Cung phấn 3 tiền - Minh phàn 1 tiền 5 phần - Băng phiến 1 phần - Hoàng liên 2 lạng.

Tất cả nấu chung thành cao, lúc dùng, thêm Xạ hương 1 ly, Băng phiến 5 ly. Bôi thuốc vào chỗ sưng.

➤ *Môi sưng đen.*

Môi sưng đen, đau ngứa không chịu nổi thì lấy Đại đồng tiền 4 cái, mài với mỡ heo trên đá nháp, bôi nhiều lần trong ngày.

➤ *Mỗi súng bông nhục sáp ong.*

Lấy Toàn phúc hoa nướng trên gạch nóng rồi tán nhỏ, trộn với Ma du mà bôi.

➤ *Mỗi rách.*

Dùng Càm lâm tán nhỏ, trộn với mỡ heo mà bôi.

➤ *Mỗi rách thành nhọt.*

Dùng Ngõa tùng giã nát trộn với nước gừng sống và một ít muối mà bôi lên.

Hoặc mép rách thành mụn nhiều năm không khỏi, còn gọi là chốc mép thì dùng Lam đinh hiệp lấy nước mà rửa, vài ngày khỏi.

❸ CÁC BỆNH TRÊN DA.

➤ *Ghe là.*

Dùng phương thuốc sau :

Hoàng liên 14 thù - Lê lô 20 thù - Đại hoàng 1 lạng - Gừng khô 14 thù - Gian nhue 10 thù - Măng thảo 12 thù - Dương trích trực 10 thù.

Tất cả tán nhỏ hòa với 2 cân mỡ heo, đun nhỏ lửa thành cao, bôi lên nhiều lần trong ngày, ít ngày sẽ khỏi.

➤ *Chứng tết sang.*

Lấy Liên diệp 1 cân sao khô, đỗ 1 đấu nước sắc còn 5 thăng mà rửa, ngày 1 lần, ít ngày sẽ khỏi.

➤ *Chứng đồng sang.*

Lấy Tuẫn thi khô, đốt lên tán nhỏ, phơi sương rồi trộn với Ma du mà bôi, rất công hiệu.

➤ *Mụn ngứa.*

Dùng phương thuốc sau :

*Hùng hoàng 1 lạng - Lưu hoàng 1 lạng - Dương đê
căn 1 lạng - Bạch đường 1 lạng - Hà diệp 1 lạng.*

Giã nhò 3 vị sau rồi trộn với 2 vị trước, thêm chút mật mà bôi lên mụn.

➤ *Da nổi vảy ngứa.*

Da khô khan, nổi vảy trắng, mỗi lần trời mưa thì ngứa ngáy vô cùng. Hãy lấy Ban mao nửa lạng sao sơ tán nhò mà thoa.

➤ *Da nhăn uột và ngứa.*

Dùng Xà sàng từ tán nhò trộn với mỡ heo mà bôi.

Hoặc dùng Chử diệp nửa cân giã nát dấp lên chỗ ngứa.

➤ *Chứng bạch lai.*

Phàm mắc chứng này thì giọng nói ngọng nghẹu, mắt nhìn không rõ, tay chân tê dại, các khớp xương nóng lên, mũi mọc mụn thịt, mắt có hột. Phải dùng :

*Khổ sâm 5 thăng - Lô phong phong (nuóng) 5 lạng
- Vi bì (nuóng) 1 cái - Men rượu 3 cân.*

Đổ 3 đấu 5 lè nước sắc lên mà uống.

➤ *Chứng phong sởi.*

Dùng Hạ trùng sa 1 thăng, đổ nước đun lên, bỏ bã, để nguội bớt mà dội khắp người.

Bên trong thì dùng Bạch truật tán nhò, lấy 1 thìa uống với rượu, ngày 2 lần. Kiêng ra gió.

➤ *Mắn đỏ khắp người.*

Lấy Thăng ma, đổ nước vào sắc lén, vừa rửa chỗ ngứa vừa uống.

Hoặc dùng Đậu phấn và Cáp phấn, mỗi thứ 2 lạng, trộn với 1 lạng Thạch cao mà xát vào da.

➤ *Người nổi mụn đèn.*

Lấy rau Phi giã nát mà chà xát. Hoặc lấy rau Kinh giới đổ nước đun lên mà rửa ráy, đều công hiệu.

⌚ CÁC CHỨNG LINH TINH.

➤ *Tay và mặt nứt nẻ.*

Lấy Thục tiêu, đổ nước vào đun sôi lên, bỏ bã, để nguội ngâm tay vào, vã lên mặt, khô lại làm lại. Sau bốn năm lần, để khô rồi bôi Trữ dương não.

Hoặc lấy Ngũ bội tử tán nhỏ trộn với Ngưu cốt túy, bôi vào chỗ da nứt.

➤ *Móng tay đèn thổi.*

Lấy Phượng tiên hoa, cả rễ và đế, giã nát, đắp lên móng tay, ngày thay 1 lần, lấy vải cột ở ngoài cho chắc.

➤ *Da tay quá dày.*

Da lòng bàn tay dày cứng thì lấy Khổ sâm, đổ rượu vào, đun lên mà uống. Bên ngoài dùng Khổ sâm tán nhỏ, trộn rượu mà đắp.

➤ *Tay xèo ngón thắt đau.*

Lấy Thông thảo tán nhỏ trộn với lòng trắng trứng gà mà thoa lên khắp bàn tay, ngón tay.

➤ *Chứng hôi nách.*

Lấy Kê tiệt hương, Hoá thanh, Mộc hương và Hồ phấn, mỗi thứ 2 lạng tán nhỏ, cho vào túi vải mỏng, kẹp vào nách.

Hoặc lấy bánh bột, bồ đôi, nhét bột Mật đà tăng chừng 2 tiền vào giữa, kẹp vào nách.

Hoặc dùng Đởm phàn 2 phần - Thủy phấn 3 phần - Điện loa 2 con. Cạy vảy Điện loa (ốc ruộng), bỏ các vị thuốc vào chờ qua đêm, lấy chất nước trong vỏ ốc mà thoa vào nách, rất công hiệu.

Hoặc bắt một con Thủ tri (nhện) lớn, nhỏ thì 2 con, đắp bùn ở ngoài, bỏ vào lửa nung lên, rồi đập bùn ở ngoài, lấy nhện ra thêm 1 phần Khinh phấn, cùng tán nhỏ mà xát vào nách. Sau 2 ngày là khỏi.

➤ *Chứng gai thịt.*

Lấy Hắc bàn nhī dán lên, gai thịt sẽ vỡ ra và khỏi, lại không đau đớn gì (ngâm Bản nhī vào nước nóng cho mềm rồi dán).

➤ *Bệnh cổ rận ở chỗ kín.*

Loại rận này núp ở âm mao nam nữ, hình bát giác, nên có tên Giắc sắt, thường cắm nửa thân mình vào da, làm ngứa ngáy khó chịu. Hãy dùng Bách bộ mật nghiền thành phấn, trộn với rượu mà thoa lên.

➤ *Chứng mụn kê nhăn trên da.*

Dùng kim khêu mụn ra, lấy Sinh thạch hồi và Tinh mễ tán nhỏ, trộn nước mà thoa lên.

Hoặc lấy Ô mai nhục giā nát trộn giấm và muối mà dán lên.

Hoặc lấy Bột tè giã nát mà đắp lên.

Hoặc dùng : Nhũ hương 1 tiền - Khinh phấn 5 phân
- Hoàng đơn 3 phân - Sinh cảm lầm hạch 3 hạt (đốt).
Tất cả tán nhỏ trộn với Hương du mà đắp lên.

Hoặc dùng Địa cốt bì và Hồng hoa, phân lượng bằng nhau, tán nhỏ mà thoa lên.

➤ *Chườm đồ mồ hôi ở bàn chân.*

Dùng Lai bắc, đổ nước vào đun lên mà rửa.

➤ *Mun nước ở lòng bàn chân.*

Hoặc do dơ bẩn, hoặc đi bộ nhiều phồng lên, lấy Sinh hôi miến trộn nước mà đắp, 1 đêm là khỏi.

➤ *Gột chân nứt ra.*

Dùng Xà thuế, Loạn phát và Trư chi, mỗi thứ 2 lạng. Đổ 12 bát nước đun thật sôi cho các vị trên tan hết, bỏ thêm vào 4 lạng Hoàng lạp, để nguội, nước thuốc đông lại như sáp. Mỗi tối, rửa chân sạch, lấy thuốc bôi nhiều vào chỗ nứt.

➤ *Ké chân chảy nước.*

Lấy Hoàng đơn 3 tiền - Hoa nhị thạch 1 tiền, tán nhỏ mà rắc.

➤ *Ké chân sưng loét.*

Mật đà tăng 1 lạng - Thục thạch cao 2 tiền - Khô phấn 2 tiền - Khinh phấn 1 tiền.

Tất cả tán nhỏ, trộn với Ma du mà bôi vào.

➤ *Ké chân ngứa lẹ thường.*

Lấy Lưu hoàng xát vào, đắp lên, dùng vải cột lại, ngày thay 1 lần.

➤ Móng chân sưng thối.

Chứng này đau đớn vô cùng, dưới móng chân có mủ. Trước hết lấy Trần bì đổ nước đun lên rửa hết mủ, rồi ngâm chân lâu vào nước Trần bì, ngày vài lần. Móng chân sẽ rụng, thịt mới sẽ sinh ra.

Lại dùng Lục phàn đốt khô tán nhỏ, đắp dày lên chỗ đau. Lấy vài cột lại, ngày thay 1 lần. Đắp Lục phàn sẽ rất đau, nhưng gắng chịu. 10 ngày là khỏi hẳn.

➤ Chân lạnh chân.

Chân lạnh như băng thì dùng Phụ tử 2 tiền, Tứu khúc 3 tiền. Tất cả tán nhỏ, trộn chung với rượu nóng mà đắp vào lòng hai bàn chân, rất công hiệu.

Mục Lục

CHƯƠNG I - Các chứng thương hàn.....	5
• Các chứng thương hàn và thuốc chữa.....	5
• Âm chứng thương hàn.....	6
• Thương hàn âm dương.....	9
• Các phép ngoại trị về thương hàn.....	20
CHƯƠNG II - Bệnh nội khoa.....	24
• Các phương thuốc về bệnh phổi	24
• Các bệnh ho	26
• Các chứng suyễn	29
• Các bệnh về đầu	31
• Các bệnh lỵ	34
• Các bệnh sán khí (toxic sa đỉ)	38
• Các bệnh sa chứng	39
• Các chứng ôn dịch	41
• Các chứng ngược tật	42
• Các bệnh nôn mửa	46
• Các bệnh hoắc loạn	48

• Các bệnh trung phong	51
• Các chứng đau	59
• Các chứng vàng thân thể	63
• Các chứng bì titch	66
• Các chứng suối khí	69
• Các chứng cổ trường	71
• Các bệnh tà	73
• Các bệnh về đại và tiêu tiện	76
• Các chứng tiền âm bệnh	79
CHƯƠNG III - Bệnh ngoại khoa	85
• Các chứng ung nhọt	85
• Các chứng buốt cục	94
• Các chứng tràng nhạc (nhọt chùm)	98
• Các chứng mụn nhọt	100
• Các chứng trĩ sang	104
• Các chứng kết độc	110
• Các chứng mụn nhọt (do loài vật cắn)	115
• Các chứng nhọt (do vết thương)	116
• Các chứng mụn nhọt linh tinh	125
CHƯƠNG IV - Bệnh đàn bà	129
• Các bệnh ở vú	129
• Các bệnh về kinh nguyệt	132
• Các chứng sản tiền, sản hậu	143

• Các bệnh về âm hộ	157
• Các chứng hậu âm	161
• Các chứng băng lâu	163
• Các chứng hòn cục (hà bệnh)	165
• Các chứng không thọ thai	169
• Các bệnh linh tinh của đàn bà	172
CHƯƠNG V - Bệnh trẻ con	173
• Các bệnh của trẻ sơ sinh	173
• Các bệnh của trẻ còn đang bú	178
• Các chứng sang độc mực nhọt	186
• Các bệnh đau, sỏi	188
• Các bệnh cam	197
• Các bệnh linh tinh của trẻ con	199
CHƯƠNG VI - Những trường hợp bị thương	202
• Những phương thuốc cho các trường hợp bị thương	202
• Những phương thuốc thông dụng	208
CHƯƠNG VII - Khoa cấp cứu	213
• Các phương thuốc cấp cứu	213
• Các chứng trùng độc	218
• Các chứng bệnh lỵ	221
CHƯƠNG VIII - Nhỏn khoa	228
• Các chứng đỏ mắt	228

• Các chứng đau đớn ở mắt	231
• Các chứng sưng mắt	234
• Các chứng màng mỏng	239
• Các bệnh linh tinh của mắt	241
CHƯƠNG IX - Bệnh cổ họng	249
CHƯƠNG X - Nha khoa	269
CHƯƠNG XI - Các bệnh về Tai-Mũi-Môi-Lưỡi	281
• Các bệnh về tai	281
• Các bệnh về mũi	286
• Các bệnh về môi	297
• Các bệnh về miệng	299
• Các bệnh về lưỡi	301
CHƯƠNG XII - Bệnh ngoài da	304
• Các bệnh về tóc	304
• Các bệnh về lông màu, lông mi	307
• Các bệnh về da mặt	308
• Các bệnh môi miệng	312
• Các bệnh trên da	313
• Các chứng linh tinh	315

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP ĐỒNG NAI

**NHỮNG PHƯƠNG THUỐC BÍ TRUYỀN
CỦA THẦN Y HOA ĐÀ**

Tác giả : HOA ĐÀ

Người dịch : TƯƠNG QUÂN

(Sách tham khảo)

Chịu trách nhiệm xuất bản :

ĐẶNG TẤN HƯỚNG

<i>Biên tập</i>	:	VŨ ĐỨC TÙ
<i>Sửa bản in</i>	:	ANH VŨ
<i>Trình bày</i>	:	ÁI THU
<i>Bìa</i>	:	QUANG MINH

Thực hiện liên doanh : CÔNG TY PHÁT HÀNH SÁCH LONG AN

In 1.000 cuốn, khổ 13 x 19 cm. In tại XÍ NGHIỆP IN TIỀN GIANG. Số 10 Hộc Lạc - P.3 - TP. Mỹ Tho. Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 30-1817/XB-QLXB do Cục Xuất bản cấp ngày 25.12.2003. Giấy trích ngang KHXB 176/GTNXB do NXBTH Đồng Nai cấp ngày 17.5.2004. In xong và nộp lưu chiểu Quý III năm 2004.

NHỮNG PHƯƠNG THUỐC BÍ TRUYỀN CỦA THẦN Y HOA ĐÀ

Giá: 32.000đ